

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan zvečer izveniš nedelje in praznike ter velja po pošti prejemati za avstro-ogrsko deželo za vse leto 25 K, za pol leta 13 K, za četrt leta 6 K 50 h, za en mesec 2 K 30 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom za vse leto 24 K, za pol leta 12 K, za četrt leta 6 K, za en mesec 2 K. Kdor hodi sam ponj, plača za vse leto 22 K, za pol leta 11 K, za četrt leta 5 K 50 h, za en mesec 1 K 90 h. — Za Nemčijo celo leto 28 K. Za vse druge dežele in Ameriko celo leto 30 K. — Na naročbo brez istodobne vpošiljave naročnine se ne ozira. Za oznanila se plačuje od peterstopne peti-vrste po 14 h, če se oznanila tiska enkrat, po 12 h, če se tiska dvakrat in po 10 h, če se tiska trikrat ali večkrat. — Dopisi naj se izvolijo frankovati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravljalstvo je v Knafljovih ulicah št. 5. — Upravništvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne stvari.

Uredništva telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

Upravljalstva telefon št. 85.

Govor poslanca Hribarja

v 118. seji poslanske zbornice dne 11. decembra 1908.

Visoka zbornica! Zopet enkrat imamo izpravo o državnem proračunu, in sicer to pot o nujnem predlogu zastran proračunskega provizorija. Bilo bi smiselno, da bi se pri ti priliki kaj povedalo glede proračuna in da bi se sploh govorilo o proračunu. Danes pa vidimo, kar se je doslej še vedno zgodilo, odkar je bila voljena nova zbornica, da se govori o vseh mogočih rečeh, da pa se le malo govori o proračunu in o stvarih, ki so s proračunom v neposredni zvezi.

Sklenil sem, da napravim v tem oziru izjemo, zakaj prav mi Slovenci imamo pri posvetovanju o proračunu največ želja razložiti. Od tega mojega namena pa so me žal odnahnili govori nekaterih gospodov poslancev, tako, da sem nolens volens moral nekoliko zapustiti tir, ki sem si ga bil začrtal.

Poslanec Malik.

Cenjeni gospodje! Morda ste tudi vi pričakovali, da bom kaj povedal o žalostnih dogodkih, ki so se primerili v Ljubljani proti koncu meseca septembra. To ni moj namen. Odlagam to za čas, ko se bo razpravljalo o nujnih predlogih, ki sem jih vložil tako jak kakor gospodje tovariši Korošec, Ploj in Roblek ter tudi Nemci. Če izpregovorim vendar nekaj besed o ljubljanskih dogodkih, se zgodi to le zaradi tega, da na kratko zavrnem spoštovanega gospoda tovariša Marekha in Malika.

Drugoimenovani gospod poslanec, gospod poslanec za Stainz, je spustil govor, v katerem je besedičil de omnibus rebus et quibusdam aliis in sicer v tako klasični zmedenosti, da bi se vrli njegovi volilci manj klasično izrazili: zmetal je zelje in repo navkup.

Gospoda moja! Kdor bo imel herojsko potrpežljivost prečitati govor gospoda poslanca za Stainz, se bo prepričal, da tega govora ni resnično smatrati, in zato se ne čutim vezanega, izgubljeni zaradi njega mnogo besed. Nekaj stvari pa moram le pibiti.

Na spoštovanem gospodu poslancu za Stainz mi ugaja njegova močnost in pa prepričanje o sili njegove moči. Ko je namreč napram sekcij-skemu šefu pl. Holzknechtu,

pot sedanjemu voditelju pravosodnega ministrstva napravil nekaj opomenj, je rekel, da bo delal sekcij-skemu šefu pri vseh mogočih prilikah strašne težave; obljubil je pa sekcij-skemu šefu, če bo poslušen, da bo v kazniških zadevah pozneje v primernejši priliki govoril popolnoma stvarno in mirno.

Gospoda moja! Vsa čast taki samozvesti! Mislim, da bi se gospoda poslanca Malika moglo imenovati Stainskega Siegfrieda. (Veselosť). Sicer pa se je zgodilo, da je mali David ubil velikega Goljata. Zakaj bi se torej ne moglo zgoditi, da bi se Malik — to čisto slovansko ime gospoda poslanca za Stainz pomeni palčka — ne lotil Holzknechta. (Veselosť in klici: Jako dobro).

Kar me je na govoru gospoda poslanca za Stainz najbolj zabavalo, to je bilo razobešanje njegovega patent-avstrijskega in njegovega patent-patriotizma.

Gospoda moja! Mislite si gospoda poslanca za Stainz opravljenega od nog do glave s črno-rumenim oklopom. Kaj bi to ne bil prizor za bogove! (Veselosť).

Gospoda moja! Gospod poslanec za Stainz se je tudi izgraval kot zaščitnik Nemcev. No, jaz mu privoščim to vlogo, ki se je je polastil; drugo vprašanje pa je, če bodo Nemci zadovoljni s takim zaščitnikom. Zakaj jaz mislim, da ni nihče bolj sposoben kompromitirati dobro nemško stvar, kakor spoštovani gospod poslanec za Stainz.

Gospa dr. Tavčarjeva.

Gospoda moja! Še neko stvar moram omeniti iz tega govora. Gospod poslanec si je dovolil brezakti- nost, napasti velegledno gospe iz slovenske družbe ljubljanske, ki je vsled svojega plemenitega mišljenja (medklici poslanca Malika) in vsled svoje dobroteljske znane daleč čez meje svoje ožje domovine. To je gospa Franja dr. Tavčarjeva, soproga dr. Ivana Tavčarja, bivšega poslanca in tovariša gospoda zastopnika za Stainz.

Gospoda moja! Franja dr. Tavčarjeva stoji kot žena, kot soproga, kot mati in kot rodoljubkinja previšoko, da bi jo mogle zadeti umazano- sti, naj pridejo od katerekoli strani. (Živahno pritrdjevanje. Poslanec Malik: To je šilo za ognjilo. Vi ste neko drugo gospe po blatu vlačili!)

Jaz tega nisem storil. Vi ste slabo poučeni, cenjeni gospod kolega! (Poslanec Malik: Jaz sem se sam v Ljubljani informiral!) Kakšne so

ljublanske informacije, o tem bode- te pozneje slišali. (Poslanec Malik: Videl sem tiste sumljive individue, ki tam izživajo.) Ali se vam je kaj zgodilo? (Poslanec Malik: Na cesti se ne sme nemško govoriti.) Prosim vas — ali vam je kdo kaj storil, ko ste nemški govorili, (Poslanec Ma- lik: Ne! Do tega ni prišlo; če bi se mi bilo kaj zgodilo, bi bil streljal.) Ze prej sem rekel, da cenim visoko pogum gospoda poslanca Malika. (Medklici). Bodite vendar tako pri- jazni in pustite me izgovoriti, saj mi boste lahko odgovarjali; če me bodele vedno motili, ne morem priti do pravega temata svojega govora.

Gospoda moja! Mislim, da sem govor gospoda poslanca za Stainz po zasluženju odpravil. (Poslanec Ma- lik: Moji glavni volišči sta Ptuj in Lipnica, Stainz je le majhno voli- šče.) V oficialnih izkazih je naveden okraj Stainz. Prosim, izvolite pre- gledati oficialne izkaze.

Poslanec Marekhl.

Prehajam zdaj na govor druge- ga gospoda poslanca, ki je razprav- ljal o Ljubljani, o Pragi in o Kaš- perskih gorah. To je spoštovani gos- pod poslanec za mestni volilni okraj Ormož. (Poslanec Marekhl: Celje!) Oficialno je rečeno Ormož. Vem, da ste bili tudi v Celju voljeni, a volil- nega okraja vendar ne morem dru- gače imenovati, kakor je oficialno naveden. (Poslanec Marekhl: Ime- nuje se Celje-Ormož.) To je postran- ska stvar. Sicer bom pa pozneje imel priliko gospodu poslancu Marekhu iz oficialne izdaje dokazati, da je njegov volilni okraj Ormož imeno- van. (Poslanec Marekhl: Ni pravil- no.) Sploh je pa to postranska stvar.

Govor gospoda poslanca za Ce- lje-Ormož — naj ima prav! — je bil dobro premišljen in mestoma ostro pointiran. Dovolil si bom zaradi te- ga, se s tem govorom malo bolj pe- čati, da pokažem, kolikokrat se je spoštovani gospod poslanec za Celje- Ormož nad resnico spodrsnil. Dom- nemam, da so te nezdode posledica slabih informacij, in ker imajo gos- podje z one (leve) strani te zbor- nice navado, da hodijo po informaci- je v ljubljanske nemške kroge, mi- slim, da so izšle tudi te informacije iz teh krogov.

Trdilo se je, da se je v Ljubljani klicalo »Živela Srbija!« (Poslanec Malik: Tudi slika srbskega prestolo- naslednika je bila tam razstavlje- na.) Govoril bom tudi o tem. Niti pri deželni vladi, niti pri mestni po- liciji ljubljanski nisem mogel izve-

deti, da bi se bil v Ljubljani slišal klic »Živela Srbija!«. (Čujte! Čujte! Poslanec Malik: Saj to so vaši lju- dje, ti vam tega ne povedo! — Med- klici.) Gospodje od deželne vlade so tudi naši ljudje? Tu sem naravnost v nasprotju s spoštovanim gospodom poslancem Marekhlom, ki je dal de- želnemu predsedniku kranjskemu z nemškega stališča odlično spriče- valo. (Poslanec Marekhl: Gotovo! On je dober mož.) Hotel sem to le konstatirati.

Slika srbskega prestolonaslednika.

Dalje je gospod poslanec za Ce- lje-Ormož navedel, da je bila v Ljub- ljani 2. decembra na mesto druge po- dobe razsvetljena slika srbskega pre- stolonaslednika. Ta trditev se mora pojasniti in zavrniti. V Ljubljani izhajata dva slovenska dnevnika, »Slovenski Narod« in »Slovenec«. Vsak teh listov si je uredil posebno izložbeno okno, kjer razobeša najno- vejše brzojavke, da jih mimoidoče občinstvo lahko čita.

Od burske vojske se je tako pri »Slovenskem Narodu« kakor pri »Slovenec« udomačila navada, raz- stavljati v svojih izložbenih oknih iz- ilustrovanih časopisov in razglednic vzete podobe tistih dežel, na katere je osredotočeno občno zanimanje in tudi slike politično delujočih oseb. (Medklici.) Na ta način so bile v času burske vojne razstavljene podo- be angleških generalov in burskih voditeljev, dalje podobe Kaplandije, Oranjske republike in burske repu- blike. Za časa rusko-japonske voj- ske se je zgodilo, da so bile razstav- ljene slike Koreje, Japonske in Ki- tajske ter portreti takrat nastopajo- čih generalov. Tako se je zgodilo tu- di zdaj. Od časa, ko stoji Srbija in Črna gora v ospredju javnega zani- manja, se je uredništvu »Slovenske- ga Naroda« zdelo primerno, razsta- viti nekaj razglednic s slikami iz Srbije in iz Črne gore, dalje raz- glednice s slikami črnogorskega kne- za, srbskega kralja Petra in nekoli- ko večji portret... (Poslanec Ma- lik: Aha! Nekoliko večji portret! — Veselosť. — Medklici.) Pustite me izgovoriti! (Poslanec Malik: Ravno 2. decembra. — Posl. Marekhl: Kaj ste delali na kongresu žurnalistov v Srbiji?) Mene ni bilo tam!... Ne- koliko večji portret srbskega presto- lonaslednika je bil razstavljen. Pa to ničesar ne pomeni. Razobesilo se je v izložbenem oknu, kar je bilo pač pri rokah. Ko bi bili imeli razgledni- co s podobo srbskega prestolonasle- nika, bi bili pač to razstavili. To pa

se ni zgodilo 2. decembra, kakor mi- sli gospod poslanec za Stainz, mar- več že dosti prej. To okno je bilo že dolgo časa razsvetljeno. Nihče se ni ob tem spodtikal, kakor se ni nihče spodtikal ob tem, da so bile tamkaj že poprej razstavljene razglednice in podobe pokrajin. Moral je biti eden teh vrlih Nemcev, ki prebivajo v Ljubljani in ki je podtaknil tej ne- dolžni razstavi slab namen. Mislim, da sem s tem trditve čestitega gospo- da poslanca po zasluženju zavrnil.

Frajman.

Dalje je menil spoštovani gos- pod poslanec (čita): »Dovolil bi si samo skromno vprašanje, zakaj se je v Pragi tako dolgo odlašalo in zakaj se v Ljubljani še zdaj odlašajo zahte- vati pripoznanja načelu najstrožje zakonitosti.« — Kaj obsega ta za- hteva? Nič drugega kakor to, da, če se je dunajskega frajmana poslalo v Prago, zakaj se ga ni poslalo tudi v Ljubljano.

V Ljubljani vlada popolen mir in zato sodim, ni za nikogar dana potreba, izdati tako odredbo. Ta za- hteva izvira iz čuvstev, ki jih goje nekateri gospodje tovariši z one (le- ve) strani te zbornice napram Slo- vencem in napram slovenski Ljub- ljani. (Medklici poslanca Malika. Podpredsednik Pogačnik zvoni: Prosim za mir.)

Daljna velika nezdoda, ki se je primerila spoštovanemu poslancu za Celje-Ormož je naslednja: Povedal je, da je »občinski svet ljubljanski storil neokusnost krstiti neke ulice na ime »Ulice 20. septembra«, po ti- stem dnevu, na katerem so nasilno- sti nahujskane drhali provzročile žr- tev dveh človeških življenj.« Na tem ni prav nič resničnega, to je vse sku- paj izmišljeno. (Čujte! Čujte!) Ob- činski svet ni takega sklepa nikdar storil. (Čujte!) Take so informacije, ki jih je dobil čestiti poslanec Marekhl.

Panslavizem.

Prehajam na opazko, ki se tiče izleta, ki sem ga s čestitimi tovari- šema Kramářem in Hlibovickim na- pravil na Rusko. Gospodu poslancu Marekhu se ni zdelo neslano reči, »da je to potovanje služilo namenom in pospeševalo težnje, ki se najbrž ne strinjajo popolnoma s tem, kar se je javnosti povedalo kot namen tega potovanja.«

Mislim, gospoda moja, da mi ni treba reči drugega, kakor da je ne- vredno vsakega poslanca svoje tova- riše tako sumničati. (Poslanec Ma- lik: To sem rekel tudi vladi.) Ali je

LISTEK.

Bilo je na svetli večer...

Povest izgubljenega človeka.

Gospa! Hvala lepa! Če želim še kaj? No, da! Marsikaj bi si še želel človek, ali, gospa, odvadil sem se že želja in težko bi mi jo bilo izreči.

Lahka in prelahka se Vam zdi ta moja suknjica, čevlji moji se Vam zde tudi »prelahki«. Gospa, jaz sem odkritostnejši in rečem narav- nost: strgani so, in ne bo dolgo, ko bo pogledal palec skoz nje. Da, Vaš gospod soproj je približno moje veli- kosti. Pomeril naj bi čevlje? Ne, gos- pa, rajši ne, vzamem jih seboj. In pa suknja? I, seveda jo vzamem, za- kaj neki ne bi? Hvala lepa, gospa!

Hm! Pravite, gospa, da sem še mlad. Zakaj nimam službe, zakaj se potikam po svetu? Ne vem, ali bi Vam pravil to, čemu pač?

Hvala lepa, prav dobro mi je delo to-le. Še enega? Zakaj ne, saj moje grlo le redkokdaj doleti taka posebna čast.

Sedem naj? Ali se ne bojite, da bi Vam ponesnažil ta baržun?

O da, prijetno je tako-le v toplo zakurjeni sobi, prav prijetno se vidi tako-le, ali čemu bi človek želel iz svoje vsakdanjosti, da jo potem ob- čuti še težje! Ne, ne, gospa, jaz ni-

sem več za fotelj in moje grlo se je že zdavnaj odvadilo takih-le pijačic.

Fina marka ta-le malaga, človek bi mislil, da nova kri vre po žilah. E, da tako-le je bilo v starih časih, ko še nismo nosili tako lahkih čevljev in prelahkih suknjic.

Ha, ha! Gospa, bili so časi, ko smo prav tako posedali po baržuna- stih foteljih, v lepi, imenitni družbi, in malaga je bil prav tak, kakor ta-le tukajle v kozarcu. O, tedaj je bil Živko drug gospod, kakor je danes. Ko se je vsedel h klavirju ter zaigral in zapel, tedaj je začarale oko marsi- kateri gospodični in gospe, a Živko je igral in pel ter pel in igral, in za- reče oči ga niso prosile zastoj.

Igral, da! — Kakor so mi beža- li prsti po tipkah na klavirju, tako je bežal njegov pogled od črnolaske Anice k plavalasi gospe Mari, od te pa zopet k bujnastni Heleni, ki je nosila za svojim umrlim soprogom že tretje leto žalno obleko, ker ji je tako dobro pristojala. In potem še Fanica, Milka, Ivanka in tako dalje — cela galerija. Vsem je obetal, vsem dajal, in vsaka je mislila, da je le ona edina tako srečna.

Gospa, Vi zmagujete z glavo, ne verjamete! A bilo je tako, tako gotovo, kakor gotovo pijem iz te čaše.

In pil sem tedaj iz polne čaše pil in pil, in nisem se menil za to, kaj je v čaši sami ostal na dnu grenak ostanek, da sem le jaz izsrkal iz nje vso sladkost.

Tačas mi je umrl oče in mi za- pustil lepo premoženje. Imel sem prijatelje, ki so mi svetovali, naj se spametim, to se pravi, da naj si poi- ščem bogato nevesto in se oženim, češ, da dvojni tisočaki drže bolje. In našli so mi tedaj celo vrsto takih stvari, katerih osebece in tisočake bi si bil lahko kupil sam s seboj in svojimi tisočaki. Ali meni ni bilo za to, da bi se prodajal zlogledim ta- ščam za njihovo človeško blago in rumene cekine, saj sem teh imel sam dovolj, in moje oboževalke so mi bile ljubše od vseh mačk in mačic, ka- tere so mi ponujali v vreči.

Napravil sem si načrt. Par let sem si odločil za veselo in brezskrb- no življenje, potem sem se pa mislil zabubati, dokler ne bi bil izlezel kot novopečen doktor zopet v svet, kjer bi me gotovo pričakovala sijajna bo- dočnost.

Prišlo pa je drugače. Gospa, pro- sim, še en kozareček!

Na nekem rodbinskem večeru, ali kaj je že bilo, se seznanim z de- kletom, kakršnega še nisem videl do tedaj. Ne morem reči, da je bila Ma- rija lepa, ali nekaj je bilo na njej, kar me je silno privlačilo. Sedel sem pri klavirju ter igral in pel. Okrog mene je bilo nekaj mojih starih znank, in igraje sem zopet iskal in izbiral. Kar mi obstane oko na njej, ki je stala nekoliko ob strani in re- sno, obsojajoče motrila moje početje. Zadel me je pogled, tako očitač, da

so mi nehoti zastali prsti ter se mi je igra in pesem pretrgala z grdim disakordom. Vstal sem, se hitro poslo- vil in odšel.

Zunaj je naletaval sneg, kar me pa ni motilo, da ne bi bil pobegnil ven iz mesta v drevored, kjer sem kakor nezavesten drl gor in dol, ne da bi bil pravzaprav vedel, čemu in zakaj. Kaj sem mislil tedaj, ali pa če sem sploh kaj mislil, tega niti da- nes ne vem. Vem pač toliko, da sem se nehoti vrnil pred ono hišo v me- stu, odkoder sem odšel. In tu je ho- tele prilika, da sem videl izstopiti iz hiše žensko, zavito v plašč, in zdelo se mi je, da je to ona. Stopim bližje, in bila je res.

Obstala je nekoliko, kakor bi se bila prestrašila, njene oči so se vpra- šajoče vprle vame, in konvencional- na fraza, s katero sem jo hotel ogo- voriti, mi je zastala v grlu.

»Ali me želite spremiti, gos- pod?« je vprašala.

Pokimal sem in stopil na njeno levo stran, in tako sva šla molče do njenega doma v bližnji ulici. Ona ni govorila, in mene je dušilo nekaj, da mi ni bilo mogoče spraviti besedice iz ust. Prišla sva do hišnih vrat. Vze- la je ključ iz žepa in odklenila.

»Lahko noč, gospod! Hvala za spremstvo!« je dejala in zaprla vr- ta za seboj.

Kaj sem ji odgovoril, ne vem, spominjam se pač, da sem prišel ti-

sti večer v kavarno tak, da so me moji prijatelji prestrašeni izpraševa- li, če morda nisem bolan, in mi že navajali celo vrsto specializmov, na katere naj se obrnem zaradi svoje bolezni. Jaz sem pa molčal ter pil in pil.

Srečavala sva se potem dan za dnevom na ulici. Ona je hodila v šo- lo, bila je učiteljica, jaz sem pa za- hajal v pisarno po velikih ovinkih, samo da sem jo srečaval. Pozdravil sem jo, in vselej mi je prijazno od- zdravila, a nagovoril je nisem.

Bilo pa je nekega večera začet- kom decembra. Gosta megla se je vlegla na mesto, da je bilo komaj videti z ene strani ulice na drugo. Ne vem, ali je nanesel slučaj ali opravek, da sem zašel v oni del mesta, gotovo pa je hotel slučaj, da mi je prišla nasproti ona. Pločnik je tam- kaj ozek in dva se težko izogneta drug drugemu. Jaz sem se hotel iz- ogniti njej, ona pa meni, in zgodilo se je, da sva zadela drug ob drugega. Spreletel me je občutek tako čuden, tako nepoznan, da sem nehoti vzkliznil in njej se je zgodilo isto. Čutil sem, da se je vsa stresla, skoči- la je korak nazaj, in njene velike, temne oči so se prestrašeno uprle vame, kakor bi bile zagledale pred seboj divjo zver.

Da, te oči! Še danes jih vidim tako, kakor so me gledale tedaj, in kakor so me gledale še enkrat, po- zneje. —

bilo to takrat, ko vas je minister Bienenrth tako lepo okreal? (Poslanec Malik: To je bilo po Ptuju.) To je bilo torej pri interesantnem pogovoru, ki ste ga imeli z ministrom Bienenrthom in ko ste tudi dobili interesantni odgovor. (Poslanec Marekhl: Vi ste najhujši panslavist! Saj se to vel) Ravno prihajam k temu medklicu čestitega gospoda poslanca za Celje in Ormož, kajti enaka opomnija je tudi pri njegovem govoru v stenografskem zapisniku. Napravil je izum, ki bi si ga moral pravzaprav dati patentirati.

Zdaj govori o panslavizmu. V svojem govoru pa je razpravljalo o »jugoslovanskem panslavizmu«. Vprašam vas: Ali je jugoslovanski panslavizem sploh mogoč? Sodim, da more biti le en panslavizem, ki obsega vse slovanske narode. Jugoslovanski panslavizem je sploh nemogoč.

Ker je že govor o panslavizmu, naj vam povem, kdo je največji panslavist v Avstriji. Gospoda moja — to ni nihče drugi, kakor minister zunanjih del baron Lexa pl. Aehrenthal. Slovanski narodom, ki so že danes združeni pod žeslom habsburškim — in to je večina slovanskih narodov — hoče zdaj pridružiti še druge in ne vem, če ne nosi mož v glavi misli glede še daljega prodiranja na Balkanu. Zato mislim, da sem opravičen imenovati našega ministra zunanjih del največjega panslavista v državi.

Kar se tiče panslavizma samega, je to strašilo, ki so je nekateri politiki avstrijski še vedno našli, kadar so bili s svojo modrostjo pri kraju. Vsakdo ve, da političnega panslavizma ni in da ni mogoč. En panslavizem pa je, to je panslavizem srca. (Odobranje.) To je panslavizem krvnega sorodstva, ki ga čutijo slovanski narodi. To je panslavizem slovanskega kulturnega edinstva. V sijajni luči se je pokazal ta panslavizem tedaj, ko so se vsi v tej zbornici zastopani slovanski narodi soglasno in prepričano srca zavzeli za svoje zatirane brate na Poznanjskem. (Odobranje.)

Bojkot.

Pozneje je gospod poslanec za Celje in Ormož (Živahni medklici) — prosim, gospodje, pustite me vendar govoriti — trdil, da je »Slovenski Narod« moje glasilo. Konstatiram samo, da sloni ta trditev na popolnem nepoznanju dejstev. »Slovenski Narod« ni moje glasilo, jaz nisem niti v odboru one delniške družbe, ki izdaja ta list. No, spoštovani gospod poslanec je hud na »Slovenski Narod«, ker oznanja, kakor se je reklo bojkot. A, gospoda moja, kdo je pa začel bojkot oznanjati? (Medklici.) Nemci! Povedal vam bom to. Na letošnjem običnem zboru »Südmarke« v Beljaku se je ta bojkot prikratk oznanil. Nov dokaz je, da je bil prav te dni v Gradcu shod, ki je za vzdrževanje in poglobljenje bojkota ustanovil posebno skupino »Karstgau«. (Medklici.)

Tuji in inorođi.

Gospoda moja! Zdaj le še odgovor na obdolžitev, ki bi pomenila zame najhujšo obtožbo, če bi bila resnična. Spoštovani gospod poslanec za Celje in Ormož je namreč rekel: »Župan Hribar je še v svojem jubilejskem govoru imenoval svoje nemške soseske — tujece. (Poslanec Marekhl: To stoji v vašem uradnem listu.) Razložil sem gospodu poslancu Marekhlju že privatno, kako je s to stvarjo, pojasnil sem mu stvar in

pričakoval sem od njegove lojalnosti, da vzame to pojasnilo tudi v vednost. Kakor je zdaj s svojim medklicem pokazal, se to ni zgodilo in zato mu moram, kakor je samo po sebi umljivo, nekoliko obširneje odgovoriti.

Poznam gospoda poslanca za Celje in Ormož kot vnetega čitatelja slovenskih časopisov. Zlasti tu v naši čitalnici ga dobi pogostoma s »Slovenskim Narodom« ali s »Slovenecem« v rokah. (Čujte! Čujte!) — Veselost in medklici.) To je čisto prav. Toda spoštovani gospod poslanec bi bil moral čitati slovenski izvirnik mojega govora. Tam ni rečeno, da sem Nemce imenoval tujece, marveč dejal sem izrečno, da doseže slovanski narod svoje pravice v zvezi vseh mahinacijam tistih pripadnikov kakega drugega naroda ali drugih narodov, ki so bili od Njega Velicanstva cesarja poklicani k enakemu polnopravnemu življenju. (Medklici.)

Prosim, rekel sem to točno tako in tako se glasi tudi v nemškem prevodu. Ali ni to kotradikcija, da bi bil imenoval »tujce« tiste, ki so poklicani k polnopravnemu življenju s slovenskim narodom v tej državi? Naš cesar vendar ni poklical tujev k polnopravnemu življenju v tej državi! Sicer pa pomenita izraza »inorođci« in »tujci« res tujece, izraz »inorođec« pa pripadnike drugega naroda. (Tako je!) Inorođec je samo pripadnik drugega naroda. Gospod poslanec za Celje-Ormož je bil morda opravičen narediti svoje ugovore. Vzel je namreč v roke oficialno »Laibacher Zeitung«, v kateri je urednik ali kak sotrudnik raztolmačil moj govor in za izraz »inorođec« rabil besedo »tujec«, namesto izraza »pripadnik drugega naroda«. (Poslanec Marekhl: To je uradni organ.) Uradna poročila tudi niso nezmotljiva, to vendar veste.

Shod 18. septembra.

Prehajam še na eno opazko gospoda poslanca za Celje in Ormož in moram zopet popraviti neko njegovo zmoto.

Reklo se je namreč, da je državni poslanec Hribar dal za shod dne 18. septembra na razpolaganje veliko dvorano ljubljanske mestne hiše in eden gospodov poslancev je prej trdil, da sem dal na razpolaganje mestno dvorano. (Posl. Marekhl: Kdo je to trdil?) Gospod poslanec Malik. Izvolite na znanje vzeti, da je to mala pomota. V Ljubljani je rotovž, kjer so seje magistrata in obč. sveta in je »Mestni dom«, v katerem je dvorana, zidana nalašč za to, da se tam vrše vsi javni shodi, predavanja itd. (Klici: Tudi nemška!) Če bodo prišli Nemci, dobili bodo to dvorano ravno tako na razpolaganje, kakor Slovenci.

Razpust obč. sveta in podržavljenje policije.

Spoštovani gospod poslanec Marekhl je sprožil tudi zahtevo, ki je jako značilna za njegovo mišljenje. (Posl. Marekhl: V tem niste kompetentni!) Izjav, ki jih je slišati od vas, se da pač sklepati na Vaše mišljenje.

Nič drugega ni zahteval, kakor da naj se v Ljubljani razpusti občinski svet in naj se podržavi policija. Ej, če bi bilo šlo po nazorih in željah spoštovanega gospoda poslanca, bi bil ljubljanski svet že davno razpuščen in ljubljanska policija že davno podržavljena. Toda vlada mora natančno uvaževati vse okoliščine, predno izda tako odločbo. Vlada se

je namreč mogla sama prepričati, da je popolnoma neresnično, kar se tukaj trdi, da namreč ljubljanska policija ni storila svoje dolžnosti, in da je popolnoma neresnično... (Medklici.) Prosim, da kaj takega ne trdite. (Poslanec Malik: Ali niste bili poleg, ko so snemali nemške table? — Ali niste rekli, da vam to nič mar? Pridem tudi do tega in slišali bodete moj odgovor, prosim pa, da me ne motite. Saj sem si tudi to za beležil. Policija je svojo dolžnost izpolnila. Najboljši dokaz za to je dejstvo, da je izvršila 23 aretacij. (Posl. Malik: Kdo jih je izvršil? Policija je eno samo izvršila)... 23 jih je izvršila. (Poslanec Malik: Ne, Zandarmerija jih je izvršila, ne policija. Nemir in medklici.) Kaže se, da ima gospod poslanec Malik čisto drugačne informacije, kakor vlada. Jaz kot šef mestne policije lahko jamčim, da je policija izvršila 23 aretacij, vojaštvo in orožništvo pa skupaj samo 11. To je fakt. Tako torej ljubljanska policija ni izpolnila svoje dolžnosti!

Pravi se, da so bile nemške table snete pred očmi policije in celo prič. župana. Konstatiram, da se je to zgodilo v enem samem slučaju, da je bil pri snemanju nemškega napisa navzočen redar, ki ni bil definitivno nastavljen in ki ni interveniral. Zgodilo se je to pri trgovskoučnem zavodu Mahr, dotičnega redarja sem jaz še isti dan suspendiral. (Čujte! Čujte!) Obdolžite, da sem bil pri snemanju tudi jaz navzočen, je popolnoma neresnično. (Posl. Malik: Trgovca Kastner je to povedal.) Pridem tudi na to.

Bilo je 21. septembra, ko mi je policijska stražnica naznanila, da hodi po Ljubljani krdela demonstrantov in nagovarjajo ljudi, naj snamejo nemške table. (Medklici.)

Takoj sem sedel na svoj voz, ki je bil pred mestnim magistratom v permanenci in sem se peljal za demonstranti, da bi jih pozval, naj se razidejo. Tudi sem takoj postavil v službo vse redarje, tudi tiste, ki so bili službe prosti.

Ko je moj voz zapeljal v Gosposke ulice, sem, gospoda moja, zagledal skupino demonstrantov, ki je šla proti Kastnerjevi trgovini. Takoj sem zapustil voz in šel v »Narodno kavarno« k telefonu. Telefoniral sem deželnemu predsedništvu, naj pošlje orožnike, ker mestni redarji vendar ob enem ne morejo biti povsod po mestu. Ob enem sem telefoniral na mestno policijsko stražnico, naj pošlje takoj nekaj redarjev h Kastnerjevi hiši. Ko sem potem prišel iz »Narodne kavarne« zopet sedel v svoj voz, da bi se dalje peljal po mestu, vidim slučajno proti svojemu vozu priti trgovca Elberta, ki je soimetelj firme Kastner in ki me je nahnulil: Župan, vi ste odgovorni za vse, kar se tu godi, jaz vas delam osebno odgovornega. Na to nisem reagiral in tudi nisem mogel reagirati, nego sem se peljal po svoji poti po mestu, da napravim red in mir. Tako je stvar bila v resnici. (Živahni medklici.) — Poslanec Malik: V Ptuju smo vas napodili, elegantno! — (Medklici.) Vi ste jako elegantni! (Živahni medklici.) Ali zdaj prosim zopet miru, gospoda!

O tem govoru nečem več razpravljati in prehajam torej k tistem delu svojega govora, ki sem ga bil pravzaprav namenjen govoriti. (Poslanec Malik: Ali zadaj lahko gremo?) Da, če vam je všeč, greste lahko, posebno če ste lačni — saj je zdaj poldne. (Veselost.) Torej, če

vam je všeč... (Poslanec Malik: Bolje je, utešiti svojo lakoto, kakor to poslušati. Veselost in ironični klici: Bravo! Bravo!)

Podpredsednik Pogačnik: Gospod poslanec Malik, vi nimate besede!

Uradništvo politične uprave na Kranjskem.

Poslanec Hribar (nadaljuje): Nameraval sem, gospoda moja, govoriti o tistih zadevah, ki se direktno tičejo državnega proračuna in hotel sem razpravljati o nekaterih pritožbah in željah slovenskega naroda. Že lani sem enkrat o teh stvareh govoril. Ker je bil pa čas kontingentiran, mi ni bilo mogoče vsega povedati, kar bi bil mogel povedati in kar sem nameraval. Zato posegam nazaj na one želje, ki jih takrat nisem mogel izreči.

Gospoda moja! Dne 28. novembra je Njega Velicanstvo cesar sprejel poklonstveno deputacijo državnih uradnikov avstrijskih, ki jo je vodil ministrski predsednik baron Bienenrth. Na poklonstveni ogovor je cesar izrekel naslednje zlate besede, ki naj bi bile padle na rodovitna tla: »Vstop v javno službo je enako odprt pripadnikom vsakega mojega naroda.« (Medklici.)

Gospoda moja! To so besede, ki jih je izrekel Njega Velicanstvo in v tej zbornici ne more biti nikogar, ki bi ne verjel v odkritosrčnost teh besedi. Ali gospoda moja, kako je pa dejansko s to stvarjo? Kako postopajo tisti, ki imajo izvrševati želje in ukaze Njega Velicanstva? Že lani sem povedal, da se pri nas na Kranjskem pri politični upravi nastavlja večina tujih ljudi, zlasti če pripadajo plemstvu in da se slovanski kompetentje ali sploh ne sprejemajo v politično službo ali samo v najmanjši meri. Iz konkretnega statusa za letošnje leto sem posnel, da so bili pri deželni vladi na Kranjskem, torej, recimo, v popolnoma slovenski deželi — teh 28.000 Kočevcev in Nemcev, ki jih je, se pač ne more dosti upoštevati — sprejeti kot konceptni praktikantje: dr. Rudolf Strictius, Karel pl. Foregger zum Greiffenthurm, dr. Adalbert pl. Kéler, Emil baron Komers von Lindenhach in povrh še Carlo marchese Paulucci delle Roncole, Luigi Cavaliere de Vinisi in Kranjec nemškega mišljenja Friderik Deu. Slovenci so bili sprejeti trije. V zadnjem času je želel biti sprejet v pravno prakso pri deželni vladi tudi sin bivšega državnega poslanca Viljema Pfeiferja, tega veeavstrijske prve vrste, ki je skozinsko črnorumen. Ta mož ni našel toliko milosti v očeh deželnega predsednika, da bi bil sprejet. Če pa se oglasi za sprejem kak Ciuri Muri Salamucci delle Roncole Calabresi, ga takoj sprejmejo.

Pri nekem pogovoru mi je letos rekel gospod deželni predsednik, da hoče sprejemati Slovence, naj se mu jih le imenuje in naj se ljudem priporoča vstop v politično službo. Razmere pa kažejo — sodeč po tem, kar sem ravno navedel — da menda ne drži svoje besede. Sicer je pa za večino slovenskih absolviranih juristov, ki se žele posvetiti politični službi, že zato jako težko vstopiti, ker večinoma nimajo sredstev, pri deželni vladi pa imajo samo šest adjut, ki jih, kakor je samo ob sebi umljivo, najprej naklonijo plemertasem — največ se le obubožani plemenitaši potegujejo za sprejetje v politično upravo.

Da bi bilo mogoče sprejemati Slovence, bi bilo po moji sodbi neizogibno potrebno — in priporočam to gospod ministru notranjih del — da se adjuta za štiri pomnože.

Finančna uprava.

Gospoda moja! O razmerah pri finančni upravi na Kranjskem ne mislim danes govoriti, pač pa si pridržujem, da se bom pozneje enkrat z njimi bavil. Poudarjati pa moram, da se pri finančni prokuraturi izključno in brez izjeme samo nemški uraduje. Če se gospode opozarja, da je to krivica, se sklicujejo na neko naredbo iz leta 1834., torej na naredbo iz onega časa, ko v Avstriji še niso bili državni osnovni zakoni in veljavi in še ni bilo slovesno proklamirano, da so vsi narodi te države ravnopravni.

Mislím, da je zadnji čas, da voda finančnega ministrstva tu kaj ukrene.

Filijalka in fijakerji.

Kake posebnosti rodi nepoznanje slovenskega jezika, zato vam hočem navesti prav čeden zgled. Pri okrajnem glavarstvu v Radovljici službuje, prej imenovani Rudolf Strictius. Na to okrajno glavarstvo je prišla neka gospa Marija Kaiser iz Koroške Bele s prošnjo, da se vzame na znanje, da hoče ustanoviti filijalko svoje trgovine z mašenim blagom. Imenovani Rudolf Strictius je ženo poslušal, ji je vedno kimal, kakor da stvar prav dobro razume in žena je šla zadovoljna domov, polnživši za kolek potrebni znesek. Kako pa se je začnila, ko je čez nekaj dni dobila odločbo okrajnega glavarstva radovljiškega, s katero se ji je naznanilo, da ji je dovoljeno izvrševati fijakarijo (Veselost) in da je za njen voz določena št. 1. (Veselost). Rečeni uradnik je namesto »filijalka« razumel »fijakarija«. (Ponovna živahna veselost.) Take uradnike pošiljajo pri nas k okrajnim glavarstvom, ki imajo opraviti skoro izključno s slovenskimi strankami.

Poštna razmere.

Gospoda moja! Zdaj bi se rad malo pomudil pri resortu trgovinskega ministra in izpregovoril nekaj besed o poštinih razmerah pri nas.

Kar se tiče poštinih in brzojavnih razmer v Avstriji sploh, se mora priznati, da so te institucije vzorne in da moremo biti z njimi zadovoljni. Če moremo biti s kako uredbo, kar se tiče prometne zmožnosti, v Avstriji zadovoljni, so te pošte in brzojavi. Drugače pa je, če se pomisli, kako se dela v narodnostnem oziru tudi pri teh uradih. Opozarjam, da se vzvišene besede cesarjeve tudi tu ne izpolnjujejo. Slovenci spadamo pod dve poštini ravnateljski; eno je v Trstu, drugo v Gradcu. Pri ravnateljstvu v Trstu, kamor spada tudi cela dežela kranjska, smo Slovenci in Hrvatje v velikanski večini proti italijanskemu in proti nemškemu prebivalstvu. (Pritrjevanje.) In kaj vidimo tam? Med 29 konceptnimi uradniki pri ravnateljstvu v Trstu so samo 3 Slovani (Čujte! Čujte!), med 24 uradniki tehniškega oddelka so 4 Slovani, med 21 uradniki računškega oddelka so 3 Slovani, med 6 uradniki pri pomožnih uradih je 1 Slovan, med 25 blagajniki sta 2 Slovani in med 3 uradniki ekonomata je 1 Slovan. (Čujte! Čujte!) Med 109 centralnimi uradniki tega poštnega ravnateljstva je torej 14 Hrvatov in Slovencev. (Čujte! Čujte! Poslanec

(Dalje v prilogi)

Hvala, gospa! Treba je bilo okrepila, sicer bi bil omagal pod težo spomina.

Tedaj sem jo nagovoril. Govorila sva vsakdanje stvari, o megli, o snegu, o mrazu, a vendar se mi je zdel ta pogovor nekaj tako novega, tako zanimivega, da bi se mu ne bil odrekel za vse na svetu ne. In ko sva prišla do njenega doma, sem jo vprašal, ali se ji smem približati tudi v bodoče. Pogledala me je v oči, in ne vem, ali jo je nagnila prošnja, ki jo je videla v njih, ali kaj drugega, da je po kratkem molku rekla »da«.

Našla sva se potem vsak dan; zjutraj, ko je odhajala v šolo, in zvečer, ko se je vračala domov. Izpočetka je bila najina skupna pot kratka: izpred hiše, kjer je stanovala, pa do šole, in zvečer po isti poti nazaj. Najin pogovor se je vrtel večinoma okrog šole, in govorila je večinoma ona ter mi pripovedovala o svojih maličkih, kako jo imajo radi, kako jo ubogajo, kako se radi uče, in kako težko obetijo kazni, ako jih mora kaznovati.

Pozneje se je podaljšala nehotenajina skupna pot, ko sem jo spremljal od šole proti domu. Nisva hodila več naravnost, zavila sva v druge ulice, in govorila mi je tudi o svojih razmerah.

Bila je sirota. Oče njen, nižji uradnik je umrl, ko je še pohajala ljudsko šolo. Z malo penzijo, ki je ostala materi po njenem soprogu, ste živeli ona in mati v nekem mestu

tam doli na jugu, kjer je tudi ona dovršila učiteljske. Kmalu potem, ko je dobila ona službo, je umrla tudi mati, in sedaj je sama. Najela si je sobico pri starji vdovi, kjer živi sama zase. V družbi zahaja le maikdaj, ker nima znanstva razen one rodbine, kjer sva se videla prikratk, in je domača hčerka njena sorodnica.

To mi je pravila. Jaz sem ji pripovedoval o svojih razmerah in naklepih za bodočnost, nisem se pa upal niti z besedico omeniti najinega prvega srečanja, dasiravno bi jo bil tako rad vprašal, kaj je hotela z onim očitajočim pogledom, akoravno bi ji bil tako rad povedal vse, prav vse, vse svoje grehe, vse svoje blodnje.

Tako sva se shajala, tako pogovarjala.

Moji znanci, moja vesela tovarišja me je med tem bridko pogrešala, kajti marsikatero žejno grlo, ki se je sicer močilo na moj račun, je ostalo žejno, in natakariše po gostilnah so s strahom povpraševale po meni in mojih mastnih napitninah, a doma sem kuril peč s celim šopom rožnatih pisem, ne da bi jih bil odprl.

Prišel je tisti dan pred božičem. Šole ni bilo, Marija ni prišla ob navadni uri, čakal sem jo zastoj. Ni je bilo zjutraj in tudi ne proti večeru. V meni se je začelo nekaj trgtati, čutil sem, da mi manjka nekaj, da vse. Tedaj sem spoznal, da ljubim Marijo z resnično, brezmejno ljubeznijo.

Brez namena sem pohajal po blatnih mestnih ulicah. Tu me obkroži cela tolpa mojih znancev in hočeš, nočeš, moral sem z njimi v gostilno, kjer smo svoj čas izpraznili marsikateri kozarec. Napili so mi dobrodošlico v starem krogu, in čaša je sledila čaši — pil sem v oni svoji omotici tja ven dan, ne da bi se zavedal koliko. Izpočetka so me pustili v miru, potem pa je začel leteti name dovtip za dovtipom, zbavljivka za zbavljivko, da sem začel med filistre, da se mislim obabit, in ko me je končno še nekdo zbavljivo vprašal, če je ona črnooka učiteljica cela iz cukra, da se tako ližem okrog nje, mi je bilo dovolj in preveč.

Zgrabim polno čašo, izpijem do dna in jo vržem ob tla, da se je razletela v tisoč koscev, vržem bankovec na mizo ter kakor zblaznel zlovec iz krčme. Za seboj sem čul še krohot svojih tovarišev.

»K njej!« je bila edina moja misel.

Ko hitim po ulici, ne oziraje se na kletve postreškov, katerim sem zbijal iz rok zavoje božičnih darov, zagledam pred seboj sijajno razsvetljeno zlatarsko trgovino. Vstopim, zahtevam prstane, vzamem najlepšega z blestečim briljantom, in potem v diru k njej.

V drugem nadstropju najdem vrata, na katerih je bila pritrdjena njena vizitka. Ne da bi potrkal, vstopim.

Sedela je pri majhni pisalni mizi in pisala. Niti ozrla se ni, ko je vprašala:

»Tončka, ali ste vi?«

Ko ni bilo odgovora, se okrene proti vratom in zagleda mene.

Skočila je pokoneu, roka ji je nehot pokrila pisanje, one temne, velike njene oči pa so gledale s takim nedopovedljivim izrazom vame, da sem obstal pri vratih kakor ukopan. Vse sem bral v teh očeh: prošnja in zapoved, strah in pogum, srd in ljubezen.

In ni izpregovorila, le prsi so se ji dvigale burno.

Tedaj sem skočil tja k njej in padel na kolena k njenim nogam:

»Marija, ljubim te, Marija, ljubim te!« sem šepetal in skušal vloviti njeno roko, da bi jo obsul s poljubi.

Pogledal sem gor k njej, in njene velike, temne oči so zrlle name tako resno, tako grozno resno, a ustnice je imela stisnjene.

»Marija, ljubim te! Ali nimaš odgovora zame? Marija, bodi moja!«

Tedaj je zalesketala solza v njenih očeh in skoraj nevidno so se ji zagibale ustnice, ko je rekla tiho, da sem jo komaj slišal:

»Ne!«

Skočil sem po koncu, jo prosil in rotil, zaklinjal se in prisegal, a ona je stala nepremično, in njene velike, temne oči so zrlle vame, kakor bi mi hotele prodreti v dno duše, v dno srca.

In ko sem jo zadnjič vprašal, drhte neutešnega pričakovanja: »Marija, povej mi, ali me res ne ljubiš? Ali nočeš biti moja«, tedaj ji je vzdrlhelo celo telo, in zopet sem začul tih, ali odločen:

»Ne!«

Tedaj pa je zdvijala zver v meni, skočil sem k njej, jo objel z rokami, in pritisnil k sebi ter začel iskati njenih ustnic, da se, četudi posili napijem njihove sladkosti.

Videl sem, kako so se ji beli zobje krčevito zagrizli v blede ustnice, iz lica ji je izginila rdečica, nislil bi bil, da držim mrliča v rokah, da nisem čutil njenega burno vtrpajočega srca na svojih prsih — strel sem se.

Izvila se mi je iz objema, one njene velike, temne oči so zasijale v brezmejnem preziru, veličastna kakor boginja je dvignila roko ter pokazala k vratom:

»Ven, pijanec!«

In šel sem in nisem se ozrl.

Grede čez most sem nevede posegel v žep ter začutil v njem prstan. Zakrohotal sem se na glas, da so me mimoidoči začudeno pogledali, in vrgel sem ono okroglo stvar v mrtve valjave, potem pa v krčmo, kjer me je sprejela stara družba z velikanskim halo.

Bili so že toliko pijani, da mi niso mogli brati s lica, kar se mi je dogodilo, in to mi je bilo prav.

Ha, in potem! Pili smo in peli ter peli in pili, in od natakariše sem

Marckhl: Zakaj pa ne vstopajo?) Saj bi radi vstopili ali na njih prošnje za sprejem se ne jemlje ozirno.

Kar se tiče drugih uradnikov pri eraričnih poštah uradih, bodi le omenjeno, da je v Trstu med 171 uradniki 46 Slovanov nastavljenih in da je v Trstu pri glavnem pošt-nem uradu, dalje pri filijalnih pošt-nih uradih in potem v Gorici in v Pulju med 282 uradniki samo 64 Slovanov. (Čujte! Čujte!) Lahko si torej mislite, kako mora biti šele v Gradcu, dasi spada pod grško pošt-no ravnateljstvo poleg 1.200.000 Nemcev — navajam okroglo številko — tudi 500.000 Slovencev.

V Gradcu so med 44 konceptni-mi uradniki pri centrali 3 Slovenci, med 31 tehničnimi uradniki ni nobe-nega Slovanca. (Čujte!) med 34 ra-čunskimi uradniki je le en sam Slo-van, med 22 uradniki pomožnih ura-dov ni ne enega Slovanca. (Čujte!), med 10 blagajniki je 1 Slovan, med 8 uradniki ekonomata 1 Slovan; med 149 uradniki je torej pri poštah cen-trali v Gradcu 6 Slovanov. (Poslanec Slama: To so nezasišane razmere!) Da, to so nezasišane razmere, zlasti če se uvažujejo prej navedene bese-de Njega Velikanstva.

Kar se sicer pošte tiče, moram pač poudarjati in priznavati, da so predpisi, v kolikor se namreč tičejo obveščanja s strankami, vobče veči-noma dobri; vendar je še precej ne-dostatkov, ki izvirajo deloma iz stare tradicije, deloma iz nepoznanja jezi-kov od strani uradnikov, deloma tu-di iz sovražnosti zoper slovenske je-zike. Svetovno pošto društvo izdaja za vse poštne urade takozvani bern-ski zapisek, ki ga urejajo v Bernu v Švici. Podatke za to: premembe, iz-boljšanja itd., dajo poštna ravnatelj-stva baže posredovanjem minist-rstva.

V tem zapisku so navedeni vsi brzojavni uradi vseh kulturnih dr-žav v vseh deželnonavadnih jezikih. Bolje rečeno: morali bi biti navede-ni. Toda premnogo je pomanjkljivo-sti glede naših krajev in slovenske-ga imenovanja krajev. Ni dobili slo-venskih imen ne za Železnice, ne za Maribor itd.

V oficialnih delih brzojavk se zaznamujejo imena postaj vedno sa-mo nemško. Zlasti velja to za ime odpošiljalne postaje.

To isto velja za poštne pečate. Nobene logike ni pri tem, nobene konsekvence, vse je v neredu. Tu je poštni pečat nemški, ker je občina slučajno v nemških rokah, tam kjer se slovenska občina za to ne meni. (Poslanec Marckhl: Kako pa dela magistrat ljubljanski. Ali mar ura-duje tudi nemško? Kaj šel!) To ni res.

Pridite v Ljubljano v mojo pi-sarno in pokazal vam bom, kako uraduje mestni magistrat. (Medklic poslanca dr. Rybača). Najbolje do-kazuje to ta medklic tovariša dr. Rybača. (Medklici).

Spoštovani gospod kolega Marckhl! Jaz izdajam celo javne oklice v slovenskem in v nemškem jeziku, zaradi česar me slovenski listi na-padajo.

Če pride pri nas na misel kake-mu uradniku, ki nič pametnejšega delati nima, se prekrsti tudi kak kraj, na primer Pröstraneg g. Slovensko ime, ki se sploh ne da pre-krstiti, je Prestranek. (Veselosť).

Vseh teh pomanjkljivosti je kri-vo ravnateljstvo, oziroma nam na-sprotno osebo. Zato tudi v izvaja-nju predpisov ni ne logike ne ena-kosti. A krivca sta tega ravnatelj-stvi, ki predlagata ministrstvu slabe in Slovincem sovražne nasvete, mi-

si kupil za gotov denar poljubček in se kaj več.

In tako je bilo potem dan za dne-vom, večer za večerom, danes tukaj, jutri tam. No, z zabubanjem ni bilo potem nič, tisočaki so šli, in z njimi tudi družba. Danes so moji tovariši veseli, če jih na cesti ne pozdravim, in zgodi se večkrat, da gredo rajši preko ceste, samo da me ne srečajo.

Pa nič ne de, do smrti se živi tu-di brez takih prijateljev, saj imam drugih dovolj, ki me radi poslušajo, če jim v nočni kavarni zaigram ve-selo pesem, in mi radi plačajo čašico, ki me pogreje.

Ha, ha, gospa, kaj ne, lepa sto-rija! Saj bi je Vam ne bil povedal, ali ta-le Vaš malaga me je tako po-grel in tile Vaši mehki fotelji so me spomnili nekdanjih časov. Hvala Vam, gospa! Torej še enega za od-hodnico? Naj bo!

Kaj se je zgodilo z njo, z Mari-jo? Hm, žal mi je. Pred par leti, ko sem že doigral svojo vlogo kot salo-nski človek, sem stal pred cerkvijo in videl, kako jo vodi pred oltar bogat-in starec, ki je izgubil svoje lase še kot mladenič. Fina dama je danda-nes, in pravijo, da po njenih šam-panskih večerih ne boli glava nje, temveč njenega gospoda soproga.

Tako torej, hvala za vse, gospa! Vaš malaga je res izborn. Poljub-šam roko! Vesele praznike! E.

nistrstvo pa o lokalnih razmerah ni informirano.

Na novo izdane tiskovine za br-zojavne nakaznice so dvojezične. Uradno čelo je pa nemško. V mislih imam tiste tiskovine, ki se rabijo pri izplačevanju in so rumenkasto-rdeče barve. Stranka napravi nakaznico na beli tiskovini v slovensčini. Vpla-čevalni urad nakaže denar izplačilne-mu uradu v nemščini. Izplačilni urad mora stranki dati rdečkasto nakazi-lo, ki je stranka podpiše, oziroma na katerem potrdi sprejem denarja. Iz-plačilni urad ne ve, v katerem jezi-ku je odpošiljalec spisal belo tisko-vino in vsled tega izpolnjuje izpla-čilno nakaznico za stranko vedno nemško. Predpisi naročajo pošti po-rabo tistega jezika, ki se ga je po-služil odpošiljalec, kar se da uganiti po naslovu, ogovoru itd. Tu bi mo-gelo pomagati ministrstvo, če bi uka-zalo, da je na telegramih poleg na-kazane vsote napraviti uradno opomnjo, glede jezika, ki ga rabi od-pošiljalec, na primer slovensko, če-ško, hrvaško itd.

Prihajam sedaj k nalepnim list-kom. Magistrat ljubljanski se je obrnil na tržaško ravnateljstvo s prošnjo, naj da nalepne listke — to so rumeni listki, ki se prilepljajo na priporočena pisma in paketirane po-šiljkatve — tudi v slovenskem jeziku tiskati.

Odgovor, ki ga je dobil ljub-ljanski občinski svet, pravi, da je to politikum in da mora stvar rešiti ministrstvo, ker se tiče notranjega uradnega jezika.

A to ni res, da se gre tu za no-tranji uradni jezik. Nalepni listi imajo namen, orijentirati stranke.

Notranjega uradnega jezika — to priznam — se tičejo takozvani od-premni listki. Te nalepljajo postaje na pakete in vreče, v katerih se po-šiljajo pisma, da vedo uradniki na medpostajah, kam naj pošiljkatve od-premijo. (Poslanec Marckhl: Kaj je pa zapisano?) Nemške opomnje, na primer »Laibach — Marburg« itd.

Se ena anomalija je, ki bi se bi-la morala davno odpraviti. Poštne tiskovine na Primorskem so dvoje-zične, nemško-italijanske in tudi tro-jezične nemško - slovensko - itali-janske. Gospoda moja — čemu to? Ali bi ne bilo dosti enostavnejše, če bi se sploh izdale samo nemško-slo-vensko-italijanske tiskovine? Noben Italijan bi ne umrl žalosti, če bi po-leg svoje materinščine našel na teh tiskovinah tudi slovensko besedilo.

Če preudarim vse to, gospoda moja, potem mora biti eden glavnih postulatov nas Slovencev, da dobimo na Kranjskem svoje lastno poštno ravnateljstvo. Če zahteva spoštovani gospod poslanec Dobernig za Koroško lastno poštno ravnateljstvo, ko je tam skupni promet dosti manjši kakor na Kranjskem, potem mislim, smo popolnoma opravičeni zahtevati za Kranjsko lastno poštno ravnatelj-stvo v Ljubljani.

Ljudsko šolstvo.

Prihajam sedaj, velečenjeni gos-pod, k našemu šolstvu. Najprej naj izpregovorim nekaj besed o ljud-skem šolstvu. Dosti se o tem itak ne izplača govoriti, kajti naše pritožbe v tem oziru so bile v različnih časih od različnih poslancev obširno raz-ložene, tako, da bi moral to ponav-ljati, če bi hotel obširneje govoriti o tej stvari.

Omejujem se torej predvsem na to, da konstatiram, da ga ni v Av-striji nobenega naroda, ki bi ga pri-krajševali celo v ljudskem šolstvu, kakor se to v veliki meri godi pri nas Slovincih.

Velečenjeni gospodje! Z uredbo ljudskega šolstva, v kolikor se tiče učnega jezika, moremo vobče biti za-dovoljni samo na Kranjskem, na Goriškem in v slovenskem delu Istre. Sicer poskušajo tudi tam Nem-ci in Italijani zdaj in zdaj premeniti uredbo ljudskih šol, ali doslej so bili njih poskusi vedno srečno odbiti.

Če se imamo vzlic temu prito-ževati, je tega krivo dejstvo, da je pri nas na štirirazrednicah upeljana nemščina kot obvezni učni predmet, začenši od tretjega razreda v svrhu, da se vsled pomanjkljive uredbe na-šega srednjega šolstva — o katerem si bom pozneje dovolil govoriti — di-jakom omogoči vstop v gimnazije in realke.

Ob sebi je umljivo — to imam odgovoriti na medklic gospoda po-slanca Marckhla, »bodite veseli« — da manjkajo pri drugih predmetih tiste ure, ki se porabijo za nemščino kot učni predmet in to bi se občutno pokazalo, če bi se s pomnožitvijo učnih ur ne omogočilo doseči učni smoter tudi pri drugih predmetih, kar pa seveda pomenja večje obre-menjenje slovenskega šolarja.

Če pa, velečenjeni gospodje, po-gledamo na Štajersko, kjer prebiva-jo na Spodnjem Štajerskem, izvzem-ši nekaj nemških mestnih otkov, iz-ključno samo Slovenci, kjer je dežel-ni šolski svet v Gradcu popolnoma v nemških rokah in vlada še ni pri-šla tako daleč, da bi varovala slo-

vensko prebivalstvo pred nasilnosti-mi Nemcev, vidimo že, da si prizade-vajo Nemci... (Poslanec Hofman: To je neverjetno! Take fantazije! — Medklici. — Poslanec Marckhl: Spi-šite enkrat o tem kak roman.) To ni potrebno, ker navajam gola dejstva ... prizadevajo Nemci v vse večji meri ponemčiti ljudsko šolstvo. (Med-klici).

Ne bom govoril o tem, kaka sredstva se porabljajo, da se pridobi nekaj zaslepljenih staršev, da se iz-reko za ponemčenje ljudske šole ali vsaj za omejitvev slovenskega pouka na njih. (Medklici). Ta sredstva in sredstveca so dovolj znana; dosti-krat so to obljube, dostikrat vabe, do-stikrat pa tudi grožnje, ki naj po-magajo doseči rečni cilj. Tedaj pa, gospoda moja, bi morali videti, kako hitro so šolske oblasti na delu, da iz-vedejo voljo takih zaslepljenih star-šev, dasi leži na dlani, da se zgode s tem naravnost pedagoški zločini. (Medklici).

Če je pa tako že v zeleni Šta-jerski, potem, gospoda moja, si la-hko predstavljate, kako more z na-šim ljudskim šolstvom biti šele na Koroškem. Tam je večina ljudskih šol v slovenskem delu dežele popol-noma nemška. Povrh se nastavljajo tudi še taki učitelji nemške narodno-sti, ki slovenskega jezika sploh niso zmožni, da bi le gotovo s šolo oh-iškujočimi otroci ne govorili v nji-hovem materinem jeziku. (Poslanec Hofman pl. Wellenhof: Že leta se-dim v deželnem šolskem svetu; po-znam razmere bolje, kakor gospod poslanec Hribar!) Saj govorim zdaj o Koroški. (Poslanec Hofman plem. Wellenhof: Prej ste govorili o Šta-jerski). Kar sem povedal o Štajer-ski, vzdržujem v polnem obsegu, mo-je trditve o Koroški pa potrjuje moj tovariš Grafenauer. (Živahni med-klici).

Podpredsednik Pogačnik: Prosim miru, gospodje. (Nadaljnji medklici).

Poslanec Hribar: Prosim ma-lo miru, gospodje! (Nadaljujé): Mi-sliti si morete, čestiti gospodje, kak martirij je to za otroke, ki so zmo-žni samo slovenskega jezika, če vstopijo v tako šolo in naj slede pouku. Čisto naravno je, da se more učitelj z njimi v začetku samo z znamenji porazumeti in se otroci šele polago-ma z vajo nauče nekaj malega nem-ški.

Saj se, gospoda moja, z vednim ponavljanjem nekaterih glasov tudi papirje lahko nauči nekaj besed.

Kakšen more biti učni uspeh ta-kih šol, si uvideven človek lahko predstavlja. Samo za našo vladu je to nerazumljiv pojem, če morda ni-ma namena sploh zadrževati Sloven-cev na Koroškem glede ljudskošolske izobrazbe, katero domnevanje se kar usiljuje, dasi jaz tega ne morem verjeti.

In Trst, gospoda moja! Pri mestnem zastopu, ki je obenem tudi deželni zastop, se kar ni dalo doseči, da bi dobili Slovenci v mestu lastne šole, dasi so se storili vsi mogoči ko-raki in dasi so Slovenci znaten od-stotek tržaškega mestnega prebiva-lstva. Z brutalnostjo, ki ji ni dobili enake, so tržaški mestni očetje na zahtevanje po ustanovitvi sloven-skih ljudskih šol v Trstu stereotipno odgovorili, naj hodijo slovenski otroci iz mesta, če hočejo uživati pouk v svojem materinem jeziku, v slo-venske šole v okolici, oddaljene tri in štiri kilometre.

In vlada ni našla toliko enerži-je, da bi tržaške mogotee pripravila do tega, da izpolnijo najelementar-nejše zahteve Slovencev, tako da so bili ti mnogo let primorani na lastne stroške v Trstu vzdrževati slovenske ljudske šole, dokler jih ni letos pre-vezala vlada in bo država plačevala stroške. (Poslanec dr. Rybač: Niso še prevzete, samo pet učiteljev!) Še ne popolnoma, a deloma.

Ugovarjati bi mi mogli, gos-poda moja, da spada ta stvar pravza-prav pred forum deželnih zborov, ker nima ljudsko šolstvo nič opraviti z državnim proračunom. To očit-anje pa bi ne bilo umestno. Naša av-tonomija glede ljudskega šolstva je namreč tako prikrojena, da ima vla-da vendar vedno prvo besedo. Če se nas na Štajerskem, na Koroškem in v Trstu prikrajšuje in se nam sila dela, je vlada tega največ kriva; njeni zastopniki v okrajnih in v de-želnih šolskih svetih so vedno v ču-dovitim sporazumenju z nasprot-niki slovenskega naroda.

Učiteljska.

Po teh splošnih opomnjah o na-šem ljudskem šolstvu, prihajam gos-poda moja, k zavodom, ki so usta-novljeni, da vzgajajo slovenske učitelje in učiteljice.

Takih zavodov je pri nas čvetero, in sicer moško in žensko učiteljske v Ljubljani, moški učiteljski v Ma-riboru in v Kopru in žensko učiteljs-ke v Gorici.

Gospoda moja! Človek z normal-no pametjo bi mislil, da so ti zavodi urejeni vzgajati sposobne učitelje in

učiteljice za slovenske ljudske šole in ob sebi umljivo bi se mu zdelo, da so vsi ti zavodi enaki in po istem zgledu urejeni. Kdor bi tako mislil, bi bil v zmoti, tak ne računa z nad-modrostjo avstrijskih vlad in ta nad-modrost se kaže glede uredbe imeno-vanih zavodov v brezmejni nesist-temnosti.

O tem še govora ni, da bi bila na teh zavodih slovensčina učni je-zik, dasi bi to bilo naravno. Nasprot-no, gospoda moja, vladna modrost je tako velika, da se hočejo za sloven-ske šole sposobne učiteljske moči vzgajati s tem, da se jih v večini učnih predmetov poučuje nemško. Pa še v tem oziru ni nobenega siste-ma. (Poslanec Marckhl: Ni učnih knjig). To ni res, to je izgovor, ki pa ne drži. (Poslanec Hofman-Wellenhof: A slovenski listi, vaši listi, so to sami pisali). Spoštovani gos-pod kolega, ti so pisali o gimnazi-jah, tu pa se gre za učiteljske. O šol-skih knjigah bom še govoril.

Tako se na primer na ljublj-an-skem učiteljskem poučujejo pedagogi-ka, nemščina, zemljepisje in zgodo-vina, fizika, petje, risanje, kaligra-fija, telovadba in glasba (klavir, orglje, gosli) v nemškem jeziku, do-čim se uče veronauk, slovensčina, matematika in naravoslovje v slo-venskem jeziku. Kmetijstvo se uči na tem zavodu — kak smisel naj to ima, nisem mogel uganiti — nemško in slovensko. (Poslanec Marckhl: Ker so tudi Nemci tam!) Le nekate-ri, le prav malo jih je.

Na ženskem učiteljskem ravno-tam se naravoslovje že več ne uči slovenski, marveč nemški, dočim se drugi predmeti predavajo ravno ta-ko kakor na moškem učiteljskem. Edi-ni razložek je, da se novi učni pred-met, ženska ročna dela s slovenskim učnim jezikom poučuje.

V Mariboru je stvar seveda še dosti slabša. Tam je slovensčina učni jezik samo pri pouku slovensčine, in sicer samo za dijake slovenske na-rodnosti, dočim se vsi drugi predme-ti brez izjeme nemški poučujejo. (Poslanec Grafenauer: In v Celovcu!) O Celovcu sploh ne govorim; če je že v Mariboru tako, si je lahko misliti, kako mora šele biti v Ce-lovcu.

Učiteljski na Primorskem sta zo-pet drugače urejeni. Tako se pouče-jejo na učiteljskem v Kopru pedago-gika, petje, (klavir, gosli, orglje), telovadba, risanje, lepopisje in kme-tijstvo v nemškem jeziku, slovensči-na, nemščina, veronauk, zemljepis in zgodovina, matematika, fizika in naravoslovje pa v slovenskem jezi-ku.

Vidi se torej, da ima slovenski jezik na tem učiteljskem že dosti več pravic kakor v Ljubljani. S tem je ovržen ravno tisti ugovor, ki ga je, kakor se mi zdi, napravil gospod dr. Hofman-Wellenhof, da namreč nimamo šolskih knjig. (Poslanec Hofman-Wellenhof: Posnel sem to le iz vaših slovenskih listov. Ne vem tega tako natančno). To velja samo za gimnazije. (Poslanec Hofman-Wellenhof: Saj so ravno tiste!) Ne! To velja za šolske knjige za višje gimnazije. To pa niso iste, kakor za učiteljske.

Enaka uredba kakor za Koper je tudi v Gorici, z edino, seveda čisto neumljivo izjemo, da se v četrtem tečaju poučujeja zemljepisje in zgo-dovina nemški; zato je pa tu v na-sprotju z uredbo na ženskem učiteljs-šcu v Ljubljani učni jezik za ženska ročna dela nemščina.

Vidite torej, velečenjeni gospod-je, da sem bil popolnoma opravičen izjaviti, da je edini sistem, ki tu vla-da, nesistemnost.

Te uredbe so pa tudi v direktnem nasprotju s pedagoškimi načeli, ki so bila soglasno, torej tudi z glasovi nemških udeležnikov odobrena na shodu izobraževalcev učiteljev, ki se je leta 1906. vršil pod vladno patro-nanco. Cenjeni gospod predsednik naj mi dovoli, da jih prečitam. Gla-se se:

1. »Učitelj mora imeti učni je-zik, to je materinščino svojih učen-cev v oblasti; obvladovati mora po-trebno znanstveno terminologijo je-zika in se jezikovno gladko izraže-vati.

2. Terminologije kakega jezika ni kakor jezika samega neporabljivo pridobiti z navadnim naučenjem do-tični besed. Pridobi se šele z mnogo-vrstno praktično rabo.

3. Učitelj se mora torej v ti-stem jeziku — zapomnite si to, gos-poda moja — »izobraževati, v kate-rem bo pozneje sam učil.

4. Noben učni predmet ne sme stvarno trpeti vsled težav (nerazum-ljivosti) učnega jezika.

5. Načeloma se ne sme noben učni predmet rabiti kot sredstvo za naučenje drugega jezika; vsak je marveč sam sebi namen.

Naj upam, da ne najdemo te reso-lucije pri naši vladi gluhih ušes in da si bo vlada štela v dolžnost pre-urediti čim preje pedagoške in dru-ge uredbe naših učiteljskih v smislu, ki odgovarja ter resolucijam.

Prehajam na kratko pojasnilo našega srednjega šolstva. Tu mi je govoriti tudi o šolskih knjigah.

Srednje šole.

Med vsemi v Avstriji živečimi narodi — ne izvzemši niti Romunov, ki jim sicer privoščimo popolno rav-nopравnost — smo glede srednjega šolstva Slovenci najbolj zanemarje-ni, ker še do danes pravzaprav nima-mo nobene slovenske srednje šole. (Čujte! Čujte! — Poslanec Marckhl: Kaj je to »pravzaprav«?) To bode-te kmalu slišali. Prosim samo malo po-trpjenja, saj pridem tudi na to. Edi-no, kar smo na polju srednjega šol-stva dosegli, je to, da se je leta 1833. na gimnazijah v Novem mestu in v Kranju, kakor na paralelkah ljub-ljanske gimnazije v prvih štirih te-čajih uvedel slovenski učni jezik za vse predmete, izvzemši nemščino in grščino. Višje gimnazije so kakor ob sebi umljivo vse popolnoma nemške.

Pozneje so na gimnaziji v Ma-riboru aktivirali takoimenovane slo-venske paralelne razrede za nižjo gimnazijo, in pozneje v Celju tako-zvane samostojne nemško-slovenske paralelke, kateri obstoj je spravil kakor znano celo ministrstvo v ne-varnost. Toda — bila bi velika zmota, če bi kdo mislil, da so te tako-imenovane slovenske paralelke tudi v resnici slovenske; poučujejo se na obeh teh zavodih le nekateri pred-meti v slovenskem jeziku, večina pa v nemškem jeziku. Leta 1890. v Ljubljani novo ustanovljena, sedaj druga državna gimnazija, je v štirih nižjih razredih prav tako urejena, kakor gimnaziji v Kranju in v No-vem mestu. Na drugih gimnazijah v slovenskih pokrajinah, tako na pri-mer v Celovcu, v Beljaku, v Ptuj, v Gorici in v Trstu, je učni jezik vse-koz nemščina. Na ljubljanski realki imamo v prvem in v drugem razre-du paralelke, na katerih se samo ve-ronauk in slovensčina učita sloven-ski, dočim je pri vseh drugih pred-metih učni jezik nemščina.

Edina slovenska realka je v Idri-ji. Toda, gospoda moja, to ni zasluga vlade, kar moram posebno poudar-jati, da bi me vlada ne obdolžila pri-stranosti. To višjo realko je namreč ustanovila mestna občina idrijska, zavod opravlja občina in kakor raz-vidno iz danes priloženega državnega proračuna, prevzame država ta zavod šele v šolskem letu 1909./10. Upam in moram to v imenu jugoslo-venske delegacije tudi odločno zahtevati, da se s tem prevzetjem nič ne spremeni glede učnega jezika.

Kako žalostno je, gospoda moja, pri nas z realkami, priča najboljše dejstvo, da je smatral deželni šolski svet za Kranjsko za dovoljeno, razpi-sati v št. 191. »Laibacher Zeitung« z dne 21. avgusta t. l. mesto profesorja za zemljepis in zgodovino na višji ljubljanski realki, ne da bi od prosil-cev zahteval znanje slovenskega jezika.

Velečenjeni gospodje! Da ne od-govarja ta uredba našega srednjega šolstva niti pedagoškim principom, niti pravici in pravičnosti, je evi-dentno. Zato so naši zastopniki vedno zahtevali in moramo tudi mi zahtevati, naj bodo gimnazije in realke za Slovence tako urejene, da bo ime-la slovensčina kot učni jezik popolno veljavo.

To je postulat zdrave pedagogi-ke in je vsled tega tudi društvo slo-venskih profesorjev na svojem sho-du dne 22. decembra sklenilo resolu-cijo, ki jo je izročilo zastopnikom slovenskega in hrvaškega naroda. (Poslanec Marckhl: Kaj imajo pri tem Hrvatje opraviti?) Z nami so v eni parlamentarni združitvi, zato so se obrnili Slovenci do Hrvatov, ki so, kakor veste, naši bratje in s kate-rimi zelo fraterniziramo, da bi pod-pirali naše zahteve.

Resolucija se glasi takole (čita):

1. Vsakemu narodu je ustano-viti šole v njegovem jeziku. To zahtevata pedagogika in državni osnovni zakon. Opiraje se na to neovrženo re-snico, zahteva društvo slovenskih profesorjev, da se tudi za Slovence ustanove popolnoma slovenske šole, to je take s slovenskim učnim jezi-kom za vse predmete.

2. S pedagoškega in zakonitega stališča zahtevamo poleg gimnazij tudi slovenskih realk, učiteljskih, obrtnih in trgovskih šol.

3. Ker prebivajo na Štajerskem, na Koroškem in Primorskem ravno tako in ravno taki Slovenci kakor na Kranjskem, zato ne smejo srednje šole v teh deželah biti nič drugače ure-jene kakor na Kranjskem. Kar je na Kranjskem potrebno in je kot na-rodnostnim razmeram primerno spo-znano, mora veljati za potrebno in primerno tudi v drugih deželah, ko-der prebivajo Slovenci.

4. Srednješolski učitelji, oziro-ma profesorji usposobljeni za več učnih jezikov, zamorejo biti nastavl-jeni na vseh zavodih, na katerih se poučuje v enem dotičnih jezikov. (Poslanec Marckhl: To je jako do-bro!) Kaj ne, to je dobro? Ta petici-ja se nanaša na dogodek, ki ga bom

pojasnil pozneje, ko bom govoril o visokih šolah.

S poslovenjenjem naših srednjih šol je tako, da vselej, kadar se oglašimo z zahtevo, naj se razširi slovenski učni jezik, nam ugovarja vlada, da naše zahteve ne more izpolniti, ker ni učnih knjig. Če se obrnemo, da bi oddpravili ta nedostatek, do slovenskih profesorjev, ki so poklicani, spisati šolske knjige, nam odgovore, da nečejo in ne morejo pisati šolskih knjig, dokler ni nobenega upanja, da se bodo praktično uporabljale. (Poslanec Hofman-Wellenhof: Pravi circulus vitiosus). Saj to je tudi samo ob sebi umljivo; kdo bo pa sestavljal šolske knjige, da bodo potem neuporabljivi rokopisi kje trohneli.

Torej vidite, gospoda moja, res pravi circulus vitiosus, kakor se je že eden gospodov tovarišev tu izrazil. Ko bi bilo vladi res na tem, da se na slovenskih srednjih šolah upelje slovenski učni jezik, bi bila za to že davno poskrbeli tako, kakor je to svoj čas storila v Dalmaciji. Ko je bilo odločeno, da se tam na srednjih šolah upelje hrvaški učni jezik, je vlada za spisanje šolskih knjig sposobnim profesorjem dala daljše dopuste in jim naročila sestaviti šolske knjige. Dasi od strani učne uprave nismo deležni take naklonjenosti, kakršno je pokazala napram Dalmaciji, sem vendar v položaju povedati, da so naši profesorji marljivo na delu, da dajo učni upravi na razpolaganje vse potrebne knjige in učne pripomočke za slovenski pouk na višjih gimnazijah. Pokazalo se bo, če ni bilo zastoj na delo, ki je gospodje profesorji, kar je potrebno posebe poudarjati, opravljajo večinoma v svojem prostem času. (Posl. Marekhl: Večinoma so na dopustu). Najmanj jih ima dopust, večinoma pišejo v svojem prostem času. (Posl. Neumann: Četudi, saj je to vendar v državnem interesu). Pa ni tako.

Ker so pri nas v Avstriji čisto nenaravne stvari včasih samo ob sebi umljive, je tudi mogoče, da se bo z učnimi knjigami, kadar bodo enkrat gotove, tako zgodilo, kakor s slovensko-latinsko vadnico, ki je bila že pred leti sestavljena in na stroške kranjskega deželnega odbora tiskana, ki pa se ni nikdar rabila in je med tem že zastarela.

In zdaj, gospoda moja, naj navedem paralelo, da bodele videli, kako se za nemško šolstvo na Kranjskem skrbi.

Že več desetletij obstoji v Kočevju čisto nemška spodnja gimnazija, ki je bila v začetku šolskega leta 1908./09. razširjena v popolno gimnazijo. Kakor že prej omenjeno, je prva državna gimnazija v Ljubljani pravzaprav tudi nemška, ker imajo samo nižji razredi slovenske paralele. Denimo, da bi bila vlada imela resni namen, uvesti na vseh gimnazijah na Kranjskem, izvzemši Kočevje, slovenščino tudi v višjih razredih, bi bila mogla razdeliti prvo gimnazijo v slovenske in nemške paralele. S tem bi bilo za nemške gimnazije na Kranjskem boljše prekrbljeno kakor je treba, saj je na Kranjskem poleg 475.302 Slovencev vsega skupaj samo 28.177 Nemcev. Toda vlada je v svoji skrbi za Nemce šla dosti dlje in se ni nič plašila nam Slovencem očito pokazati, da protizira Nemce izredno.

Skoro se mi zdi, da je hotela namigniti, da nas smatra pač sposobne dajati krvni in denarni davek, da pa nas ne smatra za vredne, da bi postali deležni višje izobrazbe in kulture. (Živahno pritrdjevanje).

Lansko leto se je šlo za imenovanje direktorja na prvi državni gimnaziji v Ljubljani, na najstarejšem in največjem zavodu na Kranjskem, na katerem je leta 1907. v 18 razredih bilo 609 učencev, med njimi 482 Slovencev in 114 Nemcev in na kateri je bilo aktiviranih 8 slovenskih paralel. Vsak razumen človek mora misliti, da mora ravnatelj-sko mesto na slovenskem zavodu, kakor je bilo doslej, dobiti rojen Slovenec, ali če ni primerne kompetenta slovenske narodnosti, vsaj mož, ki je zmožen slovenskega jezika. Omenjeno bodi pa takoj, da so bili med kompetenti jako vrli slovenski profesorji. Toda naš gospod deželni predsednik Teodor Schwarz — pardon, saj je med tem avanziral do barona, torej baron Schwarz — je bil drugačnega mnenja. Očividno pa na priganjanje nemškega »Volksrata« na Kranjskem, ki je pri nas nekakšna stranska vlada... (Posl. Marekhl: Tega takrat sploh še ni bilo). A bili so tisti elementi, ki so pozneje ustanovili »Volksrat«. Imenovani gospod deželni predsednik si je torej v glavo vtepel, nakloniti rečeno ravnateljsko mesto čistokrvnemu Nemcu, ki ni zmožen ne slovenskega, ne katerega drugega slovenskega jezika. (Poslanec Neumann: Kaj bi bilo, če bi se to zgodilo Nemcem?) Na to še misliti ni. V svoji gorečnosti za tega moža je šel gospod deželni predsednik celo tako daleč, da je na člane deželnega šolskega sveta, na katere ima

vpliv, na vse mogoče načine pritiskal in tudi izsilil, da je bil ta nemški mož v seji deželnega šolskega sveta za menovanje predlagan in je prišel v terno.

O tem je izvedela slovenska publicistika in nastal je vihar ogorčenja. Toda, gospoda moja, ta vihar ogorčenja ni imel naravne posledice, da bi bili izbrali za gimnazijo kompetenta, proti kateremu tudi jezikovno ni ugovora. Ne, gospoda moja. Takoj so imeli drug načrt pri rokih. Ustanovili so namreč v Ljubljani novo, popolnoma nemško gimnazijo, kar je bilo, kakor ob sebi umljivo, Nemcem še dosti ljubše, kakor bi jim bil čistememski ravnatelj na prvi državni gimnaziji. (Poslanec dr. Rybář: Torej ne ravnatelj za gimnazijo, nego gimnazija za ravnatelja).

Da, tako se je to uredilo. Pri nas so bile poprej pač vse šole nemške. Svoje dni so bile latinske, potem so postale nemške, — ker so bili pri nas v Avstriji vedno pripravljene germanizirati in so to smatrali za najvišjo državniško modrost. Sprico temu je pač ob sebi umljivo, da smo Slovenci, čim se je v nas vzbudilo narodno čuvstvo, imeli pravico zahtevati, naj se ti prej latinski, pozneje nemški zavodi spremene v slovenske. (Poslanec Marekhl: Saj ste tako dobili svoje lastne zavode. — Poslanec Hofman-Wellenhof: Naredili ste pri tem prav dobro kupčijo!) Ne, to nikakor ni res. Nemški zavodi niso bili potrebni. In poslušajte me dalje, povedal vam bom, zakaj sem to omenil.

Kako silno se je mudilo z ustanovitvijo gimnazije, dočim minejo zaradi potrebnih in nepotrebnih pogajanj cela leta, predno se ustanovi kaka srednja šola, dočim se pogajajo Novo mesto že desetletja za zgradbo gimnazijskega poslopja in je bila druga državna gimnazija v Ljubljani od leta 1895. do lani v popolnoma nezadostnih prostorih nameščena. Ker učna uprava za Slovence sploh ni imela nikdar nič srca, so dobili Nemci v Ljubljani gimnazijo čez noč, ne da je bilo treba kaj daljših pogajanj, da celo ne da bi bil deželni šolski svet storil kak sklep. (Poslanec Marekhl: Vsled kompromisa s Slovenci!) Ponavljam, ne da bi bil deželni šolski svet kaj sklenil.

Če je bil sklenjen kompromis s Slovenci, tega ne vem; (Poslanec Marekhl: Jaz to vem). Če pa je bil sklenjen kompromis, potem je to jako žalostno poglavje v naši politični zgodovini.

Pomisleki, ki jih ima navadno fin. minister pri ustanovitvi kake srednje šole, so tu popolnoma odpadli. Novi zavod, ki se je v lanskem šolskem letu skrival pod naslovom nemške filijalke prve državne gimnazije v Ljubljani, se je v drugem semestru šolskega leta 1907./08. preselil v nove prostore in je bil letos z aktiviranjem petega razreda takoj razširjen v višjo gimnazijo. Tako ima šest odstotkov Nemcev na Kranjskem dve popolni gimnaziji, dočim se vladi ne zdi potrebno, poskrbeti za 94 odstotkov slovenskega prebivalstva v deželi z ustanovitvijo slovenskih srednjih šol in jim vzdržuje samo četvero ne popolnoma slov. gimnazij in nobene realke; dočim se ji ne zdi potrebno, za dve petini študentskega prebivalstva slovenske narodnosti, dalje za Slovence na Koroškem in na Primorskem poskrbeti slovenskih gimnazij.

Zdaj, gospoda moja, poglejmo še, kako materinsko je za novi nemški zavod poskrbel tista učna uprava, ki je za Slovence najhujša maceha. Nastanjen je ta zavod v istem privatnem poslopju, kjer je bila od potresa druga državna gimnazija, ki je vsako leto imela nad 400 učencev.

Dokler je bila v tej hiši druga državna gimnazija — ki se jo napajeno imenuje slovensko gimnazijo vsled tega, ker nima v nižjih razredih nemških paralel — ni bilo nobenih sredstev za vzdrževanje in za notranjo opravo, a za nemško gimnazijo je bilo takoj več tisoč kron na razpolaganje. Preslikali so šolske sobe, napravili nove klopi in napolnili v vse sobe električno razsvetljavo. Spoštovanemu gospodu poslancu Marekhl se bo to morda zdelo malenkostno, a v zvezi s tem, kar bom še povedal, bo sprevidel, da ni tako malenkostno.

Ravnateljstvo druge državne gimnazije je pred več leti prosilo, naj se upelje električna razsvetljava vsaj v tiste prostore, kjer se od 4. do 5. popoldne uče svobodni predmeti ter v konferenčno sobo. V dotičnem dopisu je izdatke proračunjen na 1000 K. Odgovor je bil nepovoljen in utemeljevanje je reklo, da v proračunu ni preskrbljeno za tak izdatek. Normalen človek bi mislil: če učna uprava v varstvo vida 400 mladih ljudi v tem letu ne more dobiti 1000 K, bo to vsoto postavila v proračunu vsaj prihodnjega leta. Toda to se ni nikdar zgodilo. Ravnateljstvo je bilo primorano, napraviti petrolejske svetilke v sobah s slabo svetlobo, katere svetilke dostikrat sploh

niso hotele goreti, ker so bile sobe z dijakmi prenapolnjene. (Cujte! Cujte!) Ne morem si kaj, da bi tu ne izrazil domnevanja, da smatra šolska uprava na Kranjskem vid slovenskih učencev za manj vreden od nemških učencev.

Drug kričeč slučaj, ki nam pred očuje pristranost šolskih oblasti glede nemških in slovenskih učencev, je naslednji:

Iz tiskanih letnih poročil prve državne gimnazije v Ljubljani razvidim, da je bilo na tem zavodu v I. b razredu, torej v slovenskem oddelku začetkom šolskega l. 1896./97. osemdeset učencev, začetkom šolskega leta 1897./98. pa tridesemdeset. Nadalje so imeli tam v šolskem letu 1896./97. št. 6. a-razred 61 in v šolskem letu 1897./98. drugi b-razred 61 učencev. V letnem poročilu za šolsko leto 1897./98. citamo na strani 71. doslovno tole (čita):

»Pri sprejemni skušnji za I. razred je bilo za istega slovenski oddelki v julijemskem terminu sprejetih 83 učencev. Z ozirom na to, da je bilo za jesenski termin pričakovati nekaj repetentov in nekaj prošnikov za sprejem, se je obrnilo ravnateljstvo na deželni šolski svet, naj dovolji paralelo. Visoki deželni šolski svet je z ukazom z dne 4. avgusta 1897. št. 2124 izrečeno prošnjo odbil in je odredil, da je oddati tukajšnji spodnji državni gimnaziji 15 dijakov izmed onih, ki so bili sprejeti v julijemskem terminu.«

V letnem poročilu istega zavoda za šolsko leto 1907./08. citam na strani 83. naslednje (čita):

»Prošnjo za razdelitev 6. razreda je c. kr. deželni šolski svet z ukazom z dne 5. oktobra 1907 št. 5265, zavrnil in je odredil, da je v razbremljenjenju razreda sedem dijakov poslati na drugo državno gimnazijo.

Pripomniti je k temu, da je imel šesti razred, sestavljen iz dveh ločenih oddelkov 5. razreda prejšnjega leta, začetkom šolskega leta 49 javnih učencev in enega privatista.

Da bi se onemogočilo aktiviranje paralelnih razredov in prihranilo dotične stroške, se deželni šolski svet ni ustrašil, natlačiti po 60, 70 in 80 dijakov v en razred in dijake dostikrat proti njihovi volji odriniti na drug zavod.

Kaj se briga slavni deželni šolski svet in kaj visoka učna uprava za določbo, da je v svrhu mirnega pouka razred razdeliti, če je v njem nad 50 učencev. Kaj se briga za predpise zdrave pedagogike! Nič, čisto nič — saj se gre samo za slovenske dečke. Prosim vas, gospoda moja, poglejte samo gimnazijska letna poročila iz Nižje ali Gornje Avstrije, iz Češke ali Moravske in videli boste, da — niti kot izjemo — ne dobite na nobenem zavodu razreda, kjer bi bilo toliko učencev, kakor jih je pri nas skoro vedno.

Zdaj, prosim, poslušajte še, kako postopa učna uprava napram novi nemški gimnaziji. Tam je bilo letos sprejetih 44 ali 46 učencev — natančno število mi ni prav v spominu. Vrh tega ima ta razred osem privatistov. Za to malo število dijakov je bila takoj ustanovljena paralela. Da bi se vsaj na videz vzdržala, so najbrž privatiste pristili javnim dijakom. Dokler je bila v istih prostorih druga državna gimnazija, ji učna oblast pač ni bila nikdar tako naklonjena.

Privoščim otrokom vsake narodnosti, da se jim izobraževanje kolikor mogoče olajša, z ozirom na postopanje napram nemškim in napram slovenskim dijakom pa se moram vprašati: zakaj pač zapostavljajo slovenskega dijaka vedno za nemškim? Kaj ni vreden tiste obzirnosti, kakor nemški? Ali se hoče slovenskega dijaka mar namenoma od študiranja docela odriniti ali mu je vsaj po možnosti otežkočiti? (Medklici).

Se eno pristranost, ki jo dela učna uprava napram Slovincem, moram omeniti. Gre se za oddajanje iz praznjenih učnih mest na naših gimnazijah.

Na prvi državni gimnaziji v Ljubljani n. pr. je bilo v avgustu l. 1907 razpisano učno mesto za naravoslovje in je predlog ležal v ministru od septembra l. 1907.; pravo imenovanje se je zgodilo šele pred nekaterimi dnevi. To učno mesto je zavzemal več kot eno leto suplent in izprašani petenti, ki že mnogo let težko čakajo službe, so se morali zadovoljevati s suplentskimi dohodki, najbrž zato, da je učna uprava prihranila nekaj kron za nemško gimnazijo. V Ljubljani so tako na prvi kakor na drugi državni gimnaziji nastavljeni izprašani supletni in opravljajo službe, ki bi se bile morale že davno definitivno oddati in kar se v Avstriji gotovo nikjer ne zgodi, to se je v Ljubljani že dostikrat zgodilo, da je bila v učiteljskem zboru kake srednje šole polovica suplentov.

Neoddana so pa še naslednja učna mesta, za katera so terna-predlogi že odšli na Dunaj: mesto učitelja

za matematiko in fiziko na gimnaziji v Gorici, ki je bilo že l. 1907. razpisano, a da bi se preprečilo imenovanje Slovence, se je vprizoril trik, premestiti v Gorico nekoga profesorja nemške narodnosti iz Slezije s pretvezo, da se je to zgodilo iz zdravstvenih ozirov. Dalje ni zasedeno mesto profesorja za zemljepisje in zgodovino, za nemščino in slovenščino na učiteljsku v Celovcu. Tako to kakor prej omenjeno učno mesto v Gorici sta doslej zavzemala dva profesorja slovenske narodnosti. Očividno z namenom, da bi se to za bodočnost preprečilo, so razpisali mesto na celovškem učiteljsku samo za nemščino. Enako interesantno je, da še vedno ni oddano mesto profesorja slovenskega jezika na državni gimnaziji v Kočevju, za katero sta kompetirala samo dva slovenska profesorja. Iskal sem nagib in izvedel sem, da hoče mnogokrat omenjeni nemški Volksrat to službo sploh odpraviti, da bi se poučevanje slovenskega jezika poverilo nekvalificiranim učnim močem in bi tako zaostal napredek v tem predmetu. Če bi s učna uprava udala mahinacijam nemškega Volksrata — in tega se je bati sprico konvencije, ki jo kaže napram njemu — bi bil to nov udarec s pestjo Slovincem v obraz; zakaj poudarjati se mora, da prebivajo v velikem delu kočevskega okraja Slovinci in da se bo vedno nekaj slovenskih dijakov izgubilo na kočevsko gimnazijo.

Zdaj pa, gospoda moja, poglejmo novo nemško gimnazijo v Ljubljani. Na tej hiti vlada vsa potrebna učna mesta definitivno oddati pri čimer pa — kar je pri popisanih razmerah pač samo ob sebi umljivo — izključuje a priori vse slovenske učne moči, dočim obstoji, kakor sem prej omenil, na slovenskih gimnazijah polovica učiteljskega zbora iz suplentov. Ravnatelj nemške gimnazije je v posebni vlogi na deželni šolski svet izrečno zahteval, da se smejo nanjegovemu zavodu nastaviti samo učitelji čiste nemške narodnosti.

Mesto veroučitelja sedaj še ni zasedeno, ker sta cerkvena oblast in deželni šolski svet predlagala domačega duhovnika slovenske narodnosti, dočim se nemški Volksrat, ki menda stoji nad tema oblastima, ka-prieira za nemškega duhovnika iz neke druge škofije. Kdo bo končno zmagal, ali cerkvena oblast ali nemški Volksrat, ni težko uganiti po tem, kar smo v zadnjem času doživeli v Avstriji.

Mogel bi pač navesti še več slučajev, kako zapostavlja učna uprava slovenske kompetente, ki imajo enako če ne še boljše kvalifikacije, kakor nemški, in kako jim skuša onemogočiti, da bi bili nastavljeni. A podati sem hotel samo poglavje, da se vidi, kako pristranska je vlada specialno na Kranjskem — v drugih kronovinah, koder prebivajo Slovinci, se godi to še v večji meri — in menim, da sem dokazal, da ne moremo imeti nobenega zaupanja do učne uprave, dokler bo hodila po sedanjih potih.

Predno končam z razpravljanjem o srednjem šolstvu, hočem le še nekaj omeniti glede reforme srednjih šol, o kateri je bila v zadnjem času tako živahna diskusija.

Da so naše srednje šole zlasti gimnazije nujno potrebne reformiranja, tega pač ne bo nihče tajil in to je tudi priznala pretežna večina udeležnikov pri enketi, ki jo je sklicala učna uprava. Sicer se ne štim poklicanega, izreči o tem neovržno sodbo, pač pa moram kot praktičen človek dati tistim prav, ki so pretirano gojenje mrtvih jezikov pribili kot anahronizem.

Iz zanimivega članka profesorja Teobalda Fuchsa posnamev, da od 7800 učnih ur na leto odpade na humanistične predmete 5700 ur, torej 73 odstotkov in na realistične, katerim bi se moralo dandanes — v dobi splošnega tehničnega napredka — pač posvečevati več pozornosti, le 2100 ur ali 27 odstotkov. Od 5700 učnih ur za humanistične predmete se jih samo za grški in latinski jezik porabi 3120, torej 40 odstotkov vseh ur.

Nič nečem reči zoper korist učenja latinščine, menim pa, da bi se pri tem predmetu lahko znatno skrajšalo število učnih ur, učenje grščine bi se pa dandanes dalo morda vendar popolnoma odpraviti in namesto tega upeljati kak moderni jezik.

Saj se je, gospoda moja, v rečni enketi tudi res sprožila ustanovitev reformne srednje šole z obli-gatnim poukom katerega živega jezika in sem iz izjav takratnega naučnega ministra dr. Marcheta mogel posneti, da je tej misli jako dobrohotno naklonjen.

Če se bo torej taka reformna srednja šola v Avstriji ustanovila, se bojim, gospoda moja, da se glede določitve živega jezika prav gotovo ne bo krenilo ne prav in po moji sodbi tudi ne pametno. Prav in pametno bi bilo uvesti na naših reformnih

srednjih šolah kak slovenski jezik. (Bravó!) Verjemite mi, gospoda... (Posl. Marekhl: Ruski!) Ne vem, kdo je zaklical »ruski«. To, gospoda moja, bi bilo jako prav; to je drugi med najbolj razširjenimi jeziki na svetu (Pitrdjevanje), to je jezik, ki glede besednega bogastva in sintaktične popolnosti nadkriljuje večino drugih jezikov (Pitrdjevanje), jezik, ki ima veliko književnost in je znastveno razvit. (Odobranje). Toda, gospoda moja, nisem tako krut (Veselo); jaz nisem izgovoril besede »ruski«, da bi gospodje ne padli v omedlevo (Ponovljena veselost), jaz priporočam samo učenje katerega slovenskega jezika. Verjemite, gospoda da bi se dalo sčasoma tem potom ugledati narodna nasprotja, ki so zlasti hudo skupaj trčila, in če vlada nima nasprotstva napram Slovanom, ki bi ga ne smela imeti, potem ji priporočam to misel, ne da bi jo studirala — vem kaj pomeni tako studiranje v Avstriji — marveč na uvaževanje. (Odobranje.)

Visoke šole.

S poglavjem o srednjih šolah sem zdaj pri kraju in prehajam k visokim šolam. (Cujte! Cujte!) k tistem poglavju naše učne uprave, ki je danes najaktualnejše. Iz lanskega proračuna naše učne uprave sem sestavil nekaj prav zanimivih podatkov. V Avstriji imamo na Dunaju, v Gradcu, Inomostu, v Pragi in v Črnovcih nemška vseučilišča in v Pragi, Lvovu in v Krakovu slovenska. Tehniške šole so: nemške na Dunaju, v Gradcu, v Pragi in v Brnu, slovenske v Pragi, v Brnu in v Lvovu. Po zadnjem ljudskem štetju ima Avstrija — pri rokah imam kaj instruktivno knjigo: Otona Hubnerja zemljepisno-statistične tabele — 14.119.600 Slovanov in 8.462.360 Nemcev. Slovanov je torej 5.657.240 več kot Nemcev. Zdaj pa si gospodje oglejte vsote, ki jih porablja država za visoko šolstvo za Slovence in za Nemce. Za leto 1908. se rabi za nemške univerze v ordinariju in v ekstrordinariju 9.272.919 K in za tehniške visoke šole 4.081.040 K, skupaj torej 13.353.959 K. Za slovenske univerze je v ordinariju in v ekstrordinariju treba 4.580.459 K (Cujte! Cujte!) in za tehniške visoke šole 2.852.071 K, skupaj torej 7.432.530 kron. Torej je za Nemce, ki jih je 5.657.240 manj kakor Slovanov pri visokih šolah izda 5.921.429 K več kakor za Slovence.

Gospoda moja, danes predložena proračuna še nisem mogel pregledati, mislim pa, da se ne bo dosti razlikoval od lanskega, zlasti ne v tem oziru, da bi bil vanj ustavljen višji odstotek izdatkov za slovenske visoke šole.

Če sem že prej rekel, da imamo Slovenci vse vzroke, se pritoževati zaradi zapostavljanja prj ljudskih in pri srednjih šolah, se imamo prav zopet tu oglašiti s svojo zahtevo. Načeloma je bila izrecna opravičenost slovenske zahteve po lastnem vseučilišču, tako od prejšnjega ministra dr. Marcheta, kakor tudi od njegovega prednika dr. Hartla — dr. Hartla, ki je bil poštena duša, dosti odkritosrečneje — ali vedno tako zakluzilirano, da se je moglo posneti, da se slovenskega vseučilišča vendarle neče ustanoviti.

To razvidim tudi iz izjave, katero je podal večeraj Njega ekselencen gospod ministrski predsednik. Govoril je o italijanski pravni fakulteti: ni pa namignil niti z besedo, da zahtevamo tudi mi Slovenci slovensko pravno fakulteto, sosebno ker je imel priliko slišati, da smo stropav v najnovejšem času to našo zahtevo z vsem poudarkom zastopali. Mislim, da bode vendar neobhodno potrebno, da se pravičnost tudi na tem polju končno izvršuje. Mi Slovenci bomo z vsem naporom moči, koje posedujemo v tej visoki zbornici — in ko bi prišlo tudi do najskrajnejšega — izpolnitev te naše kardinalne zahteve vedeli doseči. (Odobranje). Mislim, gospoda moja, da je ustanovitev novih narodnostnih vseučilišč tudi nujna potreba sploh v razvoju avstrijskega visokošolstva.

Dandanes težišče pouka ni več v oratoriju pouku — torej v predavanjih brez razgovora — marveč se učni način pogloblja. Zato se ustanavljajo zavodi in seminarji. Visokošolec ne posluša samo predavanja, da bi spoznal vednostno prepričanje profesorjevo, marveč se uči tudi sam na zavodu vednostnega delovanja. Težišče pouka prehaja torej na zavode in seminarje.

Pomen, kojega so si pridobile dandanes visoke šole kot vzgajališče vednostnih delavcev, zahvaljevat imajo le zavodom. Ta naravna preobrazitev visokih šol zahteva, kakot dokazujejo državni proračuni zadnjih let in tudi državni proračun za leto 1909., dokazuje to, ogromne vsote. In celo te ne zadostujejo več.

Primanjkuje namreč prostora za slušatelje. Pač je imelo v poslušalnih

(Dalje v prilogi.)

dvoranah več sto slušateljcev na enkrat prostora; v zavodih pa, kjer stopi predavatelj s slušatelji v osebno občejevanje, pa je prostora le za omejeno število le-teh. Vselej mora dandanes na priliko slušatelji prirodnoznanstva, za katere je obisk zavodov obligatoričen, semterje čakati po celo leto, da jim je omogočeno priti v zavod.

Ker število slušateljcev vedno narašča, postaja saumomevno potreba po ustanovitvi novih zavodov — ne le pri filozofični in medicinski, marveč tudi pri juridični fakulteti — od dne do dne večja.

Da se dosežejo načelne, vsem potrebam ustrezajoče razmere, izdati bode treba še milijone in milijone. Ker se pa mora to še vršiti, se ne sme postopati centralistično ter vse utakniti že v obstoječa, večinoma prenapolnjena vseučilišča.

Kakor malodrugod, je decentralizacija na tem polju nujno potrebna. Obstoječa vseučilišča naj se z ustanovitvijo novih, vednostnih gojišč, — katera bodo omogočala vsem narodnostim te države delovati na polju vednosti — razbremenijo.

Gospoda moja! Pri nas se tako rado posnema nemške zglede. Vendar pa ima Nemčija lepo število manjših, recimo provincialnih vseučilišč, katera ravno, kar se tiče poglobljenja pouka, delujejo jako blagotono. In ravno v tem oziru, v katerem bi morebiti najbolje kazalo, se moče posnemati zglede, dasi bi to onim narodom, ki še nimajo lastnih vseučilišč, služilo v srečo in zadovoljnost.

Ustanovitev narodnostnih vseučilišč pa je tudi še iz drugega oziroma potrebna. Kakor znano, vršili so se v zadnjih letih na različnih vseučiliščih pogosti spopadi med nemškimi in slovenskimi, odnosno med nemškimi in laškimi dijaki.

Dasiravno je sicer samoumevno, da naj bi bili na vseh vseučiliščih v Avstriji vsi akademski slušatelji enakopravni in se je do zadnjih dveh desetletij tudi z njimi v resnici postopalo kot z enakopravnimi, so se razmere od takrat zelo poostrele. Med nemškimi dijaštvom ugnezdil se je proti dijakom drugih narodnosti pritisk, ki je dal povod k različnim sporom, kar slovenskim dijakom, osobi to na Dunaju in v Gradcu, bivanje v teh mestih v najvišji meri otežuje in greni.

Dokler so bili spori med dijaštvom omejeni na različne skupine, stvar se ni bila tako huda; postalo pa je stališče naravnost nezdružljivo s tem, da med profesorji samimi narašča narodnostni fanatizem v toliki meri, da ga brez strahu javno kažejo. In iz tega izvira neenako postopanje z dijaki in protežiranje nemških dijakov, kar se pri skušnjah in pri vzprejemih na zavode kaže brez vsakega prikrivanja.

Gospoda moja! Vi najbrže vistite, da slikam prekriceče. — Nikakor! — V resnici je stvar še hujša, nego jo morem opisati. Navesti hočem za to nekaj dokazov, iz katerih bode predvsem razvidno, kako postopajo nemški profesorji s slovenskimi eksaminandi. Na razpolago imam več podatkov; omenil pa bodem le nekatere, pri čemer hočem imena profesorjev zamolčati. V slučaju pa, da se gospod voditelj naučnega ministrstva za nje zanima, sem radevolje pripravil imenovitih jih. (Poslanec dr. Sommer: Povejte jih mirno!) Rekel sem, da tega ne storim in tudi ne bom storil; za to imam svoje vzroke. (Medklici).

Da doprinesem dokaz, kako je s slovenskimi dijaki na nemških vseučiliščih, prebral bodem dopis profesorja, kateri je na dunajski univerzi prebil skušnjo. V nemškem prevodu se glasi dopis takole (bere): Ko sem stopil v dvorano, me je vprašal profesor: »Imate-li nemško klauzurno delo?« — »Ni se mi dalo, ker rabim samo nemščino kot učni jezik« — za učni jezik se namreč klauzurno delo ne piše. — »Potem obžalujem.«

Izkušnja je dobro uspela, v spričevalu pa stoji: »Nemščina le kot kulturni jezik popolnoma dovoljno, mesto, kjer zdaj stoji »le kot kulturni jezik,« je z nožem radirano; tu je gotovo stalo »kot učni jezik.« Gospoda moja! Pomislite na razloček klasifikacije iz kulturnega jezika in iz učnega jezika. (Poslanec dr. Sommer: To je nesmisel; kulturni jezik ni nikjer v klasifikacijskem besednjaku. — Medklici).

Tudi pri zmožnostni klauzuri: »Gospod dr. P. K. se s tem usposoblja z uporabo slovenske kot učnega jezika...« je na mestu, kjer stoji zdaj »slovenske« radirano in skoraj gotovo je stalo tudi tu »nemščine.« (Živani medklici). Počakajte malo in imejte potrpljenje, da bodem nadaljeval, ako vedno motite, ne morem končati. (Poslanec dr. Sommer: Vi ste napačno poučeni; to je nemogoče. — Medklici).

Spričevalo je datirano 20. junija 1904. Dalje se glasi (bere):

»Ko pridem v naslednjem jesenskem terminu 1904. zopet na Dunaj, da prestanem izkušnjo iz nemščine kot učnega jezika, me je vprašal vladni komisar: »Zakaj prihajate h skušnjah za nemščino, saj ste že izpraznili?« Ko odgovorim, da sem izpraznjen iz nemščine le kot kulturnega jezika, mi je rekel: »Potem bode najbrže to, kar stoji v spričevalu, pravo.« Tudi je čudno, da je v začasnem spričevalu »z uporabo nemščine, slovenske« zapisano, potem pa »nemščine« prečrtano.

Ko sem po klauzuri prišel k profesorju, je bilo njegovo prvo vprašanje: »Povejte mi, zakaj hočete delati izkušnjo iz nemškega učnega jezika, saj ste vendar že zpraznili za slovenski učni jezik.« — »Ker brez nemškega učnega jezika ne morem biti nastavljen, saj nimamo niti ene slovenske gimnazije.«

Gospoda moja! Vsak slovenski eksaminand mora dobiti vzposobljenost tudi za nemški jezik, sicer se ga ne sprejme na prav nikakoli gimnaziji, ker so naše višje gimnazije dosedaj prav vse nemške.

»Ne morem vam dati nikakega spričevala, da morete nemščino kot predmet na višjih gimnazijah poučevati,« je odgovoril profesor. Odgovoril sem: »Saj vendar ne mislim poučevati nemščine, marveč le prirodoslovje v nemščini predavati.« — »Zakaj mi niste tega prej povedali, tako je stvar seveda druga,« je bil odgovor profesorjev.

Dobil sem spričevalo, seveda z opazko: v oči gledam temu, da kandidat potrebuje neobhodno tudi nemščino kot učni jezik, da je opravičen k pouku na slovenskih šolah...« To je bilo k usposobljenosti klauzuri prirejano.

Gospoda moja! Ko bi naši dijaki ne mogli biti izpraznjeni iz nemščine, bi sploh ne mogli biti nastavljeni na slovenskih gimnazijah. Tako so dandanes le-ti vsled nemškega fanatizma profesorjev napoteni le na slovenske zavode in ker nimamo nobenega popolnoma slovenskega zavo-

da, morajo tudi polagati skušnjo iz nemškega učnega jezika. (Poslanec dr. Rybář: Napravljajo tudi skušnjo iz nemškega jezika). Da, ali k temu se ne pripušča, ker se hoče našim profesorjem vzeti možnost, da bi kompetirali na nemške zavode. Izključuje se jih povsem iz nemških zavodov. (Poslanec Marckhl: Saj imamo na nemški gimnaziji v Celovcu slovenske profesorje). Ti so še od preje! (Medklici). Gospoda moja! Poslušajte dalje. Iz nadaljnjih podatkov drugih profesorjev razvidno je še v večji meri, s kako peklenko zlobo postopajo nemško-nacionalni profesorji proti slovenskim dijakom. Neki drug profesor slika mi stvar takole (bere): »Na dunajski univerzi stavi neki profesor prvim, ki nameravajo napraviti skušnjo iz nemščine kot postranskega predmeta velike zapreke. Njegova prva beseda je, ko se pride k njemu: »Čemu potrebujete nemščino kot postranski predmet, ali vam ne zadostuje kot učni predmet?« In če se kandidat le nekoliko obotavlja z odgovorom, trdi profesor, da mu ne more dati nikakega spričevala za postranski predmet. Če pa kandidat, ki je — pomnite — podal zadovoljujoče odgovore, vztraja pri svoji zahtevi, potem ga profesor ostrši s slabim redom.«

Pomislite, gospoda moja, potem se ostrši. (bere):

»Kandidatu preostajata torej le dva izhoda: ali jako slab red v nemščini kot postranskemu predmetu, ali nemščina le samo kot učni jezik.«

Smoter je jasen: slovenskim dijakom zabranjati, da bi kompetirali na nemške zavode.«

Tretji opis — meni se vidi jo ti opisi tako važni, na jih navzile poznavam, moram navesti — se glasi (bere):

»Meseca julija 1907. sem napravil skušnjo iz nemščine kot učnega jezika. Najprvo me je vprašal profesor po moji narodnosti in se silno čudil moji izpovedbi. Po skušnji mi pravi, da mi da »izvrstno« v nemščini kot »kulturnem jeziku«, ker je prepričan, da tvarino, predpisano za skušnjo, povsem obvladam, vendar pa mi ne more dati prvega reda v nemščini kot »učnem jeziku«, — čujte, — ker je slovenja izgovorjava trda in se je kot Slovence ne bomo mogli iznebiti. Odgovoril sem mu, da bodem prisiljen vsled tega h skušnji priti še v drugo in tudi v tretjo, ker preskušnjo iz nemščine kot »učnega jezika« hočem in moram ineti.

Profesor je bil mnenja, naj kompetiram na kako slovensko gimnazijo, ker tam mi preskušnje v nemščini ni potrebna. Na moj odgovor, da nimam samostojnih slovenskih gimnazij in da se povsod zahteva preskušnja iz nemščine, me je vprašal, če nameravam na Dunaj kompetirati. Ker sem mu na to odgovoril, da kaj takega sedaj ne mislim, marveč želim biti nastavljen na Kranjskem, se je odločil, da mi da v nemščini kot »učnem jeziku« — »še zadostno«. Torej kot »kulturni jezik« »izvrstno«, kot »učni jezik« »še zadostno!«

Četrty opis se glasi takole (bere): »V juniju leta 1906. — tako mi piše neki profesor — sem napravil skušnjo iz nemščine kot postranskega predmeta. Takoj pričetkom in pozneje med skušnjo me je vprašal profesor, zakaj delam skušnjo v nemščini kot postranski predmet, ker jo delam vendar tudi iz slovenske. Odgovoril sem mu, da mi zna to hasniti. »Zakaj? Ali nameravate kompetirati na nemške zavode?« »Na to ne mislim, ne škoduje mi pa nič, če

imam več postranskih predmetov.« — In še enkrat me je vprašal: »Torej ne reflektujete na nemške zavode?« Nato jaz: »Upam, da bodem nastavljen na Kranjskem.«

Takoj, ko smo skušnjo pričeli ter govorili o mojih študijah in domačih delih, je profesor izrečno pripomnil: »No, saj govorite prav dobro nemški,« v spričevalu pa je vpisal: »Nekoliko težavno nemško izraževanje.« Ako se zastavi vprašanje, o katerem nismo nič poučeni, tudi v materinščini ni možno gladko odgovarjati — piše moj izveštitelj.

Končno še opis petega profesorja! Ta piše (bere):

Pogovor s profesorjem se je vršil 17. svečana 1905 popoldne.

»Zakaj delate skušnjo iz nemškega učnega jezika,« je vprašal profesor. Kandidat: »Ker brez nje ne morem biti nameršen, saj je na naših višjih gimnazijah učni jezik nemški.« — »Znate-li tudi nemški?« — »Vso gimnazijo sem študiral nemško, maturo sem napravil na nemški gimnaziji v Mariboru, kjer sem dobil v nemščini red »izvrstno«. Dalje sem pred 1½ letom pripravil nekake zasebnika k maturi na nemški gimnaziji (tudi iz nemškega jezika), nekaj bodem pač še vedel!«

Kandidat je potem na vsa profesorjeva vprašanja odgovarjal točno in pravilno, tako, da je moral profesor, gotovo nerad, vpisati mu v spričevalo: »Nemško kot učni jezik popolnoma zadovoljno.«

To je bil edini kandidat v novem času, da je dobil tak red. (Medklici). Hitim h koncu svojega razpravljanja o visokošolstvu, ne morem pa si kaj, da ne bi opozarjal, da so se v najnovejšem času prigodile na Dunaju in v Gradcu dijaške demonstracije, katere so zadobile jako zanimiv značaj. Tudi pri teh demonstracijah se je pokazalo, da se slovenski in sploh slovenski dijaki od profesorjev in rektorjev nemških dijakom vedno zapostavljajo. V Gradcu se je zadnjič primerilo, da so skušali nemški burši slovenske dijake iz univerze popolnoma iztisniti. Postavili so se pred vseučiliškim poslopjem ter so pri vsakem dijaku, ki je hotel v univerzo, kontrolirali, kake narodnosti je. Zahtevali so od vsakega izkaz, in če je bil dotični Slovan, ga v univerzo sploh niso pustili. V nekaterih slučajih so vprašali nemški dijaki vstop železnega dijaka, če je član »Südmärke« ali nemškega »Sülvvereina«. Če se ni mogel izkazati, da je član — Slovani samoumevno niso člani »Südmärke« ali nemškega »Sülvvereina« (Veselost) — so ga enostavno zavrnili ali pa so zahtevali znesek dveh kron, če je hotel vstopiti. Dalje je prišlo na graški univerzi do pravega semnja za nemške narodne znake.

Razvil se je pravi semenj nemških dijakov; slovenski dijaki so bili pozvani, da morajo kupiti nemške südmarske in sülvvereinske vrednostne znake. To pa vse ni nič pomagalo, ker so ostali slovenski dijaki trdni. Ko so šli nato k rektorju ter ga prosili, da jih varuje pred takimi nasilnostmi, jih je rektor pač sprejel, odgovoril pa jim je, kakor posnemam iz nekega, zdi se mi vladnega komunikeja, ki je izšel v listu »Zeit« z dne 3. decembra — da ne more ničesar ukreniti ter je njih zahtevo, naj se jim prepusti avla, da se bodo mogli o ustanovitvi slovenske univerze, ali točneje govorjeno, pravne fakultete posvetovati — tako se glasi v tem komunikeju — kratkomočno odklonil, poudarjajoč v svojem odgovoru. Tudi ministrski predsednik, ki je sicer brezbržno in ravnodušno slonel na svojem fotelju ali pa na papir, ki ga je imel sabo, risal možičke, stare ženske in konjičke, dočim so si poslanci domišljali, da zabeleže njih pritožbe, je ves presenečen prišel bližje in strme poslušal Brnotova izvajanja.

V zbornici je bilo vse tiho. Skoro polovica poslancev je poslušala Brnoto z izredno pozornostjo. To je povzdignilo Brnotovo samozavest in mu s tem dalo še večje ognjevitosti. Neusmiljeno je sekal po ministru in po finančni upravi, a vedno elegantno in stvarno. Nikdar se ni spozabil, da bi izrekel kako sirovost, nikdar ni postal trivialen. Kar je povedal, je bilo novo in nov, originalen je bil tudi njegov slog. Poslušaleci so čutili, da imajo pred seboj moža plodovitih možgan, moža, ki ima lastne misli in ki pozna svojo stvar; čutili so ali vsaj verjeli, da je Brnot finančna kapaciteta in s tem izgubili zmožnost, vzeti njegove trditve na kritično rešeto. Vdali so se brez pomisleka čaru njegovega organa, blekso njegove retorične dikcije in se uklonili brezpogojno njegovim argumentom. Finančni minister je bil ves obupan, ministrski predsednik je bil v silni stiski, poslanci pa so Brnoto vse živahneje pritrjevali in njegov govor celo včasih prekinili z burnim poskanjem.

Poleg svojih papirjev je imel Brnot tudi telegram Vrhovčev. Raz-

ru, da graška univerza ni prikladno mesto, kjer naj bi se poudarjala zahteva po slovenskem vseučilišču.

Pripomnil je nadalje, da po dogodkih, ki so se pripetili v Pragi in v Ljubljani — dijaki se z njimi ne smejo spravljati v zvezo — kaže to veliko naivnost, prihajati k rektorju nemške univerze z zahtevo, naj za slovensko ali protinemško demonstracijo daje še priliko.

Pomisliti pa morate, da je isti gospod rektor, ki je odpislanstvo slovenskih dijakov, katero je zahtevalo, da jih pred nasilstvi nemških dijakov varuje, sprejel, ji dal odgovor, da tega ne more storiti in da tega tudi storiti neče. Če dalje pomislite, kaj se godi tu na Dunaju glede mensae academ., da se slovenske dijaške potiske od nje, in da se je zatvoritev mensae academicae prisilila z nasilnostmi in da še danes, kolikor sem poučen, ni mensa odprta, in če se je pri tej priliki čula od nemško-nacionalnih dijakov grožnja: »Izstradati vas moramo na Dunaju!« potem pač ne moremo razumeti stališče rektorja graškega vseučilišča, da naj se Slovincem ali Slovanom sploh zabrani in zameri, da se zavzemajo za ustanovitev lastnega vseučilišča, ker se jih na nemških univerzah noče trpeti.

V Gradcu se jih meče vun. (Ugovor). Dogodilo se je to.

Častiti gospod kolega Einspinner, vse slovenske in sploh slovenske napisne table na univerzi so se odstranile in rektor je slovenskim dijakom, ki so poslali k njemu deputacijo, odgovoril, da ne more nič ukreniti, da bi se table obesile na svoje mesto nazaj, odnosno da ne more zabraniti, da bi jih nemški dijaki zopet ne odstranili. Slovenski dijaki so bili od nemških dijakov pred univerzo dejanjsko napadeni, njih zbornice, lokalne, tako »Triglava« in drugih slovenskih društev, so ometavali s kamenjem in rektor ne more dijakom dovoliti ali misli, da jim ne sme dovoliti, da se zavzemajo za ustanovitev univerze, kjer ne bi bili na poti niti nemškimi profesorjem, niti nemškemu dijaštvu. Mislim, da je vendar v interesu nemških vseučilišč samih, da se jih razbremenijo tujih dijakov — tuji dijaki sicer niso, pač pa druge narodnosti, — da ni vednih spopadov, vsled katerih se morajo vseučilišča vseljavati in pouk prekinjevati.

Enake razmere kakor letos, so bile v Gradcu tudi leta 1907., in tu moram pač prositi dovoljenja, da vam preberem poročilo, ki sem je prejel od voditelja deputacije slovenskih dijakov. To poročilo slove (bere):

Memoranda — dijaki so namreč šli k rektorju z memorandumom — rektor ni sprejel, baje da je bil preoster. Obljubilo pa se je, da se bode zahteval slovenskih dijakov ustrelo, razen one, naj se s prilepljenjem na črni deski obnašanje nemških dijakov obsodi; in to iz bojazni pred terorizmom burševstva. Rektor je zahteval slovenskih dijakov samo zato ustrele, ker je osebno postenjak. Navzile temu, da je pravilno, je sistem gnul. V dokaz temu piše mi moj izveštitelj, da je kot govornik deputacije energično nastopil za zahteve slovenskih dijakov. O tem je dekan fakultete, na kateri dotični študira, izvedel; poklical je dotičnika k sebi, da bi ga z grožnjami in prigovarjanjem odvrnil od nadaljnega nastopanja za pravice in interese jugoslovenskega dijaštva. Predbacival mu je, da uživa podporo iz

gnena je ležala brzojavka na pultu, zakaj Brnot je hotel, naj bi kateri poslanec čital, da je njegova žena na smrtni postelji. Res so razni poslanci gnetli se okrog Brnota zapazili to brzojavko, ta oni oni je nehote preletel z očmi kratko vsebino in naenkrat je vedela cela zbornica, da govori Brnot, dasi mu krvavi sree, da se bori za najvišje interese javnosti s tem, ko mu doma žena umira.

Občudovali so to požrtvovalnost Brnotovi prijatelji na razno tako, kakor njegovi nasprotniki in Brnot si je s tem pridobil nov pripomoček za svojega prizadevanja srečni uspeh. Ko je naposled končal, je odmevala zbornica gromovitega poskanja. Retorični zmožnosti in strokovni kapaciteti Brnotovi se je vse uklonilo. Čestitali so mu na njegovem uspehu pripadniki vseh strank iz oči lokavega in parlamentarne kroge vedno zaničujočega ministrskega predsednika pa je šinil pogled, oznanjujoč Brnotu: Vidim, da si mož, ki ve kaj hoče in kako se kaj doseže, vidim da si nevarna moč in računal bom s tem.

To je bil največji triumf Brnotov, iz tega pogleda ministrskega predsednika je razvidel Brnot, da je dosegel ne samo zunanji efekt, nego resničen, realen uspeh, ki mu prinese zaželeni pozitivni sad.

Seja je trajala še dalje, zakaj vpisanih je bilo še mnogo govornikov. Toda nihče se ni zanje zanimal. Poslanci so pobegnili iz zbornice v

LISTEK.

Na rodni hleh.

Povest; spisal Fr. Rant.
(Dalje.)

Dvakrat in trikrat je prečital Brnot to brzojavko, kakor bi ne mogel prav verjeti svojim očem. Potem je pogledal, kdaj je dospela na Dunaj. Ob 7. zvečer je morala biti že na njegovem domu, tedaj, ko je on še sedel v kavarni. Če bi bil brzojavko dobil pravočasno, bi bil že zdaj davno na potu in v nekaj urah v Topolni. Oddana je bila brzojavka že popoldne.

»Če me jutraj ne bo, me bodo obsojali in vsa dolina bo jezicala, da sem brezsrčen in brezvesten človek.« Brnot se je jezil sam nase in na ves svet.

»Jutraj ob osmih se lahko odpeljem in pridem zvečer domov — a za jutri sem oglašen kot govornik in če me ne bo, izgubim besedo, vse moje dolgo in naporno delo bo zastoj. Vsi moji tako skrbno pripravljene načrti bodo splavali po vodi. Toliko sem se mučil, toliko žrtvoval — in zdaj naj gre vse v nič!«

V njegovi duši se je vnel boj, a zmagal je končno njegov egoizem. »Naj bo kakor hoče,« se je odločil. »Jutraj brzojavim, da sem bil odsoten z Dunaja in da sem brzojav-

ko prepozno dobil, da pa se odpeljem s prvim brzojavkom — to je zvečer. Opravič bom v parlamentu — potem pojdem lahko tolažit svojo ženo, če bo še živa.«

Seja poslanske zbornice se je začela s hrupom. Radikalne stranke so si bile v laseh. Ostre pritožbe, še ostrejši medklici, vpitje in burni prizori so se menjavali med razpravo o proračunu finančnega ministrstva. Brnot, sicer tako hladnokrvnega in utrjenega, ki je drugače snaval take nastope za golo komedijo, so ta dan ti viharji naredili nervoznega. Vedel je, da se s takimi prizori poslanci kaj hitro upehajo in da izgube zanimanje za resne razprave in tega se je bal. Hotelo se mu je resonance, potreboval je mnogo poslušalcev, naj mu že ploskajo, ali raj mu ugovarjajo. Zavedal se je tudi, da se izjalove vse njegove nade, če ne napravi s svojim govorom senzacije med poslanci samimi, kajti najboljše govori, ki jih nihče ne posluša, so v stenografskem zapisniku pokopani za vedno in popolnoma brezpomembni.

Trije govorniki so prišli še do besede, predno je bil na vrsti Brnot. Trije dolgočasni, banalni govorniki, ki so nastevali cele litanije pritožb in zahtev svojih volilcev, premlevali na dolgo in široko, kar so bili nabrali iz različnih lokalnih listov in iz pisem svojih prijateljev in si domišljali, da so s tem narodu in domovini izkazali veliko dobroto.

Končno se je s predsedniškega mesta slišalo oznanilo. »Gospod poslanec dr. Brnot ima besedo.«

Brnot je že stal na svojem mestu, nekoliko bled in razburjen. Pred seboj je imel razgrnjene svoje beležke in natančno spisan začetek in konec svojega govora. Začetek in konec se je bil naučil na pamet, ostalo pa je hotel improvzirati, dobro vedoč, da govori tako veliko bolje, z večjo ognjevitostjo in vendar z večjo preudarnostjo.

Prve besede je govoril tiho, skoro mrmraje. Bile so to brezpomembne besede, kajti poslanci še niso bili zbrani okrog njega, izvemši samo nekaj ožjih prijateljev. Ti so kaj začeli klicati: »Čujte! Čujte!« Kakor da je Brnot kdo ve že kaj povedal. Brnot jih je bil naprosil, naj tako store, in ta trik je takoj pomagal, posebno ker se je bilo že poprej razneslo, da bo Brnotov govor nekaj izrednega, nekaj senzacionalnega.

V hipu se je zbrala večja gruča poslancev okrog Brnota in ta je zdaj tudi povzdignil svoj glas in začel spuščati svoje rakete. Koj prvi udarci na finančno upravo sploh so bili spretni in vehementni. »Čujte! Čujte,« je zadonelo iz vrst poslušalcev in vmes tudi »Tako je!« »Res je!« Finančni minister, ki je dotlej s svojega sedeža poslušal, je vstal in je prišel bližje. Vedno smehljajočemu se možu se je zresnil obraz in poslušal je z napeto pozornostjo uničujočo kritiko vse njegove finančne politi-

nekega dobroteljnega zavoda. Ko se je ta za nadaljno podporo zahvalil in zahteval račun za dosedanje podpore, da bi ob prvi priliki povrnil, mu je dekan oponašal, da je on najmanj opravičen nastopati proti akademskim oblastim, ker je oproščen polovice kolegijske pristojbine ter uživa državno stipendijo. »In to ni slovenski denar,« je bila dekanova pripomba. »Nemški pa tudi ne, marveč avstrijski denar,« je odgovoril dijak. (Poslanec pl. Strasky: Kaka narodnost je to?) To ni narodnost, pa je dandanes k sreči še država. (Posl. dr. Sommer: Vse se je iztuhlo šele štiri tedne po deputaciji, to je navaden dovtip!) To ni dovtip; mož jamči za to, in ako gospod kolega želi, postrežem mu lahko z imenom tega moža. (Bere): »Po različnih izbruhih proti Slovincem, Čehom in Slovonom sploh, je pel hvalo o Nemcih in oponašal, da razširjamo Slovenci o Nemcih »najlažnjeje in najnesramnejše govorce.« Vse to — piše moj izvestitelj doslovno — poslušati sem moral na dekanatu avstrijske univerze, ki je bila ustanovljena za nas vse.

Kako je naše akademično življenje posuto s trnjem, to lahko razvidite iz različnih napadov na nas, ne samo od strani nemških dijakov, marveč tudi od strani profesorjev in akademičnih oblastev, celo pedelom smo na poti.

Kot slovenski visokošolec, ki čuti sam na sebi vse neprijetnosti neznanega položaja, prosim in rotnim vas, da zastavite ves svoj vpliv in vse svoje moči v to, da nas rešite tega pekla.

Gospoda moja! To je klic iz hudo užaljenega srca, to je klic dijaka po pomoči, kateremu se mora ta pomoč tudi donesti. In mi vsi, ki smo združeni v jugoslovanskem taboru — in mislim, da morem govoriti tudi v imenu kolegov »Slovenskega kluba« — zastavili bomo vse moči v to, da priborimo tej težko razžaljeni duši zadoščenje in da dobimo knjižno svoje lastno vseučilišče. (Živahno odobravanje).

Tega sicer po govoru gospoda ministrskega predsednika, ki nam ga je predvčerajšnjim privoščil, ni pričakovati; govoril je o italijanski pravni fakulteti, ni se pa z nobeno besedico spomnil slovenske pravne fakultete. Gospod ministrski predsednik misli prej ko slej, da nas Slovinci in Hrvatje na jugu države sme smatrati kot manjvredne, quantité négligeable. Zatrjujem pa gospoda ministrskega predsednika, da se remara vendar nekoliko moti; mislim, da bode vendar prišel čas, ko bode on glasove slovenske in hrvaške delegacije prav nujno rabil in bode morebiti obžaloval, da je postopal enostransko, misleč, da se mu na Slovane na jugu države ni treba ozirati. Gospoda moja! Saj mi ne zahtevam od države nič nemogočega, mi zahtevam le polno enakopravnost... (Poslanec Strekelj: In nikake milosti!) ... mi ne zahtevam, kakor je gospod kolega Strekelj ravno pripomnil, tudi nikake milosti, mi zahtevam le našo pravico in k naši pravici spada tudi zahteva, da dobimo svoje lastno vseučilišče. (Živahno pritrdjevanje). Le takrat bode mogoče našega dijaka varovati pred nasilnostmi njegovih nemških kolegov in fanatičnih nemških profesorjev. Ko bode slovenski dijak enkrat v Ljubljani študiral, mu bode možno, posvetiti se bolje svojim študijam,

kuluarje in Brnot je pobral svoje zapiske, da bi se odpravil iz seje, kajti hotel je s prvim brzovlakom odriniti v domovino.

Odhajaje iz dvorane je moral mimo skupine, v kateri je stal ministrski predsednik. Brnot se mu je samozavestno priklonil in je šel molče mimo njega. Čutil je dobro, da mu slede pogledi ministrskega predsednika, kakor je prej dobro zapazil, da je želel ministrski predsednik, naj bi ga ogovoril, a mislil je, da stori bolje, če ne razume načelnika vlade.

»Ker neče gora priti k Mohamedu, bo moral pač Mohamed iti h gori,« je s finim smehljajem šepnil ministrski predsednik na uho finančnemu ministru, ki je stal poleg njega. »Zdi se mi pa, da bo mož drag.«

Tudi med poslanci se je mnogo govorilo o Brnotovem nastopu in vsestransko se je priznavalo, da je bila to senziacija dneva in da je ta govor pomaknil doslej malo uvaževanega poslanca iz oddaljenega okraja med prve parlamentarce.

Ko se je Brnot zvečer pripeljal na kolodvor, si je tam kupil ob petih popoldne izhajajoči večerni list in ga naglo pregledal. Oko mu je obstalo na nadpisu »Nova zvezda na parlamentarnem obnebju«. Hlastno je čital ta slavospev na svoj govor in dasi je vedel, da je ta spev kupljen in plačan, ga je vendar prevzel iskreno veselje. In s tem veseljem v srcu se je peljal k svoji smrtnobolni ženi.

(Dalje prihodnjic.)

kakor pa je to mogoče v nemškem mestu, kje se ga vedno nadleguje in se mu grozi. (Poslanec Edvard pl. Strasky: Ljubljana je ravno pravi kraj, potem bodo v Ljubljani še več Nemcev pobili. — Živahni medklici). Nikogar niso pobili, nikomur se ni kaj zgodilo. (Poslanec Edvard pl. Strasky: Ali tako, kamenje so pač metali. Imam fotografijo o tem domu). Ta fotografija ni niti resnična, je pravi praveciti fantazijski stvar! (Poslanec Edvard pl. Strasky: Poznate li to fotografijo? To vendar ne more biti fantazijski stvar, gospod doktor! (Medklici).

Hočem to poglavje preiti... (Poslanec Edvard pl. Strasky: Ker vam je neprijetno. Ne, zato ne! Saj sem podal nujni predlog o tem, da bode prišla vsa stvar v temeljito razpravo. Ali danes ni več časa za to, govorim že predolgo in še drugi govorniki tudi želijo priti na vrsto.

Ko pride moj nujni predlog v razpravo, se pač ne bodem državal ter bodem govoril o vsem, kar se tiče žalostnih in nesrečnih dogodkov v Ljubljani. Ni se nam treba bati vaših predbacivanj in vaših ugovorov! (Živahni medklici).

Gospoda moja! Hitim h koncu! (Živahni medklici). Prosim, ali inajda tedaj besedo gospodje ali jaz? Ali se hočete gospodje razgovorjati? (Klic: Medklici so dovoljeni!) Ali gospodje se razgovorjajo med seboj? (Klic: Le z vami). Ne, z menoj ne!

Politični položaj.

Ne morem končati, ne da bi si dovolil nekaj opazk glede splošnega političnega položaja. Gospod ministrski predsednik je zopet včeraj — ne vem kolikrat so se že čule take besede iz ministrskih klopi — naznanil, da želi dosego mirnega skupnega življenja obeh v kraljevini Češki živečih narodnosti in da z ozirom na to pripravljajo predlogo — ali pa je morebiti tako predlogo že izvršil — katero hoče takoj ob pričetku prihodnjega leta predložiti viski zbornici. On polaga torej — po vsej pravici — veliko važnost na to, da se končno vendar omogoči, da bodeta oba, v preslavni kraljevini Češki živeča naroda, ker sta oba velenadljena in visoko civilizovana, prišla do mirnega bivanja drug poleg drugega.

Pogrešam pa, gospoda moja, v izvajanjih gospoda ministrskega predsednika vsake pripombe. kar se tiče Jugoslovancov. Morebiti misli, ko bode na Češkem dosežen mir, da more in sme nas Slovinci brez vseh ozirov izročiti našim nemškim prijateljem?

Ne, gospoda moja! Mislim, da se gospod ministrski predsednik tudi v tem oziru hudo moti.

Kako je to nepravdo, dokazuje vam vloga, katero so Slovani na jugu vedno igrali. Nočem vas zadrževati z deklaracijami o tem, kake usluge so dosedaj že državi doprinesli in nočem vas tudi zadrževati s pripovedovanjem, kakšno zahvalo so za to prejeli. Gospodje bratje iz hrvaških volilnih okrajev pokliani so pred vsemi, da o tem govorijo; vendar pa je to vprašanje, katerega se sme vedno dotakniti, posebno pa dandanes se sme to vprašanje sprožiti, ko se pripravljamo na to, da priklonimo Avstriji zopet dve deželi.

Ne morem se pri tej priliki zdržati, da navedem vzlik nekega učenega moža. Kakor vam znano, se je vršilo v Berlinu zborovanje tamonjih nemških dijakov, kakor se je reklo, proti nemškim izgredom. (Klic: Proti nemškim izgredom?) Proti praškim izgredom. (Klic: Ostanite le pri tem, proti nemškim izgredom! — Protiklici: Proti češkim izgredom!) To je bil lapsus linguae, ne proti češkim, proti praškim izgredom se pravi; bili so tudi Nemci pri teh udeleženi.

Pri tem zborovanju je nastopil kot govornik tudi visokoučen in velezaslužni profesor, namreč profesor Wagner, ki si ni smatral v nečast vzkliti: »Doli s Slovani!« (Klic: A la Mommsen). Da, ali kaj je rekel ta mož dalje? Rekel je: »Kaj so pa Slovani v svetovni in kulturni povestnici dosedaj sploh proizvedli?«

Gospoda moja! Če to ni neopravičeno, pa je vsaj v veliki meri neokusno. (Živahni medklici). Saj bi se dalo o pozitivnih delih Slovanov veliko govoriti, in jako je obžalovati, da tak profesor in tako učen mož to del ne pozna.

Vendar, gospoda moja! Ko bi Slovani ne bili nič drugega doprinesli, nego da so tvorili predstražo civilizaciji Nemcem, da so prodiranje divjih krdel, ki so prišla iz vztoka, zadrževali, da so se mogli Nemci mirno razvijati, da so lahko negovali svoj jezik, negovali svojo kulturo, storili bi za svet neprimerno več, veliko več, nego profesor Wagner ni. (Živahni medklici in prekinjevanja. — Predsednik zvonil). Gospoda moja, prosim vas, pustite, da morem dokončati, saj sem vašo potrdiljivost itak dovolj izražal.

To kar sem z ozirom na Slovence sploh, in z ozirom na zapadno Evropo povedal, to velja v višji meri tudi za brate Hrvatje na jugu naše države: Bili so stoletja predstraža krščanstva, zadrževali so divje turške drhali ter so prelivali svojo dragoceno kri, da so mogle dežele na severu mirno se razvijati in opravljati svoje navadne posle.

In zahvala, gospoda moja? Zahvalo vidimo in vidimo zahvalo tudi zdaj, ko se nahajamo v tako silni stiski. Ko bi nič drugega ne govorilo bolje za to, bila bi to priklonitvena predloga, ki se je predložila ogrski poslanski zbornici, taka priklonitvena predloga, ki bi, ako ne nastopimo kar najenergičnejše proti njej in bi v Ogrski zadobila postavno moč, izkazala zahtevo po obeh teh deželah, katere nameravamo baš prikloniti.

Zato vas, gospodje, iz vseh tabarov te visoke zbornice, prosim, bodite čuječni, da ne bomo v odločilnem trenutku dali iz rok te važne pravice, da ne bomo po svojih »bratih«, ki so z nami skovani v državo, kakor že tolikokrat, zopet enkrat prevarjeni.

Kar se pa tiče razmer pri nas na jugu, razvideli ste že iz mojih dosedanjih navajanj, da nas Slovinci in Hrvatje jako malo upoštevajo. Pri nas je uveden nemški in italijanski notranji jezik in še celo v občevarjanju s strankami se uraduje jako mnogo nemški in večinoma italijanski. Jaz te politike ne razumem! Vlada je sicer že davno obljubila, da bode jezikovno vprašanje v Dalmaciji rešila dejansko se pa ta rešitev dosedaj še ni izvedla. Na Istro se pa še celo ne ozira, kakor tudi ne na Trst in na slovenske dele dežel. Te politike ne razumem že iz vzroka, ker bode Avstrija, ako bode laški jezik še nadalje tako predpostavljala, zašla v razmere, katere bode obžalovala, politika Avstrije bi morala težiti za tem, da odstrani vse s pota, kar bi utegnilo roditi težnje, ki bi bile v danem trenutku silno nevarne. Kar se tiče južnih dežel, ni za Avstrijo, gospoda moja, — to bode moral priznati vsak dalekoviden politik — nič važnejšega, kot nadaljevanje popolne enakopravnosti Slovanov, v tem slučaju Slovinci in Hrvatov. Naj se tam uvide — kar je tudi naravno — slovensko uradovanje — tu hrvaško, tam slovensko — in naj že nehalo one predprave, ki jih je tam pripustila italijanskemu jeziku. (Poslanec Grafenauer: In nemškemu). Nemškemu tudi.

Zunanji položaj in posvarilo.

Gospoda moja! Njegova ekscelencija gospod ministrski predsednik je poudarjal težavni zunanji položaj. Vprašam vas sedaj: Kdo pa je ta težavni zunanji položaj napravil?

Njegova ekscelencija Bienert menil, naj se tesno združimo, da bomo združno delovali in Avstrijo tega težavnega zunanjega položaja rešili. No, gospoda moja, to je prav lepo rečeno, ali vprašati bi bili morali preje parlament. (Poslanec Hrasky: Narode!), seveda, narode! Narodi so tu v parlamentu zastopani — predno so se lotili in napravili tak zunanji položaj. Zunanji položaj je gotovo silno težaven, bojim se pa, da Avstrija nima državnikov, ki bi nas mogli spretno rešiti tega položaja.

Se li spominjate, gospoda moja, na to, kako je Avstrija vladala v Italiji? Tu niso poznali sovražnejšega imena kakor »tedesco« in pod imenom »tedesco« niso imenovali Nemcev, ne, ampak Avstrijce. Nekaj enakega je sedaj na Balkanu. Ne pozna jo tam sovražnejšega imena kakor »Švaba«, pod imenom »Švaba« pa zopet ne umevajo Nemcev — ker njih kulturo visoko čislajo — ampak umevajo zopet Avstrijce. Zakaj? Zaradi nenaravne politike, katero uganjamo, zaradi politike razcepjenja in neodkritosti. Ko bi bila Avstrija v svoji politiki vedno odkritosrčna, ko bi s svojimi narodi tako ravnila, kakor je bilo potrebno, da se jih pridobi, bi dandanes Avstrija na balkanskem polotoku ne bila na glasu pomenečevalne države. Te pa je bila Avstrija vedno in je še danes.

Če se je hotelo pridobiti zaupanje balkanskih narodov, se je moralo predvsem v Avstriji napraviti red ter narodom, ki stanujejo pod žezlom Njega Velicanstva, priskrbeti popolno pravico. Ko bodejo narodi tam doli videli, da uživamo tu vse pravice, ki nam gredo, potem bodo mogli šele imeti zaupanje v avstrijsko vladu. (Medklici).

Če se pa to ne zgodi, doživel bomo enkrat tam doli to, kar smo svoječasno doživeli v Italiji. Srečni in zadovoljni so bili, ko so Avstrijo od tam pognali.

Pripravljamo se k temu, da priklonimo Bosno in Hercegovino. Tek gospoda barona Aehrenthala stremi mogoče še po višjem. Saj je mogoče, da bomo te dežele priklonili, da, to je še celo verjetno. Mi Jugoslovani — hočem reči naravnost ni Hrvati in Slovinci si priklonitve želimo, ker pričakujemo od tega okrepitev slo-

vanstva in posebno še jugoslovastva. Ako pa se bode vršila tam doli taka politika, kakor se dela na Hrvaškem, in če se bode zasledovala tista politika, katere se neguje nasproti Slovincem in Hrvatom, potem ni daleč čas, da bodo narodi v Bosni in Hercegovini, oba naroda, Srbi in Hrvati, in vsa veroizpovedanja, katoliški, pravoslavni in mohamedanci veseli, da nas bodo enkrat iztisnili iz teh dežel.

Jaz tega ne želim, to rečem iz polnega srca kot avstrijski patrijot. Nečem se s tem bahati, kakor so to storili včeraj nekateri patentovani patrijotje iz druge strani te visoke zbornice. (Poslanec Einspinner: »To zadržilo ni bilo potrebno.) Kaj hočete s tem reči? (Poslanec Einspinner: Petrograd!) Jaz rad potujem. (Poslanec Einspinner: Belgrad!) Potoval bom še gori. Napravil sem že razna potovanja; ne zamerim vam prav nič, če prepotujete vsi Nemčijo; tudi jaz sem že to storil, prepotoval sem tudi vso Italijo. To ni nič posebnega. (Poslanec Einspinner: Vaša misija v Italiji je bila na vsak način drugačna kot ona v Petrogradu!) Ako naj to znači predbacivanje... (Poslanec Einspinner: Le zaradi patrijotizma). Patrijotizma si ne pustim odrekati od nikogar. Moj patrijotizem ni na odpoved. (Odobravanje). Od te države imam jaz resnično prav malo, in naš narod ima od te države še manj. (Odobravanje).

Če pa smo navzlic temu državi vdani in ji želimo, da se okrepi, godi se to zato, ker smo prepričani, da je za naš narod, ako se pravično vlada, prava domovina le v tej državi.

Po tej ekskurziji v Petrograd, odkoder smo se zdaj srečno vrnili, izrekam željo, da bi Avstrija v Bosni in Hercegovini ne doživela onega, kar je svoj čas doživela v Italiji. Gospoda ministrskega predsednika pa opominjam, da ne pozabi na jezikovno vprašanje na jugu države. Ko bi pa to storil ter bi se povzpelo preko tega vprašanja, smo mi tu, so za nami naši volilci, kateri mu bodo pokazali na način, ki mu morebiti ne bo prijeten, da smo tu in da ne dopustimo, da bi se prehajalo preko nas na dnevni red. (Živahno odobravanje in ploskanje. — Govorniku se mnogo čestita).

Pismo s Hrvaškega.

(Koketiranje Rauchovo s koalicijo. — Zavrnen prosilec. — Slika bodoče borbe).

Zagreb, 22. dec.

Sedaj postaja čimdalje jasnejše, da odločujoče faktorje na Dunaju in v Pešti res silijo neugodni zunanji dogodki, da obnove ustavno stanje na Hrvaškem. Za razpust sabora in za nove volitve pa se vendar ne morejo odločiti, ker je tak poskus vendar preveč riskanten, nele glede na uspeh, temuč tudi zaradi eventulnih nemirov, ki bi lahko izbruhnili, ako bi se volitve vodile nasilno. In potem — s kom in kako naj gre Rauch na volitve?

Rauchu se za časa 11mesečnega banovanja ni posrečilo, da bi bil zbral okoli sebe kakršnokoli stranko, temuč nasprotno, proti njemu bi se formirala pri eventualnih volitvah še pojačena koalicija, ker bi se ji pridružile še ostale opozicijske frakcije (kakor disidentje iz Frankove stranke), tako da bi na eni strani stala Rauch in Frank, na drugi strani pa celokupna hrvaška in srbska družba, pripravljena na odločni boj.

Zaradi tega je Rauch hipoma storil odločen korak; obrnil se je zgreven proti koaliciji. Najprej je aranžiral nekako gospodarsko anketo ter povabil v njo izrečno predsedništva dveh naših velikih gospodarskih društev, ki jima stoji na čelu grof Kulmer in Srb poslanec Muečević. Na ta način je hotel razbiti bojkot koalicije proti sebi. Toda varal se je, ker omenjena dvojica ni hotela priti.

Nato je v petek izšel od vlade inspirirani članek v Rauchovem organu »Ustavnosti«, ki znači popolen preobrat v dosedanj Rauchovi politiki. V članku se z izredno odkritosrčnostjo priznava, da smo vsled te krize trpeli, posebno gospodarsko, a Madžari ne bodo popustili toliko časa, da se skliče hrvaški sabor, dokler ne bo imel za seboj državnopravnih garancij (to je kapitulacije). Kako bi se naj sklical sabor, ki bi naj ustvaril volilno reformo, da se z nje pomočjo nadaljuje boj proti Madžarom? In nato svetuje »Ustavnosti« koaliciji, naj opusti boj proti Rauchovi osebi, temuč jo naj sprejme, ker je edini Rauch garancija Madžarom, da se tu ne zgodi ničesar upornega. Z drugimi besedami: edino pod Rauchom bomo mogli ustavno živeti ter se ojačiti proti Madžarom.

S tem pozivom je Rauch odkrito priznal svojo misijo na Hrvaškem, da jo uniči politično in gospodarsko proti nalogi Madžarov, toda

Rauch bi hotel biti tudi patrijot, ako ga saborska večina sprejme za bana. Vsekakor bi se potem mirneje živelo, a — življenje bi se podaljšalo.

Značilno je, da so to brezuspešno vabilo ostro odklonili samo organi napredne in srbske samostalne stranke.

Nato je sledil v nedeljo Rauchov interview v »Pester Lloyd«, kjer hoče Rauch zopet sugerirati vsakomur, kako je stalen na banski stolici in kako je koalicija odklonjena v dogovorih z ogrsko vlado. In tu si nasprotuje v vsaki besedi. Rauch pravi, da so se dne razbili poskusi pogajanj med nekimi hrvaškimi delegati z ministrom Josipoviem, ker se ti delegati nikakor niso hoteli pogajati z njim, Rauchom, in ker niso hoteli priznati »edinstvene državne skupnosti« z Ogrsko. S tem Rauch priznava, da ni več prejšnjega razloga o navidezni »veleizdaji« koalicije, da se ž njo ne da pogajati. Kakor hitro bo koalicija popustila, se ukloni, sprejela Raucha, bi takoj prenehala biti »veleizdajalska«, a famozni »veleizdajalski« proces bi se sistril!

Ali tega ravno koalicija noče. Naj se le izvrši ta proces, naj se jasno in nedvoumno konstatira, kdo je »kompromitiran«. Koalicija je namreč prepričana, da mora iziti iz tega procesa čista, a blamiran bo samo Rauch.

Toda Rauch hoče delati s to pravdo kupčije, kakor so vsi progorniki opozicijskih Srbov nastali poglavito takorekoč zaradi tega, da se Hrvatje odcepi od Srbov. Ali dosedaj to ni uspelo, zato Rauch sedaj znova v svojem interviewu podtika mino pod koalicijo. To pot je Rauch izlil svojo ljubezen, svoje koketiranje na en del koalicije — na hrvaško stranko prava. To stranko hoče potegniti iz družbe naprednjakov in samostalnih Srbov. Rekel je, da bode iz »veleizdajalske« pravde, ki se izvrši čez 6 tednov, izšli sedanji člani samostalne stranke kompromitovani. Glasila te in hrv. napredne stranke pa da pšejo o tem procesu, kakor da so dirigirani iz — Belgrada.

Ponudba je jasna: Rauch ne more drugače izplavati iz te situacije, kakor da razbije koalicijo. Ta svoj načrt snuje zopet na kombinaciji, da obstoji od nekdanj precejšnja napetost med klerikalnim delom stranke prava in naprednjaki o kulturnih vprašanjih.

Ali se mu in kako se mu posreči ta načrt, je danes težko prorokovati.

Mestne volitve v Karlovcu, o katerih sem vam poročal, in kjer je koalicija sijajno odbila Rauchov poskus, so značilne za presojevanje cellega položaja.

Razpoloženje med meščanstvom v Karlovcu je izvrstno: proglašen je družabni bojkot proti tistim, ki so izdali narodno stvar ter glasovali za bivšega načelnika Banjavčevića. Rauch je hotel s temi volitvami vtisniti politično barvo, a rezultat se je obrnil proti njemu. Koalicija se je politično še ojačila in ohranila, in saborski mandat je popolnoma siguran.

Balkanska kriza.

—ut. Belgrad, 21. dec.

Balkanska kriza se je začela razvijati tako kakor se je moglo predvideti: Avstro-Ogrska je začela popuščati. Drugače niti biti ni moglo, ker s celo Evropo se Avstro-Ogrska vendar ne more pripraviti in baron Aerenthal je storil takrat, ko je samozavestno izjavljal, da se aneksija Bosne in Hercegovine ne tiče nikogar drugega kot Avstro-Ogrske in morebiti malo tudi Turške, veliko napako, ker je s tem razžalil vse velike sile, ki so berlinsko pogodbo podpisale. Danes tudi dunajsko časopisje, ki je svoječasno trdilo, da je aneksija Bosne in Hercegovine izključno notranja stvar Avstro-Ogrske monarhije, priznava signaturnim silam pravico sodelovanja pri rešitvi vprašanja Bosne in Hercegovine in končno je tudi baron Aerenthal moral privoliti v to, da se o aneksiji Bosne in Hercegovine razpravlja.

Kakor je znano, je baron Aerenthal izjavil svoječasno, da Avstro-Ogrska ne bo sodelovala pri mednarodni konferenci, ako se bo njej razpravljalo o aneksiji, nego je zahteval, da se na konferenci brez vsake debate samo konstatira aneksija. Za to je prvotni Izvoljkega konferenčni program bil spremenjen tako, da se je druga točka glasila: »La constatation d'annexion de la Bosnie et de l'Herzegovine«. Ali stvari so se tako hitro zasukale na škodo stališča barona Aerenthala, da je bil kmalu zatem objavljen nov, tretji program, v katerem se je glasila druga točka: »L'annexion de la Bosnie et de l'Herzegovine«, kar znači da se bo o aneksiji diskutiralo.

(Nadaljevanje v prilogi 4.)

Odprto pismo ekscelenci gospodu vojnemu ministru fcm. Schönauhu.

Interpelacija

državnega poslanca Jvana Kribarja in tovarišev do g. voditelja ministrstva pravosodja v zadevi konfiskacije priloge 254 št. „Slovenskega Naroda“ z dne 30. oktobra 1908.

Nj. ekscelenca gospod vojni minister je dal delegatoma dr. Antonu Korošcu in Vlacu Klofaču v vojnem odseku avstrijske delegacije glede na nju pritožbe o postopanju vojaštva c. in kr. 27. pešpolka dne 20. septembra v Ljubljani odgovor, ki jasno pravi, da je bil po pristojnih vojaških oblastvih napačno informiran. Glede nato je v Ljubljani izhajajoči dnevnik „Slovenski Narod“ dne 30. oktobra t. l. priobčil priložbo, ki se tako-le glasi: „Odprto pismo ekscelenci gospodu vojnemu minist. feldcajg-majstru Schönauhu:“

Ekscelenca!

V noči 20. septembra t. l. je vojaštvo pešpolka št. 27. v Ljubljani streljalo na ljudstvo in ubilo dva človeka, osem jih pa težko ranilo.

Zaradi tega krvoprelitja sta Vas v vojnem odseku avstrijske delegacije poklicala delegata Klofač in Korošec na odgovor, in Vi, ekscelenca, ste jima odgovorili v istem odseku dne 21. oktobra.

Vaš odgovor, ekscelenca, je težko zaljenje resnice in pravice.

Vemo že davno, da so kroglice in bajoneti domače zdravilo avstrijske države umetnosti in vemo tudi, da se v avstrijski državi človeško življenje in zdravje ne ceni tako visoko, kakor v kulturnih državah, ali Vaš odgovor na pojasnila delegatov Klofača in Korošca nas je vendar presenetil. Tako neopravičeno, tako lahkomišelnost, tako brezvestnost kakor v Ljubljani dne 20. septembra se pač še ni prelivala človeška kri nikjer, koder vladajo pravne razmere.

Pričakovali smo od Vas, ekscelenca, pravice, pričakovali smo, da boste, zavedajoč se slavnostnega napisa na cesarskem dvorcu, odkrito in pravično pripoznali, kar se je zgodilo in da boste obljubili, in dali zadoščenje krvavo žaljenemu pravemu čutu vsega slovenskega naroda, ki je na neštevilnih bojiščih osvedočil svojo nemahljivo zvestobo državi in vladarski hiši.

Pričakovali smo pravice, a učakali smo zvičajno opravičevanje krvoprelitja 20. septembra.

Ker se nismo izgubili zadnje trohe zaupanja v resnicoljubnost in pravičnost Vaše ekscelence, marveč sodimo, da se Vaše v vojnem odseku avstrijske delegacije podano pojasnilo naslanja na poročila Vam podrejenih organov, si štejemo v dolžnost, Vam in vsi javnosti objektivno pojasniti dogodka 20. septembra in dokazati neresničnost poročil, na podlagi katerih ste Vi, ekscelenca, odgovarjali delegatoma Klofaču in Korošcu. Zgodi se to na podlagi uradnih aktov c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani.

Dogodki 20. septembra.

Udeleženci glavne skupščine družbe sv. Cirila in Metoda so bili v Ptuj napadeni in tepeni od nemških ljudi. To je ljubljansko slovensko prebivalstvo po vsi pravici razburilo, in v odgovorilo je na dejanske napade v Ptuj z demonstracijo dne 18. septembra. Ta demonstracija je bila skromna. Demonstrantje so razbili na nekaterih nemških hišah nekaj šip, sicer pa niso nikomur nič zalega storili. Niti eden Nemec ni bil napaden, kaj šele ranjen.

Dasi je po demonstraciji takoj nastal mir in je ta mir trajal tudi ves naslednji dan 19. septembra, je vendar nerodni in popolnoma nesposobni deželni predsednik baron Schwarz po vplivu različnih nemškopolitičnih uradnikov, oficirjev in politikov dal po mestu razpostaviti vojak, kar je ljudi toliko bolj razburilo, ker so draginci, ki jih je bil pivovar Karol Kosler opijani, po mestu divjali kakor bi bili prišli ob pamet. Vzlic temu se tudi 19. septembra ni ničesar zgodilo, kar ni se moglo smatrati za motenje javnega mira in reda.

Tudi dne 20. septembra je vladal v mestu ves dan mir in red in je bilo popolnoma izključeno, da bi se kaj zgodilo. Vzlic temu je deželni predsednik zopet pod vplivom nemškopolitičnih uradnikov, politikov in oficirjev — med katerimi so se posebno odlikovali žandarmerijski oficirji — dal popolnoma po nepotrebnem razpostaviti vojaštvo.

Oddelek pešpolka št. 27, ki mu je stal na čelu poročnik Rihard Mayer, je imel od vladnega komisarja dr. Mathiasa ukaz zapreti Prešernove ulice pri Frishevi hiši in dolžnost poročnika Mayerja

je bila, ta ukaz brezpogojno izpolniti. Poročnik Mayer je s svojim oddelkom samovoljno zapustil odkazano mu stojišče, in je šel najprej v Miklošičeve ulice in od tod čez frančiškanski most. Tam je nekaj časa obstal in zavil potem proti šolskemu drevoredu, kjer je na to dal streljati na popolnoma mirne ljudi. Ubila sta bila dva človeka, osem jih je pa bilo težko ranjenih.

Sodna preiskava.

Vaše trditve in navedbe, ekscelenca, ki ste jih izrekli na pritožbe delegatov Klofača in Korošca, Vam hočemo kakor rečeno ovreči in sicer na podlagi sodnih aktov. C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je namreč stvar uradno preiskalo in zaslialo 24 vojaških prič, kritičnega dne službo opravljajoče javne varnostne uradnike, 5 poškodovancev in 36 civilnih prič. Kazenski spisi c. kr. deželnega sodišča imajo zaznamek Vr IX 970/8. Najprej hočemo navesti izpovedbe teh prič.

a) Vojaške prič.

1.) Četovodja Herman Schuchnigg je izpovedal, da je bil v Miklošičevih ulicah vržen proti vojakom en kamen, na drugem koncu frančiškanskega mostu pa dva kamna in da je poročnik Mayer svaril ljudi rekoč: „wenn nicht aufgehört wird mit dem Steinwerfen, wird geschossen.“ Streljanja se ni udeležil in ni slišal komande streljati.

2.) Frajtar Josip Fabian je izpovedal, da je bil v Miklošičevi cesti zadet od enega kamna v prsi, od drugega v peto. V Miklošičevi cesti je bilo več kamnov vrženih, kakor pri frančiškanskem mostu. Tu je videl priča tri kamne pasti, na kar je poročnik Mayer ljudem grozil, da bo dal streljati. Tudi trdi priča, da je poročnik Mayer rekel, naj gredo ženske in otroci domov. V Šolskem drevoredu pravi priča, da so zopet prileteli trije kamni, mogoče pa tudi več, na kar je dal poročnik Mayer povelje „streljati“. Streljalo se je posamično.

3.) Prostak Avgust Rohrer je izpovedal: V Miklošičevi cesti pri ljudski posojilnici sem bil od kamna zadet v peto. Prileteli so tu štirje kamni. Pri frančiškanskem mostu nisem zapazil nobenega kamna. Poročnik Mayer je rekel, naj se ženske in otroci odstranijo, ker se bo streljalo, če se bodo kamni metali. Potem je peljal Mayer oddelek v Šolski drevored. Tu sta pred vojake na tla padla dva kamna, na kar je bilo ukazano streljati. Potem, ko je odšel oddelek v Šolski drevored, se ni množice nič več posvarilo.

4.) Prostak Ludovik Tiefengrabner je izpovedal, da je bilo v Miklošičevi cesti vrženih pet kamnov, in sicer trije iz 2. nadstropja „Ljudske posojilnice“. Pozneje je priča to izpoved popravil, da so bili vsega skupaj vrženi le trije kamni. Pri frančiškanskem mostu ni priča videl, da bi bil vržen kak kamen. Potem je šlo vojaštvo za vodo. Mayer je ženske in otroke pozval, naj se odstranijo, češ, da se bo streljalo, če bodo kamni leteli. Pri Šolskem drevoredu je en kamen padel pred vojaki na tla, drugi kamen je zadet pričo v nogo. Priča je to javil poročniku Mayerju, naka je ta ukazal streljati.

Svaril je poročnik Mayer občinstvo samo pri frančiškanskem mostu.

5.) Poročnik Rihard Mayer je izpovedal doslovno tako-le:

Den ersten Kordon bildete ich mit meinen Leuten am unteren Ende der Prešergasse bei der Ecke des Frischschen Hauses. Hier wurden schon vereinzelt Steine gegen uns geworfen, jedoch ganz wenige; woher und aus welcher Richtung, weiß ich nicht. Beiläufig in der Mitte des Marienplatzes hörte ich einen Tumult, ein Wachmann wurde angegriffen, (Nihče ga ne pozna!) deshalb rückte ich vor, räumte den Platz und sperrte die Miklošičgasse bezw. die Petersstraße durch einen Kordon ab von der Franziskanerkirche bis zur Papierhandlung des Bahovec. Hier wurde ich mit meinen Leuten von einer in der Miklošičgasse angesammelten Menge mit Steinen beworfen. Steinwürfe habe ich auch viele selbst gesehen, eine annähernde Zahl kann ich jedoch nicht angeben. Die Steinwürfe veranlassten mich die Miklošičstraße zu räumen und machte ich Halt beim Eingange in die Franziskanergasse. Während dieses Vorrückens, wie auch während wir bei der Franziskanergasse hielten, wurden ge-

gen uns Steine geworfen, Zahl kann ich keine angeben: auch vom I. oder II. Stocke des Hauses zwischen Urban und Neubau wurden gegen uns Steine geworfen; dies sah ich selbst, doch kann ich nähere Angaben von welchen Fenstern, wie viele geworfen wurden, nicht machen.

Bei der Franziskanergasse hieß ich ob des Steinwerfens laden, ließ jedoch nicht feuern aus Humanitätsgründen (!), da viele Frauen in der Menge waren. Ich wandte mich hierauf zurück, rückte über den leeren Marienplatz gegen die Franziskanerbrücke, die von Menschen besetzt war. Die Menge wurde auf das rechte Laibacher gedrängt und machte ich am Ende der Brücke halt. Auch hier wurden wir mit Steinen beworfen u. zw. nur von der Schulallee aus, wo sich die größte Menschenmenge befand; die Stritargasse war weniger belebt, der Franzensquai am wenigsten. Mit eigenen Augen habe ich gesehen, daß Steine vor uns aufhielten bezw. aus der Menge herausgeworfen wurden. Zahl kann ich keine angeben.

Das Steinwerfen veranlasste mich zu schwenken und das Kommando „Schießen“ zu geben. Während des Einschwenkens zog sich die Menge in der Schulallee halbkreisförmig zurück, so daß in der Mitte der Gasse die Menge 15—20 m entfernt stand.

Das Kommando „Schießen“ gab ich während der Schwenkung, so daß die Mannschafft am hinteren Flügel schon feuerte, als der rechte Flügel noch in Bewegung war.

Vorher habe ich wiederholt die Menge aufgefordert und gewarnt und ermahnt, nicht Steine zu werfen, da sonst geschossen werden würde, speziell an einzelne Gruppen von Frauen habe ich die Aufforderung gerichtet wegzugehen, da wahrscheinlich geschossen werden wird. Teilweise befolgten die Frauen meine Weisung, teilweise nicht. Der Menge nach ist niemand von meinen Leuten. Ein oder zwei Geller sah in der Schnelle beiläufig in der Mitte des Bürgerspitals aufblitzen.

Von meiner Abteilung schossen 7 Mann, abgegeben wurden 10 Schüsse.

Ein Abgeordneter der Regierung bezw. ein Wachmann war nur bei meiner Abteilung beim Abmarsche vom Verpflegungsmagazin und nachdem die Schüsse in der Schulallee schon abgegeben worden waren.

6.) Prostak Ivan Hibler je izpovedal: V Prešernovih ulicah pri Frishevi hiši nisem zapazil, da je bil vržen kak kamen zoper nas, pač pa so metali kamne ljudje v Miklošičevih ulicah in v Frančiškanskih ulicah. Vrženih je bilo gotovo deset kamnov; dva kamna sta mene zadela. Grede od tod čez frančiškanski most ni bil vržen noben kamen. Pri mostu sem stal v prvem členu; tu je padel en sam kamen. Ko smo šli proti Šolskemu drevoredu, je priletel en kamen, ki je zletel čez nas na most. Na to je bilo ukazano streljati. Ko smo bili pri vhodu v Šolski drevored, sem slišal poročnika Mayerja ženske in in otroke pozivati, naj se razidejo.

7.) Prostak Jakob Baumegger je izpovedal, da v Prešernovih ulicah niso bili vrženi kamni, pač pa plizu Frančiškanskih ulic od ljudi, ki so stali pri „Unionu“ štirje kamni. Na desni strani Frančiškanskega mosta je priča stal v prvem členu, pa ni videl nobenega kamna pasti. V Šolskem drevoredu sta priletela dva kamna, na kar je bilo ukazano streljati; drugega komanda ali signala ni slišal. Pred komando „streljati“ je Mayer ženske in otroke pozval, naj se razidejo.

8.) Prostak Ivan Loibner je izpovedal, da v Prešernovih ulicah ni bil vržen noben kamen. V Miklošičevih ulicah je bilo vrženih deset kamnov. Na desnem bregu Ljubljanice je stal proti sredi prvega člena; tu ni bil vržen noben kamen. V Šolskem drevoredu sta bila vržena dva kamna; eden je zletel čez vojake, drugi je obležal pred njimi. Drugo povelje kakor „streljati“ sploh ni bilo dano; signal ni bil nobeden dan, dasi sta bila pri oddelku en trobentač in en bobnar.

9.) Tambor Alojzij Reichenwater je izpovedal: V Prešernovih ulicah ni bil vržen noben kamen. V Miklošičevih ulicah je priletel iz Ljudske posojilnice en kamen, ki me je zadet na prstu desne roke, Na desnem bregu Ljubljanice nisem zapazil niti pri Frančiškanskem mostu niti pri vhodu

v Šolski drevored, da bi bil vržen kak kamen. Drugega povelja, kakor „streljati“ nisem slišal; signala, da se bo streljalo, nisem dal ne jaz, ne komandant. Povelju „stojte“ pri vhodu v Šolski drevored je hitro sledilo povelje „streljati“. Bilo je vmes 15 sekund. Priča je imel uro v rokah in je štel sekunde. Med poveljem „stojte“ in „streljati“ je poročnik Mayer pozval ženske in otroke, naj se razidejo. „Kakor rečeno, sem ves večer videl le en sam kamen prileteti na naš oddelek.“

10.) Računski podčastnik Leopold Schmid se je na Marijinem trgu pridružil oddelku nadporočnika Lazarinija. En kamen ga je zadet na glavi, drugih kamnov ni videl metati.

11.) Frajtar Fran Rübenbauer je bil dodeljen patrulji, ki je hodila med Mestnim trgom in Starim trgom. Izpovedal je, da so prileteli štirje kamni, in da je eden zadet njega.

12.) Prostak Fran Glöckel je bil dodeljen žandarjski patrulji. Izza Frančiškanske cerkve je videl prileteti dva kamna; eden ga je zadet na desni rami.

13.) Prostak Fran Ohnesorg je bil pri oddelku poročnika Königa. Grede od Marijinega trga proti sodišču, je bil zadet s kamnom v desno roko. Kamen je priletel od Ljudske posojilnice.

14.) Četovodja Rupert Schlägel je izpovedal, da na spodnjem koncu Prešernovih ulic ni videl metati kamnov. V Miklošičevih ulicah je videl, da je bil vržen en kamen na vojake. Grede čez most, je priča videl, da je od kavarne Prešeren priletel en kamen. Na desnem bregu Ljubljanice ni videl nobenega kamna, misli pa, da je moral že kateri prileteti, ker je poročnik Mayer svaril ljudi. V Šolskem drevoredu je poročnik Mayer ponovil poziv, naj se ženske in otroci odstranijo. Priča je tudi trdil, da je po streljanju pri Šolskem drevoredu slišal z Marijinega trga več strelcov.

15.) Korporal Karol Ehrenfried je ves večer videl prileteti samo dva kamna in to v Miklošičevih ulicah. Na frančiškanskem mostu in v Šolskem drevoredu ni videl nobenega kamna pasti: Poročnik Mayer je pri vhodu v Šolskem drevored pozval ženske in otroke, naj se odstranijo.

16.) Frajtar Fran Strauss je izpovedal, da sta v Miklošičevih ulicah priletela proti vojakom dva kamna, na sredi frančiškanskega mosta pa en kamen. Na desnem bregu Ljubljanice ni videl nobenega kamna.

17.) Frajtar Adolf Janvut je izpovedal: V Miklošičevih ulicah je en kamen zadet moje puško. Nekaj kamnov sem v Miklošičevih ulicah slišal pasti, a videl jih nisem. V Šolskem drevoredu nisem bil, marveč v Stritarjevih ulicah, kjer ni priletel noben kamen.

18.) Frajtar Herman Hofer je videl, da je bil v Miklošičevih ulicah vržen en kamen, en kamen pa od kavarne Prešeren. Na desnem bregu Ljubljanice ni bil pri mostu vržen noben kamen. V Šolskem drevoredu je šel priča tri ograje in je videl, da sta od kavarne Prešeren čez vodo priletela dva kamna, ki sta padla na obrežje. Da bi bili ljudje iz Šolskega drevoreda metali kamne, tega priča ni videl. Poročnik Mayer je svaril ljudi pri mostu in pri Šolskem drevoredu.

19.) Prostak Lorenc Zerfuchs je v Miklošičevih ulicah slišal nekaj kamnov pasti na tla. Na desnem bregu Ljubljanice ni nič zapazil, da bi bil vržen kak kamen. Slišal je poroč. Mayerja ljudi svariti.

20.) Prostak Marko Ebner je v Miklošičevih ulicah videl, da so bili trije kamni vrženi iz Ljudske posojilnice. Na desnem bregu Ljubljanice pri mostu ni videl nobenega kamna prileteti. Pri Šolskem drevoredu je videl, da sta priletela dva kamna obenem ko so padli prvi strelci.

21.) Hornist Konrad Prabit je videl da so bili v Miklošičevih ulicah vrženi trije kamni. Pri hoji čez most in na desnem bregu Ljubljanice pri mostu ni padel noben kamen. Za vodo je videl, da je priletel en kamen najbrž čez Ljubljanico. Mayer je ljudi pred streljanjem svaril. Signal s trobento ni bil dan.

22.) Prostak Karol Prasch je videl, da so bili v Miklošičevih ulicah trije kamni vrženi. Eden ga je zadet na prst leve roke. Na desnem bregu Ljubljanice ni videl, da bi bil kak kamen vržen. Na povelje „links schwenken“ je slišal nekaj kamnov pasti na tla.

23.) Prostak Fran Hofer je videl v Miklošičevih ulicah tri kamne pasti. Na desnem bregu Ljubljanice pri mostu ni padel noben kamen. Ko je vojaštvo krenilo proti Šolskemu drevoredu, je padel en kamen na obrežje. Kamen je priletel čez Ljubljanico od Prešernovega spomenika. Da bi bil vržen še kak drug kamen, priča ni videl.

24.) Prostak Nikola Zapf je v Miklošičevih ulicah videl tri kamne in grede čez most slišal en kamen pasti na tla. V Šolskem drevoredu je slišal dva kamna udariti ob tla in to pred fronto, pa ne ve, če sta priletela čez Ljubljanico ali iz Šolskega drevoreda. Na koncu mosta je Mayer pozval ženske in otroke, naj se razidejo.

Nekateri izmed zaslišanih vojakov trde, da je občinstvo nanje kričalo pfuj 27. ger in steierische Hunde.

Na prvi pogled se vidi silno nasprotje med izpovedbami udeleženi vojakov in zlasti nasprotje med izpovedbo odgovornega poročnika Mayerja in izpovedbo njegovih vojakov. S tem nasprotjem se bomo bavili pozneje v zvezi z izpovedbami drugih prič.

b) Izpovedbe kritičnega dne službo opravljajočih civilnih prič.

1.) Mestni stražnik Ivan Gaspertlin je izpovedal doslovno: Am 20.9. hatte ich abends Dienst auf dem Marienplatze. Kleinere Gruppen von Menschen waren wohl da, Passanten kamen und giengen, doch fand in keiner Weise irgendwelche Ansammlung von Menschen statt. Trotzdem wurde der Platz vom Militär geräumt und wurden Leute unter anderen auch über die Franziskanerbrücke gedrängt. Der Marienplatz wurde auf diese Weise ziemlich menschenleer; ich blieb in der Nähe des Prešerenkmales bei der Rampe am Ufer der Laibach und beobachtete das weitere Vorrücken des Militärs über die Franziskanerbrücke. Auf der anderen Seite der Brücke hielt sich der Zug nur eine kurze Weile auf, schwenkte dann gegen die Schulallee im Sturm-schritt mit gefällten Bajonett, die in der Schulallee angesammelte Menge flog darauf gegen den Pogačarplatz. Im Sturm-schritt wurden vom Militär auf die fliehende Menge Schüsse abgegeben, und zwar einzelne aufeinanderfolgende Schüsse. Ich habe von meinem Standpunkte aus gesehen, wie einzelne Soldaten laufend die Menge verfolgten und währenddem schossen. Ich bemerkte auch eine zweite Abteilung Soldaten die Stritargasse hinauf eilen, die in die Lingargasse einschwenkte. Am Pogačarplatze sah ich Leute fallen. Wie gesagt, beobachtete ich die Menge und das Militär auf der anderen Seite der Franziskanerbrücke und in der Schulallee genau und ich habe keine derartige Bewegung von Menschen aus der Menge wahrgenommen, aus deren man hätte schliessen können, sie hätten Steine geworfen. Als die Soldaten wieder ihren ursprünglichen Standpunkt beim Eingange in die Schulallee bzw. bei der Franziskanerbrücke einnahmen, begab auch ich mich hin. Der Bürgermeister war schon am Platze und untersuchte ich den Platz ringsherum nach Steinen, da der befehlhabende Offizier (Leutnant Mayer) dem Bürgermeister mitteilte, daß die Menge auf das Militär Steine geworfen habe und daß deswegen geschossen worden sei. Ich untersuchte ganz genau den oberen Teil der Schulallee längs des Bürgerspitals, die Franziskanerbrücke und den Platz zwischen der Franziskanerbrücke und Stritargasse und fand keinen einzigen Stein auf dem Boden liegen. Ein Stück Malta in der Grösse einer Nuss wie es von der Mauer abgebröckelt sein kann, fand ich in der Schulallee ziemlich an der Ecke der Franziskanerbrücke.

2.) Deželnovladni tajnik dr. Friderik Mathias je imel 20. septembra kot vladni komisar vodstvo vseh varnostnih odredb in je izpovedal doslovno tako-le: Leutnant Mayer

etwas besonderes vorgefallen wäre, schwenkte der eine den Kordon bildende Zug in die Schulallee. Die Menge johlte und schrie dabei, doch auch hierbei hatte ich jeden Steinwurf bemerken müssen, sah jedoch keinen einzigen Steinwurf. Der Zug, der die Schwenkung ausgeführt hat, stürmte hierauf ohne ersichtlichen Grund mit gefälltem Bajonett in die Schulallee und ich hörte hierauf, als das Militär nicht mehr in meinem Gesichtskreis war, doch sehr bald nach dem Vorwärtstürmen, mehrere Schüsse fallen in kurzen Intervallen, vielleicht 7 an der Zahl. Was in der Schulallee und Pogačarplatz weiter geschah, weiß ich nicht.

11.) Poslovodja Filip Turk je domov grede videl, kako se je vojaštvo obrnilo proti Šolskemu drevo-redu in se je vsled tega umaknil. Naenkrat je slišal streljanje in čutil na levi nogi, da ga je nekaj zabolelo. Ker si ni mogel misliti, da bi bilo vojaštvo streljalo s krogli, je sodil, da ga je zadel zamašek kake patrone. Ker so bežali drugi ljudje, je potem tudi sam bežal.

12.) Stolni vikarij dr. Josip Jerše je šel kritičnega večera domu. Na Pogačarjevem trgu se je ustavil in je gledal, kaj se godi pri franciskanskem mostu. Videl je, kako se je vojaštvo obrnilo proti Šolskemu drevo-redu. V tem trenutku so ljudje začeli bežati. Tudi priča je bežal. Na stopnicah pri stolni cerkvi je videl človeka na tleh ležati in videl je, da je ta človek težko ranjen. Ozrl se je in videl, da leži sredi Pogačarjevega trga drug človek, ki poskuša vstati, pa ne more. Dr. Jerše je hitel v farož, da bi podelil tema človekoma poslednje sv. olje. Koj, ko je začel dr. Jerše teči, je zaslišal streljanje.

13.) Dijak Anton Meglič je izpovedal: Hrano imam kot reven dijak pri fabrikantu Baumgartnerju v Ljubljani. Ob 1/9 uro sem ondoli povečerjal ter hotel iti domov. Ker je bil povsod vojaški kordon, sem čakal na Marijinem trgu na tramvaj, da bi se peljal do Ambroževega trga. Naenkrat je prišla kompanija Belgijcev in so me začeli vojaki brez vzroka pestiti; en udarec je priletel na oko, da mi je bil ščipalnik razbit, na levi nogi imam poškodbo in se tudi še na obeh licih poznajo poškodbe. Stal sem čisto sam in nisem niti besede rekel in še zaklical nisem ničesar. Res so pa spredaj in za menoj se čuli žvižgi in živio klici. Kar naenkrat me je zgrabil neki nadporočnik za vrat in stresel, vojaki so me začeli šlatati in so našli pri meni revolver. Takoj so začeli vpiti „schliessen, schliessen“, so me nato takoj uklenili in aretovali. Resničnost mojih navedb, zlasti osebnih zadev in revolverja potrdi lahko moj dobrotnik Baumgartner.

Na dotično sodnikovo vprašanje izjavim, da sem revolver imel vedno v žepu pri sebi, ne da bi ga kam dal in sicer radi tega, ker so na mojem stanovanju na Poljanski cesti otroci in sem se bal, da se ne bi kaj zgodilo in to tembolj, ker je bil revolver kakor potrdim ves zarjovel. Imam sicer kovček doma, toda ga radi gospodinje ne zapiram, da ne bi mislila, kaj da imam ali kaj da zaklepam, kakor da bi ji ne zaupal.

14.) Tovarnar Anton Baumgartner je izpovedal, da je dajal Antonu Megliču hrano, ker je deček sin dojitje njegove hčere. Revolver mu je bila izročila gospa Marija Baumgartner, da ga osnaži. Začetkom septembra je Meglič revolver izstrelil, osnažil ga pa ni. Zato se mu je pustil, da ga osnaži. Meglič je prišel dne 19. septembra iz Loza, kjer je bil pri svojih starših; 20. septembra je šel ob 1/9. od Baumgartnerjevih proč.

15.) Mestni učitelj Fran Gärtner je šel z ženo in otrokom domov, ko je prišlo vojaštvo čez most in ga zaprlo. En oddelek je krenil proti Šolskemu drevo-redu. Priča je opazoval vojaštvo, pa ni videl, da bi kdo kaj vrgel na vojaštvo. Tudi se niso vojaki nič zgenili, kakor bi se bili, če bi kamni nanje padli. Priča tudi ni slišal, da bi bil poveljnik kakorkoli opominjal ljudi.

16.) Dijak Ivan Ružička je izpovedal:

Der Kordon am rechten Ufer der Laibach bei der Franziskanerbrücke war schon gezogen. Ich sah, wie eine zweite Abteilung zum Kordone stieß, beobachtete aber weiter das Militär nicht, blickte in der Richtung zum Magistrat, dem Kordon den Rücken kehrend. Auf einmal sah ich mich zwischen Soldaten, eine Abteilung hatte eine Schwenkung gemacht gegen die Schulallee zu, ließ mich aber hierbei unbeachtet, obwohl ich ruhig stehend zusagen die die Schwenkung ausführende Abteilung durchbrach. Ich blieb auch weiter auf dem Platze, sah, wie die Menge vor den Soldaten in die Schulallee die Flucht ergriff, die Soldaten mit gefällten Bajonetten entlang drängten. Nachdem diese Abteilung Militär einige Schritte gemacht, wurden mehrere Schüsse fast gleichzeitig nach der fliehenden Menge abge-

geben, hierauf noch einzelne in ganz geringen Intervallen u. zw. im Laufen und fiel der letzte Schuß beiläufig in der Mitte des Bürgerspitals.

Ich sah weiters, wie die Soldaten bis gegen die Ecke des Bürgerspitals die Menge verfolgten im Laufschriff. Hierauf entfernte ich mich durch die Stritargasse.

Wie ich erwähnte, stand ich auf dem Platze vor dem Militärkordon vielleicht 6 Schritt von diesem entfernt. Ich habe keinen einzigen Stein auf das Militär werfen gesehen, die Menge in der Schulgasse, meist junge Burschen, demonstrierten nur durch Schreien und Pfeifen. Ich hörte keine irgend welche, an die Menge gerichtete Aufforderung, auseinander zu gehen, hörte kein Kommando, als die Schwenkung gegen die Schulallee ausgeführt wurde, — diese überraschte mich vollständig — hörte auch kein Kommando das Schießen betreffend.

17.) Računski revident Ivan Kosir, ki je bil šel s posestnikom Jos. Bleiweisom čez frančiškanski most, je izpovedal:

Die Menge in der Schulallee beachtete ich gar nicht und kann mich auch nicht auf einen besonderen Lärm von dieser Seite her erinnern. Ohne uns aufzuhalten, gingen wir gegen den Fischmarkt, Franzesquai und nach wenigen Schritten hörte ich, ohne daß ich vorher irgend welche Aufforderung bei der Franziskanerbrücke oder sonst irgend etwas gehört oder bemerkt hätte, ganz unvermittelt zwei Gewehrsalven knapp hintereinander, nach circa einer halben Minute die dritte. Ob in der Zwischenzeit zwischen der zweiten und dritten Salve oder nach der dritten Salve einzelne Schüsse noch gefallen sind, kann ich nicht angeben, da ich zu erregt geworden war und nicht mehr auf die Vorgänge bei der Franziskanerbrücke achtete.

Wie aus dem Vorstehenden zu entnehmen ist, habe ich von einer Menschenansammlung in der Schulallee, einem Aufbrüche gar keine Wahrnehmung gemacht, scheint mir auch ausgeschlossen zu sein, daß diese Menschenmenge auf irgend welche Weise besonders exzediert hätte, da die von mir bemerkte Gruppe zwischen Stritargasse und Franziskanerbrücke, die anscheinend aus Amtspersonen bestand, diese Menge bei unserem Vorbeigehen gar nicht beachtet hatte. Ich bemerke schließlich noch, daß ich selbst bei Militär gedient habe und kann mit Bestimmtheit angeben, daß Salven geschossen wurden u. zwar keine schön abgefeuerten Salven, aber immerhin war das Feuer als Salve zu qualifizieren.

18.) Krojač Fran Soukal je doslovno izpovedal: Am 20. September gieng ich mit meiner Ehegattin Maria aus und kam hierbei auch in die Schulallee, wo ich mit meiner Frau bei der Holzrampe am Ufer der Laibach, knapp beim eisernen Gitter verweilte, da eben eine zweite Abteilung Soldaten über die Franziskanerbrücke kam: Die Menge in der Schulallee in der Nähe der Franziskanerbrücke schrie „Zivio, Pfui“ und hörte ich ein oder zweimal Jemanden schreien in deutscher Sprache „Deutsche Schweine“. Bald, nachdem diese Schimpfworte ausgerufen wurden, bemerkte ich, daß ein Teil oder aber die ganze, die Brücke absperrende Mannschaft, dies kann ich nicht genau angeben, eine Schwenkung gegen die Schulallee machte. Steine habe ich jedoch keine gegen das Militär werfen gesehen. Da die Menge zu laufen anfing, lief auch ich mit meiner Frau längst der Rampe dem Pogačarplatze zu. Nach einigen Sekunden fielen Schüsse, in Salven oder einzelne habe ich in meiner Aufregung nicht bemerkt, doch fielen die Schüsse einige Sekunden. Am unteren Ende des Bürgerspitals, bei der Sonne lag ein Verwundeter, bei dem ich mich aufhielt. Bei dieser Gelegenheit schaute ich auch die Schulallee gegen die Franziskanerbrücke entlang hinauf und sah, daß am oberen Ende der Schulallee beim Mayerschen Geschäft eine Reihe von Soldaten quer über die Gasse stand. Den Eindruck hatte ich jedoch, als ich zu laufen anfang, daß das Militär uns folgte und erst nach einigen Schritten schoß.

Der Verwundete an der unteren Ecke des Bürgerspitals bat um Wasser, ich begab mich eiligen Schrittes zum Gasthause „Kolovrat“ es zu holen, verweilte jedoch eine Zeit dort, da dort weitere Verwundete lagen, so daß ich erst nach mehreren Minuten mit dem Wasser zum Verwundeten zurück kam. Ich sah hierbei, wie einige Soldaten, vielleicht 3, mit einem Offizier am Pogačarplatze neben dem Bürgerspital erregt umher rannten, dann aber im Laufschriff gegen die Honiggasse zueilen. Die Soldaten trugen das Gewehr in der Hand. Dies geschah vielleicht 10 Minuten nach den ersten Schüssen. Ich selbst habe nicht geschrien, kein Wort gegen das Militär ausgerufen.

19.) Trgovec Pavel Peterca je izpovedal: Ich kam zufälligerweise am 20. September 1. J. in die Stritargasse, blieb bei einigen Bekannten am Trottoir vor dem Hause, in dem auch Zahnarzt Dr. Brell sein Atelier hat. Die Franziskanerbrücke war nämlich durch einen Militärkordon abgesperrt. Die Menge in der Schulallee schrie und lärnte wohl, auch Pfeife ertönten, doch wurden Steine auf das Militär nicht geworfen, da ich dies vom meinen Standpunkte aus hätte bemerken müssen, sah aber weder das Fallen von Steinen noch Bewegungen auf Seite der Menge, aus denen man auf Steinschleudern hätte schließen können. Ohne daß etwas Auffallendes vorgekommen wäre, sah ich plötzlich einen Teil der bei der Franziskanerbrücke postierten Mannschaft mit gefällten Bajonetten gegen die Schulallee abschwanken. Die Menge wandte sich sofort zur Flucht, die Soldaten machten noch einige Schritte die Schulallee entlang, ob im Laufschriff, weiß ich nicht; vielleicht waren es nur einige Schritte, worauf mehrere Schüsse nacheinander fielen, mir schien es keine Salve zu sein. Was weiter geschah, weiß ich nicht, da ich mich dem Magistrat zuwandte. Ich hörte keine Aufforderung, daß die Menge auseinander gehen möge, auch kein Kommando und kein Signal zum Feuern.

20.) Učiteljica Marija Rant je doslovno izpovedala: Ich betrachtete die Vorgänge in der Schulallee am 20. September abends von meiner Wohnung im III. Stock des Fr. Fritschschen Hauses aus. Ich bemerkte, daß ich das Ende der Franziskanerbrücke am rechten Laibachufer, sowie den Eingang in die Schulallee von meiner Wohnung aus nicht sehen kann.

In der Schulallee bemerkte ich keine besondere Bewegung unter den dort angesammelten Leuten. Ich sah, wie eine Abteilung Soldaten über Weisung eines Offiziers, der vom rechten Laibachufer auf den Marienplatz gekommen war, über die Brücke eilte. Bald nachher sah ich, daß die Menge in der Schulallee, soweit sie in meinem Gesichtskreis war, sich zur Flucht dem Pogačarplatze zu wandte. Ich sah einzelne Soldaten der fliehenden Menge nacheilen und nach der fliehenden Menge schießen. Ich zählte 7 einzelne Schüsse und fielen die letzten Schüsse beim Geschäft des Pakič. Ich sah dies ganz genau, die Soldaten mit dem angeschlagenen Gewehr und das Aufblitzen der Schüsse. Die von mir gezählten Schüsse, sieben an der Zahl, sah ich auch fallen u. zw. alle ziemlich in der Mitte des Bürgerspitals bis zum Pakič. Durch dieses Nacheilen der Soldaten nach der laufenden Menge kamen diese schließlich selbst unter die Menge, denn hinter den Soldaten lief noch viel Volk. — Steinwerfen sah ich nicht, bemerkte auch keine derartige Handbewegungen, aus denen man auf Steinwerfen schließen könnte, sah aber, daß einzelne aus der Menge gegen die Soldaten die Fäuste ballten. — Wieviel Soldaten der Menge soweit nacheilten, kann ich nicht sagen, ich weiß nur, daß sieben Schüsse von den nacheilenden Soldaten abgegeben wurden. — Die Schüsse fielen in kurzen Intervallen von einer guten Sekunde. — Steinwerfen vom Marienplatze über die Laibach bemerkte ich nicht.

21.) Uradnisluga deželnega odbora Alojzij Maver je izpovedal:

In der Schulallee stand ein Haufen Leute, meist halbwüchsige Jungen, die pfeifen und schrien hie und da Pfui, doch ertönten Schreie und Pfeife nur vereinzelt, ein besonderes Geschrei war es nicht. Ich sah, wie eine zweite Abteilung Soldaten vom Marienplatze her zum Kordon stieß, wie ein Teil der Soldaten mit gefälltem Bajonett gegen die Schulallee abschwankte, wie die Menge dort die Flucht ergriff. Ich habe nicht bemerkt, daß aus dieser Menge irgendwelcher Stein auf die Soldaten geworfen worden wäre, weder gegen den Kordon an der Brücke noch während die Soldaten die Schwenkung gegen die Menge ausführte. Mit Bestimmtheit kann ich angeben, daß die Soldaten der fliehenden Menge scheinbar im Laufschriff nacheilten und erst nach circa 15 Schritt beiläufig in der Mitte des Bürgerspitals, doch noch vor dem Haustore des ersten Schusses auf die Fliehenden abgaben.

22.) Trgovec Ivan Frisch je izpovedal: Ich sah, wie eine Abteilung Soldaten im Laufschriff vom Marienplatze über die Franziskanerbrücke eilte, wie einige Minuten hierauf die in der Schulallee angesammelte Menge dem Pogačarplatze zu floh. Ich habe vorher bei der dort angesammelten Menge keine derartigen Bewegungen bemerkt, aus denen man hätte schließen können, daß Steine geworfen wären, wohl hörte ich vor der Flucht

aus der Menge Rufe „Pfui, pfui“. Ich sah, wie der Menge Soldaten nach eilten, sah beiläufig beim ersten Viertel des Bürgerspitals Schüsse fallen, sah das Aufleuchten beim Feuern in Manneshöhe, sah auf diese Weise bis beiläufig zur Mitte des Bürgerspitals mehrere Schüsse abgeben.

Der Pogačarplatz war, als mir die Soldaten aus den Augen verschwanden, menschenleer, nur in der Nähe des Bürgerspitals, beiläufig in der Mitte zwischen diesem und der Domkirche führenden Stiegen, sah ich eine Gruppe als wenn zwei Menschen zu einem am Boden liegenden gebeugt wären. Einer erhob sich und schrie mit tellender Stimme in deutscher Sprache: „Hier ist einer erschossen“. In dem Momente und knapp darnach hörte ich wieder einige Schüsse fallen, dem Knalle nach wie die vorher abgegebenen, doch kann ich die Richtung, von woher der Knall kam, nicht angeben, doch waren es nicht die von den Dragonern abgegebenen Revolverschüsse, da ich diese Schüsse besonders bei der Attaque der Dragoner in die Miklošičgasse hörte.

Ich bemerke noch, dass die Schüsse in der Schulallee einzeln abgegeben wurden und wie schon oben erwähnt näher und ferner vom eingange in die Schulallee. Eben diese Wahrnehmungen wie ich, machten meine Frau Christine Frisch und meine Nichten Antonie und Ottilie Süßbauer.

23.) Stolarski pomočnik Mihael Cugelj je slišal zapoved „streljati“. Vojaki so streljali tik njega. Stiskal se je ob zid, da bi ne bil zadet. Vojaki so tekli za bežecimi ljudmi in med tem preganjanjem streljali. Opomina na množico ni priča slišal nobenega. Priča tudi ni videl, da bi bil vržen kak kamen na vojake, dasi bi bil to absolutno moral videti.

24.) Brivec Hinko Dolenc ni slišal nobenega opomina na množico in ni videl nobenega kamna na vojaštvo prileteti.

25.) Cevljarski mojster Ferdinand Tuma je videl, da je bilo v šolskem drevo-redu 20 do 30 ljudi. Posebnega vpitja ni bilo. Na Francovim nabrežju je slišal en žvižg in v šolskem drevo-redu je nekdo zaklical živio. V trenutku, ko je zaklenil vrata v kresiji, je slišal streljanje.

26.) Sodni oficijant Josip Sever je doslovno izpovedal: Ich sah, wie eine Militärabteilung über die Brücke marschierte und die Brücke am rechten Laibachufer absperrte. Das Militär stand knapp neben mir und ich beobachtete fortwährend diese Soldaten, die in lässiger Haltung, Gewehr bei Fuss, standen. Am Franzesquai waren wenig Leute angesammelt, in der Stritargasse etwas mehr, am meisten in der Schulallee, vielleicht 80—100. Der Platz vor den Soldaten war 5—6 Schritte vor der Front menschenleer. Die Menge in der Schulallee schrie häufig „Zivio“, von Schimpfworten hörte ich vereinzelt heraus „Pfui Mayer, Pfui 27ger“. Mit voller Bestimmtheit kann ich angeben, dass gegen den Kordon keine Steine geworfen wurden, wenigstens fielen auf den freien Platz vor dem Kordon als auch am Platze, wo die Soldaten standen, oder hinter ihnen, keine Steine auf: denn dies hätte ich absolut sehen müssen, da ich eben die Soldaten immer im Auge behielt. Plötzlich ohne irgendwelchen neuerlichen Anlass, sah ich und hörte ich auch, wie der kommandierende Leutnant Mayer die Abteilung scheinbar in Rotten formierte, man sah ihn mit den Händen bestimmte Soldaten bezeichnen und ein Kommando geben, die jedoch mit so schwacher Stimme, dass ich es nicht vernehmen konnte. Mir kamen diese Bewegungen des Mayer bedenklich vor, forderte meine Frau und meinen Schwager auf, sich mit mir schnell zu entfernen und tatsächlich sprangen wir von unserem Standort herunter und liefen dem Franzesquai entlang. Wir entfernten uns noch bevor noch die Abteilung ihren Standort wechselte. Wie wir laufend beim Fischplatze, Ecke Franzesquai, ankamen, fiel schon der erste Schuß. Wir eilten durch die Fischgasse, hörten noch Schüsse, doch kann ich dieselben nicht näher bezeichnen.

27.) Odvetnik dr. Vladimír Ravnihar je doslovno izpovedal: Auf dem Heimwege begriffen, kam ich am 20. September abends circa 1/9 Uhr in Begleitung meiner Frau auf den Marienplatz. Derselbe ebenso wie die Prešerengasse als auch die Franziskanerbrücke waren fast leer. Nahe bei der Prešerengasse stand eine grössere Truppe, während die Franziskanerbrücke gegen die Stritargasse durch einen Militärkordon abgesperrt war. Wir stellten uns neben dem Prešerendenkmal auf. Auf der anderen Seite des auf der Brücke stehenden Kordons war eine grössere Menge von Leuten meist Ausflügler, darunter viele Frauen und Kinder. Die Leute schienen sehr aufgeregt, man hörte aus der Menge lautes Schreien und Rufen und war aus den Worten zu entnehmen,

daß sie über das rücksichtslose Vorgehen des Militärs empört waren.

Plötzlich löste sich von dem beim Denkmal stehenden Militär eine Abteilung und ging an der Anführung eines Offiziers über die Brücke. Wir bemerkten, dass einige Zeit mit der Abteilung auch der Regierungsvertreter Dr. Mathias mitgieng. Etwa in der Mitte der Brücke kehrte derselbe jedoch um und eilte im Laufschriff in die Prešerengasse zum Standorte der höheren Offiziere hinauf. Inzwischen kam die Abteilung zum Kordon, die Menge auf der anderen Seite schrie noch immer und rührte sich nicht von der Stelle, augenscheinlich, da sie einen Angriff nicht erwartete. Da machte die Abteilung unter Anführung eines Offiziers die Schwenkung nach links. Sobald die in der Schulallee stehenden Leute dies bemerkten, liefen sie gleich davon. Es mochten ihrer circa 20—30 sein. Sobald nun die Abteilung die Schwenkung vollführte, krachten sofort mehrere Schüsse. Dan avanzierte die Abteilung, bestehend aus 6 oder 7 Mann noch circa 10 Schritte und wieder krachten Schüsse. Die zweiten Schüsse fielen etwa in der Mitte des Bürgerspitals. In beiden Fällen wurde den Fliehenden nachgeschossen und müssen die Getroffenen meiner Ansicht nach im Rücken verwundet sein. Während des Schießens bemerkte ich, wie einige der Fliehenden stolperten, sie rafften sich jedoch wieder auf und flohen weiter.

Nach einer kurzen Zeit hörte man vom Pogačarplatz und vom Bischofspalais her einige Schüsse, circa 4, fallen. Ob diese Schüsse gerade von der überwachten Abteilung gegeben wurden, kann ich nicht behaupten, doch waren diese letzten Schüsse dem Hören nach gleich den übrigen Schüssen.

Vor dem Schießen fielen keine Steine, wenigstens hätten wir dies bei der guten Beleuchtung beobachten müssen.

Einen Kommandoruf hörte ich nicht, ein Hornsignal wurde auch nicht gegeben, anscheinend wurde auch keine Aufforderung an die Leute zum Auseinandergehen gegeben, da sich der Vorgang zu rasch abspielte und die Leute in der Zeit der Schwenkung der betreffenden Abteilung und zwischen der Abgabe der Schüsse keine Zeit gehabt hätten, auseinander zu gehen.

28.) Šivilja Marija Goršič je šla z ustreljenim Lundrom domov na Sv. Petra cesti. Ker nista mogla iti čez frančiškanski most, ki ga je bilo zaprlo vojaštvo, sta hotela iti po Šolskem drevo-redu. Ko sta zavila mimo trgovine „Pri solncu“ sta slišala prve strele. Bežeci ljudje so ju prehiteli. Grede proti stopnicam pri stolni cerkvi je z Lundrom še govorila o streljih. Lunder je menil, da so padli slepi strelji. Ko sta bila kaka dva metra od stopnic, se je Lunder naenkrat nagnil naprej, kakor bi bil od zad udarjen. Klobuk mu je padel z glave. V tem trenutku je priča zopet slišala strele. Mislija je, da se je Lunder samo izpodtaknil in ga pozvala, naj gre le hitro naprej in naj pusti klobuk. Šla je z Lundrom še po stopnicah, potem je Lunder padel. Priča se je obrnila proti Pogačarjevemu trgu, da bi poklicala ljudi na pomoč. Trg je bil prazen, videla je le 5 ali 4 vojake teči proti Šolskemu drevo-redu. Demonstrirala nista ne Lunder ne priča.

29.) Mesarski pomočnik Fran Per se je skril, ko so vojaki krenili od mosta in je ostal v svojem skrivališču ves čas streljanja.

30.) Nadpaznikova soproga Celestina Kunaver je slišala vpitje in žvižge in petje. Kamen ni bil nobeden vržen. Ko je priča s svojo spremljevalko odšla, so začeli ljudje bežati in koj nato se je streljalo.

31.) Paznikova soproga Marija Ogrinc je izpovedala isto tako, kakor njena spremljevalka Celestina Kunaver. Tudi ona ni videla, da bi bil kak kamen priletel.

32.) Učiteljski kandidat Josip Trtnik je izpovedal, da ni nihče vojaštva psal, da ni bil noben kamen vržen in da občinstvo ni bilo pozvano, naj se razide.

33.) Brivec Fran Podržaj je izpovedal, da ni nihče kamnov metal in da množica ni bila pozvana, naj se razide.

34.) Pravnik Ludvik Perič je izpovedal, da se na vojaštvo ni metalo kamenje in da občinstvo ni bilo pozvano, naj se razide.

35.) Finančni paznik Fran Pust je izpovedal, da je pri Kolovratju v zidu na desni od vhoda videl štiri luknje, ki so jih napravile kroglice in v dveh teh luknjah je videl tičati kroglice.

Splošni vtisk izpovedb vseh zaslišanih prič.

Ekselencja, gospod vojni minister! Navedli smo Vam vse bistvene izpovedbe prič v svrhu, da jih samostojno pregledate in jih med seboj primerjate.

Izmed vojaških prič so pričevanja Schmitta, Rübenaubera, Glöckela

in Ohnesorga brezpomembna, ker ti vojaki niso bili pri oddelku poročnika Mayerja in torej ne vedo, kaj se je zgodilo na Pogačarjevem trgu in v njegovi okolici.

Izpovedbe ostalih vojakov so v bistvu v protislovju med seboj in z vsemi izpovedbami drugih prič zlasti še z izpovedbami civilnih uradnih oseb.

Uvaževati je pri tem še sledeče okolnosti: 1.) Da so prizadeti vojaki vsi Nemci in da vlada med vojaštvom pešpolka št. 27. in med ljubljanskim prebivalstvom že več let napetost; 2.) da so prizadeti vojaki, kakor se pač ob sebi razume, mnogo med seboj govorili o dogodkih 20. septembra; 3.) da so ti vojaki, ki so streljali, že iz naravnih razlogov skušali sebe in svojega poveljnika razbremeniti in kolikor toliko opravičiti storjeno krvoprelitje. In vzlic temu izhajajo celo iz pričevanja teh vojakov, da se ni ničesar zgodilo, kar bi dalo le senco upravičenosti za ukazano streljanje.

Izpovedbe civilnih uradnih oseb in drugih civilnih prič izkazujejo z vso jasnostjo, da je poročnik Mayer ukazal streljati, ne da bi imel le najmanjši povod rabiti orožje. Izpovedbe teh prič so take, da se tudi pri najbolj natančnem preiskovanju v bistvenih točkah ne najde nobenih nasprotij. Uvaževati je pri tem, da so te priče popolnoma neprizadete pri celi stvari in da nimajo ničesar prikrivati in opravičevati kakor vojaki. Zlasti je važno še to, da se civilne priče med seboj niti ne poznajo, da so bile zaslišane o različnih časih, da ne ena priča ni vedela, da bo zaslišana kaka druga priča, ni vedela, kdo je bil sploh zaslišan in kaj je izpovedal.

Ministrove trditve in izpovedbe prič.

Ekscelenca! O Vašem odgovoru delegatoma Klofaču in Korošču je c. kr. korespondenčni urad izdal poročilo, ki je smatrano za popolnoma avtentično, Z izpovedbami zgoraj navedenih prič Vam hočemo sedaj točko za točko dokazati, da ste trdili neresnico in da ste torej bili nalagani.

I.

V poročilu korespondenčnega urada je citirano: Auf Grund von Aussagen staatlicher und städtischer sowie von civilen Personen konstatierte der Minister, daß der Zug des Leutnants Mayer mit Steinen beworfen, beschimpft und tötlich bedroht wurde.

Vojaške priče so soglasno izpovedale, da je bilo na vojaštvu v Miklošičevih ulicah vrženih nekaj kamnov. Miklošičeve ulice so precej oddaljene od kritičnega kraja na desnem bregu Ljubljane, kjer se je streljalo. Zaradi kamnov v Miklošičevih ulicah vendar ni peljal lajtnant Mayer svoj oddelek streljat čez most na Pogačarjev trg, ko so bili v Miklošičevih ulicah vsi drugi ljudje kakor na desnem bregu Ljubljane.

Vi, ekscelenca, ste govorili, kakor da je bilo vojaštvu na kritičnem kraju bombardirano s kamni, psovano in v nevarnosti dejanjskih napadov. Bili ste, kakor svedočijo priče, nesramno nalagani.

Vojaške priče priznavajo soglasno, da na kritičnem kraju ni bil ne en vojak od kamna zadet. Infanterist Hiebler je najprej potrdil le en kamen, ki je pred vojaki padel na tla, pozneje pa dostavil, da je še en kamen zletel čez vojake na most. Infanterist Baumegger navaja dva kamna, ki sta padla brez škode pred fronto na tla. Infanterist Loibner je videl dva kamna; eden je pred fronto padel na tla, drugi je zletel čez vojake, tambor Reichenwater sploh ni videl nobenega kamna. Četovodja Schlägel je potrdil da sta priletela dva kamna, ki sta pred fronto padla na tla brez škode. Desetnik Ehrenfried ni videl nobenega kamna, frajtar Strauss ni videl nobenega kamna, frajtar Janvut ni videl nobenega kamna, prostak Praseh je slišal, da je padlo nekaj kamnov na tla. Infanterist Ebner je videl dva kamna pasti na tla; zagnana sta bila iz Šolskega drevoreda, kakor je čez 8 dni "popravljen" svojo izpoved. Infanterist Zapf je videl pasti dva kamna na tla, pa ne ve, če sta bila vržena iz Šolskega drevoreda ali čez Ljubljano. Frajtar Hofer je videl dva kamna, ki sta bila zagnana čez Ljubljano. Isto je povedal prostak Zerfuchs. Trobentač Prabitiz pravi, da je za fronto padel en kamen, ki je priletel čez Ljubljano. Infanterist Hofer je videl en kamen, ki je priletel čez Ljubljano in obležal na bregu.

Izpovedbe vojaških prič svedočijo, da ni bil noben vojak zadet in da so prileteli kvečjemu

štirje kamni, dva iz Šolskega drevoreda in dva čez Ljubljano, ki pa so padli na tla.

Samo poročnik Mayer se je upal v nasprotju celo z vojaškimi pričami trditi, da je na lastne oči videl "daß Steine vor uns auffielen" in da jo bilo vojaštvu pri mostu "mit Steinen beworfen", tako, da je dal potem streljati.

Pa celo zgoraj omenjene izpovedbe vojaških prič so ovrgle uradne priče in civilne priče.

Stražnik Ivan Gašperlin je natančno opazoval vse gibanje vojaštva in ljudi in izključuje vsako metanje kamnov. Takoj po streljanju je natančno preiskal ves prostor pa ni našel ne enega kamna.

Vladni tajnik dr. Frid. Mathias izključuje ravno tako vsako metanje kamnov.

Vladni polic. svetnik Wratschko pripozna sicer, da se je morda vrgel kak posamezen kamen, izključuje pa "Steinhagel". Preiskal je takoj po dogodku natančno ves prostor in našel le en kakor jajce velik kamen. Wratschko izključuje, da bi bili demonstrantje odnesli metano kamenje, ker je bil prostor po streljanju popolnoma prazen in so se tam mudile le uradne osebe. Bil je mnenja, da so vojaki odnesli kamne kot corpora delicti, kar pa se ni zgodilo.

Civilne priče in poškodovanci so vsi edini v tem, da se na vojaštvu sploh ni metalo kamenje, nego da se je le živio vpilo in malo žvižgalo — vse to le sem in tja.

Med temi pričami so nad vsak dvom dvignjene in brezpogojno verodostojne osebe, ki so deloma z oken opazovale dogodke na primer deželni nadsvetnik Zamida, ravnatelj Šubic, visokošolec Drahsler, učiteljica Rant in trgovec Frisch. Tudi druge verodostojne priče, ki se niso udeleževale demonstracij, izpovedujejo, da se ni metalo kamnov. Te priče so: Potočnik, dr. Šerko, dr. Jerše, Ružička, Košir, Soukal, Peterca, Sever in dr. Ravnihar.

Vprašamo Vas ekscelenca, kako ste mogli trditi, da je bilo vojaštvu obmetano s kamenjem?

Trdili ste tudi, ekscelenca, da je bilo vojaštvu "beschimpft und tötlich bedroht".

Neke vojaške priče, ki pa so slovenskega jezika popolnoma nezmožne, pač trde, da so čule klase "steierische Hunde" in "Pflui 27er" a večina vojakov ne ve o tem ničesar. Tudi civilne priče ne potrde psovavanja nego le posamične živio-klace.

O kakem "tätlich bedrohen" pa sploh ni govora. Tega še celo vojaki ne trde, da, niti Mayer ne, da celo graški listi ki so najbolj nesramno lagali, niso tega trdili.

Ekscelenca, kdo Vam je vendar to natvezil?

II.

Dalje ste, ekscelenca, rekli: Nach wiederholter fruchtloser Aufforderung, das Steinewerfen einzustellen, war Leutnant Mayer gezwungen, die Menge mit den Bajonetten zurück zu drängen, nachdem vorschrittsmässig das Signal "Sturm" vorher gegeben worden war.

Ekscelenca — ta Vaša trditev je gorostasna neresnica.

Neke vojaške priče pač govore, da je Mayer svaril občinstvo, oziroma samo pozivljaj ženske in otroke, naj se odstranijo, a še ti vojaki ne govore enako. Eni pravijo, da je Mayer svaril ljudi pri mostu, drugi da neposredno pred streljanjem. Ne ena civilna priča ni slišala takega poziva ali svarila. Tudi priče, ki so stale v neposredni bližini Mayerjevega oddelka in bi bile morale slišati tak poziv, ne vedo nič o njem. To je tembolj čudno, a) ker je Mayer baje opetovano izrekel tako svarilo, b) ker bi bila vsaj ena ali druga civilnih prič morala slišati tak poziv, če je bil res izrečen, saj je bil poziv vendar namenjen množici. Nekateri vojaki tudi trde, da se je vsled tega poziva odstranilo nekaj žensk, dokazati pa tega ne morejo in nobena civilna priča ni tega potrdila. Nasprotno izjavljata priči Celestina Kunaver in Marija Ogrinc, da sta odšli še prej, predno so vojaki napravili "Schwenkung" in da sta začeli bežati, ko sta videli bežati druge. Tudi Marija Soukal je po izpovedi svojega moža zbežala že tedaj, predno so vojaki naredili "Schwenkung", prej torej kakor bi bil Mayer moral izreči svarilo. Sploh je pa bilo čisto nemogoče izreči to svarilo po izvršitvi "Schwenkunge", saj je tambor Reichenwater z uro v roki konstatiral, da je med poveljem "stoj" pri zavoju in poveljem streljati preteklo le petnajst sekund. In kje je bilo tisto veliko razburjenje in tista nevar-

nost, o kateri so Vam ekscelenca poročali, če je tambor lahko držal uro v rokah in štel sekunde!

Kar se pa tiče vaše trditve, ekscelenca, da je bil dan "vorschrittsmässig das Signal 'Sturm'", moramo že reči, da strmino nad nesramno lažnjivostjo Vaših informacij.

Celo poročnik Mayer, ki ima vendar vse vzroke postavljati svoje ravnanje v lepšo luč, ni trdil, da je dal signal "Sturm".

Istotako ne trdi ne ena vojaška in ne ena civilna priča, da je bil dan signal "Sturm".

Se več! Tambor Alojzij Reichenwater je izrecno izpovedal, da ni dal nobenega signala in isto tako pričuje trobentač Konrad Prabitiz, da se ni dalo nobenega signala s trobento, povelja "streljati" pa da sploh še slišal ni.

III.

Vi, ekscelenca, ste trdili, da so vojaki na povelje "streljati" in ne čakaje nadaljnjih povelj, začeli samovoljno streljati in opravičevali ste to z razburjenostjo in utrujenostjo vojakov. To stoji in se da dognati, da so razni vojaki ustrelili po večkrat ali če so sploh samo posamično streljali ali pa oddali salvo, to ni dognano. Vladni tajnik dr. Mathias je izpovedal, da je na vprašanje, kdo je ukazal streljati, odgovoril poročnik Mayer "Ich". V kritičnem trenutku, ko pač Mayer ni mislil na konsekvence, ki bi ga zadevale v pravni državi, tedaj je Mayer brez zadržka priznal, da je ukazal faktično streljanje, iz česar pač izhaja, da je najprej dal vsa predpisana povelja in so šele potem vojaki za svojo zabavo nadaljevali streljanje posamično. To se ujema tudi z izpovedjo priče Koširja. Če so pa vojaki kar na svojo pest, ne čakaje predpisanih povelj, začeli streljati, potem je to dokaz, da je to vojaštvu škandalozno slabo izvežbano in da je to vojaštvu škandalozno slabo disciplinirano, da že ne rečemo še kaj hujšega z ozirom na dejstvo, da sploh ni bilo vzroka streljati.

IV.

Rekli ste dalje, ekscelenca: „Dass der Zug den Fliehenden nachgefolgt wäre, ist unrichtig und diese Meldung ist wohl darauf zurückzuführen, dass Gendarmen den Fliehenden nacheilten.“

Ekscelenca — tu Vaša trditev bje resnici v obraz.

Orožnikov sploh ni bilo na kritičnem mestu. Ne enega ni bilo tam. Niti poročnik Mayer, niti kaka vojaška priča, niti uradne osebe dr. Mathias, Wratschko in Gašperlin in niti ena izmed civilnih prič ni videla v kritičnem času orožnikov na onem kraju. Ker orožnikov torej sploh ni bilo tam, tudi niso mogli hiteti za bežečimi ljudmi. Kdo je torej tekkel za bežečimi ljudmi? Vojaki Mayerjevega oddelka. To izhaja iz izpovedb zaslišanih prič.

a) Vojaške priče. Četovodja Schuchnigg je povedal, da ni vedel, ali je streljal njegov cug ali množica in je hitel v Šolski drevored. Ako so se posamezni možje iz cuga pognali za množico, tega — ne ve. Tudi frajtar Fabjan je bil v šolskem drevoredu.

b) Uradne priče. Stražnik Gašperlin je izpričal, da je Mayerjev oddelek napravil zavoj v Šolski drevored v "Sturmschritt" z nasajenimi bajonetmi. Množica je bežala pred vojaki, vojaki pa so v "Sturmschritt" streljali za bežečo množico. Gašperlin je videl, kako so posamezni vojaki v teku zasledovali množico, in med tem streljali.

c) Poškodovanci. Miha Gosovšek je izpovedal: Vojaki so bežali za nami in beže streljali. Albin Tomšič je izpovedal: Vojaki so leteli za nami, ki smo bežali, in so leteli streljali. Jože Simončič je izpovedal: Vojaki, ki so zasledovali množico na Pogačarjevem trgu, so med zasledovanjem streljali na bežečo ljudstvo.

d) Civilne priče: Rudolf Korbar je imel vtisk, da gredo vojaki za njimi in pri tem streljajo. Matija Zamida: Vojaštvu je streljalo med tem, ko je šlo naprej. Ivan Šubic je videl, da so oboroženi in uniformirani Pogačarjev trg obletavali po vseh straneh. Demeter Drahsler je videl z okna, da se je Mayerjev oddelek brez povoda zapodil z bajonetmi naprej v Šolski drevored in je slišal streljanje potem, ko mu je prišlo vojaštvu izpred oči. Ivan Ružička je videl, kako so vojaki v teku zasledovali množico do konca kresije. Fran Soukal je imel vtisk, da teko za njim vojaki in da se je streljalo šele po nekaj korakih. Pavel Peterca je videl vojake v šolskem drevoredu. Marija Rant je videla

posamezne vojake, ko so tekli za bežečo množico in streljali ter da so se vojaki in bežeča množica zmešali. Alojzij Maver: Vojaki so sledili bežeči množici v "aufschrittu". Ivan Frisch je videl, da so vojaki leteli za množico, Miha Cugelj je videl, da so vojaki sledili bežeči množici in streljali. Dr. Vladimir Ravnihar je slišal streljanje celo od Pogačarjevega trga in škofove palače sem in spoznal samo vojake. Marija Goršič je izpovedala, da je bil Rudolf Lunder zadet dva koraka pred stopnicami na strani pri stolni cerkvi in je videla samo vojake. Ekscelenca! Orožnikov torej ni bilo nobenega tam. Vojaki so tekli za bežečo množico in nanjo streljali.

V.

Ekscelenca ste dalje rekli, da je bilo pred streljanjem tako kričanje, da so glušela ušesa: „ohrbe täubender Lärm“.

Izmed zaslišanih prič ni tega nobena potrdila. Nobena vojaška, nobena civilna in nobena uradna priča. Značilna je posebno izpoved policijskega svetnika Wratschkota, kateremu se je neposredno pred streljanjem zdel položaj tako miren, da se je napolnil na — Radeckega cesto!!

Ta „ohrbe täubender Lärm“ ekscelenca, je torej izmišljen.

VI.

Ponovno ste, ekscelenca, trdili, da se je vojakom grozilo.

Sklicujemo se na priobčene izpovedbe prič. Niti ena vojaška in niti ena civilna priča ni potrdila tega. Civilne priče sploh samo pritrujejo, da se je semintja klicalo "živio" in da so se čuli posamezni klici "fej" in posamezni žvižgi. Vojaške priče pač trde, da se je klicalo "fej 27er" in "steierische Hunde". (Kdo bo pa nemški klical?) O kakih groznjah pa, kakor rečeno, ni bilo niti sence sledu.

VII.

Rekli ste, ekscelenca: „Der Kommandant war nach den bestehenden Vorschriften nicht nur berechtigt, sondern verpflichtet, von den Waffen Gebrauch zu machen.“

V tem oziru se ne bomo spuščali z vami v prepir, poudarjamo pa, da to z ozirom na okolnosti, v katerih se je streljalo, ni resnično. Vi, ekscelenca, ste svojo trditev postavili na napačno podlagu. Vi opravičujete streljanje z ozirom na trditve vaših informatorjev, a to opravičevanje je neutemeljeno, ker so dane Vam informacije zlagane.

VIII.

Korespondenčni urad poroča nadalje: „Der Minister konstatiert, daß nicht nur Steine, sondern auch Ziegel und Wassergläser geworfen wurden und daß tatsächlich Soldaten verwundet wurden.“

Kar se tiče vaše trditve, ekscelenca, da se je metalo na vojake opeko in kozarce, se zopet sklicujemo na sodno zaslišane priče. Vojaške priče, ki sicer jako mnogo vedo, niso o tem ničesar izpovedale. Ne en vojak ni tega potrdil in tudi noben civilist. Stražnik Gašperlin in polic. svetnik Wratschko, ki sta takoj po streljanju preiskala kritično mesto, nista našla niti enega koščka opeke, niti kake steklene črepinje ali kozarca. Tudi v tem oziru ste bili, ekscelenca, nalagani.

Kar se tiče "ranjenih" vojakov bodi pred vsem konstatirano, da na desnem bregu Ljubljane, kjer se je streljalo, sploh ni bil noben vojak "ranjen".

Vojaška konsignacija z dne 22. septembra pravi, da so bili vsi ranjenci od kamnov zadeti in sicer:

1. Frajtar Fabjan na palcu desne noge — brez vidnih posledic (zadet v Miklošičevih ulicah);
2. tambor Alojzij Reichenwater na srednjem prstu desne roke — kot leča velika poškodba (zadet v Miklošičevih ulicah);
3. prostak Rohrer v peto desne noge — brez vidnih posledic (zadet v Miklošičevih ulicah);
4. prostak Tiefengraber na levo nogo — kot leča velika poškodba (zadet v Miklošičevih ulicah);
5. računski podčastnik Schmitt, ki ni bil pri Mayerjevemu oddelku, nego pri Lazzarinijem — na glavo, dobivši 2 cm dolgo in 2 cm globoko zmečkanino (zadet na Marjinem trgu);
6. prostak Glöckel na desno roko — dva vinarja veliko ručečo liso;
7. prostak Ohnesorg, ki ni bil pri Mayerjevem oddelku, nego pri Königovem — na desno roko kot leča velika liso (zadet v Miklošičevih ulicah);
8. frajtar Riebenbauer, ki ni bil pri Mayerjevem oddelku — na

levem komolcu, kot vinar veliko podplutbo (zadet na Mestnem trgu).

To so vsi "ranjenci". Schmitt, Ohnesorg in Riebenbauer sploh ne pridejo v poštev, ker niso bili pri Mayerjevem oddelku.

Tudi sodn. zdravnika dr. Plečnik in dr. Schuster sta te ranjence preiskala in izpovedala:

1. glede Fabjana — se sploh ne da nič ustanoviti;
2. glede Rohrerja — objektivno se ne da nič konstatirati;
3. glede Tiefengraberja — mogoče, da je s kamnom prizadeta;
4. glede Riebenbauerja — ne vidi se nobenega znamenja kake poškodbe; objektivno se ne da konstatirati, če je zadobil poškodbo vsled kamna ali ne;
5. glede Glöckla — se ne vidi nobenega znaka kake poškodbe ali podplutbe in se ne da objektivno konstatirati poškodbe.

Izjave glede Schmitta, Ohnesorga in Riebenbauerja so brezpomembne, ker niso bili pri Mayerjevem oddelku. Pri Schmittu sta zdravnika konstatirala poškodbo z udarcem ali lučajem, pri ostalih dveh nista ničesar konstatirala.

Uvaževati je dalje glede teh "ranjencev" še sledeče: Glasom pričevanja vladnega tajnika se mu je neposredno po streljanju pokazalo samo enega ranjenca, in sicer Alojzija Reichenwaterja. Tudi pri sodišču nezaslišani zdravnik dr. Oražen je bil pozval Mayerja, naj mu pokaže ranjene vojake in pokazal mu je le enega vojaka, ki je imel kakor lečo veliko rano na prstu, torej Reichenwaterja.

Opravičen je torej sum, da izmed Mayerjevih vojakov sploh ni bil nihče drug ranjen kakor Reichenwater in še ta v Miklošičevih ulicah tako neznatno, da njegove rane čez par dni že ni bilo več videti.

Ekscelenca!

Dokazovanje, da je Vaše kot odgovor delegatoma Klofaču in dr. Korošču dano pojasnilo o krvoprelitju dne 20. septembra popolnoma nasprotno resnici, smo s tem končali. Omejili smo se samo na to, kar je dognala sodna preiskava v tej stvari. Svoje dokazovanje smo oprli na sodne akte in smo Vam točko za točko ovrgli vse Vaše trditve.

Zahvalite se za to onim svojim organom, ki so Vas informirali.

Poročnik Mayer je, to je nad vsak dvom dokazano, dal streljati, ne da bi bil imel kak povod, rabiti orožje, ne da bi bil ljudi razločno posvaril, ne da bi bil dal predpisani signal.

Iz Vašega govora ekscelenca izhaja z vso jasnostjo, da poročnika Mayerja in njegovih vojakov za njih krivično krvoprelitje ne zadene nobena kazen, da se Vi ekscelenca celo postavljate na stran teh vojakov in njih zapovednika in nečete dati krvavo žaljenemu pravemu čutu slovenskega naroda nobenega zadoščanja.

Slobodno Vam! Storite to, če Vam to dopušča Vaša vest.

Bajka iz davnih časov pripoveduje: Če je bila ladja na morju v nevarnosti, so enega žrtvovali. Odločil je žreb. Kogar je zadela usoda, ta si je dal mirno roke zvezati in v morje vreči pro communi salute.

Iz Vašega govora, ekscelenca, smo spoznali, da vam je nauk te bajke popolnoma tuj in da se občni koristi, ki zahteva zadoščanja za krvoprelitje 20. septembra nečete ukloniti, dasi je bilo postopanje vojaštva udarec v obraz pravici.

Krvice so na svetu različne. Zgode se krvice, za katere se nihče ne zmeni, in zgode se krvice, ki reolvitirajo stotisoče ljudi in cele narode. Taka krivica se je zgodila v Ljubljani 20. septembra

Iz predstoječega odprtega pisma je vidno, da se v njem navajajo neovrgljiva dejstva. Ker bi moralo biti vrljivo tega, da se ne širi o dogodkih z dne 20. septembra v Ljubljani napačne vesti, ter da se v popolno jasni luči pokaže postopanje vojaštva ono usodopolno noč, je nerazumljivo podpisanim, kako da je moglo c. kr. pravdnštvo v Ljubljani konfiskovati to odprto pismo.

Vprašamo torej gospoda voditelja pravosodnega ministrstva:

1. Je-li o tej konfiskaciji poučen?
2. Če ni poučen, ali se hoče ne-utegoma o njej poučiti dati? in
3. ali hoče odrediti, da se ta konfiskacija prekliče?

Na Dunaju, 26. nov. 1908.

Iv. Hribar. Oklešček. Suh rada, H. Srdinko. Vuković. Prodan. Velich. Dr. Zadradek. František Staněk. Rychtera. Chaloupka. F. Rybák. Antonin Závrorka. Spinčič. Dr. Rožek. Dr. Tresič. Dr. Laginja. Dr. Ploj. Ivčević. Dürich. Mazanec. Padour. Perić. Ježovnik.

Ta program je ostal nespremenjen in baron Aerenthal je končno moral privoliti v to, da se o aneksiji diskutira, ker — kakor je že zgoraj omenjeno — s celo Evropo se Avstro-Ogrska vendar ne more prepričati. Baron Aerenthal je torej odnehal principijalno, ali je predložil nov modus procedendi, po katerem se o aneksiji ne bi diskutovalo na sami konferenci, nego med kabineti signatarnih sil posamezno in točko za točko in da se na podlagi zapisnikov o teh pogajanjih na konferenci proglasi odločitev o aneksiji Bosne in Hercegovine.

Ruska vlada je ta predlog sprejela, ker smatra da je glavno princip, vsebina, a forma čisto postranska stvar. Sicer so umestni pomisleki proti modusu procedendi, ki ga je predložil baron Aerenthal, ker na ta način se diskusija preveč razvleče, ali to nima posebne važnosti, ker zainteresiranim balkanskim državam se čisto nič ne mudi in one lahko čakajo na konferenco tudi nekoliko let — se bodo vsaj dobro pripravile za slučaj, da jih sklepi konferenca ne zadovoljijo.

Težišče balkanske krize ni več v Beogradu, kakor v začetku, ko je vse mislilo, da srbska vojska udere čez Drino. Danes je cela Evropa osvedočena, da Srbija tega koraka ne stori tako dolgo, dokler je še količkaj nade, da se njene zahteve izpolnijo brez prelivanja krvi. Vojna nevarnost je torej za sedaj izključena, ako Avstro-Ogrska ne napade Srbije. Svoječasnno je Avstro-Ogrska v istini mislila na to, ali se je tudi premislila kmalu, ker ve, da bi s tem, da napade Srbijo, izzvala proti sebi celo Evropo, a kaj bi to značilo, pokazuje najbolj soglasen protest cele Evrope proti aneksiji. Kako bi šle Evrope protestirala, ko bi Avstro-Ogrska napadla Srbijo!

Da Avstro-Ogrska ne misli prva napasti, vidi se zelo dobro iz dveh slučajev, za katere sem izvedel iz popolnoma verodostojnega vira. Avstro-Ogrski poslanik grof Forgač je protestiral pri ministrskem predsedniku Velimiroviću radi sežiganja avstro-ogrške zastave v Smederevu. Forgač je govoril zelo ostro in je končno izjavil, da ako srbska vlada nima moči za čuvanje miru in reda, pošlje Avstro-Ogrska svoje vojske, da v Srbiji napravijo red. Velimirović, ki je mirno poslušal ošabnega madžarskega grofa, vstane pri poslednjih njegovih besedah, udari z roko po mizi in zakliče: »Izvolite samo, pošljite vojske!«

Forgač je umolknil in odšel, ali je kmalu potem prosil za avdijenco pri kralju, katerega je opozoril na bojevitost govore prestonaslednikov in ga prosil, naj vpliva na svojega sina, da bi postal bolj zmeren. Ali kralj je grofu Forgaču odgovoril čisto hladno, da on prestolonaslednika ne bi priznal za svojega sina, ako bi v tem oziru bil drugačen kakor je...

In avstro-ogrška vojska pri vsem tem še ni prestopila meje — in je tudi ne bo, ker ima dovolj tehničnih vzrokov, da ne napada!

Vojne torej ne bo tako kmalu, če tudi se je še pred kratkim mislilo, da izbruhne v najkrajšem času. Božič, katoliški in pravoslavni, ki pride 14 dni za katoliškim, bo miren in morebiti bo mirna tudi spomlad. Ali to še ne znači, da se bosansko vprašanje reši brez prelivanja krvi! Nasprotno. Vojna nevarnost se danes niti za las ni zmanjšala, ker dosedanje popuščanje od strani Avstro-Ogrske ni absolutno znamenje, da bo Avstro-Ogrska v svojem popuščanju šla tako daleč, kakor bi to bilo potrebno za ohranitev miru.

Londonski »Daily Telegraph« je sicer našel formulo, po kateri bi Srbija bila zadovoljena, ne da bi ji Avstro-Ogrska morala odstopiti kaj od bosansko-hercegovskega zemljišča. Londonski list svetuje Turški, naj odstopi novopazarski sandžak, ki za njo nima posebne vrednosti, Srbiji in Črni gori, ki bi se potem teritorialno zedinile. Ker stoji »Daily Telegraph« — kakor ogromna večina angleškega tiska — na strani Srbije in Črne gore, pisali so nekateri listi, da je to formulo lansirala v »Daily Telegraphu« srbska vlada, kar pa ne bo odgovarjalo istini. Kolikor je meni znano — in lahko trdim, da sem o tem dobro obveščen — srbska vlada niti ne pomišlja na to, da zahteva teritorialno povečanje na račun Turške, ki je že z aneksijo Bosne in Hercegovine dosti oškodovana, če tudi je njena posest teh dveh dežel bila samo nominalna.

Balkanska kriza, ki jo je tako lahkomišelnost izzval baron Aerenthal, je zelo resna in težka, ker vznemirja celo Evropo. In ta vznemirjenost se najbrže ne poleže tako kmalu, ker je težko, zelo težko najti formulo, po kateri bi se upravičene zahteve Srbije in Črne gore izpolnile brez vojne.

Slovenci in Slovenke! Ne zabite družbe sv. Cirila in Metoda!

Sprememba v srbskem ministru.

Belgrad, 23. decembra. V vladnih krogih se govori, da se skupščina še pred prazniki odgodi, ako se do tedaj ne doseže sporazumljenje med strankami glede spremembe ministristva. Sprememba ministristva pa se izvrši šele po izjavi vlade o političnem položaju. Ta izjava in debata o njej pa bo trajala najbrže dva dni. Pogajanja med predsednikom skupščine Jovanovićem in voditelji opozicije so se razbila. Opozicija izjavlja, da začne takoj z obstrukcijo, ako bi Pašić sestavil ministristvo.

*Dogodki na Balkanu.

Ruska okrožnica glede balkanske konference.

Petrograd, 23. decembra. Zastopniki Rusije so dobili naročilo, naj velesilam, ki so podpisale berlinsko pogodbo, izročijo okrožno brzojavko o nazorih ruske vlade glede balkanske konference. Brzojavka se razglasi jutri. Okrožnica bo podala tudi na kratko smer dosedanjih tajnih pogajanj med Avstro-Ogrsko in Rusijo ter povedala, da se je sedaj Avstrija vendar pridružila nazorom Rusije, da namreč priklonitev Bosne ni le stvar Avstro-Ogrske in Turčije, temuč splošna evropska zadeva.

Pogajanja s Turčijo.

Carigrad, 23. decembra. Vest, da je Avstro-Ogrska ponudila Turčiji odškodnino za Bosno in Hercegovino, ni resnična. Oficialno se sploh še ni govorilo o odškodnini. Pogajanja se bodo nadaljevala med avstro-ogrskim veleposlanikom grofom Pallavicinijem in turško vlado. Delegatje ne stopijo v akcijo. V medodajnih turških krogih so uverjeni, da se bo doseglo sporazumljenje med obema državama.

Pod predsedstvom velikega vezirja se je sestavila komisija, h kateri pripadajo tudi trgovinski minister in minister zunanjih del ter je izdelala spomenico o pogajanjih z Avstro-Ogrsko. Danes je ministrski svet določil zahteve Turčije. Vlada je imenovala kot delegata za pogajanja z Avstro-Ogrsko trgovinskega ministra Nura Dugijana.

Razgovor z ministrom Aehrenthalom.

Moskva, 23. decembra. Urednik »Ruskega Slova« je imel razgovor z avstrijskim ministrom zunanjih del baronom Aehrenthalom zaradi Balkana. Minister je povedal, da je Avstro-Ogrska enih misli ne le z Nemčijo in Italijo, temuč tudi z Anglijo o tem, da je treba debatam na konferenci poprej določiti meje. Program konference morajo tedaj vse prizadete države poprej sprejeti. Kar se tiče izrednih vojaških odredb, je rekel minister, da je Avstro-Ogrska cele tedne prenašala izzivanja Srbije, kakor strupene članke, govore, potovanja diplomatov itd. Avstro-Ogrska ni storila ničesar niti tedaj, ko je Srbija sklicala svoje rezerve ter oborožila čete, da napadejo Bosno in Hercegovino. Šele ko sta Črna gora in Srbija začeli naglašati potrebo vojne ter se je tako agitacija zanesla tudi med prebivalstvo, je ukrenila Avstro-Ogrska potrebne obrambne odredbe, ki pa se izvršujejo počasi in z vso previdnostjo. Sicer pa ima Avstro-Ogrska namen, sedanjo krizo poravnati mirnim potom.

Konflikt med Nizozemsko in Venezuelo.

Pariz, 23. decembra. Konflikt med Nizozemsko in Venezuelo je poravnal, ker je Nizozemska preklicala svojo odredbo glede uvoza blaga. S tem pa je tudi konec Castrovi vladi v Venezueli. Castro se obtoži ter se mu sploh zabrani vrnitev v domovino. Državna banka je sporočila v Pariz in London bankam, s katerimi je v zvezi, da se predsedniki čeki ne izplačujejo.

Ljubljanski občinski svet.

V Ljubljani, 23. dec.

Predsedoval je župan Ivan Hribar, ki je naznanil, da je gđ. Melica Senekovičeva odstopila od občinskega sveta za nadzorovanje zavetišča priznani ji nagrado 100 mestnim revežem. (Živahno odobravanje.) — Istotako je naznanil župan, da je poslal lekarnar Piccoli kot jubilejni dar 100 K za mestne reveže. Se je vzelo hvaležno na znanje.

Prvo slovensko podporno društvo v Ameriki je poslalo iz Pittsburga ganljivo pismo, v katerem izreka sočuvstvo Ljubljani in vsej Sloveniji za tragične septembrske dogodke.

Delavnice državnih železnic v Ljubljani.

Končno je župan naznanil, da se je včeraj dognalo vprašanje glede zidave tehničnih delavnic za državne železnice. Za to stvar se je

mestna občina borila celih 12 let. Mestna občina je upravi državnih železnic brezplačno ponudila svet, ki ga je dobila v zamenjavo od dežele, toda ministristvu se ta svet ni zdel pripraven, ker bi se morala podreti kurilnica državnih železnic. Železniško ministristvo se je odločilo za svet, ki leži ob odcepljenju kamniške železnice od gorenske železnice. Svet meri 132.000 m² ter se je izplačalo zanj posestnikom 264.000 K. Z zidanjem se začne že na spomlad. Naznanilo se je vzelo z odobravanjem na znanje.

Nujni predlog glede seruma.

Občinski svetnik dr. Oražen je nujno predlagal resolucijo, ki se naj pošlje potom deželne vlade ministristvu notranjih del, naj ministristvo naroči zavodu, ki zalaga serum proti nalezljivim boleznim, da bo imel vsekdar v zalogi vse vrste cepil. Predlagatelj je dokazoval, da tozadevni zavod na Dunaju nima vodno dovolj seruma vseh vrst v zalogi, temuč se je opetovano pripetilo lekarnam in deželni bolnišnici, da je dobila na naročila za serum proti davici in kozam odgovor, da dotične vrste seruma ni v zalogi. In ravno pri difteriji se je izkazalo, da cepivo vspešno vpliva, ako se pokliče pravočasno zdravnik, da izvrši injekcijo. Pričakovati bi bilo, da bi država, ki ima dovolj denarja za morilne priprave, tudi skrbela za naprave, s katerimi se reši državljanom življenje. Predlog s tozadevno resolucijo je bil soglasno sprejet.

O 43. žrebanju mestnega loterijskega posojila.

Poročal je občinski svetnik Lenčec. Po § 16. navodil se mora poročati o uspehu vsakoletnega žrebanja občinskemu svetu. Dne 2. januarja t. l. se je vršilo 43. žrebanje po postavnih predpisih. Izžrebanih je bilo 600 števil, ena po 40.000, dve po 4000, štiri po 1000 K itd., v skupnem znesku 84.580 K. Neizžrebanih je ostalo 67.055 števil. Izmed izžrebanih števil je ostalo nevdignjenih 15.400 K, ki so plodonosno naložene. Poročilo se je vzelo na znanje.

Obračun stroškov za cesarjev spomenik.

Tudi o tej stvari je poročal občinski svetnik Lenčec. Dohodkov je bilo 34.712 K, in sicer je darovala ljubljanska mestna občina 20.000 K, zunanje slovenske občine so prispevale 10.516 K, obresti pa so znašale 4195 K. Izdatki so znašali 34.155 K, in sicer nagrade za načrte 1889 K, Peruziju za spomenik 30.387 K, za dovoz, postavljenje itd. 1310, za druge stvari 586 K. Prebitek 557 K se porabi za okrašenje spomenika z zelenim ozadjem, ostanek pa se naloži za zdrževanje spomenika. Sprejeto.

Nova telefonska zveza na ljubljanski grad.

Poročevalec občinski svetnik Meglič. Zveza med gasilno postajo v »Mestnem domu« in čuvajem na Gradu je stara že nad 30 let. Letos je bilo treba napraviti novo provizorno ob drevesih. Za napravo stalne nove zveze so proračunjeni stroški na 800 K. Ker pa ni v proračunu za prihodnje leto tozadevnega pokritja, priporoča župan, naj se zveza napravi leta 1910, do takrat pa naj ostane provizorna zveza. Sprejeto.

Prošnja uslužbencev mestne rešilne postaje.

Sedem uslužbencev mestne rešilne postaje je poslalo prošnjo za jubilejno darilo. Prosilci se sklicujejo na naporno službo v samaritanski službi, v kateri je v nevarnosti njihovo življenje. Odsek je predlagal, naj se prošnja odkloni, ker niso mestni uslužbenci, in ker mestna občina itak daje redno letno podporo. Odsek predlog je bil sprejet. (Poročevalec občinski svetnik Lenčec).

Oddaja raznih stavbnih in drugih del.

Poročevalec občinski svetnik Hanuš. Za dobavo stavbnega in rezanega lesu za dobo 1909—1911 sta poslala ponudbi Tavčar in Zakotnik. Sprejela se je drugega ponudba kot cenejša.

Za klesarska dela se je ponudila tvrdka Alojzija Vodnika, ki je bila tudi sprejeta.

Dobava posipalnega materiala za isto dobo se je oddala ponudnikom Alb. Vodniku v Glineah in Trpinu v Gorici.

Naprava reliefa na glavni fasadi mestnega deklškega liceja, za kar je izdelal detajle kipar Zaje in ki bi veljali 2060 K, se odgodi na poznejši čas, ker ni za to pokritja v proračunu prihodnjega leta.

Prošnji tvrdke Pittel in Brausewetter za izplačilo za zgradbo jubilejskega mostu položene kavicje se je ugodilo, ker je tvrdka med tem izvršila vsa naknadna dela. Vrnjena kavicja znaša 3200 K.

Naprava nove železne ograje na sejmišču pri mestni klavnici, ki se je sklenila na svoječasi predlog občinskega svetnika Predoviča, se za sedaj odgodi, ker so stroški proračun-

njeni na 31.107 K. Pač pa se napravi za poskušnjo tako ograjo v dolžini 76 m v znesku 1088 K.

Letno računsko poročilo gasilnega in reševalnega društva za leto 1908.

Poročevalec podžupan dr. vitez Bleiweis. Dohodkov je bilo 9979 kron in ravno toliko tudi stroškov. Podporni zaklad izkazuje 5433 K dohodkov. Društvo prosi za leto 1909. rednega prispevka 4000 K in za nakup 60 plaščev 1390 K. Župan in odsek predlagata rednega prispevka 3000 K, izrednega prispevka pa 500 kron.

Občinski svetnik Turk je obžaloval, da se pri tako važnem društvu hoče nekaj odtrgati, z mirno vestjo bi lahko vsi glasovali za redno podporo 4000 K.

Občinski svetnik Lenčec tudi priznava trudopolno delovanje gasilnega društva, vendar mora glasovati za odsekov predlog iz finančnih ozirrov. Pri glasovanju je bil odsekov predlog sprejet, Turkov pa odklonjen.

Kurz za pouk slaboumnih otrok na Dunaju.

Poročevalec občinski svetnik Dimnik. V sled dopisa deželnega šolskega sveta se je sklenilo, da se pošljeta dva ljubljanska učitelja v kurz za slaboumne otroke na Dunaj ter se dovoli vsakemu po 200 K subvencije s pogojem, da prevzame normalnošolski zaklad zdrževanje supleto. Obisk takega kurza je potreben, ker je na ljubljanskih ljudskih šolah 26 slaboumnih otrok, še več pa jih je doma brez pouka, in ker je občinski svet že svoječasi sklenil, da ustanovi v Ljubljani poseben razred za slaboumne otroke.

Nujni predlog in interpelacije.

Občinski svetnik Likozar je stavil nujni predlog, zakaj se še vedno ni ustreglo njegovemu svoječasnemu predlogu, da bi vozovi električne železnice vozili redno do doljenškega kolodvora. Povedal je, da se vozovi nasproti strelišču navadno sploh ne ustavljajo, tudi se ondodne proge ne osnažijo pravočasno snega. — Župan je odgovarjal, da je tozadevni predlog bil prenapljen, ko se je zahtevalo, naj uprava spremeni tarif. Kaj takega ne more občinski svet enostavno ukreniti, temuč je treba obojestranskih pogajanj. Po pogodbi se tarifi revidirajo vsaki 10 let, kar se zgodi prihodnje leto. Takrat se bode tudi tej želji gotovo ugodilo. Za čiščenje bo dal župan takoj potrebna navodila. — Občinski svetnik Predovič je vprašal, kdo mora snaziti pred domobrasko vojašnico. Župan: Vojaški erar. Predovič: Kaj je s hodnikom na Poljanski cesti? Župan: To bo razvidno iz proračuna za leto 1909.!

Končno je župan želel občinskim svetnikom vesele božične praznike ter zaključil javno sejo. Sledila je tajna seja.

Demonstracije pred sodiščem. Vzklicne obravnave.

Lelleckovo umazano perilo.

— Orožniški ritmojster Alfred Lelleck je eden tistih mož, ki je v septemberskih dneh z vsemi svojimi močmi deloval v — »pomirjevanje ljudstva«. Marsikatero bridko je bilo slišati o »delovanju« tega človeka in marsikateri »demonstrant« oziroma »izgrednik« je stal pred sodiščem, ker mu je tjakaj pomagal samo gospod Alfred Lelleck s svojim »pomirjevalnim« nastopom. Eden takih presrečnih ljudi je bil tudi o. kr. realni profesor g. Alojzij Tavčar, ki je prišel do obtožbe gotovo s prav tolikim povodom, kakor Pilat v apostolsko vero.

O. kr. orožniški ritmojster Alfred Lelleck je vložil proti g. Alojziju Tavčarju na o. kr. državno pravdnistvo v Ljubljani ovadbo, češ da ga je g. profesor v neki izpovedbi na ljubljanskem magistratu po krivem obdolžil, da je zaklical nekimi ženskami: »Noch einmal lebe rufen, und wir werden schiessen,« in da je potem zapovedal orožnikom, da naj gredo z bajoneti na ženske. Obenem je Lelleck prosil državno pravdnistvo za zastopstvo in predlagal celo vrsto orožnikov, ki naj bi jih sodišče zaslišalo, da ni izgovoril teh besed.

Obravnava se je nato vršila pred o. kr. sodnikom, svetnikom Potratom, dne 12. novembra.

Obtoženec se je zagovarjal, da je stal po streljanju dne 20. septembra v svojem stanovanju v »kresiji« pri oknu in videl priti na Pogačarjev trg orožniško patroljo in z njo čast nika v pelerini. Par žensk je tam kričalo živio. In tedaj je rekel tisti častnik ženskam: »Noch einmal lebe rufen und wir werden schiessen,« ali »wir werden schiessen!« Ženske so odšle proti semenišču, orožniki pa proti mostu. Obtoženec je bil teden pozneje zaslišan na magistratu o dogodkih na Pogačarjevem trgu ter je tedaj povedal zgornji dogodek. Zanikal pa je obtožbeno, da bi bil izpovedal na magistratu, da je

častnik ukazal orožnikom iti z bajoneti na ženske.

Obtoženec ni poznal o. kr. ritmojstra Alfreda Lellecka.

Funkcionar državnega pravdnistva je predlagal tedaj uporabo zakona. Obtoženec zagovornik dr. Triller se je čutil tej novi specijaliteti demonstracijskih kazenskih sluščajev ter poudarjal, da je tu pravzaprav razžaljen edino le obtoženec, ker mu tožitelj očita lažljivo izpoved na magistratu, ali pa ga tožitelj obrekuje. Predlagal je, da sodišče zasliši kot prič pri ravnatelja Šubica, njegove tri sinove in obtoženčev hčerko, ki so vsi slišali da je dotični častnik izrekel inkriminirane besede.

Javni obtožitelj se je priključil temu predlogu, pa zahteval, da sodišče zasliši tudi po tožitelju predlagane priče.

Sodnik je zavnil o. kr. predloga, ter v zmislu § 259, 3. k. p. r. opustil obtožbeno. V razlogih je navedel, da se v subjektivnem oziru ne more govoriti o kaki krivdi. Obtoženec ni imel namena žaliti tožitelja, katerega ni niti poznal. Tožitelj ni legitimiran. Obtoženec je bil zaslišan kot priča, in če ne bi bil izpovedal resnice, bi se ga moglo zasledovati radi krivega pričanja, ne pa radi žaljenja časti. Sodnik se ni mogel prepričati o njegovi krivdi, zato ga je opustil.

Vsled vzklica državnega pravdnistva, menda po zahtevi o. kr. ritmojstra Alfreda Lellecka, se je vršila vzklicna razprava.

Senatu je predsedoval dvorni svetnik Pajk, votanti so bili nadsvetnik Polec in Andolšek ter dež. sodni svetnik Hauffen. Vzklic je zastopal dr. Kremžar, obtoženca pa dr. Triller.

Kot priča zaslišani o. kr. ritmojster Alfred Lelleck odločno oporeka, da bi bil tedaj rabil besede, kakor jih je obtoženec navedel v svoji izpovedbi na magistratu, pač pa izjavi, da je prišedši na Pogačarjev trg po streljanju vojakov čul neke ženske vpiti »živio«, vsled česar da se je obrnil proti orožnikom in dejal: »Herrgott, noch lebe schreien, wo geschossen wurde!« Iz tega da je morebiti obtoženec povzel onega, kar je izpovedal na magistratu.

Na Lelleckovo zahtevo je bil zaslišan tudi magistratni koncipist g. Jančigaj v zadevi onega zaslišanja.

Državni pravdnik se je v utemeljevanju vzklica skliceval na nekatera dczdevna nesoglasja med izpovedbo obtoženčevu pred sodiščem in na magistratu, a obtoženec zagovornik dr. Triller je ponudil sodišču dokaz o resničnosti obtoženčevega zagovora in resničnosti njegove izpovedbe glede onega Lelleckovega izreka, zahtevajoč, da sodišče zasliši kot pričo g. ravnatelja Šubica in če treba tudi njegove tri sinove, ki bodo vsi potrdili oni Lelleckov izrek. Poudarjal je tudi, da obtoženec tožitelja ni poznal, da je izpovedal na magistratu ne samovoljno, temuč pozvan od oblasti in da morebitna dczdevna nesoglasja temelje edino le na kakem nesporazumljenju.

Sodišče je zavnilo vzklic kot neutemeljen ter potrdilo prvo, opustilo o razsodbo, utemeljivši svoj izrek, da je obtoženec izpovedal v dobri veri in pri tem ni imel nikakega povoda žaliti, najmanj pa tožitelja, ki mu je bil tedaj popolnoma nepoznan.

Zaradi napisov.

— O. kr. orožniška postaja na Jeseniah je podala okrajnemu sodišču v Kranjski gorji ovadbo, da so Josip Rožič, čevljar, France Koselj in Alojzij Levstik, delavca pri Trevenu, vsi na Savi, v noči z dne 23. na 24. septembra t. l. sneli in razbili napisno tablo pri Andreju Hermannu na Savi, prebarvali Filipu Lazarju, mizarju v Kurji vasi pri Jeseniah, nemški del napisa, pri zalogi Koslerjeve pivovarne v Kurji vasi odžagali kole, na katerih je bil pritrjen napis, in vrgli napis v Savo. Pri Koslerjevi zalogi je bilo škode 12 K, pri Hermannu 30 K, pri Lazarju 24 K.

Ko so razbijali pri Hermannu napis, so se zbudili Hermannovi mearsarski hlapci Franc Weber, Rudolf Hafner in France Pelpinak. Oborožili so se z gnojnimi vilami in sekirami in šli na cesto, kjer so videli stati tri možake. Hlapci so mislili, da so ti možaki razbili napisno tablo, zato so šli nadnje, da bi jih spoznali. Ko so jih pa oni zagledali, so stekli proti Trevenovemu dvorišču. Hlapci so tekli za njimi in opasili, da se je eden od bežečih skril v Travenovem hlevu, eden pa v drvarnici. V drvarnici so spoznali obtoženega Rožiča. Hlapci so šli nato v sobo, kjer spita Levstik in Koselj, pa so našli postelji prazni. Torej leti sum na Rožiča, Levstika in Koselja, da so razbili tablo.

Rožiča je potem izpraševal orožniški stražmojster Zabkar, ki je tudi napravil ovadbo, a Rožič mu je zatrjeval, da je tisti čas šel na šetnjo in se je ustrašil oboroženih hlapcev ter zbežal v drvarnico. Levstik in

Koselj zanikata, da bi bila kaj razbijala.

Izvedeno je omenil škodo pri Hermannu na 13 K 40 vin, Lazarju na 6 kron, pri Koslerju pa na 17 kron 20 vin.

Dne 14. novembra se je vršila obravnava pri k. kr. okrajnem sodišču v Kranjski gori.

Josip Rožič se je zagovarjal, da je bil tisti večer v Humrovi gostilni in je šel ob eni domov. Ko je šel mimo Trevnove hiše, je slišal neki ropot. Ker je na Savi ponoči nevarno hoditi, se je umaknil na Trevnovo dvorišče v drvarnico. Za njim so prišli Hermannovi hlapci in mu rekli, da je on tisti, da enega že imajo. Jaz sem se jezil, kaj da me napadajo, nakar so rekli, da me bodo natančili. Iz Trevnove drvarnice sem šel domov, gledat po materi, ki je bila bolna, z doma pa zopet ven in sem zopet našel na Hermannove hlapce. Zjutraj sem ob petih vstal in šel zopet ven, ker radi bolne matere nisem mogel spati, in sem zopet srečal one hlapce. Hermannove table nisem razbil in tudi ne vem, kdo je to storil. Nedolžen sem tudi na poškodbi pri Lazarju in Koslerjevi zalogi.

France Koselj izjavi, da ni kriv. Tisti večer je spal, kakor po navadi, pri odklenjenih vratih v drugi sobi, kjer je luč gorela. Okrog dveh ponoči je prišel v sobo neki tuj človek, menda Hermannov hlapec. Kdo je bil, ne ve. Če Hermannovi hlapci pravijo, da ga ni bilo v sobi, ni res. Pozneje sta prišla zopet dva Hermannova hlapca, eden z vilami, drugi s sekuro, v sobo in vpila „proklete svinje Trevnove“. Ko sem se zdramil tedaj in se sklonil pokoncu ter vprašal, kaj hočeta, sta rekla: „Že veš, kaj hočeva?“ Začel ju je goniti ven, ona dva sta se pa začela norčevati. Levstik, ki ima tudi tam posteljo, je tisti večer spal na otavi.

Alojzij Levstik je izjavil, da ni kriv. Ni bil pri Hermannu, ni razbil table in tudi ne pomagat, storiti kaj takega. Spal je tisto noč na hlevu. Drugo jutro mu je pravil Koselj, da so bili Hermannovi hlapci pri njem. Ponoči ni vstal in tudi ni bil na stopnicah, ki vodijo na hlev. Na hlevu ni bilo razen njega nikogar.

Zaslišanih je bila cela vrsta prič, med temi Hermann, ki je zahteval 30 K odškodnine, dočim Lazar in Koslerjev zastopnik Ferjan uista zahtevala nikake odškodnine.

Zaslišan je bil v zadevi tudi pri ljubljanskem deželnem sodišču Johann Kosler, star 52 let, rojen v Trstu, pristojen v Spod. Šiško, samec, ki se je z zneskom 17 K 20 vin, kakor je določil izvedeno škodo za v Savo vrženo tablo, priključil sodnemu postopanju.

Hermannov hlapec Fr. Weber je izpovedal: Dne 23. septembra so se slišale opazke, da utegne kdo razbiti Hermannovo deloma nemško tablo. Že po polnoči se je zaslišal ropot, nakar so vsi trije Hermannovi uslužbeni vstali in šli gdat na cesto. Table ni bilo več, trije moški pa so stekli proti Trevnovemu dvorišču. Pogledali so v hlapecovo sobo, bila je razsvetljena in prazna. Šli so zopet v vnu in videli nekoga skočiti v drvarnico. Bil je Rožič, ki jih je vprašal, kaj hočejo in zakaj so ga napadli. Šli so potem Hermannovo tablo iskati in jo našli na koncu Trevnovega vrta. Rožič je moral biti eden teh treh oseb, ker si kak tujec ne bi upal na Trevnovo dvorišče radi hudega psa. Šli so potem zopet na Trevnovo dvorišče in so v hlapecovi sobi našli Koselja in ga vprašali po Levstiku. Pepelnjak je stal zunaj in videl nekoga fanto skočiti na seno. Levstik je drugi dan rekel neki natakarici, da ji bo napis dolgi vzeli, če ne bo odstranila nemškega napisa.

Hafner in Pepelnak sta izpovedala enako.

Sodnik je obtožence oprostil v zmislu § 259 3, k. p. r., ker se po podanem dokaznem materialu ni mogel prepričati o njihovi krivdi.

Obtožilne so samo izpovedbe pri Weberju, Hafnerju in Pepelnaku, ki se tičejo samo Hermannovega napisa. Oprostite se torej prestopka po § 468 k. z., storjenega s tem, da bi bili pozabili Lazarjevo tablo in vrgli Koslerjevo v Savo, ker zato nedostaja sklerherna dokaza. Pa tudi glede Hermannove table ne dostaja dokazne podlage. Priče so sicer slišale ropot in videle potem, ko so prišle vnu, steči tri moške na Trevnovo dvorišče, ne morejo pa potrditi, da so videle te tri moške na mestu razbite table, še manj pa, da bi bili razbijali tablo. Potrditi pa tudi ne morejo, da so oni trije moški današnji obtoženci. Sumljivo je le, da so priče zadele na Trevnovem dvorišču na dva obtoženca Rožiča in Koselja, Levstika pa sploh ni nihče videl. Priča Pepelnak je sicer videl nekoga skočiti po stopnicah, ali ta je bil lahko tudi kak drug, ne pa Levstik.

Ravno ta nepoznana oseba in okolnost, da Levstika niso nikjer videli, moti celi sum, ki leti na obtožence, in se ne more reči z gotovostjo,

da so obtoženci krivi. Izgovor na hudega Trevnovega psa govori toliko za obsodbo kakor za oprostitve. Rožič ni domač pri Trevenu, pa pes ni zalajal, ko je prišel tja, ravno tako — kakor tudi tedaj ne, ko so prišli trija Hermannovi hlapci. Sodišče ni zadobilo zadostnega prepričanja o krivdi obtožencev, zato jih je oprostilo.

Vsled vzklona funkcionarja državnega pravdnika proti oprostitvi se je vršila vzklona obravnava, pri kateri je zastopal obtožence dr. Gosak, vzklilo pa dr. Kremžar.

Obtoženci se pri vzkloni obravnavi zagovarjajo enako, kakor pri prvi. Priče, zaznamovani hlapci, ostanejo pri prvi izpovedbi.

Dr. Kremžar poudarja, da glede Hermannove napisne table po vsej pravici leti sum na obtožence, da so skoraj gotovo storili ta kaznjivi čin. Po pričah je dokazano, da so bili obtoženci, vsaj Rožič in pa Koselj, v bližini kraja, kjer je bila razbita tabla, potrdilo so, da so trije moški stekli proč, od katerih so potem dva našli na Trevnovem dvorišču. Priča Pepelnak pa je videl nekoga skočiti na seno, kateri je bil, kakor se da po vsem soditi, obtoženi Levstik. Sum je utemeljen, sodišče naj spozna obtožence krivim vsaj kaznjivega dejanja pri Hermannu, dočim je sum poškodovanja tabel pri Lazarju in Koslerjevi zalogi manj utemeljen.

Zagovornik dr. Gosak izjavi v kratkem sledeče: Današnja obtožena mora sodišče na podlagi izvajanj g. državnega pravdnika oprostiti, kajti ta sam odkrito priznava, da obstoja proti njim samo sum kaznjivega dejanja. V zmislu kazenskega pravdnega reda pa mora biti za obsodbo krivda obtožence jasno in likvidno dokazana. Zagovornik pravi, da bi storil za obtožence v polni meri svojo dolžnost, ako bi se izvajanjem g. državnega pravdnika pridružil ter stavi končno edino logičen predlog na oprostitev obtožencih.

V posameznem poudarja zagovornik: Rožič je imel svojo mater ob kritičnem času na smrti postelji. Prečul je pri njej cele noči, pednevu pa je z delom svojih rok moral služiti kruh za se in za svojo rodbino. Če je mati od služaja do služaja za nekaj časa zaspala, je šel na sprehod proti Savi, da se v nočnem zraku osvži. Priče so izjavile, da so ga v eni noči trikrat srečale. Samo slučaj je nanesel, da je prišel ravno ob kritičnem času v bližino mesta, kjer se je storil po neznanih osebah kaznjivi čin, pred katerimi se je umaknil v drvarnico. Tukaj so ga našli Hermannovi uslužbeni, katerim pa je takoj pojasnil ves položaj. Naravnost popolnoma neverjetno je, da bi Rožič, ki je bil v kritičnem času duševno in fizično do skrajnosti izmučen in ubit, sploh mogel priti na idejo, razbijati table po hišah.

Drugi obtožence je spal kritično noč, kakor navadno, pri odprtih vratih v drugi sobi in pri goreči luči. To se vsak trenotno rabi pri konjih, katere ima na skrbi. Priča Weber in Hafner ga pa pri prvem iskanju v sobi radi tega nista našli, ker je ležal v podrti postelji, in sicer med stenami poslednje. Domača dekla mu je namreč kritični večer iz hudomušnosti iz postelje pobrala žeblice; deske so se vsled tega vdrla na tla. Obtožence pa je iz komodnosti zaspal v sredi te podrtije ter prvokrat ostal pričem prikrit. V drugič pa ga je hrušč končno le predramil, nakar se je ponočnim došlecom odvalil ter jih odlovil.

Proti tretjemu obtožencu tudi ne govori nikakšen izdaten indicij. Tudi navedba prič glede psa zvede govornik ad absurdum. Vse sumljive okoliščine so verodostojno pojasnjene in odpade vsakršna možnost, da bi se obtožence obsodilo radi inkriminiranih dejanj.

Predsednik proglasi razsodbo, po kateri so vsi trije obtoženci krivi prestopka po § 468 k. z., storjenega s tem, da so razbili tablo pri Hermannu in se obsodijo Rožič na 24 ur zapore s postom, Koselj na 48 ur zapore, Levstik pa z ozirom na predkazni na 5 dni zapore. Sodišče se je na podlagi izpovedbe prič prepričalo o krivdi obtožencev glede Hermannovega slučaja, ni se pa moglo prepričati o enaki krivdi v slučaju Lazar in Koslerjeva zaloga, vsled česar je obtožence oprostilo glede na ta dva slučaja.

Dnevne vesti.

V Ljubljani, 24. decembra.

— **Kranjski deželni zbor najbrž ne bo sklican še pred novim letom, marveč šele na dan 7. ali 8. januarja.** Ker je proračun dovoljen samo do 31. decembra, bo torej kranjska dežela dober teden, če ne dlje v stanju, ki je imenujejo na Ogrskem v svoji barbarski latinščini „ex lex“. Seveda se ne bo nihče posluževal iz tega stanja izvirajočih pravic. V stvari sklicanja deželnega zbora je šel deželni predsednik baron

Schwarz na Dunaj. Nekateri so to potovanje komentirali tako, da je šel baron Schwarz na Dunaj po modro polo. Naravno bi pač to bilo ali v naši ljubi Avstriji se le bolj poredkoma dogodi, kar je naravno in pametno. Barona Schwarz kar nič ne veseli, da bi šel v pokoj; vsaj še eno petletnico bi rad ušakal kot deželni predsednik kranjski in zato se z rokami in nogami brani penzioniranja. Kako se to odloži, je pač bolj kakor od osrednje vlade odvisno od deželnega zbora.

— **Nov dež. šolski nadzornik.** Kar smo že pred mnogimi meseci naznanili, da se pripravlja, se je zdaj zgodilo. Realni profesor nemščutar Belar je imenovan za deželnega šolskega nadzornika na Kranjskem. To je udarec s pestjo Slovencev in obraz, to je bošično darilo avstrijske vlade, menda za to, ker so slovenski poslanci toliko govorili o odločni opoziciji, pri proračunskem provizoriju, pri snežinski predlogi in zlasti pri pooblastilnem zakonu pa so slezi pod klop. Zahvaliti se imamo za to imenovanje v prvi vrsti baronu Schwarzu. Ko je ta prvič predlagal naj se imenuje tretji dež. šolski nadzornik in sicer Nemoj je celo ultranemški minister Marchet to zahteval zavrnil kot neumestno. Toda naš Schwarz je vrtil dalje in vrtil je toliko časa, da je dosegel, kar je zahteval nemški Volksrat. Seveda bomo o tej stvari še obširneje govorili.

— **Železniške delavnice v Spodnji Šiški.** Poročali smo včeraj, da je erar kupil v Spodnji Šiški med tirov gorenjske in kamniške železnice 132.000 štirjakih metrov sveta, meter po dve kroni, na katerem svetu se zgrade mehanične delavnice za državno železnico. Te delavnice bodo znamenitega pomena, toliko večjega, ker se mora v določenem roku zgraditi železniška zveza z Dalmacijjo. S to novo železnico se tedaj še ni računati moglo, ko so se začela prizadevanja za pridobitev delavnic. Ščassoma bo v teh delavnicah zaposlenih do 3000 delavcev in uslužbencev, vsled katerih se poemoži šišensko prebivalstvo polagoma gotovo za sedem do osem tisoč duš. To ne bo v velikaško korist samo Šiški, marveč tudi Ljubljani, saj ni Šiška v resnici prav nič drugega, kakor predmestje Ljubljane. Za župana Hribarja je bil sklep pogodbe zastran nakupa sveta za zgradbo delavnic pravo in veliko zadovoljenje. Celih dvajset let se je namreč župan Hribar pehal in bojeval za zgradbo teh delavnic, celih dvajset let resnega, neumornega in teškega dela je moral posvetiti tej stvari, predno jo je naposled srečno dosegel. Pridobitev železniških delavnic je neprecenljive vrednosti za Ljubljano in njeno okolico in zasuga, za katero ne more Ljubljana nikdar dovolj hvaležna biti svojem županu. Vse javne faktorje pa pozivljamo sedaj, naj se zavedajo, kako dolžnost imajo zdaj spričo dejstva, da se ustanove tu železniške delavnice. Njih dolžnost je, da bomo imeli ob otvoritvi teh delavnic dovolj strokovno sposobnih domačih ljudi za dela in službe v teh delavnicah, sicer bodo tuji odjedli domačinom ta beli kruh, ki ga bo zaslužili v teh delavnicah.

— **Agrarne operacije in slovenski jezik.** Po vztrajnem prizadevanju slovenskih advokatov se je končno vendar doseglo, da so dobili komisariji za agrarne operacije ukaz, uradovati s slovenskimi stranikami v slovenskem jeziku. Bil je že skrajni čas, da se je odpravila škandalozna in za nas Slovence krivična in žaljiva navada, uradovati samonemski in le izpovedbe slovenskih zaslišancev zapisovati v slovenskem jeziku. Opozorjamo slovenske advokate in sploh vsa slovensko javnost, naj se zdaj zavzemajo še za to, da bo deželna komisija za agrarne operacije izdajala slovenske razsodbe. Dozdaj je bil namreč original vsake razsodbe te deželne komisije nemški in so slovenske stranke dobile v roke kvečjemu neavtentičen prevod. Ti prevodi so seveda površno in vihravo skrapani in so bili že nešteto krat varok nesporazumljenju, prepiru, sovraštvu in celo pravdam. Slovenske stranke so imele vsled teh prevodov dostikrat znatne stroške in prav obutno škodo. Končno bodi omenjeno, da pride na mesto dvornega svetnika markija Gozanija k deželni agrarni komisiji sedanji okrajni glavar radovljski gosp. Otton pl. Detela, dasi ni niti najsposobnejši niti najstarejši med aktivnimi okrajnimi glavarji na Kranjskem. Nekateri okrajni glavarji bodo zopet preterirani, samo da dobi gospod pl. Detela obljubljeno in zagotovljeno mu nagrado za žrtve, ki jo je storil, ko je nastopil pri zadnjih deželno-zbornih volitvah kot „neodvisni“ kandidat zoper narodno-napredno stranko.

— **Cesarjev jubilej in nemški burši v Gradcu.** Na predvečer cesarjevega jubileja so nemški burši v Gradcu priredili demonstracijo,

ki je pred spomenikom cesarja Jožefa sadobila veleizdajski značaj. Pred rešenim spomenikom so se zgodila taka žaljenja Veličanstva in veleizdajstva, da bi se moralo za to stvar zanimati državno pravdnistvo. Seveda sta podli „Grazer Tagblatt“ in lažnjiva „Tagesspost“ stvar zamolčala. V Gradcu se govori v nemških krogih, da je klerikalni „Grazer Volksblatt“ v številki s 2. decembra nekaj o teh dogodkih poročal, a da je ta številka kar izginila in res je ni dobiti niti za lepe besede niti za denar. Tudi se v Gradcu kar očitno govori, da se je stvar „zatušala“. Morda bi ne bilo slabo, če bi se za stvar nekoliko zanimali slovenski poslanci že zaradi višjesodnega predsednika in „Tagesspostinega“ sotrudnika gospoda Pittreika ter zaradi višjega državnega pravdnika in „Tagblattovega“ sotrudnika Amshla.

— **Brez ozira samo slovenski.** Neka dunajska trdka se je obrnila na neko osebo na Dolenjskem po informacije v nemškem jeziku. Dotični gospod je seveda dosledno molčal, ker se drži načela, da naj dunajske firme ali dobe slovenske uslužbenec ali pa naj dajo zaslužiti par grošev slovenskim visokošolcem na Dunaju. Pred kratkim pa je dobil spet tako pismo, seveda v nemščini. Glasi se v prevodu:

Dunaj, 2. decembra 1908.

Ker nam ne date odgovora, slutimo, da zato ne, ker ne pišemo v Vašem jeziku; toda tu je dober svet drag, če človek ne zna jezika in nima nikakega znanca, ki bi ga bil zmožen. — Prosimo Vas vljudno, da nam v obtem interesu naznanite pravi vzrok molčanja, saj nam je žal, da ne moremo pri najboljši volji v tem jeziku korespondirati, toda, ljubi bog, v naši je ikovno bogati Avstro-Ogrski bi človek moral biti utenjak, da bi govoril v onem jeziku, katerega so prebivalci posameznih dežel zmožnejši kot onega, ki ga govorijo od vseh strani tako osvojeni nedolžni Nemci. — Nam bi bilo gotovo ljubše, če bi znali vse jezike v državi, da bi mogli tako ustredi upravičeni želji pesemnikov, občevati z njimi v njihovi materinščini. — Skušnja kaže, da imajo ravno Nemci mnogo manj jezikovnega talenta kot pa drugače govoreči državljani; to je gotovo slabo izpričevalo za nas Nemce, toda vrag naj to predrugači, mi znamo samo nemško, dočim ste Vi gotovo zmožni razen nemščine in svoje materinščine tudi kakega drugega jezika in nas v tem nadkriljujete. — Pustimo ves jezikovni prepir in imejmo pred očmi pravi namen našega truda, v ondotej jame zanesti spet obratovanje, morebitni uspeh naj koristi vsem, in to je boljše nego jezikovni spor, ki še dolgo ne bo rešen. — Bago državi če bi se to kmalu zgodilo, da bi vsak dobil svojo pravico. S spoštovanjem.

To pismo jasno kaže, kako radi bi Nemci spet one čase, ko so Slovenci v svoji indoleni korespondirali nemško z vsakim čifutom. Zato se zvijajo in opravičujejo. Pa tudi laž jim je dobra. Isti dan, ko so slovenski dijaki na Dunaju obhajali cesarjev jubilej brez kosila, ker jim nemško-nacionalno akademsko pobalinstvo ni privoščilo v menzi obeda, se drzne napisati nemški vsiljivo, da nima na Dunaju nikogar, ki bi bil zmožen slovensčine. Nemška vseučilišna fakulteta podi slovenske diake od mize, nemški Dunajčani pa — mesto da bi dali revežem kaj za službo — hočejo, da jim Slovenci v domovini tlako delajo. Take nesramnosti se najlepše kvitirajo z doslednim molčanjem. Zavednih Slovencev tudi taka pisma ne bodo gnala, marveč konsekvencno se bodo držali svoje materinščine in kdor hoče od njih kako uslugo, se je naj uči ali pa si naj plača tolmača, da naši ljudje vsaj kaj zaslužijo.

— **Nemška lakomost.** Pripoveduje se, da vleče od 36 Knafljevih ustanov po 600 kron, ki so namenjene kranjskim visokošolcem, referent dunajskega vseučilišča dvorni svetnik profesor dr. Karel Brookhausen šest, torej 3600 kron. Dunajski vseučilišni profesor potegne vsako leto 3600 kron za delo, ki ga opravi v par uricah! Če je to resnica — in trdi se z vsjo gotovostjo — je to naravnost škandal, ki nič ne zaostaja za običajnimi škandali na avstrijskih vseučilišnih. Drugod se gleda na to, da nekateri profesorji brezplačno opravljajo razne funkcije pri dijaških podpornih zavodih, tu pa dobiva vseučilišni profesor naravnost kraljevske nagrade za svoje minimalno delo. To je oškodovanje revnih kranjskih visokošolcev! Poznamo nemške profesorje, ki niso tako lakomni pri nemških podpornih institucijah, seveda tu mora prof. Brookhausen dobiti sijajno

plačilo menda zato, ker v ustanovi listini se nahajajo izraz „Kranjske Hochschule“ razumeva po črki, da daje ustanove, ki so očitno namenjene samo slovenskim akademikom, tudi kranjskim Nemcem. — Ni dovolj eno oškodovanje s pristanskim razumevanjem izraza, ne, treba je še, da poročevalo odje šesterim slovenskim revežem, ki morajo mnogokrat po Dunaju živeti ob kruhu in vodi, študentje, da jim na ta način zagreni — če ne onemogoči visokošolski študij. In to se dela pod patronanco dunajskega akademičnega senata, ki ima več sroa za sijajno plačanje vseučilišnega profesorja vladnega svetnika Brookh usna, kot za šestero slovenskih akademikov! Priporočamo slovenskim poslancem to zadevo, prosej jih, da z bengalično lučjo posvetijo v to gnojišče in razkrijejo svetu nov dokaz nemške požrešnosti in neusmiljenosti.

— **Čedno božično darilo** dobi baje gospod Oskar vitez Kaltenegger, deželnovladni svetnik in referent deželnega šolskega sveta, menda v priznanje za njegovo zvesto in vneto izvrševanje sklepov nemškega „Volksrata“. Tako se vsaj govori po ljubljani. Kdor pozna delovanje vitez Kalteneggerja, mora priznati, da si je v polni meri zaslužil priznanje in hvaležnost nemškega „Volksrata“.

— **Premirana zapravljivost.** Mogočna „Avstro-ogrška banka“ se je ob cesarjevi šestdesetletnici čutila dolžno, napraviti svojim uradnikom posebno veselje. To je gotovo vse hvale vredno in kar gniljivo je slati, kako nobleso je banka pri tem pokazala. Plačala je namreč vse dolgove svojih uradnikov in ker jih je bilo precej, je banka torej žrtvovala jako znatno vsoto. Toda efekt te velikodušnosti je vse drugačen, kakor bi utegnili kdo v prvem hipu misliti. Uradniki „Avstro-ogrške banke“ namreč niso vsi zapravljivi. Med uradništvom so imeli največ dolgov seveda Madžari in njim podobni elementi in ti so kajpak silno srečni, da so se vsled darežljivosti banke iznebili svojih dolgov. A kaj drugi? Solidni uradniki, ki znajo tako gospodariti, da s svojimi dohodki izhajajo, vedno varčni Čehi, ki sploh nimajo dolgov, nego še denar v hranilnici, ti niso za jubilej ničesar dobili. Ni čuda, da so skrajno nevoljni, saj ne pomeni izvršeni sklep „Avstro-ogrške banke“ nič drugega, kot nekako premiranje zapravljivosti. Če se hočejo ti uradniki za vse enake eventualnosti zavarovati, jim ne preostane nič drugega, kakor da se kar mogoče zadolže, potem vsaj ne bodo več prikrajšani.

— **Zborovanje zveze okrajnih bolniških blagajen** se je vršilo minole nedeljo v prostorih zavarovalnice proti nezdram v Trstu. Na zborovanje je došlo 47 delegatov: 19 Slovencev, 7 socijalnih demokratov iz Kranjske in 21 Italijanov (oziroma italijanskih socijalnih demokratov). Slovenci so bili torej skupno v večini. Na zborovanje se je imelo voliti delegate v odbor zveze in to po pravilih 2 za Trst in 1 za Istro — za bolniško blagajno v Voloskem, katero je doslej zastopal Nemoj. Želja slovenskih delegatov je bila, naj bi to blagajno zastopal slovenski delegat in namestnik naj bi mu bil tudi Slovenec (ali pa, to se umeje, Hrvat). To željo so vsi navzoči Slovenci odločno naglašali in so kakor kandidata za mesto odbornika označili blagajnika bolniške blagajne v Voloskem, g. Antona Vahtarja. Veleznačilno je, da se italijanski delegatje niti z besedico niso protivili temu, marveč so — skoro gotovo po dogovoru — to grdo odijozno nalogo prepustili socijalnodemokratskim delegatom!! Ali najzadostneje je, da so bili pri tem najhujšeprejši slovenski socijalni demokratje med katerimi se je — vedno s cigaro v ustih — posebno odlikoval znani Čobal. Poleg Čobala „odlikovali“ so so se tudi zastopniki ljubljanske bolniške blagajne. In tu treba še enkrat pibiti, da so ravno socijalnodemokratski delegatje iz Kranjske vsikdar krivi, da smo Slovenci brez veljave toliko v odborovih sejah, kakor tudi na občnih zborih, ker se dosledno postavljajo na stran Italijanov. Ko je delegat Vahtar branil stališče Slovencev, mu je na pr. Čobal zaklical po nemški (kakor je sploh tudi s slovenskimi delegati vedno le nemški govoril): „Lassen sie sich ein Armutseugnis unterschreiben“. (Kaj je mislil s tem, to ve le on sam). „Wir sind keine Chauvinisten!“ Ko so slovenski delegatje videli, da se niti razpravljati ne more mirno in stvarno in da jih ne puščajo niti k besedi, so sklenili, da za ta pot mirno zapuste dvorano, kar so tudi storili, izvemši delegata Heuzla in Emilija pl. Persioha, oba zastopnika blagajne v

(Nadaljevanje v prilogi 6).

Voloskem, ki sloni na čisto hrvaški podlagi. — K temu piše „Edinost“: Kakor je razvidno iz gornjega, so bili slovenski delegatje obeh strank v večini proti Italijanom. Slovenski delegatje so bili pripravljeni skleniti kompromis s socialnimi demokrati celo v tem smislu, da bi jim prepuštili čba tržaška odbornika v zvezi. Ali ne!! Ne le, da so se slovenski socialni demokrati na demonstrativen način postavili na stran Italijanov, marveč so naše delegate zaničevali in jih smešili. Ob takih okoliščinah že čast in dostojanstvo nista dopuščala, da bi dalje sodelovali na takem zborovanju. Ali zapomnijo naj si, da je s tem zborovanjem postala mera polna in da bodo na prihodnjem zborovanju čuli vse drugačno — muziko. Mi se ne damo več zapostavljati in smešiti, najmanj pa od delegatov, ki so naše krvi. Recept tržaških trgovcev jestvinarjev bo nam tudi izborna služil. Ljubljanske slovenske delavce pa opozarjamo še posebno na protislovensko vedenje njihovih zastopnikov. V bodoče naj gledajo, koga volijo, ki naj jih zastopa pred svetom.

— **Višek nesramnosti** je odprto pismo, ki ga po raznih spodnještajerskih obškrbnih listih objavlja nemško društvo za Ptuj Rogatec na naslov dvornega svetnika dr. Ploja zaradi njegovega govora in nujnega predloga v državnem zboru o ptujskih dogodkih 12. in 13. septembra. Tu je nagromadenih toliko laži in zavijanj, da se vidi, da so ptujski nemurji mojstri v tem umazanem poslu. Sicer je pa vsaka druga beseda odveč.

— **Skrajna predrznost lahonško-nemškutarskega pritepenca.** Sinoči je imel magistratni policijski svetnik g. Lauter v gledališču med nemško predstavo pregledovalno službo magistratnih organov ter je pri tej priliki govoril z vladnim kancelistom Finkom, — seveda slovensko. Tedaj pa je pristopil k njima dobro znani klobasar z Viča pri Ljubljani Andreto: ter ju surovo nahrulil: „Hier sind wir im deutschen Theater! Hier müssen sie deutsch sprechen!“ Gosp. Lauter je drznega pritepenca primerno zavrnul. Nam pa se zdi, da hoče ta lahonški nemškutar, da se mu klobase še bolj skisejo. Drznim in domišljavim nemškutarjem Andretove baže pa povemo, da so le gošče v našem gledališču, ki je deželno t. j. slovensko, in se lahko tako občestno sodrgo vsak čas pomeče iz njega.

— **Božična vest.** Kakor smo svojedobno poročali, oddali so znana poročila Mayerja na opazovalnico. Mayer je sedaj že izpuščen iz opazovalnice in ga je videti pogosto na graških ulicah. O nam znanih in čudno zanimivih vzrokih, iz katerih je prišel Mayer na opazovalnico, govorilo se bo kmalu na policijskih sestankih.

— **Ustanovni občni zbor „Narodne delavske organizacije v Ljubljani“** se vrši 3. januarja 1909 ob 2 popoldne v veliki dvorani „Mestnega doma“. Na dnevnem redu je poročilo funkcionarjev pripravljalega odbora N. D. O., odobrenje pravil, volitev odbora ter služajnosti. — Narodni delavci, ki žele društvu pristopiti, naj se oglase pri pripravljalnem odboru N. D. O., Selenburgove ulice št. 6 I nadstropje ob delavnikih od 6.—7. zvečer, ob nedeljah in praznikih od 10.—11. dopoldne.

— **Okrajni šolski nadzornik za nemške šole na Kranjskem** je postal profesor na realki v Ljubljani Karel Schrantzer, in sicer za nemške ljudske šole v Ljubljani, Beli peči, Domžalah, Goričanih in Vevčah ter za nemško meščansko šolo v Krškem.

— **Profesorska vast.** Provizorični glavni učitelj na učiteljsko v Kopru g. Franc Verbič je dodeljen v službovanje I. drž. gimnaziji v Ljubljani.

— **Iz srednješolske službe.** Suplent na realki v Ljubljani g. dr. Josip Jerše je imenovan za vero- učitelja na nemški gimnaziji v Ljubljani.

— **Ljubljanskim slovenskim tvekdnevnik v uvaževanje.** Oba slovenska dnevnik sta sklenila, da bodeta tudi po novem letu priobčevala imenik slovenskih tvekdnevnikov v Ljubljani vsako soboto. Cena ostane kakor dosedaj za vsako tvekdno po 50 vinarjev za vsakokrat. Da pa se olajša naročevanje in plačevanje tudi najmanjšemu obrtniku in trgovcu, pobiral se bo prispevek mesečno za pretečene tedne. Naročiti pa mora vsak osebo ali pismo. Kdor se sam ne oglasi, ne pride v imenik, ker se ne bo nikogar posebej obveščalo. V interesu trgovcev in obrtnikov samih je torej, da nam tako na ročilo takoj izročijo, da bodo priobčeni že prvo soboto v novem letu.

— **Odborova seja „Matiče slovenske“** dne 23. decembra t. l. Predsednik poroča, da je tisk letošnjih knjig končan in da so se knjige ljubljanskim članom že začele dostavljati,

poroča, da se je ob 60letnici vladanja Nj. Velikanstva poklonil deželnemu predsedništvu, se spominja smrti skladatelja Ipavca in hrvaški pesnika Strahimira Kranjčevića. Nenormalnost naših razmer je kriva, da je mogel pesnik z značajem Strahimira Kranjčevića pri nas ostati neznan. — „Matiča“ je za letošnje izdalo osem publikacij, eno v družbi s „Mat. Hrv.“ „Letopis“ je bil za letošnje opuščen. Ključje za slike je razen štirih izdelala na popolno zadovoljnost in točno „Dionička tiskarna“ v Zagrebu. Kolikor je letos manj belestestike, toliko bo je treba prihajajoče leto več. Naša belestestika ne bo smela izgubiti zveze z zgodovino in s polnim življenjem našega naroda ter njegovimi problemi. — Za 1. 1909 izda „Matiča“: 1. Bleiweisov „Zbornik“; 2. „Zabavna knj.“ (drama g. E. Kristana „Katon Vranković“); 3. Knežova knjižnica (med drugim najbrž R. Murnika roman iz francoske dobe: „Lepa Ljubljanka“); 4. „Hrvatska Antologija“; 5. Opis slovenske zemlje: „Koroška“ (z jeziko nim zemljevidom, spisal dr. M. Potočnik); 6. „Narodne pesmi“; 7. „Onjegin“ (prevel iz rušinske gosp. dr. Prijatelj). Za rok 1. maja 1909 je razpisana častna nagrada 200 kron iz Costove ustanove za najboljši leposlovni spis katerekoli vsebine, ki naj obsega vsaj štiri tiskane pole, za rok 1. december 1909 pa iz Jurčič Tomšičeve ustanove dve častni nagradi à 200 K za najboljša leposlovna spisa o francoski dobi, ozir. o ilirskih časih St. Vraza in Lj. Gaja. „Zbornik“ bo ob koncu imel namesto bibliografije smotro o znanstvenih delih, zlasti slovenskih. Za leto 1910 se pripravljajo knjiga o francoski dobi, ki bo med drugim poročala tudi o še ohranjenih spominih našega naroda na Francoze, in pa študija dr. Br. Drechslerja o St. Vrazu. Pridobiti je za „Slovenski zemljepis“ pisatelja, ki bi opisal Štajersko. Za leto 1911 je pripraviti knjigo „Hrvati“ (vsestranski spis hrvaškega ozemlja in življenja. Za „Umetniško Kolo“ je dobiti denarnih virov, za „Zgodovino slov. umetnosti“ je stopiti v zvezo z našimi umetniki. — „Slov. zemljepis“ bo ob Novem letu rokopisno dokončan; za tehniški slovar se v svrhu končne redakcije prepisuje gradivo.

— **Podružnici sv. Cirila in Metoda v Litiji** je pristopila kot ustanovnica gospa Ljudmila Roblek roj. Oblak, posestnica v Litiji. — Novih članov je pa pridobila gđ. M. Puncer, trgovska pomočnica, že 13 K zvezi litijskih šmartinskih Slovencek, ki delujejo v prvi vrsti za C. M. družbo, pristopilo je po posredovanju gospe Sano, 19 novih sodelavk, vse v Litiji. Večina teh je pa tudi pristopilo k podružnici. Za odkup noveletnih voščil se je v Litiji nabralo 36 K 62 vin, in se je znesek že odposlal vodstvu. Iz tega je razvidno, da tudi v našem trgu z ozirom na 13. in 20. septembra t. l. zanimanje za družbo vidno raste.

— **„Družbi sv. Cirila in Metoda“** je izročila nadzorovalna dama gđ. Wessnerjeva raznih predmetov za božičnico neki obmejni šoli, dar rodoljubnih gojenc mestnega deklškega hieja višje deklške šole in pedagoškega tečaja. Pa tudi v denarjih so darovale te mlade Slovence naše družbi, svedočec svoje spoštovanje do umrle matere gosp. prof. Jurga: pedagoški tečaj K 564, I. b. letnik višje deklške šole K 730, II. b. letnik K 15 in zopet gojenke hieja in višje deklške šole K 2. Zivele, vrle Slovenke! Vesele počitnice!

— **Družbi sv. Cirila in Metoda** je daroval g. svr. Krapeš od prodanih prstanov „20/IX“ vsoto 960 K. Gosp. Krapeš ima tudi posnemanja vredno navado: mala dela izvrši brezplačno, ima pa družbeni nabiralnik, ki sprejema darove in teh se je nabralo v kratki dobi 2224 K, za brezplačno storjena dela. Rodoljubu Krapešu iskrena zahvala!

— **Plačilne listke v prid Ciril-Metodovi družbi** zahtevajte po vseh gostilnah in kavarnah! Dovolj žalostno, če gostilna in kavarna, ki jo obiskujejo Slovenci, nima teh plačilnih listkov!

— **Narodne kolke v prid Ciril-Metodovi družbi** pritiskajte na vse poštne pošiljatelje! Na nobeni naj ne manjka kolka s črnim robom in napisom 20/IX. 1908 Raba teh kolkov bodi merilo vaše zavednosti!

— **Plemenito darilo.** Velenarodna tvekdna A. E. Skaberne na Mestnem trgu v Ljubljani podarila je kot božičnico za nesrečne žrtve 20. septembra veledušen znesek 200 kron in sicer 100 kron za ranjene in 100 kron za obsojence. Tak plemeniti dar je vsega spoštovanja vreden. Presrečno hvalo!

— **Zalokarjeve drože** hvalijo gošpodinje, mi pa hvalimo g. Zalokarja, ker je izročil družbi sv. Cirila in Metoda 60 K, kar je kvas za naš narod ob mejah. Živio!

— **Politično in versvetno društvo za Krakovo in Trnovo** priredi običajni „Silvestrov večer“ pri Steinerju na Opekaraki cesti št. 25 z

jako zanimivim in zabavnim programom. Toliko sa sedaj na znanje častitim obiteljim v Krakovem in Trnovem.

— **Ljudska veselica „Narodne delavske organizacije v Ljubljani“** se vrši na dan ustanovnega občnega zbora dne 3. januarja ob 8. zvečer v veliki dvorani „Mestnega doma“.

— **Slovensko deželno učiteljsko društvo v Ljubljani** ima svoj redni občni zbor dne 28. grudnia ob 10. dopoldne v „Narodnem domu“ v Ljubljani.

— **Silvestrov večer.** Telovadno društvo Sokol v Ljubljani prireja že nepregledno vrsto let svojim članom in prijateljem Silvestrov večer z najraznovrstnejšim sporedom ter jim daje na ta način priliko preživeti zadnje ure poslavljajočega se leta v bratski, veseli družbi. In res je, da se nam v Ljubljani tako animiranih večerov kot so Sokolovi, nudi le malo. Saj so pa tudi prirejani na sokolski, bratski podlagi in to samo že jamči za vsestranski, povoljni uspeh prireditve. Tadi letos se odbor Sokola trudi, da se bo vršil na ta večer najraznovrstnejši spored. V kolikor se nam poroča je na sporedu petje (slavnoznanzi kvartet „Glasbene Matice“), godba (samostojni salonski orkester), kratka igra iz sokolskega življenja („Sokolskim vzletom“ Jaroslava Borotinskega), komični nastop — — —, mramornati kipi, serija II., polnočna, pestrobojna alegorija s pozdravom in pa — ples. Upati je torej, da bo prišel vsakdo na svoj račun. Začetek je ob 8. zvečer. — Vstopnina za člane in njih obitelji po 60 vin, za nečlane po 1 krono. Kdor želi preživeti Silvestrov večer v veseli družbi naj pride v „Narodni dom“. Telovadno društvo Sokol sporoča, da si je zgradilo svoj lastni oder z različnimi kulismi jako uskusno prirejeno. Društvom bo za njih prireditve v telovadnici v „Narodnem domu“ proti primerni odškodnini na razpolago.

— **Za „Sokola II.“ v Ljubljani** sta darovala dež. poslanec gospod Josip Jurk in g. Franjo Zagar ml. iz Starega trga pri Rakeku vsak po 20 K. Iskrena zahvala in sokolski Na zdar! Živeli tudi posnemovalci!

— **Silvestrov večer** pevskega društva „Ljubljanski Zvon“ bo dež. letos v „Mestnem domu“. Opozarjamo nanj slavno občinstvo, ki ima namen se na ta večer dobro in po domače zabavati. Obširni in zanimivi spored, ki ga priobčimo prihodnjič, jamči za vsestranski užitek in neprisljen zabavo, ravno tako pa jamči zato tudi društvu „Ljubljanski Zvon“, katerega je bil pri sestavi sporedov vedno edini namen podati slav. občinstvu kar največ glasbenega užitka in raznovrstnega razvedrila. Letošnji Silvestrov večer bo daleko prekosil lanske prireditev, ki je pač vsakomur, kdor je bil na nji navzoč, ostala v najprijetnejšem spominu. Torej naj nihče ne zamudi lepe prilike do prijetne zabave!

— **V špecerijskih zadevah za Ljubljano** je slovensko občinstvo mnogokrat v stiskah, ker ne ve, kako bi napravilo, da ne bi dobil vsiljivi Ranzinger blago v roke za prevažanje. Marsikateremu narodnemu trgovcu je bilo že silno neprijetno, ko je dobil kako pošiljatev in zagledal nenadoma pred svojo trgovino Ranzingerjev voz. Občinstvo se je uad tem zgedavalo, in sicer povsem po pravici; vendar trgovci ni bilo v vsakem slučaju presojati, kajti dostikrat je vkljub prepovedi, katero je dotični trgovec poslal na Južno železnico, prišlo blago Ranzingerju v roke, ker ima le ta nabiralni voz. Narodno občinstvo pa se bode na vsak način lahko izognilo Ranzingerjevi vsiljivosti, ako naslovi blago na adresu I. Škerlj, spedičija v Ljubljani, na hrbet voznih listov, ki pridejo potem v roke te spedičije, pa se napiše pravega naslovnika, kateremu je pošiljatev namenjena in kojemu bode potem spedičija Škerlj dostavila blago na dom. Ako kdo pričakuje pošiljatev, oziroma kaj naroči, lahko dobavatelju v naprej ukaže ta način pošiljanja. Boj za osamosvojitve na polju spedičije mora dosledno voditi vse slovensko občinstvo, sicer se tujca nikdar ne bomo odpeli. Omenimo le, da Ranzingerja podpira železniško ministrstvo na Dunaju, železniško ravnatelstvo v Trstu in nemški Volkserat.

— **Tečaj za popraviljanje avtomobilov.** Avtomobilno tehniško društvo na Dunaju je naznanilo trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da je lansko leto priredilo v razstavi za rokodelsko tehniko tečaj za kovače in ključavničarje na Nižnjavstrijskem v popraviljanju avtomobilov. Ugodni uspeh tega tečaja je društvo napotilo, da namerava tečaj v času od 11. januarja do 6. februarja 1909 na Dunaju zopet prirediti. V ta tečaj se bo sprejelo 15 udeležnikov (kovačev in ključavničarjev, ki so upravičeni omenjene poprave izvrševati). Tudi se namerava tečaj v prihodnjem letu še enkrat ponoviti, ako se v januarski tečaj ne bodo mogli sprejeti vsi vpoštovanja vredni prosilci. Udeležba na

vajah je brezplačna, manj premožnim se dovoli podpore po 20 K na teden in vsem se povrnuje stroški vožnje na Dunaj in nazaj. Za sprejem v tečaj so upravičeni kovači in ključavničarji v planinskih deželah in sicer mojstri in pomočniki, mojstri imajo prednost pred pomočniki. V splošnem se sprejemajo prosilci, ki niso manj nego 25 in ne nad 45 let stari. Lastnoročno pisane prošnje za sprejem in podelitev podpore je poslati na „Geschäftsstelle des Automobil Technischen Vereines“ na Dunaj, IX/2 Severingasse 9. V prošnji je navesti starost prosilca, koliko časa je mojster ali pomočnik, navedbo najbližje železniške postaje, dalje ali ima prosilec že ročnost v popraviljanju avtomobilov. Poleg tega naj mojstri prilože prepis obrtnega lista, pomočniki pa prepis iz delavske knjižice o službovanju v zadnjih treh letih. Vojaške in delavske knjižice naj se ne prilagajo.

— **Fotografični atelje Laudan** v Bethovnovih ulicah bo prevzel z novim letom g. Viktor Kunc, dosedanjí izborni portretist v Bertholdovem fotografičnem zavodu, in ga bo vodil dalje pod imenom „Atelje Viktor“.

— **Hvalevredno.** Podjetništvo Kinematografa Edison na Dunajski cesti je upeljalo pri svojih predstavah prikazovanje skiopiških slik naših lepih slovenskih krajev. Slike so krasne in jasne, da bolj biti ne morejo. Ker podjetništvo Edisonovo vsestransko skrbi za obširen in raznovrsten vsopred svojih predstav, pripravljamo občinstvu, da te predstave poseča v najboljšeštem številu.

— **Strahna draginja.** Na ljubljanskem trgu je stalo te dni eno jajce 18 ali celo 20 vinarjev. Če to ni pretirano, potem ni nič!

— **Pisemsko-poštni promet ob novem letu 1909.** V dosegu kar najhitrejšega dostavljanja pisem ob novem letu 1909 in olajšanja zadevne manipulacije je p. n. občinstvo nujno naproseno, da prilepla znamke pri nepriporočeno oddanih pisemskih pošiljatkah izključno samo na desnem gornjem oglu naslovne strani. Okoliščina, da se pri posameznih pisemskih nahajajo znamke deloma na srednji, deloma na zadnji strani, obtežuje uradno poslovanje, radi česar naj se ne rabijo znamke kakor zapornice in naj se ne prilepljajo iste na zadnji strani pisemskega ovitka. Pri pisemsko pošiljatkah namenjenih v večje kraje naj se označi prejemnikovo bivališče z imenom ulice, hišne številke in lege (stopnice, nadstropje in številke vrat), pri pošiljatkah namenjenih na Dunaj, navesti je razen tega še mestni in tudi poštni okraj. Tako bi se moral na pr. glasiti naslov na Dunaju bivajočemu prejemniku namenjenega pisma:

Gosp.

MIROSLAV NOVAK

na Dunaju X/I,

Rothenhofgasse št. 2,

3. stopnice. I. nadst.; vrata št. 5.

pri tem je z neposredno za krajevnim imenom „Dunaj“ stojiče rimsko številko označen mestni okraj in zraven nje kakor imenovalec nahajajočo se arabsko številko poštni okraj. Pisma, katerih naslov ne odgovarja predstojnim določbam, utegnejo biti najmanj prepozno dostavljena; ni pa tudi izključeno, da se taka pisma sploh ne dostavijo, ako bi nedostajalo poštni upravi sredstev za poizvedbo naslovljenčevega bivališča. Nujno je torej potrebno, da so naslovi pravilni, in to ne samo v korist strank, nego tudi poštne uprave, ker poslovanje z nepravilno naslovljenimi pismi ovira posebno pri ogromnem prometu ob novem letu v izredni meri službovanje pri dostavljanju poštinih pošiljatev. Tem povodom se opozarja na to, da so one dopisnice, katerih vsebina obseza nedostojnosti ali žaljenja ali druga kazniva dejanja, ali na katerih se nahajajo slike, ozir. dostavki, ki imajo znake nedostojnosti ali žaljenja oziroma politično demonstrativen značaj iz poštnege prometa izključene. Privatnim potom izdelane dopisnice ne smejo presegati v dolžini 14 cm in v širnosti 9 cm ter ne smejo biti krajše od 10 cm in ožje od 7 cm. Zadnja stran in leva polovica naslovne strani je dana na razpolago odpošiljatelju. Prepovedano je, dostavljati dopisnicem kakih drugih predmetov izvzemši znamk; vendar je to dovoljeno glede vinjet ali pa fotografij iz zelo tankega papirja in sicer pod pogojem, da se le te po polnoma prilepi na zadnjo stran ali pa na levi del naslovne strani dopisnice. Take slike se morajo natanko razlikovati od poštinih znamk in kolekov glede barve, oblike in velikosti. Istotako so izključene iz prometa tudi dopisnice oddane v kuvertah, ki so prevedene s izreski v ta namen, da se more prepečatiti na dopisnicah samih nahajajoče se znamke. Dopisnice, ki ne odgovarjajo ostalim prometnim pogojem, zavezane so poštini za pisma. Nadalje se pripo-

minja, da je dovoljeno dostaviti na vizitnice in razglednice, ktere se odpošljejo kakor tiskovine, voščila ter zahvalne in vljudnostne pristavke, ako so izražene v petih besedah ali z običajnimi okrajškami (p. f. z. v. itd.) Občinstvo se tudi opozarja, da znaša pristojbina za navadno pismo: na sedežu poštnege urada, v daljšem prometu, kakor tudi v prometu z Ogrsko, Bosno in Hercegovino in Nemško do všteti 20 gramov 10 st., nad 20 do 250 gramov 20 st. V prometu s Srbijo in Črnogoro znaša pristojbina 10 st. za vsakih 20 gramov, z ostalim inozemstvom 25 st. za prvih 20 gramov in 15 st. za vsakih nadaljnjih 20 gramov pošiljatevne teže. Pristojbina za dopisnice znaša v notranjem avstrijskem prometu, potem v prometu z Ogrsko, Bosno in Hercegovino, Nemško, Srbijo in Črnogoro 5 st. za enostavno in 10 st. za dvostruko dopisnico z odgovorom ter v prometu z ostalim inozemstvom 10 st. za enostavno in 20 st. za dvostruko dopisnico z odgovorom. Trst, decembra 1908. C. kr. poštno in brzojavno ravnatelstvo za Trst Primorsko in Kranj-ko.

— **Iz Stoba.** Gospod Anton Müller, posestnik, gostilničar in vinotrtec, in g. Fran Cerar, tovarna slavnikov, sta sklenila, da bosta vsa novoletna voščila kolkovala z narodnim kolkom.

— **Kranjska podružnica „Slov. planinskega društva“** ima svoj občni zbor dne 29. t. m. ob 8. zvečer v prostorih „Narodne čitalnice“.

— **Tragedija v Radovljici.** V soboto so pokopali gosp. Pohlina, vodjo posojilnice v Radovljici. Umrl je, ker je bil ustreljen skozi senec; kroglica je obšla v možganih. Živel je v nezvesti še 14 ur. Ustreljen je bil po obedu, ko je zaspal na divanu; bil je sezut, a revolver so našli — na mizi. Revolver ni bil njegov, marveč nekega gospoda, ki je imel pri Pohlinu sobo. Ta gospod je že prej opazil, da mu je parkrat revolver izginil, pa se je zopet prikazal. Morilec se je torej — vabil v rabi revolverja. Samomor je — izključen. Pokojni Pohlin je še opoldne dajal navodila v posojilnici za popoldne, določal delo itd. Se potem je pisal neki vdovi pismo, kako ga veseli, da je dosegel on varuštvo nad mladoletnimi otroci ter zagotavljal vso svojo skrb — Naravnost izključeno se torej zdi, da bi bil na vse to šel v tujo sobo po revolver, sezul čevlje, obul opanke in se potem ustrelil pa položil revolver lepo na mizo. Preiskava je dognala; da je bil ustreljen, ko je ležal vzrak, gotovo na divanu; to dokazuje tok krvi. Tudi veliko d ugh razlogov govori proti samomoru. Na sumu, da je umorila Pohlina, je bila njegova žena, katero so tudi zaprli in prepeljali v zapore tukajšnjega deželnege sodišča. Istotako so zaprli tudi njeno mater, ker so jo sumili sokrivde tega zločina. — Kakor čujemo, so ju včeraj obe izpustili na svobodo, ker je sum neutemeljen.

— **Iznajdba.** Nadučitelj v p. gcsp. Fran Gros v Begunjah pri Lescah izumil je večni stenski koledar, ki utegne izpodrinuti vse sedanje stenske koledarje, katerim se papirčki odtrgujejo. Ta koledarček sestoji iz 31 kartončkov, kateri so premično na židici nabrani in na 1½ dm dolgo palčico pritrjeni. Vsak kartonček (deščica) nosi na prvi strani datumsko številko, na drugi pa številko še ostalih dni v mesecu.

— **Iz St. Petra na Krasu.** Rodoljubi iz St. Petra in okolice se bodo tudi letos kakr v rže več let zaporedoma noveletnih voščil s tem odkupili, da bodo položili mali dar v korist družbi sv. Cirila in Metoda.

— **Telovadno društvo „Brežiški Sokol“** priredi na Svednicio 2. febr. prihodnjega leta v „Narodnem domu“ v Brežicah kostumni venček, Svirala bode vojaška godba iz Zagreba. Slavna sosednja društva se prosijo, da se ozirajo na to prireditev.

— **Iz St. Pavla pri Preboldu** se nam piše: Gosp. Norbert Zanier je bil sedaj meseca decembra za razstavljen vina lastnega pridelka in sicer na internacionalni razstavi v Požunu (Pressburg) s prvim darilom, namreč z diplomom in zlatim častnim križcem s krono odlikovan; to je torej letos že tretjo odlikovanje s prvim darilom. Čestitamo.

— **Nesreča pri acetijski razsvetljavi.** V Dutovljah na Goriškem je šel gostilničar Ivan Ukmar nekaj popravljat svoj aparat za acetijsko razsvetljavo. Kar je silno počilo kot iz topa in del hišnega poslopja se je zrušil in zasul gospodarja. Ko so prihiteli ljudje, so žrtve komaj živo odkopali izpod velikih kamenov. Upati je, da bo okreval. Ljudje so pripovedovali, da je bil pok tolik, da so se 100 metrov oddaljene hiše stresle in šipe v oknih popokale. Ukmarja so prepeljali v tržaško bolnišnico.

— **Umor in samomor.** V neki jami v Seeljanu so našli v vodi, ki je stala kakih 80 cm visoko, truplo poročene žene Jožefe Skabar in delavca v

kamnomu Mihe Grabarja iz Žrnjice v Istri. Grabar je ljubimkoval s Škabarjevo in se sumi, da jo je s silo vtopil v vodi in potem se sebe. Pri njem so našli dolg nož, revolver in 25 patron.

Slovenska čitalnica v Mariboru ima v nedeljo 27. t. m. svoj občni zbor, 31. t. m. pa priredi "Silvestrov večer".

Goriški peki so sklenili povisati ceno kruha vsake vrste kar za 4 vinarje pri kilogramu.

Pogreša se žetani Jos. Vovk iz Trsta. Najbrž se mu je zgodila kaka nesreča.

Žrtov burje. Pri Žavljah pri Trstu je vrgla burja ob tla trgovca s jostvinami Valentina Slavca, ki si je pri padcu zlomil nogo.

Ogenj. V tržaški prosti luki je v nekem skladišču nastal ogenj, ki se je zelo razširil. Ognjegasi so ga pogasili šele po dolgem trudu. Škoda je velika, a jo krije zavarovalnica.

Neznano kam je izginil leta 1885 v Opčinah pri Trstu rojeni Ivan Purič. 1905 je odšel od doma in od junija 1906, ko je delal v predoru v Malnici na Koroškem, ni dal nobenega glasu več o sebi.

V preiskovalnem zaporu v Zagrebu je umrl eden onih "silno nevarnih" velsrbskih "velizidajalcev", Pero Vujaklija, trgovec iz Topuskega. Bil je 3 mesece in 11 dni v preiskovalnem zaporu, ne da bi bil vedel zakaj. Zaslišan ni bil nič.

Slovenec v Ameriki. V Kenoshe, Wis. si je 12 mesečni otrok Aleksandra Pezdrija z nožem prerezal oko, ki je seveda izgubljeno. Pazite na otroke! — V Steelton, Pa. je padlo težko železo na nogo Josipa Žlogarja in ga težko ranilo. — Na drobne kose so raztrgali stroji v tovarni Chicago Portland Cement Co. v La Salle, Ill. 38letnega Franca Jančarja iz Dolenje vasi pri Šmarjeti na Dolenjskem. Zapustil je ženo in 4 nedorasle otroke.

Prvi "Kinematograf Pathé" prej "Edison" na Dunajski cesti nasproti kavarni "Evropa" ima v petek spored, ki je bil naznanjen včeraj. Jutri ni predstav. Od sobote, 26. decembra do torka, 29. decembra je pa tale spored: Ob petih se zapira. (Komično.) Panorama Barcelone. (Naravni posnetek.) Indjanska osveta. (Drama.) Skiptiške slike. 4 posnetki Suma v Vintgarju. Zoganje na kolesu. (Naravni posnetek.) Brazgotina. (Čudokrasna drama. V barvah.) Dva stara soholca (Komično.)

Tedenski izkaz o zdravstvenem stanju mestne občine ljubljanske od 6. dec. do 12. decembra 1908. Število novorojenčev 19 (= 247‰), mrtvo-rojenca 2, umrlih 26 (= 3380‰), med njimi so umrli za škrlatno 1, za jetiko 8 (4 tuji), vsled mrtvo-uda 4, vsled nezgode 1 ter za različni boleznimi 12. Med njimi tujo-ov 10 (= 384‰), iz zavodov 13 (= 500‰). Za infekcijskimi boleznimi je obolelo, in sicer: za noricami 1, za ošpicami 5, za škrlatno 1, za vrtično 4, za ušnikom 1.

Milo vreme ne vlada samo pri nas, ampak po vsej Evropi. Celo v Petrogradu imajo dan za danom isto toplino kot v Ljubljani. Sicer pa vremenski preroki prerokujejo, da nam kmalu začne bita burja okrog ušes in da se bomo zavijali v kožuhe čez ušesa.

Z ozirom na inzerat Et. Predeviča se naznanja sl. občinstvu, da se podaljša doba za tam navedene cene slanini in svinjskemu mesu do 25. januarja prih. l., česar ni bilo mogoče več danes v inseratu popraviti.

Tatvina. V nekem prenočišču v Kolodvorskih ulicah je bilo sredi nekemu tam prenočiščemu tujcu ukradenih 80 K. Ko se je tujec iponočil iz spanja prebudil, je videl v sobi poleg postelje stati nekega njemu neznanega moškega, ki je prižigal žveplenke. Tujec nič hudega misleč je zopet nazaj zaspal. Prebudivši se je pogrešil denar. Ko so mu osumljenca Franca Reiserja rojenega 1877 v Novem mestu v jutro predstavili, je odločno trdil, da je on tisti, ki je bil pri njegovi postelji. Reiser, ki je že predkaznovan, je bil aretiran in se bo moral zagovarjati pred sodiščem.

Nepoštena hlapca. Pred nekaj dnevi sta hlapca Anton Setina, rojen 1887 v Lozecu občina Draga in Anton Gerden, rojen 1891 v Brodu, prodajali Katarini Kugovi poneverila za 16 K premoga. Poneverjeni denar sta po raznih žganjarnah potem zapila. Policija je obadva izsledila in izročila okrajnemu sodišču.

Kdo ima kobilo? Včeraj se je pripeljala v Ljubljano posestnica Marija Černičeva iz Matenje vasi št. 1 občina Iška Loka okr. Ljubljana in oddala kobilo v Ribičev hlev. Kobila je proti večeru iz hleva ušla in dirjala po Karlovinici zemlji čez mitnico na Dolenjski cesti proti Rudniku.

Najdeno. G. učitelj Rudolf Poljanec je našel double naokliče. — Mesar Franc Dobnikar je našel poslačen prstan. — Posestnikova hči Neža Šviglijeva je našla umetne zobe.

Uradne vesti. Pri dek. kot trgovskem sodišču v Ljubljani se je v registru za firme posameznih trgovcev izbrisalo: Josip Jabačin v Stepani vasi št. 68, trgovina s mešanimi blegom in žganjem in izdelovanjem likerjev, vsled opusta kupčije — Pri okr. glavarstvu v Kamniku 29. dec. ob 10. dop. se odda na javni dražbi v zakup občinski lov občine Trojane za dobo od 1. januarja 1909 do 30. junija 1913.

Drobne novice.

— **Novoletni avanzma** v rezervi. Letošnji novoletni avanzma v rezervi se izvrši že po novih predpisih. Enoletni prostovoljci ne bodo več menovani za poročnike, temveč le praporščaki, in sicer bo imenovanih 3000 praporščakov za poročnike, 1200 kadetov postane praporščakov, 1200 prostovoljcev pa kadetov.

— **Močan, več minut** trajajoči potres z močnim podzemskim grmenjem so imeli včeraj dopoldne v Sarajevu.

— **Bolezen ministra Kossutha** se je zopet zelo shujšala.

— **Požar v gledališču.** Heraldovo gledališče v Njujorku je predsončnem neposredno pred koncem predstave zgorelo, vendar so se vsi obiskovalci in igralci rešili.

— **Velikanska poneverjenja** na Ruskem. Poneverjenja pri ruski državni banki znašajo baje 12 milijonov rubljev. Tudi v upravi carske civilne liste so baje veliki pomankljaji.

Razne stvari.

* **Šampanjec bo cenejši.** Po uradni statistiki se izvažajo vsako leto iz Francije 26 milijonov steklenic šampanjca, od katerih jih odpade na Avstro Ogrsko 200 000. Glavni vzrok tega razmeroma majhnega konsuma je v veliki carini za vino, ki se uvažajo v steklenicah. Radi tega se je oddala glasovita tovarna šampanjca E. Mercier & Co. v Epernay, da osnuje v Avstriji lastna podružnica in sicer v Langenzersdorfu, kamor bo dovajala pravi šampanjec v sodih. Tu bodo postopali z njim tako, kakor se v Epernay in enaka mu bo tudi oprema. Na ta način bo Mercierjev šampanjec cenejši kakih 40%. Pri uvažanju v steklenicah se plača namreč tudi carina za steklenico, ki je težka približno 1—1 25 kg. Uverjeni smo, da bo ta vest vzbudila zlasti v naših vladnih krogih veliko veselja, veselimo se pa tudi mi, ker pričakujemo, da bo Mercierjevo podjetje dobro vplivalo tudi na naš državni proračun.

* **Vdova, ki želi lastnoročno obesiti morilca svojega moža.** V Chattanooga, Tenn. v Ameriki je naprosila Mrs J. D. Davisova, vdova železniškega pogodbenika, kojega je marca Dave D. Edwards na brutalen način umoril, oblasti za dovoljenje, da bi na dan obešanja v smrt obsojenega morilca sama lastnoročno odprla ključ na vešalih in tako prisostvovala eksekuciji morilca. Izjavlja, da bi jej nobena stvar na svetu ne napravila toliko veselja in zadovoljščine, kakor ako bi mogla lastnoročno obesiti morilca. Ko so morilcu prečitali smrtno obsodbo, je pripoznal, da ima na vesti še 16 drugih umorov. Prošnji imenovane ženske šerif ni ugodil, dasiravno ni imel nič proti temu, ako ona prisostvuje eksekuciji.

* **O spanju** je predaval na 20. zborovanju naravoslovcev v Kolinu prof. Aschaffenburg. On razlikuje pri zdravem človeku dve vrsti spanja oziroma dva tipa. Človek prvega tipa hitro in globoko zaspi, spanje pa se potem zlaščuje in spalec se prebudi zarana zjutraj svež in povsem čil za delo. Jutranji tip spanja pa je najglobljekejši šele nekaj ur potem, ko se je spanje pričelo, to spanje ne doseže velike globine kakor pri večernem tipu, a je dalje časa trdno. Taki ljudje so zlasti zvečer jako sposobni za delo, dočim se imajo zjutraj, potem ko so se prebudili, še dolgo boriti z zaspanostjo; manjka jim takojšnje svežnosti, kakor se je raduje prvi tip. Mnenja, da jutranji tip kaže nervozno dispozicijo, tega mnenja predavatelj ni. Po poizkusih Czernya odgovarja spanec dojenčaka večernemu tipu. Tozadevni eksperimenti dajejo važne migljaje, kakor treba najprimernejše urediti spalnice zlasti za otroke, da bodo dobro spali. Treba odstraniti vse, kar utegne dražiti čute od zunaj, in majhni otroci morajo biti dobro odeli; ako otrociča zebe, ne more spati. Ako denete otroka popoldne spat, mu to ne bo prikrajšalo nočnega spanja, in četudi ne bo morda tako trdno spal, kakor bi v nasprotnem slučaju, bo pa zato dalje časa spal.

* **10.000 otrok pomočkanih v spanju.** Zgodilo se je to na Angleškem tekotom štiri let. Vrok te strašne moritve je večinoma alkohol, pa tudi grda navada mater, da jemlje dojenje iz komodnosti k sebi v

posteljo, da jim ni treba ponoči vstajati. Kako lahko miselno se trati s otroškim življenjem in kako neopravičeno so tožbe, da se zmanjšuje število porodov, dokler življenje otrok najde pri starših tako malo vrednosti in varstva!

* **Številka „13“.** Primadona Hammersteinove opere v Newyorku, M. Gadska, gotovo ni praznoverna, ker inace bi ne ostala na tem mestu niti ure več. Njena smola se je namreč pričela s tem, da je dospela v Ameriko dne 13. septembra. Jedva je prišla v hotel Regis, v katerem še ni bila niti 13 minut, že so pričele od vseh strani na njo deževati številke 13. Najpreje so ji odkazali krasno sobo v 13. nadstropju. Ko je njen mož pronašel to nesrečo, je takoj odšla po trinajstih stopnicah v dvajseto nadstropje in tu zahtevala, da se ji v tem nadstropju odkaže soba. Sobar, ki je imel na svojem jopiču številko 13, je to takoj storil in je tudi skrbel, da so prenesli v novo sobo njenih 13 kovčkov. Šele potem je bila pevka v toliko brez skrbi, da je zamogla iti k večerji, kjer so jej pa postregli tudi s trinajstimi jedili, ker toliko jih je bilo na meniju.

* **Žena, ki je imela dva moža, enega po dnevu, drugega po noči.** Sodnik Aspinall v Brooklynu je izrekel teh dni razsodbo za razporoko v vrlo zanimivem slučaju. Po dokazih, ki jih je zbralo sodišče, je vodila gospa Katarina Stroebe dvojno zakonsko življenje. Prvi njen soprog je bil P. Stroebe, s katerim je živela po noči, drugi S. Valluse, s katerim je prebivala dan in sicer v neki drugi ulici. To njeno dvojno življenje soproge je bilo omogočeno s tem, da je prvi delal po dnevu, drugi pa po noči. Katarina Stroebe je pred sodiščem izjavila, kako je zjutraj, čim je njen soprog odšel na delo, zaprla vrata svojega stanovanja in šla k drugemu možu Valluseju, s katerim je preživljala dan. Toliko eden kakor drugi je našel vedno svojo posteljo pripravljeno, mizo pogrnjeno in jed gotovo. Vse to je lepo šlo in trajalo več časa, dokler ni vedenje zvite gospe postalo Stroebevi sestrin nekako čudno, ki je razvedna, kakor je bila, takoj spoznala tajnost. Ogorčeni soprog Stroebe je takoj zahteval razporoko.

* **Odkar** je v Turčiji bojkot avstrijskega blaga, se prav občutno opaža pomanjkanje kadičev tako priljubljenega cigaretnega papirja znamk „Le Griffon“ in „Le Delice“, ki se je priljubilo po vsem svetu zaradi svoje izbornosti.

Književnost.

— **„Slovenski Trgovski Vestnik“** je priobčil o knjigi „Osnovni nauki o narodnem gospodarstvu“, spisal Valenti Žun, c. kr. finančni komisar, založila „Narodna knjigarna, nasledujo čeno: Omenjena knjigo označimo lahko kot učno knjigo za vsakega, ki mu še ni znana teorija narodnega gospodarstva. Narodno gospodarstvo je veda in sicer za vsakega, ki hoče veljati za izobraženega, ena najpotrebnejših ved. Brez te vede se ne more razumeti socialni položaj človeške družbe in države in zlasti danes, ko vse človeštvo sili na to, da se dosežejo dobre socialne ravmere v družbi kakor v državnem ustroju, je treba socialni razvoj študirati na podlagi narodnega gospodarstva. Pričujoča knjiga nam na lahko uumljiv način razlaga osnovne pojme narodnega gospodarstva in prihaja potem do predpogojev uspešnega razvoja sploh, zlasti z ozirom na naravo, prebivalstvo, državo, osebno svobodo in zasebno lastnino. Važno socialno poglavje produkcija in razmerje med delom in kapitalom, delitev in pomen strojev, konkurenca v produkciji ter monopol in karteli. Denar, kredit, trgovina in prometna sredstva so kot deli narodnega gospodarstva prav dobro razloženi. Prav tako potrebno je vsakemu vedeti, kako se razdelijo človeški dohodki in način teh dohodkov, ki jih dobivamo iz podjetja, nepremičnin, glavnice in iz dela. Zavarovanju sploh in delavskemu zavarovanju je posvečeno posebno poglavje. Vskakor bo zanimal tudi zgodovinski razvoj narodnega gospodarstva, pomeni s starim vekom do najnovejše dobe. Precej obširo ali vsaj v glavnih potezih so opisane teorije različnih nacionalnih ekonomov ter zgodovina socializma v vseh oblikah kakor tudi pojmi o socialni reformi na liberalni, socialnodemokratski in krščanski podlagi. Knjigi je pridejano stvarno kazalo ob enem z nemškimi nazivanjem, ki bo služilo vsakemu lajku kot dober tolmač njemu nerazumljivih izrazov. Kakor rečeno, je knjiga kot učna knjiga jako priporočljiva, in tembolj, ker je edina te vrste v slovenskem slovu. Posamezne materije narodnega gospodarstva so nekatere sicer (n. pr. socializem na krščanski in socialnodemokratski podlagi) že obširno obdelane, tudi kapital in kredit je že našel slovenske pisatelje, toda tako

prirodne, praktične knjige o narodnem gospodarstvu še nismo imeli. Delo je pregledno in umljivo sestavljeno in vsa sahvala pisatelju, ki si je dal mnogo truda. Priporočamo torej še enkrat najtopleje, zlasti onim, ki velikokrat besedičijo o pomenu narodnega gospodarstva, o socialnih reformah i. t. d., največkrat jim pa niti osnovni pojmi narodnega gospodarstva niso znani.

Dr. R. Marn.

— **„Slovenski Trgovski Vestnik“** ima v št. 12 sledečo vsebino: 1. Trgovsko obrtni šah v Mariboru dne 6. grudnia 1908. 2. Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko. 3. Kreditne informacije in informacijske pisarne 4. Inventura in bilanca. 5. Iz trgovske prakse. 6. Slov. trg. društvo v Celju. 7. Slov. trg. društvo v Mariboru. 8. Raznoterosti. 9. Društvene vesti. 10. Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani. 11. Trgovsko-obrtna zadruga v Ljubljani. 12. Književnost 13. Oglasi.

— **„Rožmarinke“** je naslov zbirki najbolj priljubljenih slovenskih in hrvaških melodij, ki jih je priredil za klavir na najprostejši način profesor F. S. Vilhar v Zagrebu. Izšla sta doslej dva zvezka, ki staneta skupaj 2 K 40 v.

Izpred sodišču.

Kazensko razprave pred deželnim sodiščem.

Dobro mu je hotel. Jožef Košnjek, 70 let stari delavec, je opozoril Andreja Zormana, delavca iz Tupalci, s katerim je v gozdu pri Olševku drva napravljaj, naj bo pri delu bolj previden, da se kaka nesreča ne prigodi. Ta opazka je Zormana tako razbrila, da je starca s palico pretepel. Obsojen je bil na 4 tedne ječe.

Dobro jo je skupil. Delavec Juri Potočnik je tuji lastnini zelo nevaren človek. Se svojemu nečaku Andreju Pogačniku ni prizanesel ter mu izmaknil 32 kron vredno obleko, Antonu Škerlu pa dva zlata prstana in nekaj obleke. Pa tudi svinjskega mesa je poželel ter ga izmaknil Mariji Mali v Senožečah, Ani Mali je pa vzel srebrno verižico. Obsojen je bil na 13 mesecev težke ječe, po prestani kazni ga pa oddado v prisilno delavnico.

Grozili so mu. Fantje na Dovjem so pisano gledali Jurja Jeriča, ker se je z druge vasi preselil na Dovje. Dne 5. oktobra so se domenili Andrej Bevske, Jožef Gašpire, Miha in France Auman ter Janez Podjed, da ga bodo šli nekoliko oplašiti. Oborožili so se z raznim orodjem in prišli razbijati in razgrajati pred Jeričevo stanovanje. Tolkli so po durih in strehi, mu pretili, da mu bodo z motiko glavo razklali, da moraerkniti in da ne bo smel skozi vas v cerkev. To razgrajanje je trajalo več ur. Pri tem je Miha Auman izgubil vile, katere je našla Marijana Jenko ter jih hotela odstraniti. To je Aumana tako razjarilo, da je z odprtim nožem mahnil po njej, ne da bi jo zadel, ker se mu je pravčasno izognila. Zagovor obdolženec, da so rabuko le od daleč gledali, je bil po pričaj ovržen. Miha Auman je bil obsojen na 7 mesecev, ostali štirje tovariši pa vsak na 6 mesecev težke ječe.

Pretep med nasprotniki. Snebrški fantje so bili jezni na fante iz Smartna, ker so se jim ti nekaj zamerali. Zaradi tega so se domenili Sneberčani, med njimi Janez Cajhun, Jožef Hlovar, France Klemenčič, Janez Snoj, France Klešnik in France Mihelič, da nasprotnike enkrat dobro naklestijo. Ta svoj načrt so izvedli dne 6. junija t. l. zvečer. Z raznim orodjem oboroženi so prilomastili v Smartno, se ustavili v Martnovi gostilni, kjer se je pričelo razgrajanje, zlasti ko so opazili, da se tam nahaja domač fant Janez Bolta. Opravili tu niso nič, ker se Bolta zanje ni nič zmenil. Sneberčani so na to ukaje krenili proti cerkvi, kjer so našli v bližini na travi ležeče fante Antona Molnarja, Franceta Zupančiča in Antona Dolničarja. Teh so se takoj lotili in jih pretepali. Nevarne poškodbe je pri tem dobil na levi roki Anton Molnar. Pretepači priznavajo svoj čin. Mihelič in Klešnik sta bila obsojena vsak na 5 mesecev, vsi drugi pa vsak na 3 mesece težke ječe.

Telefonska in brzojavna poročila.

Imenovanje predsednika dalmatinskega deželnega zbora.

Dunaj, 24. decembra. Današnja »Wiener Zeitung« je prinesla imenovanje poslanca dr. Ivčevića za predsednika in poslanca Simeiča za njegovega namestnika.

Deželni maršal za Niževavstrijsko.

Dunaj, 24. decembra. Za deželnega maršala je imenovan princ

Liechtenstein, za njegovega namestnika pa dr. Lueger.

Vojaško vprašanje odloženo.

Dunaj, 24. decembra. Vojaško vprašanje glede Ogrske se je odgodilo ter se tudi po novem letu tozadevna pogajanja ne bodo nadaljevala.

Priprave za balkansko konferenco.

Dunaj, 24. decembra. »Neue Fr. Presse« poroča, da je prišel na Dunaj poseben odposlanik angleškega kralja, ki je prinesel cesarju kraljevo lastnoročno pismo glede balkanske konference.

Demisija vojnega ministra?

Dunaj, 24. decembra. Snoci se je bila raznesla vest, da je vojni minister Schönaich podal demisijo, ker se ne strinja s krono glede vojaških koncesij, ki se nameravajo dati Madžarom. Res je sicer Schönaich nezadovoljen, vendar za sedaj ne misli na odstop.

Tajna naredba o zagotovitvi narodnih pravic na Češkem.

Praga, 24. decembra. »Narodni Listy« priobčujejo tajno naredbo vlade glede zagotovitve narodnostnih pravic obema narodoma.

Zopet bajka s srbskega dvora.

Belgrad, 24. decembra. Vse vesti, da je prišlo med kraljem Petrom in bratom princem Arzenom do ostrega konflikta in da mu je vsled tega kralj odtegnil letno apnazo 50.000 dinarjev, je navadna zlobna nemška izmišljotina.

Avstrijski vojaki v Bosni — zmružjejo.

Belgrad, 24. decembra. (Izvirna brzojavka). Tukajšnji listi prinašajo vesti s srbsko-bosenske meje o silnem trpljenju avstrijskega vojaštva, ki straži mejo. Te zmružnjene vojake, ki jih najdejo patrolje, ki pridejo za menjat stražo, skrbno skrivajo, da ne bi nastal prevelik strah med vojaštvom. Vendar pa se poroča iz najverodostojnejših virov, da je dose-daj zmružnilo nad sto avstrijskih vojakov na straži.

Avstro-Ogrska protestira proti turškemu prestolnemu govoru.

Carigrad, 24. decembra. Veleposlanik grof Pallavicini je izrekel velikemu vezirju obžalovanje zaradi izjave v prestolnem govoru, v kolikor se tiče aneksije Bosne in Hercegovine.

Emancipacija turških žen.

Carigrad, 24. decembra. Več sto turških žen je poslalo predsedstvu parlamenta prošnjo, naj se jim dovoli prihajati na galerijo k sejam, ter groze z demonstracijami pred parlamentom, ako bi se njihovi prošnji ne ugodilo.

Burna seja ruske dume.

Petrograd, 24. decembra. Za danes je pričakovati viharjev v dumi, ker nameravajo opozicionalci napasti Stolypina. Vse vstopnice so bile že včeraj razprodane.

Tajna aneksije.

Belgrad, 24. decembra. (Izvirna brzojavka). Peštanski list »A Polgar« je priobčil obširen članek o aneksiji, katera da je bila naperjena v prvi vrsti proti Avstro-Ogrski. Na dan cesarjevega jubileja bi bil moral iziti ukaz, da se zedinijo Bosna-Dalmacija in Hrvaška v tretjo državo pod habsburškim žezlom. Prestolonaslednik Fran Ferdinand da je neposredno sodeloval pri tem načrtu, ki pa se je razbil ob uporu Srbije in Črne gore, ki je prepričal avstrijske državnike, da balkanske države za Avstrijo niso smešni nasprotniki. Posledica temu je, da se more smatrati za gotovo stvar, da bo Srbija dobila ono ozko, dolgo ozemlje pri Bileku in tako prišla do morja.

Okradeni kraljevi grobovi.

Berolin, 24. decembra. V danski cerkvi v Köskildeju, kjer so kraljeve grobnice, se je izvršil drzen vlom. Zločinci so odprli krste kralja Friderika VII. in Kristjana IX. ter kraljice Lufize. Pobrali so vso zlatnino, srebrnino in druge dragocenosti, med temi tudi srebrni venec, ki ga je podaril francoski predsednik Falières.

Darila.

Za družbo sv. Cirila in Metoda:

III. Razni prispevki: Janez Koprivnik, Sveče, nabral K 450, posestnik Estek, Glinje, nabral K 8, Jos. Gorup, Polanšak, K 2, Anton Mladič, Šmarje pri Jelšah, K 2, Jakob Volk, Dunaj, na zabavnem večeru »Zvezde«, K 1746, omizje tržaških Slovencev v Soteski na Dolenjskem K 301, vesela družba na keglišču v Trzinu K 309, Hočevar Pavel, Koper, nabral na veselici »Istre«, K 6, županstvo Vremški Britof, K 20, neimenovan K 1, A. Mladič, Šmarje, K 6, A. Kozlevčar, Rakek, nabral narodnega davka K 15, N. Štravs, Podbrdo, K 10, O. Ploj, Črnomelj, mesto nagrobnega venca g. dr. Dečkota K 20, P. Medic, v Ljubljani, 1 krono, preostanek Plojeve depeše v Ptuj K 2, slov. dijaki K 178, prijat, sestanek v Tomačevem K 1806, K. Skapin, Kozje, nabral na odhodnici prijatelja K 1350 K, žup. Medana K 10, obč. Radomlje K 10, I. Kurnik, Postojna K 5 in K 10 skupaj K 15, Karel Lander, Ljubljana, dar K 3,

Zd. Dežela, Rašica, nabral mesto venca + A. Krize K 1360, Iva Zupančič, nabrala na odhodnici g. Stadlerja K 15. Ana Primožič, Kozana K 2, Fr. Baš, Črnič K 7, A. Mladič, Šmarje K 6, občina Dob pri Ljubljani K 30, žup. Sežana K 30, Ant. Bevič, Sežana K 5, Marica Gačnik, Celje, potom licitacije Martinove goske nabrala K 30, Vrhovnik-Podkrajšek, Ljubljana 2 K, Fr. Mayr, Maribor i. s. gđe. g. Voglarjeva in Fr. Brandlova, nabrala K 15, za jabelka, katere je poslal gosp. Zihner, dobil K 4, skupaj K 19, Anton Gabers, Žetale, na večerji pri gospe Berlisg nabrala K 5, Kmetisa posojilnica, Ljubljana K 880, Ant. Bayer, Ljubljana K 880 K, Lovro Petovar, Ivanjkevec, nabral na gostiji Novak Petovarjevi K 12, dr. J. Ažman, Ljubljana K 5, Fr. Kolmann, Ljubljana K 10, Fr. Fischer, Bovec, nabral na godovanju Leopolda K 10, Iv. Hribar, Ljubljana K 5, Iv. Mejaz, Ljubljana K 5, Fr. Maselj, Ljubljana K 10, Maks Pleteršnik, Ljubljana K 5, dr. R. Repič, Št. Vid K 5, I. Knez, Ljubljana K 10, A. Mašera, Gorica K 5, Fran Tavčar, Ljubljana h 60, dr. Hudnik, Ljubljana, kaz. poravn. P. G. K 30, Bertonec, Ljubljana K 2, čitalnica Ponikve, dar Andreja Kraka K 226, žup. Banjaluka K 10, Anton Turnšek ml., N. vasišta K 2, V. Dolenc, Bazar, nabral pri igri „baline“ K 360, Janko Čenik, Ljubljana K 5, Anton Vilfan, Ježica K 5, Matija Sila, Tomaj K 5, g. Omahen, Mokronog K 5, R. Tušak, Polzela, i. s. Zorka Cizeleva nabrala K 303 K, in F. nabral ob raznih prilikah K 295, skupaj K 598, slov. omizje v Gradcu K 50, Iv. Rojce, Miren, dar K 690, B. Bisal Trnovi i. s. dar Kovačiča in Raka K 7, A. Urbančič, Miren, za pozabljeni brzojavko K 2, žup. Ježica K 30, Josip Apih, Celovec K 5, Iv. Kogelnik, Radiše K 5, Vydova tovarna, Praga K 100 K, žup. Črnič K 50, Zveza slov. pevskih društev, Ljubljana, mesto venca na grob žrtvama K 20, Fr. Hrašovec, Gradec K 20, uredništvo „Piščalka resnice“, Središče K 680, Fr. Sterman, Kobarid, nabral K 4, Olga Frandolič, Kobarid, nabrala pri Speharju K 11, Vinko Bon na Raki K 15, dr. V. Kač, Maribor K 5, dr. A. Homan, Zidanmost K 5, Fr. Majdič, Jarše K 10, H. Premrov, Kobarid, K 5, R. Mauri, Červinjan K 5, občina Ljubljanska 2 polletno poporo K 750, Viktor Glaser, Ruše, povodom kupčije s Švigeljnom K 50, pripevek Zagrebčanov namesto venca na grob žrtvama K 1050, A. Hudovernik, Ljubljana, nabral nar. davka K 3901, Ivo Radelič, Trebnje K 1, R. Brovet, Kozje, nabral K 220, I. Vrhovnik, Ljubljana, mesto razsvetljave K 6, za pridobljeno mizo dali Balzer, Dolničar, Jagodič, Kenda, Vašič K 5, mladi dijaki za popačene besede K 155, Anica Poljanšek, Brežice, nabrala na Martinovi nedelji K 830, Fr. Majer, Maribor, nabral nar. davka 22 K, Vladimir Pelan, Ljubljana K 4, Janko Bleiweis, Ljubljana K 5, gđe. Praznik, Ljubljana, mesto razsvet. K 3 Jos. Klemenčič, Sv. Trojica K 2, županstvo Toplice K 20, žup. Stara Loka K 10, Fran Zadnikar, Celovec K 5, I. Petek, Rebovec K 5, Janko Vilar, Dob, dar gostilničarja L. Rozmana K 5, slov. realci v Gorici K 1120, Peter Kurež, Padenica, na gostiji Fr. Slovenska nabral K 10, Janko Premrov, Sarajevo, nabral K 32, volil + Marije Pavšek K 16953, trvdka Fran Kolmann, Ljubljana, prispevek od cilindrov za svetilke K 380, pisarniško oboje dr. Krišperja in dr. Tomiška, Ljubljana K 20, Avg. Sedlar, Ljubljana K 1, žup. v Nabrežini K 100, Fr. Ferline, Šmarje pri Ješah K 9, A. Vidie, Ljubljana, narodni davek K 1, Iv. Roglič v Račah, mesto razsvetljave K 5, žup. Postojna K 30, I. Rogel, Temenica, nabral na svatbi Trampuša v Lipi K 2, žup. Komen K 20, Fr. Pišek, Brežice, nabral v Zapelevah K 710, A. Mladič, Šmarje K 350, dr. A. Mulej, Šmarje pri Ješah K 6, P. Ogorevc, Konjice i. s. ga. Barle nabrala K 14, konjiški samci K 13, v vinogradu Ogorevca K 30, pri Clariciju K 17, konjiški Slovenci v Nar. domu K 12, skupaj K 91, R. Tenente, Ljubljana, povodom jubileja K 3, Karel Žužek, Ljubljana, mesto razsvet. K 5, Iv. Vončina, Ljubljana K 5, Helena Bavdek, Vodmat, mesto razsvet. K 10. — Mnogo rodoljubov je poslalo za koledar večje zneske. Ti se radi pomanjkanja prostora ne more o inavesti.

Izkazj. Podpornemu društvu za slovenske visokošolce na Dunaju naravnost poslanih darov, katere so a) nabrali: gg. Vlad. Borštnik, cand. iur. del čist. dobička Trubarjeve slavnosti v Trstu 250 K, Jos. Žilib, c. kr. prof. v Gorici 198 K, Ivan Maselj, c. kr. prof. v Novem mestu 145 K, Anton Dokler, c. kr. prof. v Kranju 68 K, gđe. Ljuba Lipej v Brežicah 6052 K, dr. Anton Božič, odvetnik v Celju 38 K, pri Gradnu na „Jeličnem vrhu“, Idrija 38 K, dr. Fran Jančič, okr. zdravnik in dež. poslanec 28 K, dr. Leo Kreft, zdravnik v Št. Jurju ob Ščavnici 26 K, Josip Pertot, trgovec „Rumena hiša“, Barkovlje-Trst 26 K, pri „Franku“ v Podbrezjah 2201 K, Lavo slav Bučar, župan v Kostanjevici 20 K, ga. Kati Bergant, učiteljeva soproga na Turjaku 1807 K, ga. Kristina Demšar, učiteljica v Šmartnem pri Litiji 1144 K, ga. Pepi Intihar, Stari trg pri Rakevu 8 K, IV. letnik moškega učiteljskega v Ljubljani 8 K, ga. Tilka Vencejzova v

Ljubljani 7 K, b) darovali so: gg. M. G. na Dunaju 200 K, Ivan Plantan, c. kr. notar itd v Ljubljani 100 K, občinski urad okolice celjske 100 K, Elza plem. Kozic, odvetnikova vdova na Dunaju 50 kron, Vinko Majdič, valjični mlin v Kranju 50 K, trvdka Vaso Petričič in Ivan Samec, Ljubljana 50 K, sl. županstvo Postojna 50 K, sl. županstvo Idrija 40 K, splošnoKreditno društvo v Ljubljani 25 K, dr. Fr. Jurtela, dež. glav. namestnik, Ptuj 20 K, dr. Anton Podpečnik, zobozdravnik na Dunaju 20 K, dr. Slane, odvetnik v Novem mestu 20 K, dr. Ant. Svetina, c. kr. notar, Pilberk 20 K, dr. Josip Tičar, zdravnik in župan v Kranjski gori 20 K, sl. županstvo Boh. Bistrica 20 K, sl. okrajna posojilnica v Ljutomeru 20 K, ga. Olga Kovačič Sv. Lucija ob Soči 15 K, Matija Skrajnar, inspektor juž. žel. Dunaj 12 K, Ivan Vrhovnik, trnovski župnik, Ljubljana 12 K, sl. posojilnica v Vojniku 12 K, dr. Alojzij Brenčič, odvetnik v Celju 10 K, dr. Aleks. Fatur, žel. komisar, Dunaj 10 K, Ivan Ilc, c. kr. pol. svetnik, Dunaj 10 K, dr. Benjamin Ipavec, Gradec 10 K, Fran Kavčič, Št. Vid pri Ljubljani 10 K, Fr. Knaflič, Šmartno pri Litiji 10 K, Friderik Kukovič, župnik Dobrna 10 K, Jos. Rotner, c. kr. sodni svetnik Vransko 10 kron, dr. Ivan Rudolf, advokat v Konjicah 10 K, Fran Svetič, Hauenstein, Warta a/d Eger 10 K, Lovro Ulčar, viš. sodni svetnik Ljubljana 10 K, Ivan Valenčič, Trnovo na Kranjskem 10 K, dr. Anton Židek v Ormožu 10 K, sl. županstvo Velike Laše 10 K, Ivan Erhartič, c. kr. sodni svetnik, Celje 5 K, Anton Flis na Vrhniki 5 K, Vekoslav Furlan, bančni uradnik, Trst 5 K, Jakob Jare, c. kr. dež. sodni svetnik 5 K, Miloš Kaumšič, Sv. Ivan pri Krstu 5 K, Ivan Kranjc, Borovnica 5 K, Karel Schweiger, Ljubljana 5 K, Ivan Tomažević, ravatelj mešč. šole vp. Dunaj 5 K, Makso Kremžar, stroj. drž. žel. Gorica 4 K, Fran Cerar, tovarna slavnikov, Domžale 3 K, dr. Fr. Kogoj, Jesenice 3 K, inž. Ignacij Šega, Bruck ob Muri 3 K, Česnik Janko in Poklukar Tone v Ljubljani 2 K, Fran Hubad, c. kr. deželni šolski nadzornik v Ljubljani 5 kron, in A. Petriček, nadučitelj Zalec 1 krono. — Skupaj 194804 K. Nadaljne darove hvaležno sprejema društveni blagajnik Ivan Luzar, nadrevident v p. Dunaj III. Reiserstrasse 27.

Ceneno domače zdravilo. Za uravnavo in ohranitev dobrega prebavljanja se priporoča raba mnogo desetletij dobro znane, pristnega „Mollvege Seidlitz-praška“, ki se dobi za nizko ceno, in kateri vpliva najbolj trajno na vse težkoče prebavljanja. Originalna škatlica 2 K. Po postnem povzeju razpošilja ta prašek vsak dan lekarnar A. MOLL, c. in kr. dvorni zalagatelj na DUNAJI, Tuchlauben 9. V lekarnah na deželi je izredno zahtevati MOLL-ov preparat, zaznamovan z varnostno znamko in poročnikom 1 35—18

Kašljajoče opozarjamo na inserat o Thymomel Scillae, preizkušnem izdelku, ki ga pogosto zapisujejo zdravniki.

„TRANSYLVANIA“
4:00 SEC. 6
Generalno zastopstvo za Avstrijo pri gg. Barenfeld & Wiedekind, Dunaj IX 3 Schwarzenbergstrasse 18.

Sarg mijo
držano in tekoče
aprotulja kožo
belo in nežno

Ustna voda „EUODIN“
Specijalite za kadičee.
Glavna zaloga lekarna 4813 1
Uh. pl. Trakczy v Ljubljani.

Proti zobobolu in gnilobi zob
izborno deluje dobro znana antiseptična

Melusine ustna in zobna voda
ki utrdi dlesno in odstranjuje neprimerno sapo iz ust.
2 steklenica z navodom 1 K.
Bi gorodnemu gospodu M. Levstiku, lekarnarju v Ljubljani.
Vaša izborna Melusine ustna in zobna voda je najboljši sredstvo zoper zobobol, odstranjuje neprimerno sapo iz ust in je neprekoaljiv pripomoček proti gnilobi zob, zato jo vsakemu najtopleje priporočam. Obenem pa prosim, pošljite še 2 steklenice Melusine ustne in zobne vode. Dovolim, da to javno osnamite, ker je res hvalno vredno.
Leopold Gangl, mestni tajnik.
Metlika, 24. aprila 1906.
Dož. lekarna Mil. Lousteka
v Ljubljani; Rasljova cesta št. 1
polag novegačnega Fran Jožičevega
inblt. mesta. 25 51

Pomankljiva prebava je vzrok skoro vsem boleznim. Za stalno vravnavo prebave izborno služi odlični dr. Rose balzam za želodec iz lekarnice B. Fragner, c. kr. dvorni dobavitelj v Pragi. Dobiva se tudi v tukajšnih lekarnicah. — Glej inserat. 1

Pri obolelosti vratu in požiralnika.
Ob kataris, kašlju in hripavosti
„Menthogom“
mentolovo gumasti srđenci razkrajajo slez, blaže kašelj, čistijo glas, razkužujejo (torej varujejo infekcije).
(1 steklenica stane K 120).
Dobiva se po lekarnah.
Zaloga in razpošiljalnica: 4367—3
Nadvojvode Karla lekarnica
Dunaj II. /8. Erzherzog Karlplatz 14.

Proti kataru
sapnih organov, kašlju, nahodu, hripavosti in vratnih boleznih zdravniki opozarjajo na
GISSHÜBLER
alkalične kisline
ki se rabi uspešno sama ali z gorkim mlekom pomešana.
Ima miloraztopljivi, osvežujoči in pomirjujoči učinek, posebno pospešuje razlizenje ter je v takih slučajih poznata kot jako dobro zdravilo. 123—1
V Ljubljani se dobiva pri Mihaelu Kastnerju in Petru Lassnik-u in v vseh lekarnah, večjih ščecerijskih, vinskih in delikatesnih trgovinah.

Zahvala. 4842
Ob nenadni in nerazjasnjeni smrti našega nad vse ljubljene sina, oziroma brata, gospoda
Dragotina Pohlina,
tajnika posojilnice v Radovljici
zahvalimo podpisani najprisrčneje vse sorodnike, prijatelje in znance za odkritosrčno sočutje in tolažbo, katero so nam izrekli ob tem neviolatežnem trenutku.
Posebno zahvalimo slavni odbor posojilnice radovljiške in nje načelnika preblagorodnega gospoda dr. Janka Vilfana za preskrbitev lepega pogreba, dalje slavno telovadno društvo „Sokol“ v Radovljici za obilno udeležbo in posebej še nosilce „Sokole“ in častitega gospoda kaplana, ter gg. pevce za milo petje. Zahvalimo tudi vse, ki so od blizu in daleč, zlasti gg. iz Gorice, prišli rajnega sremiti k večnemu in prežgodnjemu počitku.
V Kamniku, 23. grudnia 1908.
Marija Pohlina, mati. — Janko Pohlina, brat. — Terezija vd. Rajdiga roj. Pohlina, sestra

Sprejemem tako prodajalke ali pa trgovskega pomočnika
v svojo podružnico z mešanim blagom. Imeti mora 600 kron kavicje ter zmoglost samostojnega vodstva trgovine.
Viktor Škerl, trgovec
Udmat, Ljubljana. 4784 3

Vsak lastnik komi naj rabi samo preizkušeno izvorne H-vijake za podkve z znamko
Vedno ostro! Nepravilno stopanje nemogoče! Edino praktično za gladko pota.
Dobi se pri podkoveh in v trgovinah z železnino.
Pozor! Samo originalna H-stala se izločujejo iz specialnega jekla; varijo se ponaredbi, nepravilni sradni manjvrednega materiala in pazite, kadar kupujete natančno na gorajo varstveno znamko, vtičeno na vsakem originalnem H-stalu.
4716—4

Srečne in vesele božične praznike
in 4806—1
novo leto!
želiva vsem prijateljem, znancem in vsem častitim odjemalcem ter se nadalje priporočava
Josipina in Fran Čuden
v Ljubljani.

Kamniške mestne godbe
oddelek na lok
je oddati za Silvestrov večer in za predpust.
Vsa tozadevna pojasnila daje odbor „Mestnega godbenega društva“ v Kamniku. 4827—2

Pevovodja
zmožen voditi tudi orkestralne zboro, dobi stalno mesto kot stranski aslužek pri pevskem zboru v večjem slovenskem mestu. 4714—3
Ponudbe z dokazili sposobnosti in zahtevo glede plače na upravništvo „Slovenskega Naroda“.

Ljudevit Borovnik
puškar v Borovljah (Ferlach) na Koroškem.
se priporoča v izdelovanje vsakovrstnih pušk za lovce in strelce po najnovejših sistemih pod popolnim jamstvom. Tudi predeluje stare samokresnice, sprejema vsakovrstna popravila, ter jih točno in dobro izvršuje. Vse puške so na c. kr. preskuševalnici in od mene preizkušene. — Ilustrovani ceniki zaštonj. 52

Svoji k svojim!
Primerna božična novoletna darila.
Velika zaloga
juvelov, zlatnine, srebrnine ter raznih ur. 3527—16
Lastna delavnica za popravila in nova dela. Blago prve vrste. Solidna postrežba. Cene najnižje.
Lud. Černe
juvelir, trgovec z urami ter zapriseženi sodnijski cenilec.
Ljubljana, Wolfove ulice 3.

Perje in puh po nizkih cenah.
Anton Šarc
Sv. Petra cesta št. 8

CHRISTOFLE
Jedilno in namizno orodje
Priznana najboljša posrebljena.
NAJLEPŠE OBLIKE. Kompletne opravljene KASETE za NAMIZNO ORODJE, SKLEDE, POSODE za OMAKE, KAVNI in GAJNI SERVISI, NAMIZNI NASTAVKI, UMETNINE.
Edino nadomestilo za pravo srebro.
Specialni predmeti za hotele, restavracije in kavarne ter za penzije, menaže itd. 4511 4
C. in kr. dvorni dobavitelj
CHRISTOFLE & Cie.
DUNAJ I, OPERNRING 5 (HEINRICHSHOF).
Ilustrovani cenovni zastoj. Po vseh mestih zastopniki-prodajalci. Za jamstvo pristnosti nosijo vsi izdelki poleg stojičote trnoviške znamke in polno ime CHRISTOFLE

Službo dacarja
ali kaj enakega sprejme gospod z večletno prakso. 4776 2
Ponudba pod „dacar“ na uprav. „Slov. Naroda“.
Prednosti
Santa Elena „jamajskega“
ruma „.
Finost
nežen vonj
Izborna kakovost.
4642—3
Lepa zračna

stanovanja
vsake vrste z eno, dvema ali večimi sobami od 8 kron mesečno naprej, se takoj ali za pozneje oddajo v novozgrajenih hišah v Predovitem Selu poleg Ljubljane. 937 32
Več se izve pri Eliju Predoviču na Ambroževem trgu 7, Ljubljana.

Briketi „Paulus“
najboljši šlezjski premog, prešan v kocke, 8000 kalorij kurilne moči. Kurjenje sob in štedilnikov preprosto kakor z navadnim premogom, samo da nagleje, bolje in dalj trajajoče. 4223—7

Premog „Bohemia“
kosovnik in orehovnik najboljša vrste, brez prahu, brez kamenja, presejan in zbran, 8000 kalorij, tedaj brez konkurence. Pošilja se točno tudi izven Ljubljane, briketi brez opažanja. Priporoča samozalagar
Jos. Paulin
glavna zaloga premoga v Ljubljani
Nove ulice št. 3.

Važno za trgovce itd.
Najlepši in najcenejši
novoletni reklamni KOLEDARJI
z okusnim tiskom firme se dobe pri
Ivanu Bonaču
v Ljubljani.
Vzoroe dopošl em na željo brezplačno na ogled. 4320 9
Oddajajo se po skrajni ceni tudi sami bloki!

! Za praznike !
Prva
goriška vinska klet
Ljubljana, Stari trg št. 13.
priporoča edino le **zajamčeno pristna vina** kakor:
Vipavsko belo, I. vrste 1/2 litra 28 h
Goriško „ „ „ „ 32 „
Rebula nova in stara „ „ 36 „
Burgundec goriški „ „ 36 „
Istrsko črno „ „ 24 „
„ **Teran** „ „ 28 „
„ **reloško** „ „ 36 „
Muškatelc najfinjši in sloveči **eviček Drenovčan** posestnika J. Vido-
viča ter še različna vina po najnižji
886—48 ceni.

Slovinci!
Kupujte
božična in novoletna darila
le v
prvi slovenski modni trgovini za gospode 15
Engelbert Skušek
Ljubljana, Mestni trg št. 19.
Blago in cene so brez konkurence.

Dobro ohranjen 4821
pianino
dvorne trdnice, se proda zaradi od-
potovanja.
Kje, pove uprav. „Slov. Naroda“.

Notarskega
kandidata

sprejme takoj ali najpozneje s 1.
januarjem 1909 notar Hudovernik
v Ljubljani. 4833-1

Puške:
Lancaster od . . . K 26—
Flaubert 8—
Pištolje 2—
Samokresli 5—
naprej. Poprave ceno. Ilustrovan cenovnik
franko. F. Dušek, Opočno 76
ob državni železnici, Češko. 3615-12

52 **Ključavničarstvo**
Ig. Faschinga vdova
Poljanski nasip št. 8.
Reichova hiša.
Izvrstno in solidno delo.
Cene zmernne. Popravila se
: : točno izvršujejo. : :

Ceno češko
posteljno perje!
5 kg novega skubljenega
K 12—, belega, jako mehkega skub-
ljenega K 18—, K 24—, snežno be-
lega, mehkega, skubljenega K 30—,
K 36—. Pošilja se franko proti povzetju.
Tudi se zamenja ali nazaj vzame
proti povratni poštni strošku.
Benedikt Sachsel, Lobes 35.
pri Piznu na Češkem. 4692 2

Dobro idočo
gostilno
sprejem na račun ali od litra.
Žena je dobra kuharica, jaz sem pa
že 6 let pri gostilniški obrti. Kavojce
morem položiti 500 K. Govorim slo-
vensko, hrvaško, laško in nemško.
Ponudbe pod „F. N.“ poste re-
stante Štanfel na Krasu do 5. ja-
nuarja 1909. 4831-1

Rjube brez šiva
2 m 25 cm dolge, 150 cm široke, zjam-
čeno platno, 1 kos K 270.
Tucat damasta za brisače, 50 x 110, čisto
platno K 8—.
Tkanina, 23 m, 82 cm široka, pripravna za
vsako telesno in posteljno perilo K 11-50
45 metrov posteljne blaga, oksford, flanela, ocfir K 17—.
Po povzetju
BERTOLD HOCHBERG, tkalnica, KOSTELEČ ČERVENÝ, Češko. 4196 7

THIERRYJEV BALZAM
samo in edino pristen z zeleno
4810-1 a nuno kot varstveno znamko.
Najboljši domač pomoček za notranje obolezlosti vseh vrst.
12 malih ali 6 dvojnatih ali ena rodbinska steklenica K 5—
Thierryjevo centilolijsko mazilo za rane, 2 lončka K 3 60.
Dobiva se v lekarni Angela varha A. Thierryja v Pregradi pri Rogški Slatini.
Zaloge po skoro vseh lekarnah, na debelo pri medicinskih drog stih.

Anticorin
Kaaj? . . . Oče je dovolil,
saj so to „Jacobi“ antini-
kotinske cigaretnne stročnice.
Pazite na ime „Jacobi“.
Prijetno presenečenje!
Vsak karton ima velezani-
mivo čarovno karto. 38.77-9

Zasluzek za vsakega!
15 kron 35 kron
in več zaslužite na teden z iz-
delovanjem blaga za naš zavod na
patentnem pletilnem stroju
SLAVIA **SLAVIA**
LIBAL A SPOL. 4809-1
Vpisana trgovska družba Praga, Vodičkova ulica št. 25 a.
Proučuje se popolnoma zastoj. Dveletno jamstvo za stroj. — Zahtevajte v
lastno korist takoj pojasnila.
Najpopolnejši pletilni stroj seda-
njosti. — Oddaljenost ni zapreka. Pismeno jamstvo dela z našimi su-
rovinami Oddaljenost ni zapreka.

„Ottoman“ tukaj, „Ottoman“ tam,
povsod me iščejo,
povsod me ljubijo.

Gospodična

zmožna slovenskega in nemškega je-
zika, želi vstopiti v trafikko ali pro-
dajalno. — Ponudbe naj se pošiljajo
Poste restante št. 100, Ljubljana
4801-8

Mesečna soba

z dobro hrano, za enega gospoda
ali dva dijaka iz boljše hiše se odda
lahko takoj ali s 1. januarjem 1909.
Kje, pove upravništvo „Sloven-
skega Naroda“. 4669-3

Triumph-štedilna ognjišča
za gospodinj-
stva, ekono-
mijske i. t. dr. v
vsakršni iz-
peljavi. Za 30
let so najboljše
priporočane. Pri-
stojna tudi kot
najboljši in naj-
varnejši izdelek. Največja prihranitev
goriva. Specijaliteti: Štedilna ognjišča
za hotele, gostilne, restavracije, kavarne
dr. Ceniki in proračuni na razpolago.
Najvišji katalog franco proti doplačilu
namiki. 2241 27
Fabrika za štedilna ognjišča „Triumph“
S. Goldschmidt & sin
P.O. Box 10, Barmen, Nemška.

Muko dušljivega kašlja
omilimo, silnost in število stra-
hovitih napadov zmanjšamo po
zdravniških poročilih hitro in
lahko z 5

Thymomel Scillae.
Prosimo, vprašajte zdravnika. 24
Steklenica 2-20 K, po pošti frako, če se
pošlje denar naprej 2-90 K. 3 stekli, če se
pošlje denar naprej 7 K. 10 steklenic, če se
pošlje denar naprej 20 K.
Izdelovanje in glavna zaloga
B. FRAGNERJEVA LEKARNA
539 c. in kr. dvorni dobavitelj. 13
Praga III., št. 303.
Dobiva se po skoro vseh lekarnah.
Pazite na ime
izdelka, izdelo-
valca in var-
stveno znamko.

Obrtno
pomožno društvo
židovske ulice št. 8
2251-27
vloga
ter jih obrestuje od dne
vlaganja do dne dolo-
čenja. — Obrest
4 3/4

Toiflov Talanda
Ceylon čaj

BOŽIČNA TRŽNINA
izborne
kako-
vosti
Naročite
takoj!

Ravnokar je izšel
Koledar za
kmetovalca
1909.

uredil dr. dr. konz. J. LEGVART.
IV zelo popolnejši letnik z vsebino:
Kratek opis umne živinčreje: zlata
pravila živinoreji, krmljenje goveje
živine in prašičev
Mlekárstvo, preiskovanje in bolezní
mleka. Obdelovanje travnikov, na-
prava in osuševanje travnikov, umetna
in naravnagnojila. Živnozdravní-tvo.
Vinoreja. Tabele za merjenje lesa.
Zadružništvo. Merjenje lesa. Prerač.
v kile, orale in hektarje. Koledar in
še mnogo drugega. Vezan je le-
tos v posebno močno platno. Cena
s pošto K 1-80, in se naroči pri
Iv. Bonaču v Ljubljani.
Vsled prihranitve dragega povzetja
se naj znesek naprej dopoljuje. 4802-3

Kavarna
„Leon“
na Starem trgu št. 30.
je vsaki dan
vso noč odprta.
Vsak torek
KONCERT seksteta
na lok.
Začetek ob poln 10. Vstop prost.
Z odličnim spoštovanjem
Leo in Fani Pogačnik.

50 hl dobrega in zdravega
belega vina

ima naprodaj Josip Maljavec v
Roču (Istra). — Cena hektolitru,
postavljeno na vsako postajo na
Kranjskem, 22 kron. 4830-1

Nova vinska klet.

Zajamčeno pristna vina. 4803 3
Opolo, stari . 1/2 1 24 v
Teran, fini novi „ „ 24 „
Muškatelec . . . „ „ 32 „
Refoško . . . „ „ 40 „
Rebula, fina stara „ „ 40 „

Priporoča se za obilen obisk
Payla Mrak
Šelenburgove ulice št. 6

Velik mráz
leško nastane, zato si začasa
oskrbite **toplo**
volneno obleko.
Vzorci izbornega blaga po-
šilja franko firma 4334-8
KAREL KOCIAN
tvornica za sukno
v Humpolci na Češkem.
V korist Ustř. M. Školske.

Stock
Cognac
Medicinal
Prisni vinski destilat
v uradno plombiranih
steklenicah.
Camis & Stock
Barkovlje.
Edina parna žgálnica
konjaka pod državno
kontrollo. 3819 10

B. SEVAR 4822-2
Ljubljana, Sv. Jakoba trg
priporoča najcenejši nakup **špeceríjskega blaga**, finega čaja,
ruma, pristne, stare **slivovke** iz leta 1879. od umrlega patriarha
Brankoviča, belega in črnega **istrijanca** v steklenicah itd.

Gričar & Mejač
Zaloga zgotovljenih oblek za gospode in dečka.
Konfekcija za dame in deklice.
Ljubljana
Prešernove ulice št. 9.

Dva krojaška
pomočnika

sprejme takoj v trajno delo Anton
Štaničič, krojač v Hrastniku na
Štajerskem. 4815-1

Laški kurzi

Vljudno naznanjam, da sem našel
za instrukijske namene posebno sobo
v **Gospodskih ulicah št. 4 parter-
desno**. Eventuelna zglasila novih
učencev se vrše istotam vsak dan od
5 ure zvečer naprej ali pa v Jenkovih
ulicah št. 20 (Vodmat) od 12.—1. ure
popoldan.

4731 3 **Anton Šibenik.**
Veliko zalogo
gramofonov in plošč
tudi s slovenskimi oma
plošč
od
K 1-80
naprej
pri-
poroča
FR. P. ZAJEC, urar
2291 Ljubljana, S. arl trg 26. 51

Gostilna

„Pri Bobenčku“ na Glincah
z novo urejenimi prostori, acetilensko
razsvetljavo in lepim vrtnom s konce-
sijo vred se odda zaradi bolezní
tako ali pozneje v najem.
Istotam se odda tudi
prodajalnica, več stanovanj in delavnica.
Več se izve na Glincah št. 37
pri Ljubljani. 40-8-25

.. Za Božič ..
Najcenejša in najprimer-
nejša darila so
albumi za razglednice
in
poezijske knjige
ki jih ima v veliki izbiri
po izredno nizkih cenah
na prodaj
Narodna knjigarna.

Slovenske tvrdke v Ljubljani.

Brivci:

Karel Dinter
brivec in lasničar,
Martinova cesta št. 14.

Engelbert Franchetti
brivec in prodajalec parfumov, Sod-
nijske ulice št. 2.

Ivan Kastelic
brivec
Florijanske ulice št. 25.

Stanko Kelšin
brivec
Kopitarjeve ulice št. 1.

Ivan Kosce
brivec,
Dunajska cesta št. 7.

D. Matkovič
brivec,
Pred Škofijo.

M. Podkrajšek
frizer za dame in gospode
Sv. Petra cesta št. 35.

Paškal Domianović
brivec,
Dunajska cesta št. 6.

Julij Sikutrič
brivec in lasničar
Marije Terezije cesta št. 11.

S. Strmoli
brivec in lasničar,
Zaloga lasnih mrežic, podlag in krepa,
Pod Trančo št. 1.

Čevljarji:

Fran Kukman
čevljarški mojster, Ljubljana, Dunajska
cesta št. 14

Fran Medic
čevljarški mojster, trgovina s čevlji za go-
spode, dame in otroke, Sv. Petra cesta št. 2.

Ravnikar Anton
čevljarški mojster,
Sodnijske ulice št. 4.

Ivan Zamljen
čevljar
Kongresni trg št. 13.

Čevljarne:

Matej Oblak
trgovina s čevlji in čevljarški mojster,
Kongresni trg št. 6.

Ivan Podlesnik ml.
trgovina s čevlji in klobuki,
Stari trg št. 10.

„Pri zlatem čevlju“ I. Keber
zaloga čevljev dom. in tovarn. izdelka,
Stari trg št. 9.

Josipina Herisch
zaloga čevljev deške tovarne,
Ždovske ulice št. 7.

Junja Stor
trgovina s čevlji za gospode, dame in otroke,
Prešernove ulice št. 5.

Karolina Treo
najstarejša zaloga obuvaj
Pogačarjev trg št. 1.

A. Zibert
zaloga čevljev domačega izdelka, zimske
potrebščine itd.
Prešernove ulice.

Drožarji:

Drože: Jugoslovanska drožarna
Fran Golob & Jos. Polak
Ljubljana.

Makso Zaloker
prva izdelovalnica žitnih drožij,
Kladzne ulice 17. Rečne ulice št. 5.

Gostilne, restavracije:

Češka
budejeviška pivnica
Sv. Petra cesta št. 26.

Angela Česnovar
trgovina in gostilničarka,
Kolodvorske ulice št. 33.

Josipina in Peter Košak
restavracija
Prešernove ulice (poleg pošte).

Gostilna Mikuz
Kolodvorske ulice št. 3.

Gostilna „pri deteljici“

(gostilna za delavstvo).
Florijanske ulice št. 24.

Plzenski sanatorij pri Roži
priporoča plzenski „Prazdroj“ v stekle-
nicah. Izvirna napolnitev.

Škulj Rudolf
gostilna in prenočišče „pri Amerikanu“,
Florijanske ulice št. 20

Restavracija
pri „Zlati kaplji“
Sv. Petra cesta št. 27.

Ivan Slobodnik
Metliško vino,
gostilničar na Bregu št. 8.

Avguštin Zajec
restavracija
Sodnijske ulice št. 6.

Ivan Zupantič
gostilničar,
Martinova cesta št. 15.

Galanterijsko blago:

Jernej Bahovec
trgovina s papirjem in galanterijskim blagom,
Marijin trg (poleg Prešernovega spom.)

Ivan Bonač
trgovina s papirjem, razglednicami itd.
Šelenburgove ulice.

A. Česark
trgovina otroških igrac, pletenin in storje-
nega blaga.
Šelenburgove ulice št. 1.

Emil Dobrič
galanterija, igrače in predmeti za tujece,
Prešernove ulice 9. (poleg c. kr. glavne pošte)

J. Frisch
trgovina potovalnih predmetov ter usnjeno-
galanterijskega blaga,
Marijin trg št. 3.

Dragotin Hribar
največja izbira vsakovrstnih razglednic in
pisemskega papirja v kasetah,
Šelenburgove ulice št. 4

Fr. Igljč
trgovina s papirjem in galanterijskim blagom,
Mestni trg

Prodajalna
Katol. tiskovnega društva
(H. Ničman)
Kopitarjeve ulice št. 2.

J. Praznik
trgovina s papirjem,
Stari trg št. 24.

A. Skulj
trgovina s papirjem,
Poljanska cesta št. 12

Veronika Kenda
trgovina s papirjem
Dunajska cesta št. 20.

Kenda Veronika
zaloga igrač
Dunajska cesta št. 20.

J. Korenčan
trgovina galanterijskega blaga, otroških igrač,
Stari trg št. 5.

Vaso Petričič
trgovina z galanterijskim blagom
Mestni trg št. 21.

J. Toni
trgovina s papirjem in galant. blagom,
Sv. Petra cesta št. 31.

Kleparji:

Fran Gradišar
kleparski mojster, Ljubljana, Tržaška
cesta št. 2

Ivan Remžgar
klepar,
Florijanske ulice št. 15.

Knjigarne:

Katoliška bukvarna
knjigarna, umetnine, antikvariat, Pred
škofijo 5 (poleg stolne cerkve)

Narodna knjigarna
Zaloga papirja, šolskih in drugih knjig
Ljubljana, Jurčičev trg št. 3.

Knjigarna L. Schwentner
Knjige, muzikalije, umetnine. Zaloga papirja
ter risalnih in pisalnih potrebščin,
Prešernove ulice št. 3 (Mestna hranilnica).

Knjigoveznice:

Iv. Bonač
knjigoveznica in kartonaža,
Šelenburgove ulice.

Fran Breskvar
knjigovez,
Francovo nabrežje (Filipov dvorec).

Knjigoveznica
Katol. tiskovnega društva
Kopitarjeve ulice, II. nadstropje.

Konfekcije:

Marija Čik
trgovina s izgotovljenimi oblekami,
Mestni trg št. 9.

Gričar & Mejač
trgovina s izgotovljeno obleko
Prešernove ulice št. 9.

A. Lukič
trgovina s konfekcijskim blagom,
Pred Škofijo.

Marije Rovšek naslednik
Davorin Rovšek
trgovina izgotovljene obleke, oblačil blaga,
Kolodvorske ulice št. 25.

Krojači:

Josip Ahčin
krojaški mojster,
Vegove ulice št. 13.

Oroslav Slapar
krojaški mojster,
Zalokarjeve ulice št. 10.

Slana Ivan
krojaški mojster
Sv. Petra nasip št. 67.

Lekarne:

M. Ph. Josip Čizmar
lekarna „pri Zlatem orlu“,
Jurčičev trg.

Lekarna Leustek
„pri Mariji pomagaj“,
Rešjeva cesta, (poleg jubilejn. mosta).

Lekarna Trnkoczy
Ljubljana
Mestni trg (poleg rotovža).

Mizarji:

Ivan Dovgan
mizarški mojster in zaloga pohištva
Dunajska cesta št. 19.

Simon Praprotnik
stavbno mizarstvo, izdelovanje omar za
led, obrat s stroji, Jenkove ulice št. 7.

Alojzij Trink
mizarški mojster
Linhartove ulice št. 8.

Ignacij Vehar
mizarški mojster,
Gradaške ulice št. 12.

Manufakturno blago:

Janko Češnik
„pri Češniku“
trgovina z manufakturnim blagom
Stritarjeve ulice Ljubljana Lingarjeve ulice.

I. Grobelnik
trgovina z manufakturnim in modnim blagom,
Pred Škofijo št. 1.

I. Keber
manufakturna in modna trgovina,
Stari trg št. 9.

Ig. Kessler
manufakturna trgovina
Pogačarjev trg št. 3.

J. Kostevc
modna trgovina, Ljubljana, Sv. Petra
cesta št. 4.

Lenasi & Gerkman
trgovina s suknem blagom,
Stritarjeve (Špitalske) ulice.

J. Lozar
manufakturna trgovina
Mestni trg št. 7.

Josip Petkosig
manufakturna trgovina,
Stari trg št. 4.

Manufakturna trgovina
„pri Cirilu in Metodu“
(lastnik Ivan Miklavc)
Lingarjeve ulice št. 1.

A. & E. Skaberne
trgovina z manufakturnim blagom
na debelo in drobno,
Mestni trg št. 10.

Fr. Ks. Souvan
manufakturna trgovina na debelo,
Francovo nabrežje.

Souvan Fran. Ksav.
manufakturni trgovini na drobno,
Mestni trg, nasproti mest. magistratu.

Feliks Urbanc
trgovina s manufakturnim blagom
Pod Trančo št. 2.

Feliks Urbanc
manufakturna trgovina na debelo in
na drobno
Vogal Miklošičeve in Sv. Petra ceste.

Modno in meš. blago:

Pavel Magdič
modna trgovina, narodne vezenine,
Prešernove ulice št. 7.

F. Meršol
trgovina s drobnim in modnim blagom,
vezenine, ročna dela, predtiskarija.
Mestni trg št. 18.

Matej Orehek
trgovina z mešanim blagom,
zaloga modernih oblek,
Kolodvorske ulice št. 26.

Josipina Podkrajšek
modna trgovina,
Jurčičev trg.

Rozalija Podkrajšek
trgovina s vsakovrstnim blagom za otroke,
dame in gospode,
Wolfve ulice št. 5.

E. Skušek
modna trgovina za gospode,
Mestni trg št. 19.

Franja Snoj
trgovina z mešanim blagom, Ljubljana,
Prešernove ulice št. 2.

Anton Šarc
velika zaloga platna, bombaževine,
švicarskih vezil itd.,
Sv. Petra cesta št. 8.

A. Šinkovic dediči
modna trgovina,
Mestni trg št. 19.

Katinka Widmayer
trgovina pri „Solcu“,
Pogačarjev trg.

„Pri nizki ceni“ Žargi Sv. Petra
cesta št. 2,
velika izbira zimskih potrebščin in potrebščin
za kraj čen in šivilje.

Franc Zorec
trgovina z mešanim blagom manufakture in
potrebščinami za šivilje,
Martinova cesta št. 23.

Franc Zorec
trgovina z mešanim blagom in moko,
Sv. Petra cesta št. 21.

Posojilnice:

Ljudska posojilnica
Ljubljana
Miklošičeva cesta št. 8.

Kmetiska posojilnica
ljubljanke okolice, sprejema hranilne vloge
in daje posojila, Dunajska cesta št. 17.

Pasarji:

Kregar Ivan
izdelovalec cerkvenega orodja in posode ter
električnih svetilk
Elizabetna cesta št. 3.

Leopold Tratnik
izdeluje cerkveno orodje in električne svetilke,
Sv. Petra cesta št. 27.

Perilo:

Anton Šarc
izdelovanje perila,
Sv. Petra cesta št. 8.

Anton Šarc
pralnica in svetiloličalnica,
Kolodvorske ulice št. 8.

Marija Alešovec
perilo za gospode in dame, opreme,
utilitete za šivanje perila,
Elizabetna cesta št. 6.

Peki:

Avzug Jenko
pekovski mojster,
Marija Terezija cesta št. 7.

Karel Žužek
pekovski mojster,
Florijanske ulice št. 8.

Stavbniki:

Ignacij Čamernik
umetni in stavbni kamnoseški mojster,
Komenskega ulice št. 23.

Jernej Hlebš
zidarski mojster,
Hradeškega predmestje št. 28.

Feliks Toman
stavbni in umetni kamnosek,
Rešjeva cesta št. 30.

Tehnična pisarna
Karol Holinsky
arhitekt in mestni stavbnik,
Šelenburgove ulice št. 4, II. nadstropje.

Ivan Ogrin
stavbnik
Karlovska cesta št. 5 (I. nadstropje).

Simon Treo
stavbnik
Sv. Petra cesta št. 28.

Špecerijsko blago:

Berjak & Šober
špecerijska trgovina in žganje
Ljubljana, Vodnikov trg št. 2.

Fran Babič
zaloga špecerijskega blaga, špirta, žganja,
moke, otrobov in oruze na drobno in debelo,
Dolenjska cesta št. 2.

Josip Boltar
trgovina z mešanim blagom,
Florijanske ulice št. 17.

Fran Kham
trgovina špecerije in delikates,
Miklošičeva cesta št. 10.

Karol Planinšek
prva ljublj. velika pražarna za kavo,
Sodnijske ulice št. 2.

M. Krč
trgovina s špecerijskim blagom in
delikatesami, Marije Terezije cesta 7.

Leskovic & Meden
trgovina špecerijskega in delikates. blaga,
zaloga žganja, barv in delih pridelkov
na drobno in debelo, Jurčičev trg št. 1.

Josip Lončar
trgovina z moko in mešanim blagom
Florijanske ulice št. 7.

Jos. Sekula
špecerijska trgovina, zaloga žme in morske
trave, Sv. Petra cesta št. 14.

Štefan Mencinger
trgovina s špecerijskim, delikatesnim
in mešanim blagom,
Martinova cesta št. 18.

T. Mencinger
trgovina s špecerijskim blagom in delikatesami,
Sv. Petra cesta št. 37 in 42.

Božidar Pavčič
trgovina z manufakturnim in špecerijskim
blagom,
Zaloška ce-ta št. 15.

Perdan Ivan
trgovina s špecerijskim blagom,
Cesarja Jožefa trg.

L. Remic
trgovina s špecerijskim blagom, Ljub-
ljana, Škofje ulice št. 15.

Fr Sark
trgovina s špecerijskim blagom, deželnimi
pridelki in moko
Marije Terezije cesta št. 11 (Kolizej).

A. Sušnik
trgovina špecerije, železnine in ravnih
barv. — Zaloška cesta št. 21.

A. Šarabon
trgovina s špecerijskim blagom, žganjem in
deželnimi pridelki na drobno in debelo.
Zaloška cesta št. 1

A. Šarabon
glavna zaloga rudninske vode,
Zaloška cesta št. 1.

A. Šarabon
Novo urejena pražarna za kavo in mlin za
dišave z električnim obratom.
Zaloška cesta št. 1.

A. Šarabon
zaloga brinja in sliv za žganjekuho,
Zaloška cesta št. 1.

Slaščičarne:

Jakob Zalaznik
slašičarna, kavarna in pekarija,
Stari trg št. 21.

Rudolf Bischof
slašičarna,
Poljanska cesta št. 22.

Tapetniki:

Ivan Černe
tapetnik in dekorater, zastopnik I. krajske
mizarske zadruge
Dunajska cesta št. 28.

Anton Obreza
tapetnik in dekorater,
Šelenburgove ulice št. 1.

Dragotin Puc
tapetniški in preprogarski mojster, tvrdka
Puc & Komp., Marije cesta št. 11.

(Nadaljevanje glej na drugi strani.)

Urarji in zlatarji:

Ljudevit Černe
zlatar in trgovec s urami
Wolfsove ulice št. 8.

Fran Čuden

urar, trgovina s zlatino in srebrnino,
Prešernove ulice št. 1.

Milko Krapeš

urar in trgovec s zlatino in srebrnino
Ljubljana, Jurčičev trg št. 3.

H. Sutner

urar, trgovina s zlatino in srebrnino,
Mestni trg št. 27.

Luka Vilhar

urar
Kopitarjeve ulice št. 4 pri cesar Franc Jožefa
mostu.

Fr. P. Zajec

optik, urar, trgovina zlatnine, srebrnine,
gramofonov in plošč,
Stari trg št. 26.

Usnje:

K. A. Kregar

trgovina usnja in čevljarstvih po-
trebščin, Sv. Petra cesta št. 2.

Fran Mally

trgovina s usnjem
Resljeva cesta št. 2.

Ivan Marchotti

zaloga usnja
Sv. Petra cesta št. 30.

Vezenine itd.:

M. Drenik

Kongresni trg.
Največja zaloga ženskih ročnih del. Različno
vezenje na roko ali na stroj. Prediskarja itd.

Toni Jager

trgovina ročnih del.
Židovske ulice št. 5.

Vinske trgovine:

Karol Gregorič

posestnik vinogradov v Sromljah,
trgovec z vinom.
Kongresni trg št. 4.

M. Pipan

prodaja goriškega vina na debelo,
Zalokarjeve ulice št. 9.

Franja Stark roj. Pin

vinska klet,
Predilne ulice št. 10.

Vrtnarji:

Anton Bajec

cvetlični salon pod Trančo,
vrtarija Karlovska cesta št. 2.

J. Wider

trgovski in umetni vrtnar
Selenburgove ulice št. 3.

Zelezniške trgovine:

Valentin Golob

trgovina s železnino in kuhinjskimi
predmeti, Mestni trg št. 10.

Fr. Stupica

trgovina s železnino, poljedelskimi stroji
in cementom
Marije Terezije cesta št. 1 (poleg Figovca).

A. Sušnik

trgovina železnine, Roman in Portland ce-
menta, kuhinjske posode itd.,
Zaloška cesta št. 21.

Ključavničarji:

Jos. Rebek

ključavničarski mojster,
Francovo nabrežje št. 9.

Josip Rebolj

stavniki in umetni ključavničar,
Jenčkove ulice št. 16 A.

Slikarji:

Josip Cvetrežnik

sobni slikar
Karlovska cesta št. 2.

Brata Eberl

škroslkarja, tovarna barv in lakov,
Miklošičeve ulice št. 4.

Filip Pristou

slikar specialno le za napis in grbe,
Prešernove ulice št. 50.

Razne trvdke:

Ivan M. Adamič

prva kranjska vrvarna in trgovina konopnine,
Sv. Petra cesta št. 33.

Jakob Babnik
vodovodni instalater
Poljanska cesta št. 8.

Brata Rus

trgovina s hitom, moko, deželnimi pridelki
in drvini,
Emonska cesta št. 2.

Alfonz Breznik

trgovina in izposojevalnica klavirjev
Gradišče št. 11.

Tomc Bricelj

pleskarski mojster,
Dunajska cesta št. 16.

Glavna zaloga za južne dežele
češke delniške pivovarne
v Čeških Budejovicah
Sv. Petra nasip št. 27.

Fani Fabjan

mlekarna,
Francovo nabr. 7 (poleg Ribjega trga).

M. Franzl

mehanično pletenje na stroj,
Privoz št. 10.

Feliks Toman

tovarna za umetni kamen,
Resljeva cesta št. 30.

Götzl ml. & Lebar

resbarstvo, pozlatarstvo in izdelava modernih
okvirjev
Turjaški trg št. 1.

Brata Hlavka

izdelovatelj kirurških in otroških predmetov
predmetov in bandaž, Prešernove ulice.

Josip Murnik

zastopnik parotovarne za mlo, surovo maga-
rino in kristalno sodo, Ig. Focka v Kranju,
Sv. Petra cesta št. 31.

J. Janc

trgovina delikates in praške šunke,
Wolfsove ulice št. 1.

Blaž Jesenko

trgovina s klobuki in perilom,
Stari trg št. 11.

G. F. Jurásek

uglaševalec glasovirjev,
Sv. Petra cesta št. 62 a I.

I. Keber

eksport kranjskih čevljarstvih izdelkov,
Stari trg št. 9.

Fran Kollmann

zaloga porcelana in steklenine
Mestni trg.

Kregar Ivan

zastopnik tvornice za kineško in alpaka-
srebro Bachmann
Elizabetna cesta št. 3.

A. Krejči

kranjar, trgov. s klobuki in kuhovino,
Wolfsove ulice št. 5.

Lavrenčič & Domicelj

n. sl. Karel Megl o
žitna trgovina, Dunajska cesta št. 32.

Josip Oblak

strugar in izdelovalec sdravstvenih pip,
Selenburgove ulice št. 1.

M. Ravtar

delikatesna trgovina,
Jurčičev trg št. 3.

Makso Hrovatin

zaloga prima trboveljskega premoga,
Velike dolnarske ulice št. 4.

Maks Lavrenčič

trgovec in zastopnik I. belovar. paromlina,
Marije Terezije cesta št. 11.

Fr. Mally & dr.

parna opekarna
Resljeva cesta št. 2.

M. Pakič

prvi kranjski lesni, kosariški in rečarski
obr. - Sanke.
Pogačarjev trg.

J. Paulin

Nova ulica št. 3.
Glavna zaloga najboljšega briketa, premoga
in drva.

Karol Planinšek

špecerij, trgovina in žganje na debelo,
Dunajska cesta št. 6.

Perdan Ivan

glavno zastopstvo zavarovalnice »Riunione
Adriatica di Sicurtà« v Trstu,
Cesarja Josipa trg.

Jos. Puh

prevzema in polaga parkete,
Gradaške ulice št. 20.

Franc Remic

glavno zastopstvo tvornice likerja
prej Franjo Pokorny v Zagrebu,
Škofje ulice št. 15.

V. H. Rohrmann

trgovina s vegetabilijami in deželnimi
pridelki in izvoz sadja na debelo
Sv. Petra cesta št. 28.

Davorin Rovšek

fotograf. ki. zavod,
Kolodvorske ulice št. 21-24 A.

F. Smolč

plakater in reklamno podjetje,
Selenburgove ulice št. 6.

Ivan Soklič

trgovina s klobuki,
Pod trančo št. 2.

Josip Škerlj

spedijsko podjetje
Kongresni trg št. 16.

Josip Vidmar

zaloga delnikov in solčnikov
Pred škofo št. 19 Prešernove ulice št. 4
Stari trg št. 4.

Alojzij Vodnik

kamnosek
Kolodvorske ulice.

Ivan Zupančič

metlar,
Karlovska cesta št. 6.

Franc Zeleznik

trgovski zastopnik,
Sodnijske ulice št. 6.

Umetni in trg. vrtnar

Ivan Bizovičar
Ljubljana

Kolezijske ulice 16

1279 se priporoča za 38

nasaditev vrtov, parkov in

balkonov. — Vebka izbira

cvetličnih in listnatih rastlin,

vrtnic, prezimujučih cvetlic

(perene), krasna cvetlična

grmovja, konifere, cvetlice

za okna in balkone.

Izvršuje šopke, vence in

bukete za razne prilike.

Delo umetniško okusno in po

solidnih cenah.

Trgovina s cvetlicami itd.

Naročila na delo hitro in vestno

Seydlin

Najbolje za zobe

Odlikovana

Prva kr. tvornica klavirjev

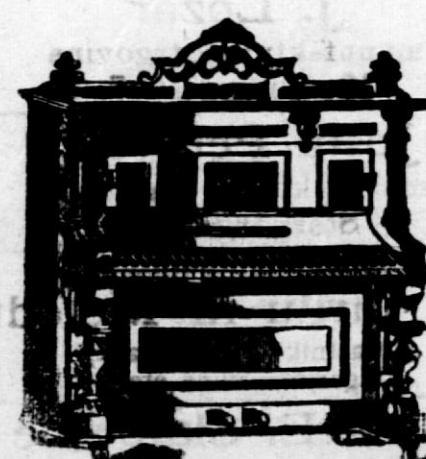
Ljubljana

Mišerjeve ulice 5

Blizu Gradišča

Rudolf A. Warbinek

Jamstvo 6 let.

Eksport v vse dežele.

Priporoča svoje prve vrste, za vsa
podnebja solidno narejene **planine**,
klavirje in harmonije tudi samo-
igralne.

za gotov denar, na delna
odplačila ali naposodo.

Poprave in uglaševanja se izvršujejo točno
in računijo najceneje. 1706 52

Največja tvornica na Avstrijo jugu.

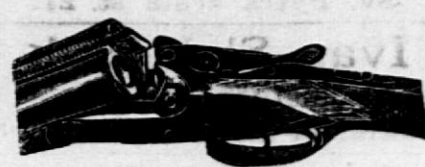
Stenografa

za slovenščino, sprejme takoj no-
tarska pisarna v Ljubljani.

Naslov pove upravnistvo „Slov.
Naroda“.

2 potnika

(agenta) pridna in zanesljiva, eden
za Ljubljano, drugi za okolico, se
sprejmeta takoj proti gotovi plači
in proviziji v stalno službo. 4676 8
Ponudbe pod „Lokasant 200“
na upravnistvo „Slov. Naroda“.

Preje predno naročite

varstveno orožje

(samokres, Browningovo puško) ali

lovsko puško

(dalekostrelne hammerlenke) in
vse druge obstoječe puške,
zahtevajte katalog in ponudbe
od izborne češke firme

J. Novotný v Prahi.

Anton Šarc

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 8

priporoča v lastni živalnici izdelano

perilo

za otroke, gospe in gospode.

Za izdelovanje perila doma pri-
poroča svojo bogato zalogo platna
in šifona v vseh širinah in kakovo-
stih, švicarsko vezenje, prte in pri-
tice, brisalke itd. 3317 20
Kakor znano le dobro blago in zelo
zanesljive cene.

Naročila za venka točno in zanesljivo.

Modni salon

Častitim damam priporoča

: klobuke :

le najfinejšega okusa

Jda Škof - Vanek

3530 3

Pod Trančo.

Žalni klobuki vedno pri-

pravljani. Tako tudi venci

s trakovi in razne cvetlice,

doma izgotovljene.

Pozor!

Nauk o zdravilih navaja da se
mora zdravemu človeškemu telesu s
hrano, bolnemu, malokrvnemu pa v
obliki zdravil vsak dan dovajati okoli
5 centigramov železa, da ostane
zdrav.

Tri jedilne žlice = 45 g
(vsakdanja poraba)

železnatega vina

lekarnarja

G. Piccoli ja v Ljubljani,

c. in kr. dvornega dobavitelja

obsega 5 otg železa.

Vina China Serravallo z žele-
zom (po analizi gosp. prof. doktorja
Frisenusa v Wiesbadenu) bi pa na-
sprotno morali poizkušati odrasli cel
liter, otroci pa pol litra vsak dan,
da bi dovedli organizmu enako mno-
žino.

Politrska steklenica Piccolijevega
železnatega vina stane 2 kroni, pošni
zavojček s tremi steklenicami ter s
prosto zavojnico in poštnino 6 K 60 h.

Naročila izvršuje po povzetju le-
karnar G. Piccoli v Ljubljani, na
Dunajski cesti. 4 52-6

Tajnik

event. tajnica dobi takoj službo
pri zadraži bolniški blagajni na
Bledu. Plača po dogovoru. Izvežbani
v tej stroki imajo prednost. Nemščina
ni neobhodno potrebna. 4 77-4

Vsa 1443-36

parketska dela

prevzema ter da material

JOSIP PUH

Ljubljana, Gradaške ul. 20.

Ceno!

Solidno!

Pitate po vzorci:

BARHENTOV,

FLANEL

MODNEGA BLAGA

platna, damasta, kanafasa itd.,
vse novo, ki jih franco pošilja
znamenita uvozna trdka

V J. Havilšek a br. Podebrady
311-8 (Kraljevinu Češka.)

Zavoj s 40 m raznih ostankov pralnega
blaga letnega in zimskega pošiljam za
18 kron franko po povzetju.

Pozor! Kavarna „ILIRIJA“

Kolodvorske ulice št. 22.

je vsak dan

vso noč odprta.

Vsak ponedeljek

KONCERT

sesteta na lok.

Vstop prost.

Vstop prost.

Najvljudneje se priporoča

4598-5

Štefan Miholič.

Zahtevajte zastoj

in franko moj veliki, bogato ilustrirani katalog
s preko 300 slikami vseh vrst nikljastih, sre-
brnih in zlatih ur, dalje vseh vrst solidne zlat-
nine in srebrnine, glasbil jeklenega in usnja-
tega blaga, kadilnih priprav itd. po izvirnih
3705-21

tvorniških cenah.

Nikljasta ura remonto-

arka Sistem Roskopf pat. K 350

Švicarska isvirna Ros-

kopf pat. 4-

Registr. Adler Ros-

kopf nikljasta remon-

toarka na s dro 7-

Goldinasta remontoar-

arka s kolešjem „Luna“

in dvojnimi pokrovi 9-

Srebrna remont. s ko-

lešjem „Gloria“ odprto 8 40

Srebrna remontoarka

z dvojnimi pokrovi 12 50

Srebrna oklopna verižica z obročkom

trgovina s papirjem in galant. blagom na drobno in debelo.
Ljubljana, Mestni trg.

Nizko pod ceno
prodajam radi pomanjkanja prostora
obleke, površnike, zimske suknje in dežne plašče
3871 5 za gospode in dečke
kakor najmodernejšo konfekcijo za dame in deklice.
Konfekcijska trgovina **A. Lukić.** Pred Škofijo št. 19.

Od 28. decembra do 6. januarja
prodajam zaradi inventure
moško in damsko konfekcijo
pod vsako ceno.
„Angleško skladišče oblek“ **O. Bernatovič**
Ljubljana Mestni trg 5.

Langen & Wolf, Dunaj X., Laxenburgerstrasse 53.
Specialna tvornica za gorilne motorje.
Originalni motorji „Otto“
v svezih 1718 11
z napravo za sesalni plin
za kurjenje s rjavim premogom, fu-
žinskim ali plinovim koksom, kauma-
sitom ali ogljem.
Gospodarsko najbolj primerna
obratna moč novega časa!
Originalni motorji „Otto“ za svetilni plin,
benzin, benecol, petrolin, karbonol.

Edina slovenska strokovno urejena in odlikovana
semenska trgovina ter umetno vrtnarstvo,
le za 34 let obstoječa trdnja
Flojzij Korsika v Ljubljani
V zalogi imam 460 vrst najboljših poljskih, ze-
lenjadnih in cvetličnih semen, za katerih kakovost
jamčim. Posebno letos sem se zalčil tako obsežno,
da morem ustreči vsem zahtevam. Pripominjam,
da so vsa moja semena preizkušena pri dežel-
nem kmetijskem kemiškem preskuševališču.
Izdelujem tudi različne suhe in sveže
vence in šopke
in sploh vsa v to stroko spadajoča dela.
Z odličnim spoštovanjem
Al. Korsika.

O Božiču in Novem letu,

ko ne marate kuhati mesa za juho,
Vam ni treba manjkati goveje juhe,
zakaj **Maggi**jeve bouillonske kocke
po 6 vinarjev dajo takoj — poparjene
z vročo vodo, gotovo govejo juho,
ki prav nič ne zaostaja za domačo.
Toda pazite natanko na ime **Maggi**
in na varstveno znamko križno zvezdo.
Kocke brez teh znakov niso Maggijeve.

Damsko konfekcijo
kakor kožuhovinsko blago
prodajam 50% do 60% ceneje.
O. Bernatovič
„Angleško skladišče oblek“
Ljubljana, Mestni trg št. 5.

4671—3
COGNAC
CZUBA-DUROZIER & Co
DISTILLERIE FRANÇAISE BUDAPEST.
Dobiva se povsod.

Ortopedični zdravilni zavod

v katerem se zdravi pod nadzorstvom dr. Ivana Oražna
raznorsko skravljenje hrbtnice, izbočen hrbet,
neenake rami, neenaka ledja itd. se nahaja
na **Jurjaškem trgu št. 4, 1 nadstropje**
Pojasnila daje dr. Ivan Oražen ob svojih ordinacijskih
urah od 8. do 10. dopoldne in od 2. do 3. popoldne v
Wolfvih ulicah št. 12.
4284—2

V Ameriko in Kanado

najpripravnije, najcenejše
in najzanesljivejše prevažanje
Cunard Line.
Odhod iz domačega pri-
stanišča Trsta:

Pannonia, 5. januarja 1909.
Pannonia, 23. februarja 1909.
Carpathia, 4. marca 1909.
Iz Liverpoola: 770—45

Lusitania (največji in najlepši parnik
sveta) dne 26. decembra 1908, 6.
februarja, 27. februarja, 20. marca
17. aprila, 8. in 29. maja 1909.
Mauretania dne 23. januarja, 13.
februarja, 6. marca, 3. in 24. aprila
in 15. maja 1909.

Pojasnila in vozne karte pri
Andr. Odlasek
LJUBLJANA, Slomškova ulica št. 25,
poleg cerkve Sv. Jurja Jezusovega.

Želodec

kot posredovalec preživetja
je vzdrževalec človeškega
organizma.

Njegove funkcije kot prebavnega in
čistil. organa moramo vedno podpirati.
Preiskusanost, iz-
branih najboljših in uspešnih zdravilnih soli skrbno
napravljeno, tek zbirajoče in prebavljeno po-
stajajo in lahko odvajajo domače zdravilo, ki
ublaži in odstrani snane posledice nezmernosti,
slabe diete, prehlajenja, vodnega sedenja in zo-
prnega zaprtja, in pr. gorečico, napenjanje, ne-
zmerne tvorbe kislina ter krče je dr. **Rosa**
balzam za želodec iz lekarn **B. FRAGNERJA**
v PRAGU.

VARILO!

Vsi deli embalaže
imajo postavno de-
ponovano varstveno
znamko.

Glavna zaloga
lekarna **B. FRAGNERJA** v Pragi,
o. in kr. dvornega dobavitelja
„pri črnem orlu“

Praga, Malá Strana, ogol Norodova ulice 203.
Po pošti razpošilja se vsak dan.

Cela steklenica 2 K, pol steklenica 1 K.

Proti vpošiljavi K 1.50 se pošlje mala
steklenica in za K 2.80 velika
steklenica, za K 4.70 2 veliki steklenici,
za K 8—4 velike steklenice, za K 22—
14 velikih steklenic poštne prosto na
vse postaje avstro-ogrske monarhije.

Zaloga v lekarnah Avstro-Ogrske.

3 38—7 1

Kavarna in restavracija

„Švicarija“

se priporoča cenj. občinstvu. 3890

Za božič in novo leto

so šivalni stroji

Singer

najkoristnejša darila,

Singer Co. deln. dr. za šivalne stroje

v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 4.

L. Pevalek

Ljubljana, Zidovske ulice št. 4.

priporoča svojo 4569—5

akcidencno tiskarno

z električnim obratom

za vse merkantilne

TISKOVINE

po zelo niskih cenah.

Daje se dobe istom raznovrstne,

posebno pa božične in noveletne

razglednice

od 4 vin. naprej.

Na debelo zdato ceneje.

Trgoina

s papirjem, pisalnim in ri-

sainim orodjem

na debelo in drobno.

št. 39000

Razglas.

Pobiranje pasjega davka za 1909 leto se bode pričelo z 2. dnem
januarja 1909

Ta davek je plačati v okrožju ljubljanskega mesta od vsakega psa,
izimši od psov, kateri so za varstvo osamljenih posestev neobhodno potrebni.
Lastniki psov naj si preskrbe za to leto veljavnih pasjih mark,
najkasneje do 20. dne februarja 1909 pri mestni blagajnici proti plačilu

8 kron.

Z ozirom na § 14. izvršilne naredbe o pobiranju pasjega davka,
opozarjajo se lastniki psov, naj pravočasno vplačajo takso, ker bode polovil
konjač od 20. februarja 1909 nadalje vse one pse, kateri se dobe na ulicah
brez veljavnih mark.

Magistrat deželnega stolnega mesta Ljubljana,
dne 14. decembra 1908.

Od 25. novembra do 25. decembra

prodajam na svojih prostorih

v šolskem drevoredu poleg jubilejnega mostu

Prima slanino

brez kože od prašičev iz lastnih pitališč

I. vrste kg kron 1'50
II. „ „ „ 1'30

Meso istih prašičev:

I. vrste kg kron 1'40
II. „ „ „ 1'20

Elia Predovič.

Ogromna božična prodaja po čudovito nižani ceni!

„Angleško skladišče oblek“ **O. Bernatovič**

Ljubljana, Glavni trg 5.

4710—4

Za dobro vpeljeno istr. vinarsko trdiko se išče takoj potnik

za Kranjsko in sosedne dežele.

Pismene ponudbe z referencami pod „potnik“ na uprav-
ništvo „Slovenskega Naroda“.

priloga
svoj dobro urejeni
:: optični zavod ::
kakor razna očala,
ščitnice daljnogleda
toplomerje, zrako-
merje itd. — Očala in
ščitnice se napravijo na-
tlačno po zdravniškem
receptu.

Velika zaloga
raznih
žepnih in stenskih
ur

Čeniki za optično blago in separati ceniki ur in
zlatnine se razpošiljajo franco.

Veletrgovina z železom

„Merkur“

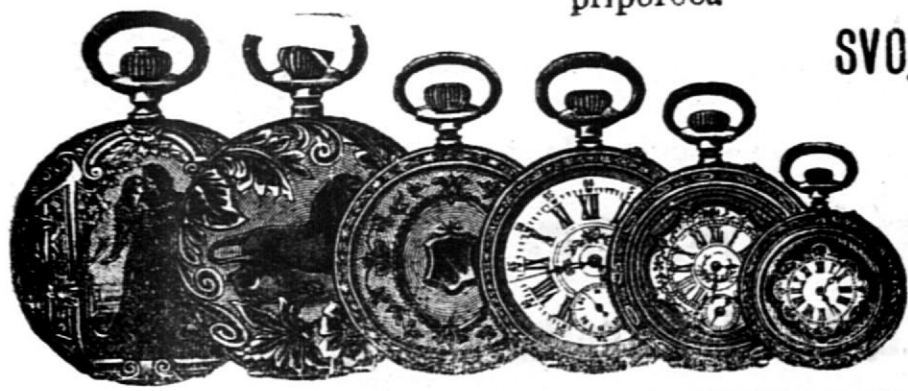
Peter Majdič v Celju
se priporoča cenjenim odjemalcem.

!Krasna božična darila!

H. Suttner

urar in trgovec z zlatino in srebrnino

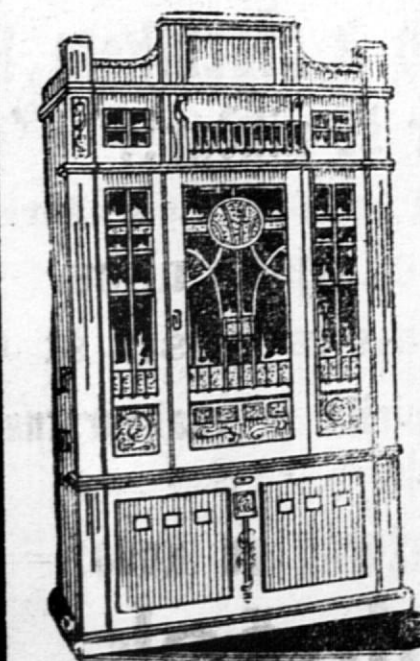
Mestni trg, nasproti rotovža Ljubljana Mestni trg, nasproti rotovža
priporoča

svojo veliko zalogo
vseh prvih in najboljših
vrst pravih švicarskih
:: zlatih in srebrnih ::
žepnih ur najboljšo-
večih znamk Schaff-
hausen, Glashütte,

Omega, Bilodes, Urania, Roskopf itd., zlatih in srebrnih verižic, obeskov,
okraskov, zaponk, uhanov in prstanov z navadnimi in briljantnimi kamni;
pristno srebrnega in kina jedilnega orodja, nastavkov ter drugih predmetov
iz kina srebra.

Vedno največja izbira najnovejših salonskih ur, ter specialitete
stenskih ur s kukavico, budilk in drugih.
Zahtevajte moj veliki cenik, ki ga tudi po pošti pošljem zastoj in poštnine prosto.
Razpošiljanje blaga na vse kraje sveta!

Naša glazbila so zlata jama za hotele
gostilne in kavarne.

Prekrasna glasba za ples in zabavo! — Ugodni plačilni pogoji! —
Dražestne novosti pianov, orchestrionov z mandolino in ksilofonom,
erchestrion na lok s kraguljčki z navijanjem na uteži, ki se lahko
postavijo povsod brez vseh obratnih stroškov. Naša glazbila so porok
za največje prejemke zaradi prekrasne glasbe in solidne konstrukcije.

Elektriški pnevmatiški orchestrion s čudovitim zvokom.

Elektriški klavirji

z mandolino, s ksilofonom in man-
dolino, umetni igralni klavirji, ki
jih je komaj razločiti od ročnega
igralja umetnikov.

Izboljšani igralni aparati z varstveno
znamko „TIO TIO“ s spuščajniki za
denar za gostilničarje in rodbino. aparat.

F. Machinek & sinovi,
Dunaj XVII. Ortliebgasse šte. 5.

Glavno zastopstvo za Kranjsko
J. Droll Ljubljana,
Sodnijske ulice 1.

Glasni čisti posnetek glasbe. Cenovniki zastoj Reference prve vrste.

Največja zaloga navadnih do najfiniših
otroških vozičkov
in navadne do najfinišje

žime.
M. Pakič
v Ljubljani.
Izredno varčljivost in
velika povlačnost.

J. KEBER

trgovina z manufakturnim
in perlinim blagom

v Ljubljani

na Starem trgu št. 9

priloga
vence in šopke
za neveste

ter 52
nagrobne vence

po izredno nizkih cenah.

Potrebščine za krojače in šivilje.

M. Krapež

urar
trgovec z zlatino
in srebrnino

na Jurčičevem trgu št. 3

priporoča svoje velike zaloge preestij-
skih ur in prvih tovar, budilk,
stenskih, salonskih in ur na
mihalo, briljantov, zlatnine
in srebrnine. Namisla oprava
iz kina-srebra.

Lastna delavnica za popra-
vila in vsa nova dela.

Odlikovan

s častno diplomo in zlato
kolajno na III. dunajski
:: modni razstavi ::
1. maja 1904 pod pokroviteljstvom Nj.
ces. in kr. Visokosti preavle gospe
:: nadvojvodinje Marije Josipine. ::

P. CASSERMANN

krojaška obrt

v Ljubljani, Šelenburgove ulice šte. 3
se priporoča v izgotavljanje moških
oblek kakor tudi vseh avstr. uniform
po najnovejšem kroju.
Priznana solidno delo in zmerno ceno.
Pristno angleško blago je v največji iz-
beri vedno v zalogi.

Anton Krejči

Ljubljana, Wolfve ulice št. 5
priporoča svojo bogato zalogo
najmodernejših, najfiniših

kožuhovin, klobukov in čepic

Prevzema tudi vsa v to vrsto
spadajoča popravila proti naj-
nižji ceni. Kupuje tudi vsako-
vrstne kože divjačine in jih
3526 najbolje plačuje.

Blago ceno in solidno.

Izdelovatelj vozov

FRANC VIŠJAN

Ljubljana, Kolodvorske ulice 25
priporoča svojo bogato zalogo novih
in že rahljenih

VOZOV.

Nizke cene, točna postrežba!

Vsakovrstne slamnike

priporoča gg. trgovcem v mestu in na deželi in drugemu sl. občinstvu

FRAN CERAR,

tvornica slamnikov v Stobu, pošta in železnična postaja Domžale.

Na zahtevo se izgotovi vsakovrstna zaželjena oblika.

Vzorci na razpolago! 4674-2

* Slovenci Slovincem *
Zelo važno za trgovce in obrtnike

Ker imam še precejšnjo zalogo reklamnih koledarjev za leto 1909

in je sedaj skrajni čas, da si jih vsakdo nabavi, zahtevajte
vzorce katere radovolje pošiljam na ogled.

Cene so brez konkurence
tako da mi je mogoče s tiskom in blokom vred oddajati
komad od 15 vin. naprej.

Vsem Slovincem se priporoča

Fr. Iglič, Ljubljana, Mestni trg 11.

Podpirajmo se medsebojno! V slogi je moč!

O. kr. avstrijske

državne železnice.

Izveček iz voznega reda.

Veljaven od 1. oktobra 1908.

Odhod iz Ljubljane juž. žel.

Prihod v Ljubljano juž. žel.

7-05 jutraj. Osebn. vlak v smeri: Tržič,

6-56 jutraj. Osebn. vlak iz Beljaka juž.

Jesenice, Trbiž, Beljak, juž. žel., Gorica,

6-34 jutraj. Osebn. vlak iz Kočevja, Straža-

1. ž., Žitnjak, c. kr. drž. žel., Beljak čez Po-

Toplice, Rudolfovega, Grosuplje.

drozjco, Celovec, Praga.

7-07 utraj. Osebn. vlak v smeri: Gro-

11-22 predpoldne. Osebn. vlak iz Praga

suplje, Rudolfovo, Straža-Toplice, Kočevje.

Celovca, Beljaka juž. žel., čez Podrožico

6-26 predpoldne. Osebn. vlak v smeri:

in Trbiž, Gorice drž. žel., Jesenic, Tržič.

Jesenice, Beljak, (čez Podrožico) Celovec,

2-32 popoldne. Osebn. vlak iz Kočevja,

Praga.

Straža Toplice, Rudolfovega, Grosuplje.

11-38 predpoldne. Osebn. vlak v smeri:

4-13 popoldne. Osebn. vlak iz Beljaka

Tržič, Jesenice, Trbiž, Beljak juž. žel.,

juž. žel., Trbiž, Celovca, Beljaka (čez

Gorico drž. žel., Trst drž. žel., Beljak,

Podrožico) Gorice drž. žel., Trsta drž.

(čez Podrožico) Celovec, Praga.

žel., Jesenic, Tržič.

7-10 zvečer. Osebn. vlak v smeri: Grosuplje,

6-50 zvečer. Oseb. vlak iz Praga, Celovec

Rudolfovo, Straža-Toplice, Kočevje.

Beljaka (čez Podrožico) Jesenic.

7-35 zvečer. Osebn. vlak v smeri: Tržič,

6-37 zvečer. Osebn. vlak iz Kočevja, Straža-

Jesenice, Trbiž, Beljak, (čez Podrožico)

Toplice, Rudolfovega, Grosuplje.

Celovec, Praga.

6-48 zvečer. Osebn. vlak iz Beljaka juž

6-40 poneči. Osebn. vlak v smeri: Je-

žel., Trbiž, Celovca, Beljaka (čez Pod-

senice, Trbiž, Beljak, juž. žel., Gorica drž.

rožico) Trsta drž. žel., Gorice drž. žel.,

Trst drž. žel., Beljak juž. žel., (čez

Jesenice, Tržič.

Podrožico) Celovec, Praga.

11-50 poneči. Osebn. vlak iz Trbiža, Ce-

6-59 poneči. Osebn. vlak iz Kamnika.

lovca, Beljaka (čez Podrožico) Trst.

6-59 poneči. Osebn. vlak iz Kamnika.

drž. žel., Gorice drž. žel., Jesenic.

6-59 poneči. Osebn. vlak iz Kamnika.

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

(Odhodi in prihodi so označeni v srednji,

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

evropskem času.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Ob nedeljah in praznikih do 31. oktobra.)

Babica Ana Trtnik roj. Kapele
ki je bila tekom 12 let v službi kot šolska babica pod vodstvom g. prof. dr. pl. Valente, naznanja, da stanuje sedaj na
3789-11
Poljanski cesti šte. 9
in se priporoča, velecenjenim rodbinam, zagotavljajoč vsekdar najskrbnejšo postrežbo.

Julija Štor
Prešernovih ulicah št. 5
Največja zaloga moških, damskih in otroških čevljev, čevljev za lawn-tennis in pristnih gotskih čevljev
Elegantna in 2005 30
lako skrbna izvršitev po vseh cenah.
Najpriležnejši čevlji sedanosti.

Božična darila.
Razni preostali izdelki
perila, prtov, prtičev in
švicarskega vezenja
se zaradi prevelike zaloge
prodajajo prav ceno
pri Antonu Šarc, Sv. Petra cesta 8.
4466-8

Slovenci, pozor!
pri nakupovanju vencev!
Fr. Iglič
Ljubljana, Mestni trg 11
priporoča največjo zalogo krasnih nagrobnih vencev
trakov z napisi.
Zunanja naročila se izvršijo hitro in točno.
Cene brez konkurence!

Fr. Čuden
urar in trgovec
v Ljubljani
Prešernove ulice
Lepa božična in novoletna darila.
Najraznovrstnejša in najcenejša izbira:
Briljantni uhani in prstani.
Zlate, srebrne in nikljaste ure in verižice.
Prave švicarske ure „UNION“
ki so prav fine in natančne, a skoro nič dražje od drugih vrst.
Vsakovrstne lepe stenske ure.
Namizna oprava iz pravega in kina srebra.
Šivalni stroji lahkodekoči,
kolesa najboljših vrst in vse kolesarske potrebščine.
Ceniki s koledarjem zaston in poštne prosti.
Delničar pravih švicarskih ur „Union“ v Biel (Švica).

Perje
za postelje in puh
priporoča po najnižjih cenah
F. HITI
Pred škofovo št. 20.
Zunanja naročila se točno izvršujejo.

„Pri zlatem čevlju“
Ljubljana
Stari trg št. 9
velika zaloga
čevljev
domačega in tujega izdelka.
Trpežno blago. — Cene solidne.
Točna postrežba.

August Agnola
Ljubljana
Dunajska cesta 13.
Izborna zaloga namiznih in nastropnih svetilk, najnovejše vrste po nizkih cenah.

Ustanovljeno leta 1845.
Edini zavod
v Ljubljani
za kemično čiščenje obleke ter zastorjev, barvarja in likanje suknja na par.
JOS. REICH
Poljanski nasip — Ozke ulice št. 4.
Sprejemališče
Selenburgove ulice šte. 3.
Postrežba točna. Solidne cene.

Važno! za Važno!
gospodinj, trgovce in živinorejce.
Najboljša in najcenejša postrežba
za droge, kemikalije, zelišča, ovejta, korenine itd. tudi po Kneippu, ustne vode in zobni prašek, ribje olje, redline in posiljalne moke za otroke, dišave, mila in sploh vse toaletne predmete, fotografirane aparate in petrehiščne, kirurška obvešila vsake vrste, sredstva za dešila, tekočje, voski in paste za tla itd. — Velika zaloga najfinjšega rumna in konjaka. — Zaloga svežih mineralnih vod in solij za kopel.
Oblastv. konces. oddaja strupov.
Za živinorejce
posebno priporočljivo: grenka sol, dvojna sol, soliter, enojni, kolmoči, krmilno apno itd. — Zunanja naročila se izvršujejo točno in solidno.
Drogerija
Anton Kanc
Ljubljana, Židovske ulice št. 1.
Kupuje po najvišji ceni razna zelišča (rože), svetle, koruzne, semena, skorje itd. itd.

Pristne ruske galoše
„Zvezdova znamka“ najboljša.
Tvorilnica „Provednik“ v Rigi jamči za stanovitnost.
Pristne samo z zvezdno znamko.
Glavna zaloga: **Vaso Petrič & Co.**, Ljubljana.

Tvrda ustanovljena l. 1858. Telefona za Dunaj št. 350 in št. 20585.
Veletržec z vinom
A. KAJFEŽ, Kočevje.
Filijalke:
LJUBLJANA, (prodaja na debelo).
DUNAJ I., Hohermarkt št. 3. (restavracija).
DUNAJ XVI., Sechshaus, Vladukt šte. 1 (restavracija).
DUNAJ XV., Mariahilfergürtel 33 (prodaja na debelo).

Zimske obleke, zimske suknje, kožuhi, (dolgi in kratki), salonske obleke, pelerine i. dr.
za gospode in dečke v velikanski izbiri.
Strogo solidna, strokovnjaška postrežba.
Zaloga oblek A. KUNC
Ljubljana, Dvorski trg šte. 3.
Pod Narodno kavarno.

Croatia je edina hrvaška zavarovalnica, osnovana od občine svobodnega in kr. glavnega mesta Zagreba.
Croatia je edina zavarovalnica, katera daje dve četrtini dobička svojim zavarovalcem.
Croatia je edini zavod, kateri daje četrtino dobička v javne svrhe v onih pokrajinah, v katerih zadruga posluje.
Croatia sprejema v zavarovanje proti požaru in vpepelitvi po blisku nepremičnine vsake vrste.
Croatia sprejema zavarovanja kristalnih šip, proti slučajnemu ubitju.
Croatia ima najnižje tarife.
Croatia išče akviziterje in okrajne zastopnike za vse okraje na Kranjskem in Štajerskem.
Vsa pojasnila daje:
Glavni zastop „Croatie“
v Ljubljani, Gosposke ulice št. 4.

Gospodinje
ali ste že poskusile
Planinškovo praženo kavo?
? ? ?
!!! Če ne — porabite prilliko k praznikom !!!
Pogostile bode, kakor še nikdar!!
Samoprodaja vedno sveže pražene kave v velepražarni:
Dunajska cesta, vogal Sodnijske ulice.
Špecerijski oddelek: Dunajska cesta št. 6.
Jstotam velika zaloga in prodaja špirta in vsakovrstnega žganja na debelo.
Prva ljubljanska velika pražarna za kavo:
Karel Planinšek

Zalogo skoro v vseh lekarnicah!

Herbabinjev podfosforeksil

apneno železnati sirup.

Ze 39 let zdravniško preizkušen in priporočan prsi sirup. Razkrajja slez, blaži kašelj, pospešuje tek. Povzdiguje slast in reditev irupla in je izboren za tvoritev krvi in kosti. Steklenica 2 K 50 h, po pošti 40 h več za zavoj.

Edino izdelovališče in glav. razpečevališče:

Dr. Hellmanna lekarnica „Zur Barmherzigkeit“

(Herbabinjev naslednik).

Zaloge pri gg. lekarnarjih v Ljubljani in Novem mestu.

Priloga samo s spodnjo varstveno znamko.

Prad ponaredbami se svarti.

Herbabinjev

Sarsaparilla sirup.

Ze 34 let uveden in vrlo preizkušen. Izborno, lahko delujoče odvajilo. Odstranja zaprtje telesa in tega posledice. Pospešuje menjavanje snovi in tvorj kri.

Steklenica 1 K 70 h, po pošti 40 h več za zavoj.

na Dunaju VII/L. Kaiserstr. 73-75.

4226-4

Konkurenca! Novo vino lastnega pridelka,

trrdke **BR. NOVAKOVIČ**

rdeče (opolo) 24 in 28, rumeno 32 vinarjev 1/2 litra itd.

se toči v Sodnijskih ulicah št. 4 in na Rimski cesti št. 5.

Toči se tudi plvo iz zagrebske delniške pivovarne.

910-83

Podjetje betonskih stavb

Bratje Seravalli & Pontello

Slomškove ulice 19 Ljubljana Slomškove ulice 19

Kiparstvo in tvornica umetnega kamna.

Različna kamnoseška dela iz umetnega kamna, izvrševanje cementnih cevi, stopnic, postamentov, balustrad, strešnih plošč, raznovrstnih plošč za tlakanje teras, vodometov, korit in vodovodnih mušljev, korit za konje in govedo, ornamentov, kipov, fasad, plošč in desk iz mavca za stene in stropne. — Zaloga kameninastega blaga in samotne opeke.

Vsa dela so solidno in strokovnjaksko izvedena. Cena najnižja. Jamstvo.

Zastopnik svodov patent „Thru“.

4518-8

J. KORENČAN

Ljubljana, Stari trg št. 5.

Trgovina z norimberškim in galanterijskim blagom na drobno in na debelo.

: Velika zaloga pletenin : kakor nogavic, srajc, maj, spodnjih hlač, otroške obleke itd. :: ::

3558-5

I. Wanek

krznar in izdelovatelj čepic

3647-22

v Ljubljani, Sv. Petra cesta šte. 21

priporoča sl. občinstvu svojo bogato zalogo najfinjših kožuhovin, klobukov, lastno izdelovanje čepic vseh vrst ter velika zaloga raznovrstnih kož. Sl. vojaštvo se opozarja na bogato izbrano kap in vseh drugih vojaških potrebščin.

Prevzema vsa v svojo stroko spadajoča popravila proti najnižji ceni ter kupuje kože divjačine po najvišjih dnevnih cenah.

Postrežba točna, cene solidne.

Salmijakove pastilje

preizkušene

olajšujejo hripavost in kašelj, razkrajajo sliz. 4.06 6

1 škatljica stane 20 h, 11 škatljic 2 K.

Naročila izvršuje po povzetju lekarnar

G. Piccoli v Ljubljani,

a. kr. dvorni založnik

na Dunajski cesti.

Ant. Bajec

naznanja sl. p. n. občinstvu, da se nahaja njegova

vrtnarija

na Karlovski cesti št. 2,

cvetlični salon

pa pod Trančo.

Izdelovanje šopkov, vencev l. t. d.

Okusno delo in zmerno cene. 53

:: :: Zunanja naročila točno. :: ::

Na debelo in drobno po niskih cenah priporočam svojo bogato zalogo

trgovino

z galanterijskim in vseh vrst kramarskim blagom

3529 In pleteninami. 13

Devocionalije

in vse vrste blago za božja pota.

Tvorniška zaloga kranj. glavnikov.

Anton Škof

Ernest Jevnikarjev naslednik

Dunajska c., v bliži gostilne „št. 6“.

Praktična darila za Božič in Novo leto

priporočata

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernove ulice šte. 9.

4400-6

Pozor! Slovenske dame! Pozor!

Elegantne klobuke

za dame in za otroke

2321-29

priporoča

A. Vivod-Mozetič

v Ljubljani, Stari trg št. 21

modna trgovina ter salon za damske klobuke.

:: :: Filialka v Kranju, Glavni trg. :: ::

Genjenim odjemalcem

v Ljubljani in na deželi

se priporoča

slovenska špecerijska trgovina

na debelo in drobno

M. Spreitzer,

Ljubljana Stari trg (pri Plavcu).

Trgovina s špecerijskim blagom.

Trgovina z moko in deželniimi pridelki.

LJUBLJANA

A. ŠARABON

LJUBLJANA

priporoča svojo novourejeno

glavno zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba.

Na drobno in debelo!

Na drobno in debelo!

Zaloga brinja in sliv za žganjekuho.

Ve pražarna za lin za dišave

4508-1

SVETOVNOSLAVNI FERNET-BRANCA

193-150

tyrdke FRATELLI BRANCA v MILANU

EDINE IN IZKLJUČNE LASTNICE TAJNOSTI O PRIPRAVLJANJU
JE NAJUSPEŠNEJŠA ŽELODŌNA GRENČIOA NA SVETU!
Neutrpljiva v vsaki družini! Dobiva se v Ljubljani pri: J. Buzzo-
liniju; Anton Staculu; slaščičarni Jak. Zalaznika.

Slovenke! Slovenci!

Največja narodna KONFEKCIJA

za dame, deklice, dečke in novorojenčke

M. Kristofič-Bučar

v Ljubljani, Stari trg št. 28
priporoča 3927-10

krasne BLUZE v težki svili, volni in drugem modnem blagu

najnovejša modna krila, kostume, dežne plašče, otročje oblekice, kratno
opravo, predpasnike, vsevrstno perilo in druga oblačila. Najfinejše
otročje kapice, klobučke, plaščke, pariške modrice, nogavice,
rokavice, jopice in druge pletenine. — Fine zavratnice,
naramnice, ovratnike, srajce in drugo perilo za gospode.

Zunanja naročila se izvršujejo takoj in točno.
Cene radi male reže, brez konkurence.

Pozor! Pozor!

Vinko Majdič

valjični mlin v Kranju (Kranjsko)

Največja proizvodnja priznana
najboljih pšeničnih mok in krminih
izdelkov, ki izvirajo iz najbolj izbra-
nih pšeničnih vrst. Proizvodi vzamejo
jako veliko vode v se in dajo kvanti-
tativno nedosegljiv pridelek, kar je
zlasti za gospode pekovske mojstre
neprecenljive vrednosti. 3939-8

Zastopstva in zaloge:
v Ljubljani, Podgradu, Trnovem,
Kočevju, Trstu, Gorici, Celovcu,
Beljaku, Bolcanu, Inomestu, Tri-
dentu, Zadru, Spiljetu, Ercegovem,
Kotoru, Sarajevu in Palju.

Brzjavlj: Valjični mlin, Kranj.

Contrheuman

Besedna znamka za
extractum hipocastani
mentholosalicylatum

Je pripraven za udrgenje, masiranje,
za obkladke in eventualno za kopeli,
kot bolečine tolažeča in bolečine olaj-
šujoča sredstvo pri protin-kih in nevral-
gičnih bolečinah, dalje za odstranjenje
neprijetnega čutila gomezenja pri
oseblinah, kot vasavajno sredstvo pri
oteklih členkih in za obnovitev premie-
nosti členkov. 8 40 7

Lonček 1 krono.

Za K 1-50 naprej pošljemo 1 lonček
» 6- » » 5 lončkov
» 9- » » 10 » pošt. prito.

Izdelovanje in glavna zaloge v
B. Fragnerja lekarni
c. kr. dv. dobav., Praga III., št. 203.
Pazite na ime izdelka in izdelovalca!

ZALOGE V LEKARNAH.

M. DRENIK

Kongresni trg.

3453-14

Največja zaloge ženskih ročnih del in pripadajočega materijala. Vsakovrstno
vezenje na roko in na stroj, predtiskarija itd. Velika zaloge telovadske obleke!

Fotografski umetni zavod Avg. Berthold

Ljubljana, Sodnijske ulice šte. 11.

Izvrševanje vseh v fotografsko stroko
spadajočih naročil kakor: reproduciranje,
povečavanje, fotografiranje tehničnih
predmetov, interijerjev itd.

Vsa dela se izvršujejo točno tudi v največji množini.

3-63-8

Slovenske gospodinje!

Ako se ravnate po geslu „Svoji k svojim“,
tedaj ne kupujte več kavne primesi (cikorije) iz nemških
tovarn, temveč samo

„Zvezdno“ cikorijo

ki jo izdeluje „Prva Jagoslovanska tovarna za
kavne surogate“ v Ljubljani.

Zavornite odločno podobno nemško blago in
zahtevajte pri svojem trgovcu, naj se vam da slovenska

„Zvezdna“, cikorija

4323 5

Klobuke čepice

in
cilindre in
v najnovejših fasonah in v veliki izbiri
priloge

IVAN SOKLIČ.

Zaloznik c. kr. avstrijskih državnih uradnikov.
Pod franc. št. 2. Postaja elek. železnice.

Češko

(ne nemško)

budjeviško svetlo pivo

in
temni granat

prodaja

v korist družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani

glavna zaloge za Kranjsko

v Ljubljani, Sv. Petra cesta šte. 26,
kjer smo ustanovili tudi

Češko budjeviško pivnico

kakor že pred več leti jako renomirano pivnico
v Zagrebu. 3071-3

Delniški kapital: 120,000.000 kron.

Rezervni zaklad: 64,000.000 kron.

Podružnica c. kr. priv.

Avstrijskega kreditnega zavoda

za trgovino in obrt

v Ljubljani, Franca Jožefa cesta šte. 9.

Sprejema vloge na obrestovanje v tekočem računu, na giro-račun in proti
hranilnim knjižicam;

izdaja obrestujoče se blagajniške liste;

dovoljuje posojila na tekoči račun, dalje stavbna posojila, hipotekna posojila,
carinska posojila, davčna jamstvena posojila itd.

eskomptira menice in devize in preskrbuje njih inkaso,

izdaja nakazila, kreditna pisma in priporočilna pisma na vsa tuzemska in
inozemski tržišča,

kupuje in prodaja tu- in inozemske rente, zastavna pisma, delnice in srečke
in daje vestna navodila za nalaganje kapitala.

priskrbuje in deponira vojaške ženitvene kavelje, službene kavelje in vadije
za udeležbo pri dražbah.

sprejema v shrambo vrednostne papirje in oskrbuje njih upravo in razvidnost,
oddaja proti ognju in vlogu sigurne samoshrambe (Safe Deposits) pod lastnim
zaklepom stranke ter sprejema vrednostne predmete (precioze v hranjenju).

zavaruje srečke in izrebažne efekte proti izrebnim izgubi in oskrbuje brez
pregledovanja vseh zvebanju podvrženih papirjev,

plačuje kupone, izrebane papirje in valute pri svoji blagajni,

daje predudjme na blago, na vrednostne papirje ter sprejema borzna
za tu- in inozemske borze,

priskrbi za svoje naročnike trgovske informacije v tu- in inozemstvu

Centrala na Dunaju.

Podružnice: Bolcan, Bregenc, Brno, Feldkirch, Jablanice, Gorica, Inomost, Karlovi vari, Ljubljana, Mlika, Mor. Ostrava, Olomuc, Pulj, Praga, Liberce, Toplice na Češkem, Trst, Opava, Warnsdorf.

z elekt...

Lastnina in tisk

Izdajatelj in odgovorni urednik Rasto Pustoslemšek.